

Draží krajané!

Již po léta sliboval jsem Vám, ba celé české veřejnosti, že krom odborných cestopisů napíši knihu obsahující povídky, správněji řečeno, příběhy, črty intimnější ze života svého i lidí jiných, mnohdy jinak než my běloši myslících i jednajících. V povídkách těch věrně, pokud toho vystihnouti možno, zrcadliti se mají: příroda přepestrá, lid exotický, episy z mého života i to, co vyprávěli jiní, víry hodní.

Dvacet let prožil jsem ve světech vzdálených nám polohou i svérázností svou. Můj život tu byl pestrý, bohatý i na tak zvaná dobrodružství! Žil jsem! Jak mnoho zajímavého prožil, viděl, slyšel jsem! V knihách svých cestopisných úmyslně vystříhal jsem se vyprávěti některé takové děje, nechtěje, tak usuzoval jsem, rušiti ráz knihy odborné, věcné. Pak co dosud napsal jsem, tvoří periodu jen menších

cest, jen některých zkušeností, dojmů, vyplňujících jen polovinu dosud mého života.

Dlouho nedostál jsem slibu svému. Nové cesty, přípravné studie k těmto, přednášky zaujaly veškerý můj čas i zájem. A teprve dým několika polen v našem krbu americkém, tu na řece Liščí a — zrcadlo připomenuly mně, jak je na čase, bych pospíšil si a úmysl svůj uskutečnil. Náruživě rád rozdělávám oheň pod širým nebem, jen z nouze i v anglickém krbu. Ó, střízlivosti kamen! Teplo kachlíky sálající hřeje Vám sice tělo, srdce nechává však chladné; očím schází odlesk míhotavých plamenů. Co večerů, noci vseděl jsem u ohňů! Tu pod širým nebem, tu pod stromovou klenbou nekonečných pralesů, tu v chyších lidí tmavé pleti! Na pouštích, v pampách, u břehů veletoků, na vysokých horách, kde sykot, praskot dřeva často jedinou býval mluvou, již naslouchal osamělý, druhdy na těle i na duši chorý poutník světem! A když jsem rozdělal oheň, sytil jsem jej větvemi dosud čerstvými, travou, listím, by zvedl se mohutný sloup dýmu. Toť denník můj, v němž probíral jsem se — křišťálová koule starých magů, v níž zjevovaly se mně vidiny. Hle, jak zřetelně vybavují se z kouře postavy; celičké děje odehrávají se tu přede mnou. Poznovu procituji života svého slastné i trpké chvíle, usmívá se na mne mládí, šklebí se příšery hrozných chvil žití mého. Vše tak jasné, jen sáhnout po tom; tonem, barvou, slovem zachytiti to, než rozplynou se obláčky kouře.

Loni, na hřbitově celičkého jednoho národa, pod korunou stromu, vypučivšího z pomníku, jež kdysi vytesala rudá ruka Indiána středoamerického, když házel jsem v oheň kusy dřeva, přičaroval jsem si, pravda, ještě upomínky. Ale už jen nejasně zjevovaly se mně scény prožité. A když loni, vrátiv se z cest, zde v krbu rozdělal jsem si oheň, vy-

EXOTICKÉ

I.

EXOTICKÉ POVÍDKY.

E. ŠT. VRÁZ:

EXOTICKÉ POVÍDKY

I. DÍL.

7

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1910

mluviv se na chladné jitro špatně se vyspavšího, nevrle probouzejícího se jara, dostavily se sice upomínky ty steré, leč v obrysech již málo zřetelných. Zacláněly je, plašily zjevy jiné — i z kouře smály se na mne tváře mých drahých! Vstal jsem, maně pohlédl v zrcadlo, bych znovu přesvědčil se, jak šediví mně hlava. I řekl jsem si s povzdechem: na čase jest, bys psal! Vyhasne oheň, i nejtvrďší dřevo dohoří, v popelu poslední jiskra zanikne. —

Povídky tyto napsal cestovatel, zálesák, pérem neobratný. Prostičkým způsobem zde vyprávěné však tu přednost má, že neumělkované, nezrodilo se v obrazotvornosti povídkáře, jež osud přikoval ke krbu domácímu. Kniha psána nejen pro zábavu, nýbrž i ku poučení čtenářů. Kéž jest přijata s povděkem a porozuměním dobrého úmyslu. Vyličen tu v několika paběrcích svět exotický, jakým jevil se cestovateli. Kde třeba toho bylo, k zaokrouhlení črty popisné připojeny k ději hlavnímu episydy časově, ne však dějištěm od sebe vzdálené! Co nahým viděl jsem, nahé jest tu. Neokrašloval jsem, aniž psal jsem knihu tuto pro školní mládež.

Mé „Exotické povídky“ nasbírány jsou v dálavě, před lety, usušené mezi papíry — proto jen některé a nedostatečně zachovaly si barvu svou. Je předčí nádherou ohnivých barev květ umělý kterýkoliv z papíru, látek. Rostliny mého herbáře však žily kdysi, líbalo je slunko teplých krajů, svlažoval je déšť. Nechť probírá se jimi, koho příroda těší!

Naslouchali jste někdy čarokrásným skladbám, vyprýštivším z duše bohy milovaných mistrů. Tlumočil Vám je virtuos. Ne všichni mohli se dostaviti k hudebnímu kvasu.

Ti budou Vám povděční, když doma, byť prsty málo vycvičenými, rozdělíte se s nimi. Slunce zůstane sluncem i když zrcadlí se v louži. Váš diletantismus, nedovednost Vaše zkomolí, pokazí lecos, ale nezabrání, aby v některých tónech alespoň nemluvil sám mistr. — — Tak i já doufám, že v knize mé naslouchati budete ne mně, nýbrž mistru tomu, jenž světem vodil mne. Co tu cítil jsem, ale nedovedl napsati, čtete u ohňů pod širým nebem, ve stínu stromů, neb zapadlí do trávy, u břehů osamotnělých vod, ba třeba i doma, dovedete-li si rozdělati oheň — aspoň v srdci!

Dupot slyším čtvera malých nožek, dvéře se otevírají, hebounké dívčí paže tatíčka chytají kol krku, malé, teplé tílko diblíka kluka na klín mně leze! Ve dveřích ženuška směje se zdánlivě zimomřivému, že u krbu sedí. — — Komu jinému, než těmto třem, připsal bych knihu tuto? A komu jinému doporučil ji, než všem těm ve vlasti, kteří jako syna, bratra laskali mě, kdykoliv z dalekých poutí vracel jsem se domů?

ALGONQUIN na řece Liščí, sev. Amerika, 1907.

E. St. Vráz.

ÚNOS V PRALESE.

Ge nerál Rivas.

Malá říčka černé vody, zrozená v pralese, v pralese se zase snoubící s řekou větší. Jedna z tisíce jihoamerických. V hladině její shlížely se koruny serrapií, a když slunko nejvíce hřálo, lesem se nesly vlny těžké vůně fáby tonky. Tu, kde nejkrásnější kvetly orchideje, hrstka lesních lidiček vystavěla si svá hnízda, nikterak důkladnější, byť větší, z těchže větví, listoví, slámy, z jakých ptačtvo tká si, plete, staví dětem svým kolébku.

Řekl bych vám jméno — marně hledali byste na mapách, byť nejdůkladnějších! — — — Bylo to v oblasti Orinocké. V honbě za skvosty pralesů po malé té říčce plavil jsem se, a že tu na třicet rodin Indiánů, Karibům příbuzného kmene, usazeno bylo, zůstal jsem tu déle než jsem z počátku zamýšlel. A tak stal jsem se svědkem i součinitelem tohoto příběhu.

— — —
Větší svou lodici „kuriaru“ měl jsem plnou zboží výměnného, zavazadel, potřebnístek k činnosti sběratele přírodopytce!

Provázeli mne čtyři průvodci veslaři, jež jsem s sebou vzal z M., spolehliví, mně tělem duší oddaní míšenci.

Před měsícem zhotovili jsme si z kmene obrovské ceiby, jejížto plodů pýří jemnější jest bavlny, „kuriaru“ v poříčním lese Tygří řeky. Spustili jsme ji v řeku rozvodněnou. Pralesem unášela nás tisícem ostrůvků od břehů utrženého rostlinstva zároveň s vyvrácenými kmeny! Později nesl nás příliv mořský, a když jsme vpluli z ramene pobočného v hlavní tok Orinoka, poháněla nás plachta i příliv vody poloslané. Dále na úzké říčce, mohutným lesem úplně zacloněné, kde vítr jen koruny nejvyšších stromů rozčeřiti mohl — co platna byla by nám plachta? Dlouhými tyčemi posunovali jsme se ku předu mezi nekonečnými stěnami pralesa. Den za dnem ploužili jsme se středem nádherného rostlinstva, ze samé vody v přesně označených stupních se zvedajícího, až do korun nižšího stromoví, za nímž teprve zvedali se olbřimové, starci pralesa!

Zvuky lidské mluvy, šplouchání vesel a bidel ve vodě, bujný temperament mých soudruhů daleko napřed lekal a plašil ptactvo i zvěř! A proto téměř denně, vyjma kdy i mých paží bylo třeba, plavíval jsem se v malé kanoji časně z rána sám tiše ku předu v touze, bych překvapil zvěř, ptáka nádherného zjevu, v klidu, v bezstarostné hře, v honbě za jinými na větvích či ve vodě malé té říčky, nepatrné tepny velké lesní samoty.

Do předpoledne vesloval jsem, až utišil se skřek i nejdováděivějších opic. Pak uvázal jsem loďku ve stín některého obra, jehož rámě, v roztoužení po druhém břehu vztažené, dotýkalo se téměř vody. Tu kořist lovu připravoval jsem k dalšímu uschování pro sbírky, neb unaven či vedrem omámen na dno kanoje jsem uléhal ke krátkému odpočinku, až buď dotěrný hmyz neb do taktu s „palankami“*) znějící popěvek veslařů probudil mě

*) palanka, tyč ku pošinování lodě.

z polosna. I stalo se také, že vzbudil mě vodní pták, který nízko letě nad vodou sedl na vydlabaný můj kmen, a když několikrát krkem protáhl se a dobře se porozhlédl, teprve spatřil blízkost záhadného tvora i vzlétl teskně lkaje a naříkaje, v jaké že to slepě vletěl nebezpečí!

E. St. Vráz: Exotické povídky.

Jindy opět byly to na mne padající plody, okusované z čiré zlomyslnosti a dovádivosti papoušky; jednou i had, který v divém vymrštění za ptáčetem přemetl se přes větev — mně do klína.

V poslední den naší plavby proti toku Tukuraje probudil mne jáсот a smích, nad hlásek ptáka zvonaře zvučnější, lesních žínek, ve svém živlu se šplýchajících v družině kávohnědé ruskalky — Sire-ku-sy.

Aniž jsem toho tušil, uvázal jsem lodičku svou malou čtvrt-hodinku cesty od cíle naší pouti, kam teprve druhého dne, počítal jsem, že se doplavím!

A že mužové byli většinou v hloubi pralesa na společném lovu a zbylí přespávali polední žár v hamakách, několik bujných děvčat, vedených dcerkou náčelníkovou, pěšinou rozběhlo se k říčce. Tu ve stínu několika stromů utvořil se poloostrov písčnaté mělčiny ke koupeli nejvhodnější.

S úmyslem vydováděti se v černé vodě (tu, kde vodní ještěří jsou malí, plaší a neškodní) ty hnědé Evy s fíkovými listy z korálek sklených s jáсотem vrhly se do vody — sotva dvacet kroků nad úkrytem mým pod mohutnou větví pichlavého stromu!

Což divu, že jsem se probudil! Smích lidí v pralesi! A smích to jásavý, jak se jen mládí směje, smích dívčí —! Opatrně odvažoval jsem kanoji, abych obeplul větev a nejen slyšel, ale i viděl, kdo že ta šťastná ptáčata?

Tu pojednou šplouchlo to, téměř u přídý lodi vynořila se jako na podložce z černého mramoru dívčí hlava obklopená na hladině plovoucím vlasem. Objevila se na okamžik lesklá, jako granátová jablka ňadra mladoučké Indiánky! Zachytil jsem pohled jak uhlíky černých očí jarostí hořících. Bujná veselost zhasla však ihned v překvapení, zděšení; z úst vydral se poplašný výkřik a již miloučké zjevení to jak postřelená kachna

„güirre“ tu potápějíc se, tu vynořujíc mizelo za větví, mezi křovím! —

Nevím, jak dlouho hleděli jsme si ve vodě do očí, když po prvé setkal jsem se s půvabnou Sire-ku-sou, tolik vím, že obrázek ten nevymizí mně nikdy z paměti. Věru, nebýti kouzla jiných očí, ta rusalka pralesa tehda byla by mně najisto učarovala! —

Když jsem konečně loď odpoutal a vyplul, zahlédl jsem jen hnědá, mokrá, do zlatova se lesknoucí těla mladých dívek, zachytil několik zlekaných pohledů, uslyšel výkřiky prchajících vil, které, poněvadž jim dříve nebylo třeba se svlékati, snadno prchaly, nemusíce šatů shledávati.

Když později divoká, plachá ta ptáčata zvykla si na bílého cizince, často večer při ohni sama s pochoutkou vzpomínala, a smějíc se s mimikou předváděla velkou tu událost, naše tehdejší nenadálé setkání na řece!

Krátce na to dostihli mne soudruzi. Společně přistali jsme k místu, kde několik uvázaných kanojí a malá chyše prozrazovaly přístaviště. Byla to malá vesnice o deseti chyších. Na břehu čekalo nás již několik Indiánů. Za nimi nesměle kupilo se několik žen i dívek, hotových uprchnouti na první znamení buď mužů neb vlastního strachu. Mezi nimi najisto i ty, jichž veselí jsem byl pokazil, a které poplašily kde koho.

Vystoupil jsem beze zbraně, pozdravil náčelníka a užívaje tu slov karibských, tu španělských, hlásil jsem účel svého příchodu. Vyklizena pro mne a mé společníky chatrč, listovím obrovských palem vějířovitých narychlo přepažena ve dvě, bych, kdykoliv třeba, byl sám se svými zavazadly. V druhé části se usadili a svá visutá lůžka rozvěsili moji veslaři, lovci a sběratelé!

Bylo již k večeru, když jsem rozbaloval prvou svou bednu. Tu ozvaly se rány na buben (velký, dutý to špalek) na znamení,

že se cos důležitého událo. K návratu pobídnuta celá indiánská ves! Zaplatil jsem nájem za chyši a všechny jsem podaroval. Platil jsem udicemi, noži, tabákem, jehlami, nitěmi, skleněnými korálky, modrou bavlněnou látkou, jejíž jeden metr stačil na domácí sukynku, tři metry na celý oblek ať žen, ať mužů! Na oblek slavnostní aneb předepsaný přísnou městskou radou největšího města na Orinoku, Ciudad de Bolivar, kamž občas Indiáni dojížděli s výtěžkem svých lovů: kůžemi zvířat, mladými papoušky, doma karibsky žvatlajícími, s plody vonné tonky, šňupákům kdysi tak oblíbené, krom kaučuku hlavní vývozní plodiny poříčí Orinockého.

A jen proto, že sem přišel běloch, ti kdož kolem mne zvědavě se kupili, oblečeni byli, byť jen kouskem látky kol pasu upevněným, ke kolenům sahajícím. Jen děti nestaraly se o cizáckou módu! Hoši mladší, šesti, sedmi let, děvčátka tři-, čtyřletá pobíhala kol v rajském obleku. Starší děvčátka se zástěrkou studu, dovedně zhotovenou z lýčí neb skleněných perel, chodila tak, jak starší jich sestry i matky samy, než mezi ně vpadl cizinec. Odrostlejší hoši s hadříkem kol pasu, rozkrokem protaženým, domnívali se vším právem, že jsou dostatečně oblečeni, aby směli očumovati divné to zvíře a jeho ještě divnější věci. —

Za několik dní však, na důkaz, že jsem všem přirostl k srdci a jak málo jim překážela moje přítomnost, chodilo vše jak starý kázal mrav a ne předsudek vetřelců, dobyvatelů-cizinců. Jen moji mišenci, pyšní a tvrdí, ač byli jen světlejším odstínem Indiánů, v kalhotech na cáry, v košilích po jehle a nitě toužících, s úšklebkem a opovržením pohlíželi na téměř nahé — divochy.

Každého rána i z večera přicházelo do mé chyše několik dívek, aby pod dohledem stařeny zametly, oheň rozdělaly, uvařily, nad ohněm upekly, co ulovili moji lidé neb já sám, neb co opatřili mladí lovci kmene na lov se vypravivší. Přišla s nimi též

někdy nesmělá ještě, jako ptáče s poloroztaženými křídly, k odletu připravené — Sire-ku-sa.

Dívky domorodé, děti pralesů, pamp i hor, jsou postavy sražené, zavalité. Již v útlém mládí nosí těžká břemena. — Ještě těžší však, když provdané za velitelem svým vláčeti musí krom dítěte ještě i potraviny a domácí nářadí. Dlouholeté kojení dítek a četné jiné v tropech příčiny působí, že žena dříve povadne než muž. Krása, dokonalá krása mladého ženského těla je tu vzácností. Doba mládí a květu přestává u žen již v dvacátém roce, někdy i dříve.

Vyjímkou vzácnou jsou v rovníkové Americe někteří kmenové, na př. Karibové. Jejich ženy jsou postavy vyšší, pěkně urostlé, hrdého zjevu, vzpřímené chůze, i když nesou na hlavě břemeno. Ideálním typem karibské krasavice byla Sire-ku-sa! Když se vrátila k domácímu kroji, odhodila sukynku, stávala tu přede mnou jako bronzová socha, až na některé linie dokonalosti klassického umění. Ba krásnější než toto, vždyť barva sama i hebkost kůže, připomínající na tmavý druh čilské broskve — chvěly se životním teplem. Rysy tváře její byly ušlechtilé, lícní kosti jen málo vysedlé, ústa malá, nos poněkud orlovitý, čistě karibský. Dlouhý vlas, až k pasu sahající, byl lesklý, černý jako anthracit, s nádechem do modra. Splýval volně Sire-ku-se po šíji. Ač téměř ještě děcko (hádal jsem a chybně, asi desíti-

Sire-ku-sa.

leté), poprsí její, úplně vyvinuté, tvary svými ušlechtilými v soulase bylo s jemnými liniemi ostatního těla. Ručky měla malé, lýtka nohou nebyla ještě zmrzačena pevným utahováním provazcem, podvazkem řekl bych Indiánů, jak zvykem a módou mnohých kmenů. Sire-ku-sa měla pleť něco světlejší všech svých družek! Ač otec i matka byli čistokrevnými Indiány, byl bych soudil na přimíseninu krve bílého plemene.

I ošklivá Indiánka, pokud v nich mládí směje se — má hezké oči! Černé oči! Záhadný zjev! Rozteskní vás hluboký pohled takových přemutných neb resignací zacloněných očí domorodců, byť pravých divochů, třeba i lidožravých. Nazývají oko zrcadlem duše lidské! Pak smutek ten, ježž zřel jsem v očích lidí pralesů, žal, stesk, vyjadřoval ubídnění, porobení duše lidské, ke vzletu ještě neschopné, dřímající ještě v době od naší celá tisíciletí vzdálené. —

Sire-ku-sa měla oči tvarem téměř evropské, barvou, hloubkou, tím čímsi, k čehož vyjádření slov nenalézám — čistě indiánské. Dětské oči ty nutkávaly vás, prosily, abyste pocelovali, zeptali se: „Co je ti, dítě?“ Ale i smáti se uměly ty oči, pak zasvitlo v nich, zatřpytilo se jako dvě honících se v době lásky brouků kukujů.

Kol pasu visela jí zástěrka zhotovená z bílých a modrých sklených korálek (snad odněkud od Jablonce) ve velmi vkusných obrazcích, velikosti s pidi. Tato a dvě náhrdelníků: jeden taktéž z korálek, druhý ze semen vonných stromů cedrovitých; byly jediným oblekem i ozdobou té roztomilé dívenky, kterou jsem překřtil španělsky: „Rayo-del-sol“ — „Sluneční paprsek“.

Kdybych přivedl za ruku najisto vzpouzející se Sire-ku-su do evropského salonu, řekněme k čajovému večírku, nepochybuji, že by přítomné dámy v salonní toaletě zděšeny uprchly. Nevím, kdo to řekl, ale děl skoro správně, že jest stud pojmem geogra-

fickým. Různé dle krajin jsou předpisy, jak se oblékati, kdy ženy na př. musí být po krk upiáty, kdy polonahé. Moji „divoši“ mní se býti oblečeni malým kouskem hadříčku, několika stébly trávy, kouskem lýčí, malou ozdobnou zástěrkou — „fikovým listem“. Tento kdyby se uvolnil, upadl, teprve by Sire-ku-su přivedl v rozpaky, v zděšení! Toto dítě pralesa, nahé, nahosti těla svého nevědomé, o nic méně cudné nebylo kterékoliv sestry zrozené v oblasti, kde ponebí člověku kázalo, by tělo své šatem chránil.

Míjel rychle den za dnem. Dnešní lišil se od včerejšího jen tím, co nového pro sbírky jsem našel neb co mně přinesli. — — Ráno, po páté, jakmile se jasnilo nad vodou a temnota se vytrácela v prales, procitla víska k životu. Jinak žítvo bývalo v chýších po celou noc! Co chvíli vstane někdo, aby v oheň přiložil nové poleno, neb si na něco vzpomene, co opomenul večer vyprávěti, a snaží se svému sousedu ve visutém lůžku dopověděti to co nejdůrazněji. Nevadí to ostatním, však se za dne s dostatek vyspali.

Nejranněji vstávali staří, jimž noc je dlouhá, a ti mladí, kteří buď z rozkazu hlavy rodiny neb náčelníka dnes do práce se vypraví! Mladíci do lesa káceti stromy, vymýtiti kousíček pralesa, který dnes udolaný, za rok zase se ujme državy své, neb půjdou na lov, sbíratí plody, vydají se na rybolov. Ženy a dívky rozejdou se do políček „konuk“, roztroušených tu u vesnice, tu hodinu i dvě, nebesa vědí proč, vzdálených. Vzdálenost a čas nehraje velkou úlohu v jich životě. Tři dny pěšky pralesem, půldruhého dne loďkou proti proudu je k nejbližší indiánské vísce. Všude jinde prales, říčky a řeky, bažiny. — — —

Kdož si přivstal, jde se vykoupat do řeky, vše společně. Plno žertu i laškování mezi chlapci a děvčaty, nejvíce šel-li jsem

i já. V chyších přehozeno dřeva do ohně, vaří se, opékají v popelu zbytky včerejšího masa, ryb, platanos (odrádky banánů), obrovské hlízy bramborovitých manihotů, yamého, sladké brambory neb velké klasy kukuřice. K ohni tlačí se zimomřiví, i ti, kdož nyní přiběhli z lázně, chladem se třesoucí, všichni oblečení kde v jaký hadr. Je ráno, hned při slunce východu nejchladněji, asi tak jako u nás ve vlasti za teplé květnové noci! Tomu říká se na rovníku chladno. Tak jako tito Indiáni tulí se na větvích k sobě pestré ptactvo a očekává toužebně tepla. Nejdéle za hodinu rozpálí se slunko a vypije vlhkost pralesa. Rozletí se ptactvo, rozdovádí se indiánská mládež. Starší volným pohybem odkládají modré kusy bavlněné látky; kdož bohatší jsou, i houně původu evropského.

Jedni všelijak se baví, jiní za práci se rozcházejí, když se byli řádně najedli. Jeť okolí na kořist bohato. Pod střechami i ve zvláštní ze slámy „špiži“ plno kukuřice, manihoty, za chyšemi několik set banánovníků obtěžkaných obrovskými hrozny plodů, a tam cizinec, který každého obdaří, i předměty přepychu odměňuje za věci bezcenné, byť podivné i Indiánu, na něž les, říčka i bažina bohaty. — — —

Ti, kdož se neobírají prací, houpají se opět v „činčorech“, vyprávějí, podřimují. K poledni vrátí se většina. Večer jen ti, kdož byli daleko na lovu. Znovu sedá k jídlu, koupá se, baví kol cizince na zemi ona část obyvatelstva, kterou vyhnati buď neshmím nebo nechci. S nezmenšeným zájmem pohlížejí na podivné, někdy až směšné počínání si člověka, který broučky a motýle v papírky zabaluje, žáby, hady, ještěrky k smrti upíjí drahocennou kořalkou.

Večer u ohně vyprávělo se, besedovalo, někdy pilo se i tančilo. Pilo se víno vykvašené z plodů palmových, neb nápoj připravený Indiánkami žvýkáním z manihotového chleba. Rozveselili se i poprali trochu — ale pod střechou, sotva proti dešti chránící,

pod korunou stromu, kde většinu dne strávili lidé pralesa, trůnila spokojenost, bezstarostnost. Houkala se v „činčoru“, smála se neb protahovala únavou po „těžké“ práci. Šťastní lidé!! — Tak říkával jsem, v úsudcích svých tehda poněkud ukvapený.

Sbírala pro mne celá ves. Někteří přinášeli, co nahodile našli, jiní však, mnou vycvičení, chodili do lesa třeba na celý den tu se mnou, tu sami za lovem jistých živočichů. Za určitý poplatek najal jsem některé z Indiánů. Nejčastěji doprovázeli mne

starší již Kaj-vaj, na čele a v koutcích úst tetovaný, zkušený lovec, a mladoučký ještě Pajri, pěkně urostlý a dosti příjemných tahů. Pajriho velice jsem si zamiloval. Byl to hoch tichý, skromný, což u pyšných, vychloubavých, často až drzých Karibů věru jest vzácností. Tehdy neznal jsem ještě pravou příčinou jeho skromnosti, tichoučkého jeho chování a nápadného se vzdalování veškerého společného veselí. Byl to jinoch vtipný, lesa velmi znalý, velmi rychlý v běhu a dovedný ve střelbě lukem! Jeho bystré oko nic v lese neošálilo! I v nejvyšší koruně stromu rozeznal lenochoda šedých chlupů od stejně zbarveného trsu uschlé rostliny cizopasně! Za postřeleným zvířetem běžel hustým pralesem rychleji, nežli já stepí. Všim právem zval se „Pajri“ — šíp. Hádal jsem mu patnáct, šestnáct let, možno že byl starší. Postavy byl štíhlé, skoro hubený, kůže hebké, však velikými jízvami zohyzděné. Ptal jsem se ho na původ jizev, nedostalo se mně však jiného vysvětlení, než „že ty si udělal sám, když byl ještě děckem“. Patrně se počítal nyní již mezi muže, ač s nimi méně, za to více s dětmi vídal jsem jej obcovati ve vesnici. Rysy tváře byly spíše dívčí nežli mužné, i hlas jeho na dívčí připomínal. Většina zdejších Indiánů, mezi nimi Sire-ku-sa, alespoň poněkud byla znalá španělského jazyka. Pajri však jen velmi málo a jen špatně vyjadřoval se. Soukmenovci jeho byli se španělštině přiučili od míšenců dolního poříčí orinockého, kdy po léta s nimi na výpravách v hořejších částech dolního toku Orinoka sbírali jádra serrapie, tonku libovonnou. Teprve před třemi lety přistěhovalo se sem několik těch rodin Indiánů Gvajků, po jakémsi nedorozumění s krvavými následky s míšenci i Indiány Kaur-skými. I nyní časté jich plavby po Orinoku udržují ziskanou tu znalost vládní řeči ve Venezuele!

Měl jsem tedy s Pajrim často obtíže, když má znalost karibštiny obmezovala se jen na nejnütnější, a z míšenců mých ani jeden nebyl znalý jazyka Karibů neb Gvajků.

V prvních dnech pobytu svého častěji nežli s lovci do pralesa chodíval jsem se ženami, dívkami a hochy do „konuk“, pozoruje práci, jež jim dle mravu indiánského přísluší, to jest: veškeré obdělávání, zasetí i sklizeň políček, krom kácení a pálení stromů a zakládání mýtin. Tu také jako v nejbližším okolí vesničky a podél břehu říčky, všude kde velký prales musil ustoupiti podružnějšímu rostlinstvu, bylo více hmyzu a více ptactva. Za větší zvěři a vzácnějšími ptáky arci bylo třeba jíti hluboko v prales, až tam, kam nesáhala ozvěna lidského konání. Po prvé pozvala mne, abych je doprovodil, sama Sire-ku-sa. Čtverák, dobře věděla, jak se dívky pobaví místo práce, jak hledati budou se mnou kde jaký hmyz. Radost tu brzo však jim zkazilo peskování mrzutých starších žen a žárlivost mužů. Ti, mezi nimi i otec Sire-ku-sin, věšeli se mně na paty tak dlouho, až musil jsem jíti s nimi daleko do lesa na lov jelínků, vakyr (malých divokých vepřů), ptáků kurovitých i jiné menší havěti. Přes to dívky na mne nezapomněly. Po práci v konucích přinášela téměř každá — v duté tykvi, v kousku bambusu neb v listí zavinité, co se jí zdálo pro cizince vzácné a zač se jim též dostalo štědré odměny: několik skleněných perel, zrcátko, kousek látky, po případě za vzácnější kus — lahvičku vonného oleje na vlasy. A že jsem Sire-ku-su vždy nejštědřeji obdaroval, nejsa si chyby své ani dobře vědom, dávno tlumenou žárlivost ostatních dívek roznítil jsem při jednom večerním podílení v taký plamen, že rozezlené Indiánky hodily mně dárky za nasbíraný hmyz pod nohy! Div si nevjely do vlasů s příbuznými Sire-ku-sy. Stál jsem ohromen výbuchem nepředvídané vášnivosti, byltě jsem právě ten večer tak štědrým, a co mně přinesly, bylo téměř bezcenné. Trvalo několik dnů, než jsem své sběratelky usmířil kde jakými tretkami. Vida, řekl jsem si, zdání klame. Přišel den, kdy v jich nahém těle viděl jsem i obnažené jich duše! Uzřel jsem tu samé staré známé, jako všude na pouti své světem — — —

Byl-li jsem churav neb pokazil-li déšť vycházku, trousily se ke mně po celý den návštěvy. A tu všelicos jsem slyšel, neb moji míšenci mně vyprávěli, co rušilo mou indiánskou idylku. Ten obviňoval, škodolibě pomlouval, výsměch si tropil, onen se přiznal k své bázni před „pijajem“; závidělo se tu, vychloubalo. Byli tu vlastníci pušky (předovky), kteří měli dvě — tři ženy a truhlici plnou věcí ze Ciudad Bolívaru, a zase jiní chudáci, vyzbrojení jen šípy. — Dva podnapilí Indiáni hašteřili se tu u mé hamaky a vyčítali si zkomolenou španělštinou cizoložství! Zvěděl jsem také, že čaroděj této osady, který za mého pobytu dlel v jiné vesnici, byl podezříván, že muže své nejmladší — třetí — ženy — otrávil, a že ho chrání jen bázeň před jeho mocí před pomstou příbuzných nebožtíka. Proti všem pravidlům kmene, dle kterých dědí bratr zemřelého jeho vdovu, on vzal si opuštěnou mladou ženu, ja s pletichářem náčelníkem jedna ruka! I uslyšel jsem také, že jest můj Pajri otrokem a to majetkem dotyčného „pijaje“ (čaroděje). Jsa kmene Arinagotů, byl ukořistěn, když mu bylo šest let! Další podrobnosti jsem nezvěděl. I chápal jsem nyní zdrželivost, stranění se Pajriho, ba rozpoznal jsem i původ jeho jízev! Vždyť i četné jízy žen nebyly jen stopy indiánského pouštění žilou! Popudlivý, surový manžel Indián i ve stavu střízlivém na psu i na ženě vylévá si zlost, a tím hrubším jest, když žena sestárla. A kde Indián, manžel několika žen, nechává nejmladší vládnouti, peklo jest, rvačky časté a bambus a kyj Indiánův stále jest pohotově dokázati nadvládu mužů. Ubohé ženy! — — — —

Kaj-vajova žena slehla a tak jen Pajri byl mým stálým průvodčím pralesy. Kaj-vaj ležel doma v hamace, dbal diety, šetřil se. Tak kázal mrav, předpisovala indiánská víra v jisté podivné styky otcovy krve s krví novorozeněte mnohých kmenů jihoamerických Indiánů. Otec a ne matka podrobuje se tu pravidlům hygienického šestinedělí. Matka šla již druhý den s dítětem do

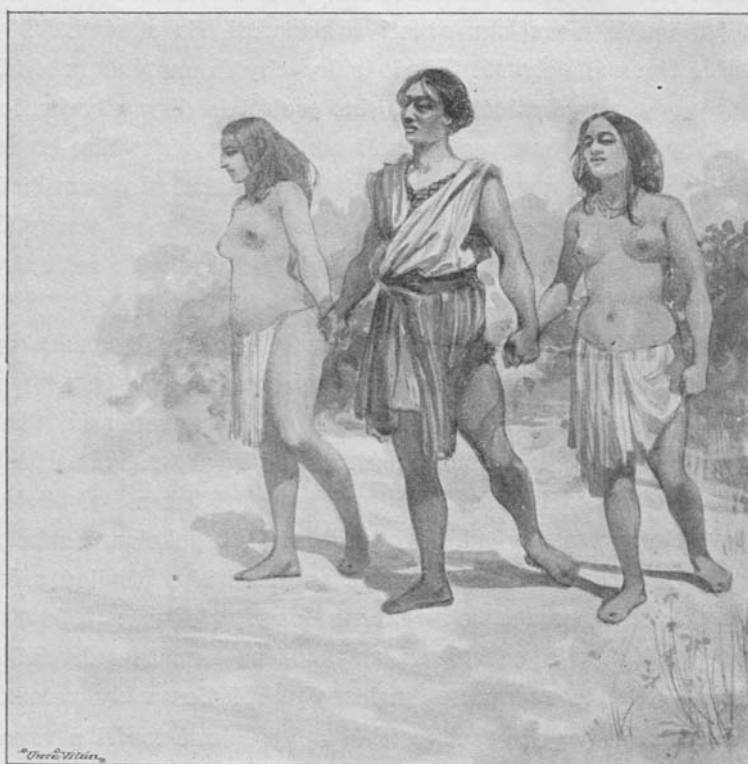
konuka. Ale Kaj-vaj ležel v hamace, podkuřoval se a nechtěl ani mého tabáku přijmouti, kouřiti, aby se dítku nic nestalo! —

Kdežto mojí míšenci sbírali s Indiány tonku neb hledali „purvio“, strom balatový, já s Pajrim tu léčky stavěl jsem vzácné vačici vodní, tu v dírách břehů pod vodou chytali jsme malé, v krunýři jakoby středověkého rytíře, ryby sumcovité. Sire-ku-sa, jak jen mohla macechám a otci uklouznouti, šla s námi. Vždy veselá, čiperná, ochotná. Tu do sítky chytila motýla, tu vrhla se do vody, aby dovádějíc s Pajrim, prohlížela díry v břehu, lovila ryby. Pajri býval vesel, téměř tak švitořivý jako Sire-ku-sa. Oba snažili se, aby se mně co nejvíce zavděčili. Co jsem čistil ptáka právě zastřeleného, zaběhli do lesa, aby mi nachytali hmyzu; Sire-ku-sa přinášela mně rozpačitá, zardívající se, květy krásné, vždy nové. — — —

Bylo v době, kdy kvetly Erythriny, Clitonie a Bignonie, kdy menší stromy, Bauhinie, hořely velkými hroznovitými červenými květy. Tisíce kolibříků šelestilo křídly jak bzukot rojů včel. Nádherní obrovští motýlové vznášeli se líně, jako na vlnách nad mýtinou, kde seděl jsem pod stromem, jehož kmen byl obalen květy jakoby voskovými. Byl jsem zdráv, spokojen, omámen kouzlem pralesa! Sire-ku-sa běhala za mnou jako přítulný psík; ký div, že se mne zmocnilo blouznění. Cos šeptalo mně: — To dítě pralesů má tě rádo; utrhni ten květ, což na tom, že z divokého keře! — Hle, tu zapomeneš, nalezneš klid! Cos vždy netoužil po životu polodivocha v pralesích? — Proč ještě toužíš a vzpomínáš, kdož ví, zda ona dávno nezapomněla? — — —

Tehda v roztoužení a pod vlivem žhavých zraků Sire-ku-sy tála krev má, studená; rozum můj byl by na zcestí zbloudil — nebýti ptáka flétnaře! Ten vysoko na stromě rozepěl se. Srdce mě zabořilo. Také tak zapěl mně před půldruhým rokem černohlávek, když v roklině jedné ze zahrad Hesperidek na rozloučenou líbal jsem dívčí slzy i těšil a sliboval — — —

Když dopěl flétnář, byl jsem opět úplně střízlivým bělochem, plným předsudků. Vedle mne dvě nahých Indiánů. Nápadně nahých. Sebral jsem nářadí své i pušku a vážně, sebou spokojen, vrátil jsem se v chyši! — — — —

— To byla poslední naše společná vycházka! Sire-ku-sa už více se mnou nesměla. Otec její zle se rozlítl i Sira-ku-se nabil. Celý ten den hádalo se to, křičelo, plakalo v sousední náčelníkově chyši. Jedna z žen, zlá megera, řádila, ječela. Z chyše do chyše pobíhali mužové i ženy. Dálo se vůbec cos neobvyklého,

več jen jednou a to bezvýsledně jsem se vmísil, když zaslechl jsem nářek Sire-ku-sy.

Bylo pozdní odpoledne. Seděl jsem před chyší a čistil svou pušku. Tu přicházel náčelník s několika muži, ženami, a vedl za ruku dvě dívky. Míšenci moji se podezřele usmívali a honem sháněli nízké, karibské, ze špalku vydlabané stoličky.

Tušil jsem, že je návštěva obřadnou a za důležitou záležitostí. Průvod náčelníkův zůstal na jeho pokyn před chyší. On sám uvelebil se v hamaku oproti mně a na rohoži u jeho nohou usedla Tuna-sise (Potůček), sestřenka Sire-ku-sy, a druhá dívka. Obě dosti hezké a vyvinutější náčelníkovy jediné dcerky, která patrně byla v domácím vězení, že tu chyběla.

Pohostil jsem návštěvníky své tabákem, ženy a dívky několika bonbony, které jsem pro příležitost brával s sebou i do pralesů. Trpělivě čekal jsem, jak zvykem mezi divochy, až mně přichozí ohlásí příčinu a účel své návštěvy. Několik mužů vstoupilo do chyše a rozsedlo se kolem nás. Tu vstal „kapitano“, jak jsem španělsky zval náčelníka, odkašlal si a jal se tu karibsky, obraceje k svým, neb španělsky, tu obě míchaje, však dosti dobře pro mne srozumitelně, ze široka líčiti příchod můj, mé dobré srdce; neopomenul mimochodem podotknouti, že zamýšlím poslati lidi do Ciudad Bolivaru pro nové zboží. A že zajisté při té příležitosti na své přátele nezapomenu, on že se těší na slíbený prach a broky, jeho strýc na dlouhý nůž atd. „Měsíc byl v úplňku, když jsi k nám přišel,“ pokračoval náčelník, „a dnes opět uvidíme celou jeho tvář!“ „Byl jsi naším hostem, Donyryky (tak zkomolili Indiáni jméno, jímž oslovovali mne míšenci: Don Enrique) a řekni, zda jsi hladověl?“ „Má Va-vo-lo-rej pečovala o tebe, nosila ti „kasabu“, Vobo-ta-vovy ženy přinášely mladé banány,“ a tak řečník pokračoval, jmenuje každého, kdo ze svých „konuk“ a za dobrý plat ženami svými i dcerami zaopatřoval mne plodinami,

kdo pro mne lovil, rybařil. Ti, kdož přítomní byli, pokyvovali hlavou a přitakovali, že svatou mluví pravdu!

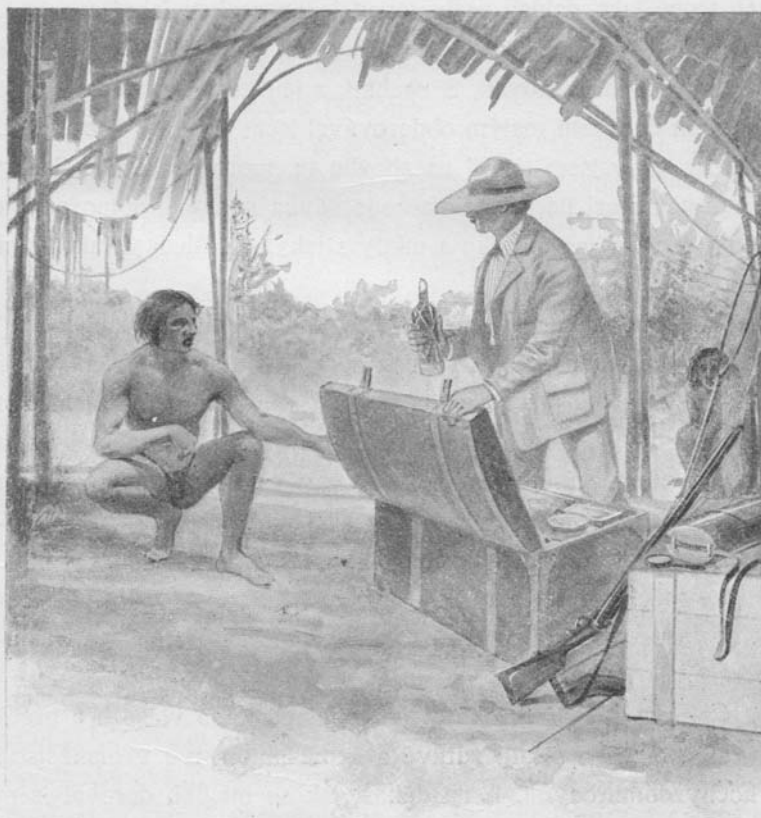
„Považujeme tě za svého bratra, a že sám nemáš pole, kde by ti rostla yame, „yuka“, kukuřice a batáty, dáme ti největší kus. Jen řekni kde a půjdeme s tebou mýtití les a budeš mít větší konuko než já sám.“

„Kdo bude však pro tebe sázeti, vykopávatí „kaji-tí“? Kdo ti rozvší lůžko, kdo bude pro tebe vařiti? Zželelo se nám tebe, že tak sám jsi, sám že leháš, bez ženy žes a bez dětí! I přivedl jsem zde Tuna-sisu a její družku, nejhezčí naše dívky. Jsou poslušné, pracovité, vyvol si jednu neb obě si ponech, však jsi silný a mocný i dobrý lovec, dvě ženy snadno užitíš i ony rády ti budou sloužiti, velký můj bratře!“

To přednášel starý ten šibal hlasem téměř pohnutým. Pak pokynul dívkám a přistoupil těsně k mé hamace, v níž jsem seděl. Ztichli, kdož dříve polohlasé si dělali poznámky. Rozpačité, se zraky k zemi sklopenými stály obě Evy pralesa. Jedna kradmo hodila očkem po shromáždění, druhá snad ještě ve větších nesnázích škrabala se jednou nohou po lýtku nohy druhé.

Byl-li jsem v úzkých? To bych řekl! Však jsem chápal celou tu řeč dlouhou náčelníkovu i příčinu i pohnutky jeho a v duchu rozvažoval, jak se ctí vyklouznouti! Netoužil jsem nikterak po slastech stavu manželského; tím méně tak divokého a krátkého trvání. Zřekl-li jsem se dobrovolně lásky Sire-ku-sy, obrniv se morálkou bělocha dobré, měšťanské výchovy, majícího skoro vždy jedničku z mravů, tím spíše volal jsem nyní: vari, ďáble! — Aniž měl jsem chuť jako hloupý hejl sednouti na vějíčku chytrému ptáčnickovi, jakým byl můj dobrosrdečný přítel „kapitano“ i s rodiči a všemi příbuznými obou dívek, nejbližších to pokrevenců jeho. Ti již příliš přičichli k t. zv. civilisací míšenců a bělochů Orinockých. Ženit se znamenalo hluboko sáhnouti do kapsy! I v pralesě svatba stojí mnoho peněz! Což teprve, když by se

ženil bohatý běloch, skutečný běloch, rozhazující plnými rukama za všelikou lesní havěť. Tu by výkupné, či odměna rodičům za výchovu těchto dvou malých, vdavek chtivých divošek byla

čtverásobná výkupného, jež za ženu svou vyplácí neř splácí Indián! A kde jaký příbuzný oprávněn jest k dárku!

Byl-li jsem tedy v rozpacích, věda dobře, oč vlastně tu běží „mým brátrům Indiánům“? Litoval jsem dívek, jimž mé odmítnutí připraví zajisté pohanu, snad i bití! — — —

Vstal jsem z hamaky, usadil obě dívky na rohož, na níž před chvílí seděly, a poklepav blahosklonně náčelníku na rameno, vnutil jsem jej do hamaky. Pak vytáhl jsem z bedny, ač s těžkým srdcem, jen pro zlé doby, pro potřebu při zimnici a jiných nemocích tropů jako poklad uschovanou jednu z obou lahví cognacu. I jal jsem se přítomné, nejdříve náčelníka, otce dívek, i tyto, pak všechny ostatní častovati. S nechutí, a jen když vyhnutí nebylo, a pak jen douškem malým obdarovával jsem divochy lihovinami. V duchu vždy jsem láteřil na zhoubu tu, morovou ránu bělochy zavlečenou mezi lid, který sice ode dávna se opíjel domorodými nápoji, tu však jen pořídku a nikdy s takými následky, jako nyní pitím kořalky.

Na to dal jsem se sám do krasořečení, chvále své „hostitele“ a děkuje jim za „bratrskou jejich lásku“ vysvětloval jsem, proč mně nelze použití jejich velkomyslnosti. Že co nejdříve se musím již vrátiti domů; za mořem že zasnouben jsem a mrav mého lidu dovoluje mně jen jednu ženu. Kdybych si vzal ženu jinou, že bych vyvolal zlobu i pomstu jak rodiny své tak i se strany příbuzenstva dívky, kterou mně zasnoubili. I trest nebes stihl by mne, nebes, v nichž sídlí velký bůh bělochů! Že co obvyklo mezi bělochy venezuelskými, v zemi daleko za mořem potupno a trestuhodno!

Pak poláskal jsem obě dívky, pohladil je po vlasech a předpovídal jim větší štěstí, zdravé a četné potomstvo v manželství s hochy domorodými. A na důkaz, jak se mi líbí, daroval jsem každé balík o šesti metrech látky, libru korálů a jiné tretky. Téměř tolik dal jsem rodičům, náčelníkovi, příbuzným pak rozdal jsem několik liber virginského tabáku, jehož nad svůj vlastní váží si jihoameričtí Indiáni pro jeho „sílu“.

Domníval-li jsem se však, že takto štědrostí svou i řečí, jak mi připadalo, dobře promyšlenou, osladím zklamání Indiánů, mýlil jsem se! Rodičové chtěli „bohatství“ nejméně dvojnásobné toho,

co by dal za dcerku jejich bohatší Indián, a ne odbytné dárky! Má obhajoba našich mravů nikterak je nepřesvědčila. Proč by měl jeden běloch jinak věřiti, jinak se ženiti, než běloch druhý?

I odešli zklamáni. Nejsmutněji bylo oběma dívkám! Patrně dobře chápaly, že přišly o dobrou partii, o laskavého muže! —

— — — — —
Poslav smějící se mi míšence do horoucích — — — zlostně jsem pokračoval v cídění pušky.

Byl jsem již hotov, když taškář, který vše spískal, náčelník, znova přišel. Obcházel jako kočka myš, nevyzván sám si usedl a rozhovořil se o mé pušce. Když jsem nikterak nechtěl navázati, vrátil se bez jakýchkoli okolků k odbytému předmětu: proč jsem se nechtěl ženiti? I chválil znovu dobrý mrav svého lidu: „Čím více máš žen, tím je ti lépe!“

Nalil jsem mu ještě cognacu a řekl mu bez obalu, že je šibal, zkažený styky s míšenci a ne poctivý, pořádný Karib, který nekupčí se ctí dcer svého kmene! A pak jsem se tázal, proč bylo dnes slyšeti křik a vádu, pláč Sire-ku-sy, a polo žertem jsem se ptal, proč mně nenabídl za ženu svou vlastní dcerku?

Ten den měl býti pro mne překvapením bohatý.

Náčelník vstal s chytráckým úsměvem a poklepav mně na rameno, děl: „Však jsem viděl, že se ti dcerka má líbí, : rád bych ti ji byl dal za ženu, ale přišel jsi již pozdě! Ona má již svého „voke-ri“ (svého muže). Bita byla proto, že se s tebou toulá a mých žen ani neposlouchá, ani jim nepomáhá při práci! Proč jsi nepřišel již loni? Byl jsem tehda s celou rodinou dole (na Orinoku) a zaslíbil jsem Sire-ku-su velkému náčelníku. Zajisté jej znáš, generálovi Rivasovi. Je běloch jako ty, bohatý, bělochy ustanovený „kapitán“ všech Indiánů Guaraunů, psů těch špinavých, psy požírajících!

- Viděl Sire-ku-su, zalíbila se mu, řekl, že si na ni počká. Rok již uplynul, v brzku připlaví se pro ni, však je již na vdavky.

Letos již po jedenácte kopáme yame, co ji žena má porodila. Na čase, aby sama rodila! —

Velký muž, generál Rivas, bohatě mne obdařil i velkou příveze výplatu za Sire-ku-su, mně i celé rodině! — Bude nám všem otcem i štědrým ochráncem proti všem, kdož by nás, chudé Indiány, utlačovali! Vidiš, Donyryky, mám tě rád, dal bych ti Sire-ku-su a Rivasovi vzkázal, že umřela! Ty jsi hodný, jsi můj bratr, prosím tě, nalej mně ještě jednou! Vezmi si ty holky, bude ti dobře! — Odjedeš, vím, že musíš odjetí, však ti tvé syny dobře ošetříme, budou syny mými, než se zas vrátíš!

Proč by ses nevrátil, když tu budeš mít všeho hojnost? Vezmi si alespoň Tuna-sisu, nejhezčí a nejposlušnější. Jsem jejím strýcem a dohlédnu, aby se o tě starala!“ — — —

Krátce jsem odmítl jeho návrhy, a jeho prosbě o další doušek jsem také nevyhověl. Odešel ještě mrzutější, než když jsem v slavnostním sezení odmítl. —

Šeřilo se kvapem. Mrzut, že o tolik času jsem byl oloupen, spěšně stahoval jsem útlého kolibříka, v papírky překládal několik krásných motýlů. Bylo mně líto ptáček barvy smaragdu a rubínu. Dopolédne ještě poletovalo, chvělo se tílko to v letu třepotavém, květy líbajíc! Houpali se na vlnách vzduchu obrovští ti Morphové, jichž křídla, jak prozradili mi Indiáni, obarvil stvořitel kdysi zbytkem barvy po natření nebes. Já zničil životy ty jen proto, aby kdesi za mořem, před skříní, kde vystaveni budou, lidé vzdychali a toužili.

Moji míšenci zašli si na besedu do sousedních chyší, — zůstal jsem sám. Právě jsem si rozsvěcoval svíci, abych na práci lépe viděl, když tu cosi zatemnilo vchod do mého oddělení chyse. Dvě žen vstoupilo a ostýchavě se blížilo ke mně. Třetí kdos, muž, stanul ve dveřích!

Tuna-sisu vedla matka, Tuna-sisu nesoucí si z palmového

tkaniva spletené lůžko, jež zavěsiti šla jí matka u lože cizincova. Tatík mumlal cosi u vchodu. Snad plísnil rozpaky ubohé té dívky.

Rozezlený, nakvašený mrštil jsem kolibříkem do truhlice, vstal jsem a dosti nešetrně rodiče kuplířské ven jsem vystrčil. Tuna-sisa usedši si, schoulila se jako pes, jenž neví, pohladí-li jej či udeří ruka pánova! Přikrčila se k ohništi a prohrabávala oklestkem polovyhaslý oheň. Mlčela a zdála se mi smutnou. Litoval jsem ubohého dítěte a myslil si: „Kdož ví, po kterém hochu touží tvé srdce ubohé.“

Znovu otevřel jsem cestovní svůj kufr, za dnešek již značné vybraný, abych našel dárek na důkaz své přízně a dívku jím obdarovanou, ne jako její rodiče vyhnanou, vyvedl z chyše. Zvědavě se ohlížela, co tam kutím. Zlostně přihodila nové dřevo na oheň, až jiskry zadržely, a s nejedovatějším opovržením zvolala:

„Sire-ku-sa tě nechce! Sire-ku-sa je — — —“, i následoval výklad dosti dlouhý, mně však, poněvadž mluvila karibsky, nedostatečně jasný, co že jest Sire-ku-sa. Že to nebyla pochvala, vyrozuměl jsem ze slova „čubka“ i z rozhorleného, zlomyslného, úšklebného tónu. I zmizel z mého srdce veškerý soucit, a teprve nyní jsem chápal, jak bylo měřítko mé ethiky nemístné, pošetilé, dětsky naivní — — — — —

Rozzuřil se v noci silný vítr, mocně kymácel větvovím stromů vůkol mé chyše. Když jsem ráno vyšel, pestřily se kolkolem koberce velkých žlutých a fialových květů s větví a lian sražených. Nevšimavý, krásou jejich nedotčený šlapal jsem po nich. Veta bylo po indiánské idylce...!

* * *

Bylo zřejmo, že pominula má oblíbenost u Indiánů. Někteří stranili se mne vůbec, jiní, když jsem je chtěl zaměstnati, vy-

mlouvali se nutnou prací v konucích. Dívky a ženy přestaly mně nositi přírodniny. Jen s obtíží kupoval jsem nyní potraviny.

Rozhodl jsem se, že nepošlu pro nové zboží, nýbrž odcestuji, jak jen usušíme serrapii. Opustím místo, jež jsem si byl s počátku tak zamiloval. Jen Pajri zůstal mi věrným! Musil! Vždyť mzdu jeho vybírala si ziskuchtivá žena jeho pána; on pro ně vydělával. Ale i on chodil mrzutý, neochotný. Nelíbil se mně mnohdy jeho pohled, v němž nebylo již ani odlesku přátelství a přichylnosti. Tak uplynuly tři, čtyři dny.

V chyších činili zatím přípravy k pitce a tanci. Neptal jsem se, z jakého podnětu, z jaké příčiny. Však o to není u Indiánů nikdy nouze! Ženy i dívky připravovaly opojné nápoje. Žvýkaly kukuřici a manihotové placky. Rozžvýkané plivaly do velkých, ze kmene vydlabaných necek, v nichž ve vodě rozdělána byla tatáž látka, jakou žvýkaly. Za den již vykvasila řídká ta kaše v nápoj pro nás odporné chuti, Indiánům však mnoha kmenů rovníkové Ameriky nad naše víno lahodnější — a neměně opojné.

Mužové vybírali z košíčků, visících v kouři na stropě, korunky, zástěrky z per papouščíh, tukaních a trogoních. Opravovali chřestivé náramky z plodů, jež se na nohu navazují. Barvy třeli: žlutou hlinku a červeň plodů Bixy Orellany. (Zde natírají si červení tou tělo, v Evropě mísí ji podloudně do mletého šafránu.) Nástroje ladili, některé namáčeli do vody, podivné to píšťalky a flétny. Před chyše postaveny dva velké špalky na buben vydlabané.

Dívky pročešávaly si navzájem vlasy, natíraly je i těla olejem kaparovým! Nedočkávané děti odháněny, až si starší pomalují těla, peřím se okrášlí, z vonných květů nebo skleněných perel navěsí si ozdob kolem hrdla, pasu, na ruce i nohy. Pak teprve přijdou na řadu děti. Matky, po případě sestry namalují jim na prsa, tváře a čelo čárky hlinkou a červení, dřívkem v barvu namočeným.

Místo před chyší vyčištěno; smolnice připraveny, rozděláno několik ohňů, aby měli hosté kde vařiti a péci přinesené plody. Sám přispěl jsem k hodům ráno zastřeleným jelínkem.

Byl bych rád navázal zase přátelštější styky, což se mně povedlo alespoň u těch, kdo nebyli příbuznými dívek

mnou odmítnutých. Tyto i Sire-ku-sa stranily se mne tak, že skryly se v chyši, jak jen mne spatřily. Jen děti nezměnily svého ke mně chování, žebronily, obskakovaly mne, nabízely se, že mne k tanci pomalují.

Pitka začala odpoledne, tanec teprve k večeru. Zahájil jej náčelník, třímající v ruce velkou, peřím všelikým polepenou hlů obřadní. Prvý tanec byl nepochybně rázu náboženského. Nasvědčoval tomu zdouhavý popěvek a pomalé tempo kroků v řadě za sebou stojících Indiánů, i nápoje vylité na zem v oběť duchům zemřelých! Tančili jej jen mužové. (Vůbec většina tanců vyhrazena mužům, ženy účastnily se jen výjimkou. Tu pak dívky a mladé ženy, držíce se pravou rukou pravého ramene tanečnicka, poskakovaly do taktu ku předu i vzad.) Křepčili do taktu za zvuků bubnů a zvláštních chřestaček. Sami k tomu chřestili ozdobami na nohou zavěšenými. Při některých tancích napodobovali pohyby zvířat!

Seděl jsem v otevřené, beze stěn, chyši a houpaje se v hamace, přihlížel jsem k tanci. Dojem kazily mně roje komárů, jež jsem nestačil odhánět. Přes tu chvíli přistoupila ke mně žena neb dívka s nádobou z duté tykve, nabízejíc mně nápoje, jehož chuť byla mně tím odpornější, čím více jsem vzpomínal na nedávný

způsob jeho výroby. Těžko odřící! Jen tu výmluvu jsem měl, že „lékař“ zakázal mně více pít, než doušek, že mému žaludku „síla“ nápoje nesvědčí. Alespoň zavdati jsem si musil!

Přišla, nesouc plnou kalebasu, i Sire-ku-sa, rozpačitá, ale usmívajíc se na mne přívětivě. Snad na rozkaz otcův. Kol pasu měla téměř ke kolenům sahající sukénku ze žlutých, zelených a modrých per arrasů. Kol krku pyšnila se několika náhrdelníky z krovek velkých brouků krasců, skleněných perel a vyřezávaných kousků perleti. Na rukou třpytily se skleněné náramky, na nohou chřestidla i skleněné korálky. Vlasy měla volně, beze vší ozdoby, na záda splývající. Čelo, tváře i hrud měla pomalovány obrazci a klikatými čarami, nakreslenými barvou červenou a bílou.

Chtěl jsem si s ní pohovořiti, uprchla však plaše, aby jiného nápojem občerstvila.

Nebyl jsem tehda po prvé na slavnosti Indiánů a, kromě několika málo, viděl jsem již všechny tance jejich. Přes to opět podíval jsem se lačným pohledem nefalšovaným, veškerých příměšků venezuelské polokultury zbaveným Indiánům, v jejich výzdobě, v kroji, kteréhož jim poskytl prales.

Když se setmělo, rozžehnuty pochodně: v rouru svázané dvě kúry tenkého stromu, naplněné všelikými pryskyřicemi, bavlnou, chmýřím stromovým.

Ptaetvo, navyklé noclehovati nad hlavami osady, poplašené poletovalo, naříkalo!

Vlažný vzduch pln byl steré vůně pralesa. Víkol mne potýkaly se podivné výpary s dýmem hořících pochodní. Bzučel hmyz přivábený plamenem, křídla svá pálily si i veliké, jako denní motýlové pestré stužkonosky.

V hloubi pralesa lkal nebo zlobil se všeliký tvor nad výstřednostmi lidskými. Přitemnělý, zasmušilý tón fléten, sladký, na ptačí hlas připomínající hvízdot Panových píšťal pojil se v divnou symfonii s výkřiky bubnův i lidí, žel, tak brzo již podnapilých.

„Hia-a! hia-a!“ řičeli Indiáni, chvěla se půda mocným dupotem nohou, jako hejno rozezlených chřestýšů chřestily lehounké plody, na tkanici navázené, syčely tykve drobnými kaménky naplněné.

Patřil jsem na veliké jeviště, jehož dekoracemi byl prales. Některé stromy i větve tonuly v záři světél, kouř z ohňů se proplétal větrovým, bledl i mizel. — Scenerie, na niž se nezapomíná! —

Tu mizely, tu v zář světla vystupovaly téměř nahé postavy lesních skřítků, děsů, tváří malbou zohyzděných. Lesní žínky nesly se, poskakovaly. Leskla se těla, olejem natřená, třpytily se nádherné barvy ptáků i brouků, jež i po smrti ještě nepobledly, zachycené to paprsky rovníkového slunce. —

Bylo ještě daleko do půlnoci, když Indiáni tak se již spili, že jsem uznal za nejmoudřejší, abych se vytratil a utekl se do vlastní své chyše! Lehl jsem si do hamaky oblečen, věda, že bude nemožno za takového hluku usnouti.

Odpočíval jsem chvíli, když tu ozval se se strany tančících řev jakoby několika rozlícených, na sebe se vrhajících zvířat. Hudba rázem umlkla. Pomyslíl jsem si: „Teď se tam rvou, štěstí, že ženy uklidily zbraně! Snad i střízlivější zakročí, posedne-li koho „zlý duch“, tak že to skončí několika boulemi!“

V tom přiběhl míšenec Manuel volaje: „Señor, běžte na pomoc, ubíjejí tam Pajriho!“

Vyskočil jsem a vrhl se střemhlav v chumáč Indiánů, sápacích se na Pajriho. Vyrval jsem jim ho potlučeného, na hlavě i na rameni silně krvácejícího. Štěstí, že se bojovalo jen větvemi, připravenými u ohně, a že i Pajri, střízlivý, oháněl se též, a to vydatně. Však i na mne se chtěli vrhnouti někteří tuze rozjaření a rozzuření mladíci.

Po delším dōmlouvání těm, kdo ještě ostali střízlivější, odvedli jsme Pajriho do mé chyše. Vymyl jsem a obvázal jeho rány a

kázal mu, jakož i míšencům, kteří se zase chtěli vytratiti k pitce, aby si v chyši ulehli. Od nich dal jsem si vyprávěti příčinu a průběh celé události. Obsah jejich rozběhavého povídání byl asi tento:

V tanci, připomínajícím naši volenku, Sire-ku-sa přistoupivši k Pajrimu, položila mu ruku na rámě a spolu šli v řadě tančících. Tu jeden mladík přiskočil, plivnul v tvář Pajrimu, kopl jej, křiče cosi (patrně, že jemu otroku nepřísluší mísiti se mezi pány). Pajri vrhl se na něho, a pak již pro klubko rváčů nebylo viděti, kdo všechno ubohého hochu otroka zbíjel. Náčelník, udeřiv několikrát Sire-ku-su do zad, hnál ji před sebou domů, láteře snad, že se tak zapomněla.

Ještě jsem si ani pořádně údy neprotáhl, když tu přihnál se hlouček zpitých, rozzuřených Karibů a řval, že jdou vykuchat, podřezat, ďas ví co ještě, ubohého Pajriho! Ten se zatím chopil mé pušky a vskočil za oheň připraven k nejhoršímu. Vyběhl jsem jim v ústrety a sliboval a ujišťoval: „Pajriho potrestáme, zajiště si trestu zaslouží, jen počkejte do rána, až se všichni vyspíme! Ujišťuji vás, že vám překážeti nebudu!“ A již zas do bedniček jsem sahal a poděloval je listy tabákovými, zostra je od své chyše vytlačuje.

Uléhal jsem rozčilen: „A mezi touto čeládkou chtěl jsi započítí nový život!“ — — — —

A přece podařilo se mně konečně zdřimnouti. Jen v polosnu slyšel jsem občas křik opilých tanečníků, chvílemi probudili mne míšenci, kteří se převalovali, na oheň přikládali, aby kouřem odehnali moskyty. Ponenáhlu utichala i vřava Indiánů, nepochybně již úplně zpitých. —

Pojednou vytrhlo mne z dřimot podivné cvrlikání. Podobalo se i hlasu cvrčka i vrzotu cikády. I šelest jsem zaslechl, jakoby kdos venku obcházel. Ale takových zvuků byly noci v tropech plny, kdož by jich dbal! Pootevřel jsem víčka, těžká úna-

vou, i zdálo se mně, že ze dveří, t. j. z otvoru dvéře zastupujícího, nikdy se nezavírajícího, kdosi vyklouzl. Hlavou blesklo mi, že Pajri chce se vrátiti k tančícím. I chtěl jsem ho zavolati, když tu znovu ozvalo se ono podivné cvrlikání, a to ze dvou rozdílných míst.

Potichu jsem vstal, vešel do druhého oddělení, sirku jsem rozsvítil, abych se porozhlédl. Dvě hamaky míšenců byly prázdný. „Inu, myslil jsem si to, ti hříšníci!“ — Prázdna byla i rohož, na níž jsem uložil Pajriho. —

V obavách o něho, více však, že chtěl jsem se domakati jistoty, vykradl jsem se ven. Před náčelníkovou chyší potácelo se již jen as půl tuctu blábolících osob. Jediný pištěc jim hrál. Obešel jsem svou chyši s druhé strany. Po Pajrim ani stopy. —

Více tušením veden než burcujícím přežalostným hlasem opice, o níž Indiáni tvrdí, že jest se zlým duchem ve spolku, zamířil jsem k řece! Tam na povaleném kmenu sedící jsem je překvapil! Pajrimu seděla na klíně dívka, k němu něžně se tulící. Šepot slov, zajisté sladkých, nesl ke mně větérek probouzejícím se jitem. Učinil jsem ještě několik kroků, snad abych je za ruce uchopil a ujistil je svou pomocí. V tom šlápl jsem na suchou sněž! Jak by v hejno střelil! Vylétli, uprchli. — — —

Až do slunce východu houpal jsem se v hamace a smál se své pošetilosti a zaslepenosti, že již dávno jsem nepoznal lásku dvou těch lesních dítek! I předtuchu jsem měl, že to dobře neskončí! —

* * * *

Měl jsem již téměř vše připraveno. Moji míšenci pletli jen ještě koše na serrapii. Zítř ráno naložíme, tak zněl můj rozkaz, a odpoledne odplujeme!

Vařil jsem si právě zbytek rýže v chutnou krmi, jejíž přípravu bych nesvěřil zde rukám cizím, když jsem zaslechl od řeky výstřel. Zároveň zaslechl jsem nárazy vesel a zpěv do taktu

*

přednášený, jímž veslaři se řídí. Kde kdo vybíhal z chyše a mířil k řece. I vyskočil jsem sám, abych viděl, kdo že se to připlavil.

Byl to „generál“ Rivas se šesti veslaři — „vojíny“, který přijížděl z Orinoka podívat se na své Indiány! Tak řekl mi, když přistana, potřásl mně rukou. Že tu jsem, zvěděl prý již dole na Orinoku, i těšil prý se na shledání s mužem tak proslulým, ujišťoval mne, plýtvaje přemrštěnými zdvořilostmi. Ty patří k dobrému tónu, zrovna jako se ve Venezuele jí všechno přesolené, přecukřené, přepaprikované. Odpověděl jsem mu ještě hloupěji i stávil jsem se, jako bych všemu věřil, ač jsem znal pravý účel jeho cesty. Také jsem správně předpokládal, že urychlil svou cestu, byv zpraven o mé přítomnosti náčelníkem, jemuž přestal býti můj pobyt výnosným. Bůh ví, jaké pletichy kul a co nalhal „generálu“, jen aby již přijel a přinesl za Sire-ku-su výkupné.

Po krátkém pobytu v chyši náčelníkově přišel Rivas návštěvou ke mně. Seděli jsme vedle sebe, připíjeli z jedné láhve jako dva přátelé, oslavující milé shledání. Tušil jsem však, že pod škraboškou nejdvořilejší dobromyslnosti připravuje mně něco nepříjemného. To vycítil jsem z jeho jízlivých narážek. I litoval jsem, že již dávno jsem neodjel. Rád se vyhnu nepříjemnostem. „Generála“ Rivase znal jsem dosud jen z pověsti a ta nebyla kalá.

Můj míšenec Pedro znal jej osobně. Řekl o něm krátce a stručně: „es un bicho!“ což přeloženo v prostonárodní rčení, znamená: „je to potvora!“ Prosím za odpuštění, ale ve Venezuele užívá se výroků málo uhlazených. Pan „generál“ byl nohsledou známého po celém dolním Orinoku mulata, presidenta sousedního státu. Kdysi za revoluce, nevím, které číslo to bylo, či jakého zbarvení byla, Rivas přišel svému zářivému vzoru na pomoc asi s padesáti hrdlořezy, mačetery, míšenci a Indiány. Od té doby jest „generálem“. V odměnu za své služby jmenován správcem všech Indiánů Guaraunů (též Varrauové zvaných), což po úřadu

správce celnice některého menšího přístavu jest nejvýnosnějším úřadem pro dobrodruhy podobného rázu. Ubozí Indiáni, počtem ani ne půldruhého tisíce, platili za otcovskou péči svého, jim vládou ustanoveného dohlázele ročně v naturalích nejméně za tři stříbrňáky z hlavy! Krom toho hostiti ho i s družinou byla povinna každá indiánská osada, kdykoliv přijel, a poskytnouti mu tolik lodic a veslařů, kolik uznal, že zapotřebí má k vykonávání svého úřadu! Tribut platili Indiáni plodinami pralesa, drůbeží i — dívkami, které se Rivasovi zalíbily.

Bylo mu asi čtyřicet let. Kdysi snad byl dosti hezký. Nyní však hýřením a v pitkách a nezřízeném životě sestárlý Rivas, Ramon Rivas, jak znělo jeho plné jméno, neučesaný, téměř po celé tváři zarostlý, nebyl zjevem zrovna vábivým. Jeho školní vzdělání bylo nepatrné, a že přimísení krve černošské bylo větší indiánské i bělošské, ani v Ciudad Bolívaru nedělali s ním velkých okolků. V duchu jsem ho porovnával s Pajrim.

Přišel znovu odpoledne. Byl již tak opilý, že sotva stál na nohou. Klábosil největší nesmysly, stával se urážlivým, i nejsurovějšími vtipy dobíral si mou „stydlivost“. Nechal jsem ho mluvit i klidně jsem balil své věci, abychom najisto zítra mohli odjetí. Za chvíli svalil se do mé hamaky, úplně zpitý, a tvrdě usnul. Zavolať jsem jeho průvodčí, aby si jej odnesli do chyše k náčelníkovi! Hnusné podívání: — a venku, nám zrovna nad hlavou kvetly liany, vonné orchideje, nádherných, pestrých květů! —

— — — — —
Bylo mně souzeno, abych poslední noc před odjezdem nespál!

Rivas přivezl s sebou dva velké demijohny rumu, z nichž jeden dal otcí Sire-ku-sy. Slavilo se zasnoubení, tančilo se, ač ženich neprobudil se ještě z odpolední otravy alkoholem. Ještě

než se setmělo, dal jsem všechny náklady odnésti v kuriaru. Pepemu, nejmladšímu z veslařů jsem nakázal, aby v lodi přenocoval, my že se ještě v chyši vyspíme a jak jen se rozední, nastoupíme plavbu po řece.

Nešel jsem do chyše tančících, i míšenčům svým nakázal jsem, aby ulehli co nejdříve. Aby nepodlehli pokušení, podržel jsem je pro větší jistotu ve svém oddělení. Tam u ohně vyprávěl jsem jim o cestách a lovech svých v Africe a častoval je kávou a cognacem.

Bylo mezi osmou a devátou hodinou. Pálil jsem svíčkou moskyty, kteří vnikli v ochrannou síť hamaky, a chystal se ulehnouti. V tom zavzněl od řeky úzkostlivý výkřik ženský a v zápětí výstřel. Pak zaslechl jsem volání dvou mužů a španělská slova: „Sem, hoši, honem!“ Hudba rázem unkla. Křik, zmatek, dupot k řece utíkajících lidí! —

Uchopiv svou opakovačku, narychlo opásav se revolverem, tryskem rozběhl jsem se sledován svými třemi míšenci, taktéž puškami i noži ozbrojenými, do temnoty. Rozrušení hnalo mne, nedočkavost zvědět, co se děje; také starost, nejedná-li se o mou kuriaru!

V málo okamžicích byli jsme na břehu. —

Tam zmítalo se klubko lidí, několika pochodněmi mdle osvětlené. Byli tu pestře pomalovaní tanečníci i hudebníci, dosud držící nástroje v rukou. Ten onen obušek nesl, jiný hořící větev, jak ji z ohně vyrval. Zmatený křik, nad nějž vynikal jen hlas rozkazující patrně zpola vystřízlivělého Rivase. Ženy ječely a lály. Kde jaký pes z vesnice přiběhl sem, štěkal a kňučel.

Uprostřed skupiny, záležející většinou z družiny „generálovy“, náčelníka a několika starších Indiánů, ležel na zemi Pajri, tichý, nehybný, silně krvácející — — Schýlena nad ním, tvář majíc téměř vlasy zakrytou, krčila se Sire-ku-sa. Křečovitě držela se jeho rukou, jako v úzkosti, že jí ho vyrvou!

Chtěl jsem se prodrati zástupem, abych zakročil, kdyby bylo třeba, když tu surový Rivas vší silou kopl dvakráte Pajriho a pak zvednuv nohu, udeřil jí dívku v záda, že s bolestným výkřikem svalila se vedle svého miláčka.

Nanejvýše vzrušen vytasil jsem revolver, přiskočil k Rivasovi a chopiv jej za rameno, vzkřikl naň: „Neopovažujte se

v mé přítomnosti někoho trýzniti! Jste ještě opilý, patříte do řeky, aby se vám páry rumu vykouřily z hlavy!“

„Nerozčilujte se,“ dodal jsem vida ho vztekem bledého, sahajíciho po pouzdru revolveru, „nechte revolver, kde je! Jste zbabělec, a buď já nebo někdo z mých lidí tamto pohotově stojících je připraven zastřeliti vás, jak se podezřele hnete!“

Vzteky se třesa, s pěnou na ústech vybuchl v hrozby a na-

dávky: „Jakže, já, úředník, z moci úřední sem poslaný, mám si od vás, vy cizáku, dáti poroučeti? Víte, vy „chorungu“ (poputný výraz pro cizince), že bych vás mohl dáti spoutati a odvésti do Ciudad Bolívaru!“

Smíchem jsem jej přerušil a přistoupil blíže, vida s potěšením, jak moji tři míšenci tu stojí, pušky pohotově, připraveni osvědčiti mně přichylnost svou v okamžicích, přiznávám, kritických, mou nerozvážností přivoděných. Vždyť za Rivasem a kol něho kupili se hrozivě Indiáni. Mírnějším tónem pravil jsem mu: „Dobře víte, generále, že to vše, co povídáte, není pravda! U mne se strašáky nepochodíte! Vždyť nemáte žádné úřední moci, neb toto není osada Guaraunů! A zajisté si rozmyslíte popuditi své lidi neb Indiány proti mně. Dobře znáte mé přátele v Ciudad Bolívaru a víte, jakou byste na se vzal zodpovědnost, kdyby se mně nebo průvodcům mým něco přihodilo! Přišel jste jako otrokář, kuplíř, pro dívku! Neškubejte sebou! Věřte, u čerta, jak sáhnete ještě jednou na rukověť revolveru, střelím vás v sebeobraně, vy ničemo! Povím vám něco; bude lépe, když se rozejdeme po dobrém! Odjedu časně ráno. Jen ještě prohlédnu Pajriho, obváží ho a zbavím pout. Nevím, jakým právem jste jej svázali!“

I chtěl jsem se sehnouti k Pajrimu, který před chvilkou, Sire-ku-sou podporován, se posadil; stírala mu, těžce oddychujícímu, krev zalévající oči.

Tu vrhla se jedna z žen jako saň na Sire-ku-su, náčelník přede mne se postavil, hrozivý. Indiáni snad ani mně nerozumějící řvali, sáпали se na mne. Rivas, použiv okamžiku, vytrhl revolver z pouzdra. V tom již Pedro — dobrý Pedro — přiskočil, přitiskl hlaveň své pušky „generálovi“ na prsa a pravil mu klidně: „Señor General, deja se de p (Pane generále, nedělejte hloupostí!) Zastrčte revolver za pas a jedněte jako gente blanca, de rason! (lidé bílí, rozumní)“.

Mé štěstí, že jsem vzal s sebou své lidi, mně za mnoho povděčné, oddané.

Marně vysvětloval jsem náčelníkovi a Indiánům, co že chci. Marně nabízel jsem výkupné za Pajriho. Vše nadarmo! Surově ho i Sire-ku-su odvlékli.

Ze zmateného jich křiku dověděl jsem se, proč se celá ves na mne sápe a hrozí mně, že nadržuji zločincům.

Pajri pokusil se o únos Sire-ku-sy! Ta „darebná dívčice“ již dávno se milkovala s Pajrim, i k útěku se připravovala. Všakťe vzala s sebou uzlík s všelikými potřebnými věcmi. I dárky „generálovy“ měla s sebou. Již seděli v kanoi, když tu napadlo Pajrimu, aby ukradl z pánovy lodice pušku! Při tom vzbudil spícího tam strážce, který strhl poplach a za prchajícím střelil. —

Však budou zítra přísně potrestáni! Zbičují je oba; Pajriho odveze generál s sebou do Ciudad Bolívaru, vřadí jej do vojska a postará se, aby byl poslán na východ republiky, tisíc mil od Orinoka, do hor. Odtamtud tak snadno neuteče!

A tu lehkou holčici vezme též, třeba svázanou, dolů, do osad Guaraunů. Však ji naučí! — — —

Zatím se Rivas trochu vzpamatoval. Důstojně odstrčil hlaveň pušky Pedrovy, a pěstí mi pohroziv odcházel. Za ním odtáhl i zástup jeho vojáků i Indiánů.

Zůstali jsem sami — ve tmě!

Rychle jsem se rozhodl. Poslal jsem Manuela, aby doběhl do naší chyše a tam odvázal neb odřízl naše hamaky. Nádobí aby tam nechal a hned přinesl vše do kuriary, kterou zatím přihotovíme, a jak přijde, odrazíme!

Co jsem toto nařizoval, objevil se z nedaleké houštiny Pepe, třímající v ruce mou opakovačku!

„Měl jsem o vás strach, Don Enrique, i stál jsem tamo připraven, že tomu darebáku roztříštím hlavu, jak by se opovážil na vás sáhnouti!“

Srdečně jsem stiskl ruku hodnému mladíkovi. —

Vstoupili jsme do kuriary. Připevnil jsem svou malou kanoji za kormidlo a čekal. Jak dlouhé zdály se ty minuty! Konečně se Manuel objevil! Vracel se s nepořízenou!

Vida naši chyši plnou lidí, lekl se i uvažoval, stojí-li naše hamaky za to, aby snad vydal život v šanc?

Odrázili jsme. Lidé chopili se vesel, sám jsem řídil kormidlo. Obepluli jsme písčinu, na níž často jsem se koupával, i namířil jsem loď opět ku břehu, v ochranné houští.

Mihla se mně hlavou myšlenka, i rychle uzrál plán, jež jsem tiše svým soudruhům sdělil.

Odpírali s počátku. Pak zvítězila přece jejich dobrodružná mysl i náklonnost ke mně. Snad i napomohl slib, že zdaří-li se náš podnik, očekává každého po návratu dobrá puška předovka!

Pepi vystoupil na břeh a rozběhl se do vesnice. Zvolil jsem jej proto, že nebyl přítomen při naší srážce s Rivasem.

Sami plavili jsme se až k onomu místu, kde jsem po prvé spatřil Sire-ku-su. Tam, ale na protějším břehu, uvázali jsme své plavidlo.

Tu seděli jsme asi dvě hodiny, tiší, tlumeně hovoříce. Bedlivě jsme naslouchali, neplují-li kolem kanoje pronásledovatelů neb zvědů. Nic se však nehnulo! Byli jistě přesvědčeni, že jsme odpluli.

Pedro se mně zadušoval, abych byl bez obav, že Pepe je čiperný hoch, že úkol svůj dobře provede!

„Ten chlapec lže ještě lépe, než jeho táta,“ dodával, „a toho starého lišáka přec dobře znáte.“

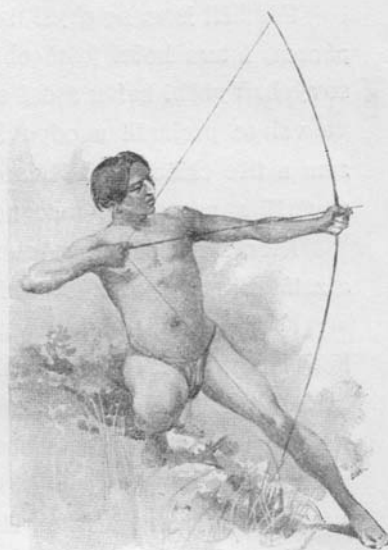
Rozmarně líčil, jak asi teď si připíjí na zdraví s „generálovými“ vojáky, láteří na mne a pošklebuje se našemu útěku. Lichotí se generálu a možná prosí ho, aby jej přijal do své družiny, že se u mne dřel takřka zadarmo. —

Tak a podobně rozpřádal své vyprávění čistě po llanersku

Pedro. — Škoda ho! Kolik roků tomu, co jsme mu ustlali pod palmou „moričovou“ za řekou Guanipou! —

Jednou vyrušil nás z povzdálí zvuk jako vesla narážejícího o okraj kanoje! Ztichli jsme a naslouchali. Brzo jsme se však dali do smíchu, neb jsme poznali hlas žáby „veslaře“. —

Když se nám zdálo na čase, přeplavili jsme se malou mojí kanojí po dvou tiše na druhou stranu. Kuriaru zanechali jsme opuštěnu, když jsme ji byli opatrně uvázali. S sebou vzali jsme tři vesla, pušky, nože a provazy. Manuel, Pedro a já vydali jsme se opatrně k vesnici. Ignacio měl se plížiti v kanoji co nejstražitěji až k samému přístavišti. Tam měl obezřetně odpoutati všechny drobné loďky, přivázati je ke své a odvléci. Bylo jich tam čtvero. Pátá byla prostranná, nejméně pro deset osob, kuriara našeho nepřítele, pana „generála“. Ta mně dělala nejvíce starostí. Nepochyboval jsem, že je střežena. Vždyť právě její strážcové zmařili Pajrimu únos Sire-ku-sy. Zapomněl jsem, že nejlepším naším pomocníkem při tomto podniku byla — kořalka.

Pajri.

Dlouho trvalo, než jsme se doplížili v nejtemnější noci na mýtinu. Snad až zbytečně jsme byli tehdy opatrní.

V náčelníkově chyši bylo ještě živo. Patrně se tam ještě popíjelo. Slyšel jsem, jak se tam hašteří, povykují.

Přiblížil jsem se chyši, kde ještě nedávno byl jsem dočasným pánem. I tam hořel ještě oheň. Slyšel jsem hlasy veslařů Rivasových. Vyběhl hafan a dal se do zuřivého štěkotu. Kde jaký pes ve vsi se probudil a odpovídal mu. Rychle jsem se položil na zem a tiše chlácholil bdělého hlídače. Přiblížil se dva, tři kroky, zavěťřil a patrně že mne poznal, vrče odcházel.

Kterýs z vojáků vyšel z chyše s hořící snětí, rozhlédl se a zaláteřil na psy. Jiný uvnitř cos o lišce volal.

Krčil jsem se ani ne dvacet kroků od zadní stěny chyše. K velké své radosti zaslechl jsem i hlas Pepeho. Zívaje volal: „Hoši, ještě doušek; dnes z vašeho — zítra bude řada na mně. Nebojte se, mám v lese schovanou pěknou láhev, vyřoukl jsem ji svému pánovi!“

Dlouho jsem tak ležel. Pak vrátil jsem se k soudruhům, kteří seděli pod strouchnivělým kmenem oranžovníku na místě s Pepem umluveném.

Ještě musili jsme čekat. Jak zdála se každá hodina dlouhou v té noci černé, plné nejistoty, nebezpečí. Zase připlížili se psi, očichávali nás a nedůvěřivě vrčeli. Poradil jsem, abychom ulehli, jako bychom spali. To pomohlo. Pes za psem se vytrácel, aby se vrátil domů a ulehl k ohni v teplý popel.

Počítal jsem, že dávno již uplynuly dvě hodiny s půlnoci. Vesnice ztichla. Komáři nás téměř ubodávali. Šeptem sdělovali jsme si obavy, co že se Pepe nevrací; a jak asi se povedlo Ignaciovi provést svěřený mu úkol. Vzpomínal jsem, jak jsem čítal v mládí indiánské povídky, jak tehdy bušilo mně srdce úzkostí, podaří-li se hrdinovi připlížiti se k táboru nepřátelskému, jak tehdy jsem mu záviděl, jak jsem si přával býti na jeho místě!

A teď! Jak klnul jsem románům i svému ztřeštěnému nápadu, plésti se v cizí záležitosti, hráti si na prozřetelnost, chtítí řídití osud dvou zamilovaných divochů.

Zašustilo cosi! Slabý šumot, a přece rozpoznal jej náš sluch čekáním, napětím smyslů zbystřený. Byl to šelest tichých kročejů. Ani jsme nedutali. Zabělalo se cosi. Zda přítel to či nepřítel? Přitiskl jsem Pedra, jenž vstáti chtěl, k zemi.

Postava se přiblížila opatrně, stanula, zašeptala: „Jste tu?“ Radostně jsme přisvědčili: „Zde, zde,“ i tiše vítali Pepeho, jenž vedl Pajriho za ruku boje se, že mu uteče. Potěšen poklepal jsem Pajrimu na rameno i nutě se do karibštiny sděloval jsem mu, že ho chci vzíti i Sire-ku-su dolů po Orinoku, že jsem jich přítel a že je chci chrániti, a nevím co ještě.

Narychlo vyptával jsem se na nejdůležitější. I musil jsem ho často přerušiti, aby nezabíhal. Štasten, že vše dobře provedl, chtěl vyprávěti do nejmenších podrobností, kdežto já s obavou čekal, kdy v chyši objeví útěk Pajriho!

„Nemějte starosti, Don Enrique, ti se tak brzo neprobudí, lílí do sebe generálovu kořalku jako vodu! Jsou tam všichni, na lodi nezůstal žádný. Největší obtíže měl jsem tuhle s Pajrim! Když poslední z té čeládky usnul, plížil jsem se k němu, abych mu provazy přeřezal. Spatřiv mne vykřikl, tak že jeden ze statečných Bolívaranů začal se probouzeti. I musil jsem tomu divochu rukama znázorniti, že mu nejdu podřezati krk. A když pochopil a já jsem ho zbavil pout, nemohl se ani postavit na nohy. Kdybyste viděl jeho ruce a nohy! Celý jsem pomazán jeho krví! Ti mu dali, ubožákovi!“

Slyše to přitáhl jsem Pajriho k sobě a usadil jej na zemi. Pak rozřezal jsem šátek i kus košile, a pokud v té temnotě bylo možno, zavazoval jsem hbitě místa rozedraná provazy i ostatní rány.

Pepe mezitím sděloval nám další běh událostí:

Generál Rivas, přesvědčiv se, že jsme skutečně uprchli, vyliř si zlost na Pajrim; i Sire-ku-su pěstí stloukl. Pak zlost svou ještě zapíjel. To mu však nikterak nevadilo, aby si nepřivlastnil mou

hamaku, kterou si dal přenést do chyše náčelníkovy! Tam také po marném pokusu pomilovati se s dívkou, jím ztýranou, usnul jako vepř! Ani od toho nám tedy nehrozí nebezpečí! —

Nastávala nám druhá polovice noční práce. A věru té nebezpečnější, méně jisté zdarem!

Budeme míti co činiti s Indiány, kteří spí v téže chyši co Sire-ku-sa, a se ženami, které jí střehou. Kdož ví, není-li svázána, aby neuprchla!

Nejprve jsem poslal Pepeho k řece, aby umluveným znamením — hlasem stepního kulíška — přivolal svého soudruha a přesvědčil se, zda vše v pořádku, jak jsem nakázal, a připravil lodice k útěku. Pak snažil jsem se vysvětliti Pajrimu náš úmysl. Bystrý ten hoch dobře chápal, ale opětně tázal se mne španělsky: „Kde Sire-ku-sa?“

Vzal jsem jej za ruku i sledován míšenci plížil jsem se obloukem opodál chatrčí k příbytku náčelníkovu. Ten a chyše nepřítomného piaje nejbliže byly řece.

Ač tiše jsme se kradli, vyřítit se na nás pes, a zuřivě zaštěkav, na nás se vrhl; ucítiv však mne i Pajriho, dobré přátele, s nimiž často chodíval na lov, ztichl a jen nedůvěřivě kol nás obcházel.

Kdosi v chyši vstal, hodil směrem, kde pes zaštěkal, kusem dřeva, přiložil na oheň a za chvíli slyšeli jsme již, jak se houpá v hamace! Ani jsme nedýchali v obavě, že se prozradíme. Tak blízko jsme byli tenké stěny chyše, z listoví spletené.

Od řeky ozval se hlas kulíška, za chvíli jiný mu odpověděl.

Půda hořela mně pod nohama. Obloha nad korunami stromů na východě trochu se rozjasnila. Jak dlouho může trvati a rozední se, přiblíží se hodina, kdy se Indiáni probudí!

Uchopiv Pajriho za ruku, tlumeně jsem zacvrlikal, dáváje mu na jevo, aby hleděl Sire-ku-se dáti znamení, že jest venku. Snad

že se jí podaří nepozorovaně chyši opustiti. Radost jsem měl, jak rychle chápal. — Zaclonil si ústa a v tom již ozvalo se ono podivné zacvrlikání polo cvrčka, polo křísa, několikráte se opakující. Chvilí bylo ticho. Pak uslyšeli jsme zlobivý hlas ženy. Někdo vstal a přiložil opět na oheň. Co se opět v hamaku ukládal a tak stěnami, na kterých lůžko pověšeno bylo, otrásal a šustil, vytáhl mrštný Pajri několik listů a otvorem tím dovnitř se díval! I já jsem se přiklonil a popatřil do chyše, nyní obživlým ohněm s dostatek osvětlené. Co jsem nejdříve spatřil, bylo „činčoro“ (hamaka), v němž seděla Sire-ku-sa. Mezi ní a „činčorem“ druhé ženy rozdělán byl oheň. Při jeho záři spatřil jsem zuboženou tvář dívčinu. Její vyjevený, těkající zrak cosi hledal. Patrně zaslechla znamení svého miláčka. Ale zároveň spatřil jsem její svázané ruce i nohy. Delší provaz z lýčí vedl od jejích svázaných rukou k visutému loži ženy náčelníkovy, která patrně byla pověřena úkolem strážkyně. Bodlo mne u srdce, když vzpomněl jsem si na její veselou prostomyslnost a viděl ji nyní ztrýzněnou, chlípníku zaprodanou. Jaký osud ji očekává! — — —

V okamžiku jsem se rozhodl! Vlétl jsem Pajriho tam, kde ostatní, tiší, kryli se ve stínu stromu. Promluvil jsem několik slov a oni přikyvli. Pajrimu vtiskl jsem do ruky svůj dlouhý nůž. Slovy i posunky řekl jsem mu, že má osvoboditi Sire-ku-su, zatím co my ostatní se vrhneme do chyše. A několikrát jsem opakoval: „No matar, no herir!“ (nezabíjet, neporanit!) a i mimikou mu vysvětloval, že jen pěst, noha, obušek bude naší zbraní v čas potřeby.

S rykem, jako bychom byli sešilelí, vrhli jsme se do chyše. Někdo rozhodil nohou oheň; jiný přeřízl provaz hamaky „generálovy“, tak že se sřítíl na zem a zamotal se v ochrannou síť. Ženy i děti řvaly. Jak jsem vletěl do chyše, tak vyletěl jsem druhou stěnou ven. Hlavou vrazil jsem na břišní dutinu kohosi, jed vzal bych na to, že byl to můj milý „bratr“ a tlampač, sám pan

náčelník. Polovici kalhot zanechal jsem, nevím zda-li zubům psa, či v drápech dračice, jedné ze žen náčelníkových, která, rozježená zakousla se do mne, když jsem pomáhal Pajrimu odvléci Sire-ku-su. —

Nikdo neví, jaké v něm dřímají vlohy, až potká se se strýčkem Příhodou! Mluvte mně o rychlonohém Ajantu, „jenž v úžas Irdinné uváděl obránce Troje“! Mně, který běžel jsem od chyše k řece obtížen zbraněmi i babiznou jakousi, která občas skočila mně na záda, a na jehož nohy věšeli se psi, včera ještě ocasem vrtěvší, když kost jsem jim házel!

Rámus! To bych řekl, že byl! Kde se vzal v té malé vesnici, bozi vědí! A utíkaje, musím říci: obratně, ještě jsem nepostačoval míšencům svým a dvojici svých chráněnců. Ti utíkali ještě lépe. U řeky, zatím co mí lidé do Rivasovy lodice skákali, musil jsem stanouti, revolver namířiti a do vzduchu několik ran vypáliti. Byloť nám již několik Indiánů v patách, kteří pojímali věc vážně a neviděli ji, jako já, po stránce veselejší.

Odrazili jsme do prostřed řeky. Břeh oživil ještě více. Kde kdo měl co po ruce, hodil tím po nás. I několik šípů zasvištělo. Hotové pandemonium! Někteří z nakvašenců naskákali do řeky, jiní pobíhali po břehu, hledající své kanoje. Ty všechny, v řetěz uvázané, jako dlouhého vodního hada, vlékli jsme za sebou.

Já, dva míšenci a chráněnci moji seděli jsme v kuriaře „generálově“. Ignacio a Manuel v prostřední i zadní veslující dbali toho, bychom se kdes nezapletli v rostlinstvo a středem proudu bystré řeky se mohli plaviti. Ještě jednou se břehu na nás vystřelili, patrně někdo z „vojáktů“.

Pak již jen v dáli za námi, jako malého psíka bezmocný ňafot, ozvaly se rány z revolveru. Do probouzejícího se jitra střílel to z hamaky, ze spánku a z opilosti vybravší se intrikán této tragikomedie.

„Teď kdo paže má, ať se tuží,“ zvolal jsem, sám uchopiv se vesla — i Pajri našel cos veslu podobného i napomáhal. Ve chvíli dostihli jsme moji kuriary. Do ní přestoupivše a uvázavše ke stromu dvě z menších kanojí, ostatní s sebou vzali jsme, abychom pronásledování znemožnili. Na dlouhý provaz přivázané sledovaly nás, kam šestero paží, veselostí, spokojeností nad úplným zdarem rozjařených, popohánělo mou loď admirálskou! —

Časně dopoledne ulehčili jsme si opět o jednu kanoji, k polednímu pak, poblíže již ústí říčky v Orinoko, připevnili jsme ku břehu zbylou indiánskou kocábku i „generálovu“ kuriaru! Moji míšenci sice chtěli si tuto, dosti cennou, z dobrého dřeva, ponechat na památku, leč já takové krádeže jsem nepřipustil. Až vzpamatují se a naleznou na protějším břehu upevněné loďky a pustí se po řece dolů, naleznou námi uloupené. Jeden den veslování navrátí všem jejich majetek. Nepřál jsem si, aby kdo jaké větší škody trpěl. Naopak v kanoje, jichž majitele musil mně Pajri naznačiti, vložil jsem dárek za náhradu.

Dříve ještě, nežli jsme vpluli v Orinoko, dříve než jsem ku stromu uvázal poslední indiánské plavidlo, Sire-ku-sy zeptal jsem

se, zda s Pajrim z dobré vůle se mnou plaviti se chce daleko tam, tváří v tvář slunci. Dále ještě do Ciudad Bolívaru?

Podivnou tu, poněkud již nemístnou otázku na jazyk vnuklo mi svědomí, a za svědky chtěl jsem míti míšence, že nic zlého jsem nespáchal. —

Po prvé zas, a to na mou otázku, zazněl se rtů Sire-ku-sy smích. Posunula se a rukou jednou na těle Pajriho spočívajíc ucho-pila se ruky mé a řekla: „S Pajrim třeba v moře samo!“ Něžně hladíc mně ruku, dodala: „Jak jsi dobrý!“

Na dně kuriary, u nohou mých, jenž kormidlo řídil jsem, seděli oba milenci. On, znova mnou ošetřený, vypadal v obvazcích tak směšně, že moji míšenci dávno již zapomněli soustrasti, a já často musil zakřiknouti jejich škádlení. Sire-ku-sa měla tu a tam bouli nebo krví zalité, zamodralé stopy od bití, i kůži na nohou od provazů sedřenou. Jinak byla jako veliké, tuhé květy tibaulie, které nerozbije nejprudší lijavec. Ničeho nepozbyla na svěžesti ani na kráse mládí. Teplejšího cosi, třpytnějšího, zářilo jí z očí, sálalo z těla, co nebylo odleskem rozžhavené nad námi koule, ni širošíře kol nás vody.

I skoro jsem záviděl Pajrimu, který netečný — jen oči jeho hřály — patrně ani dobře vědom si nebyl, jak jest bohatým. Jak velký dar skládá mu k nohám srdce dívčí a jak mnoho mně za štěstí své povinen.

* * *

*

Pluli jsme středem Orinoka. Místy bylo širým jezerem. Proud i vesla, když vítr službu vypovídal, nesl nás několikeronásobnou rychlostí dřívější plavby naší proti toku!

Vše bylo nápadnější, krásnější, velkolepější! Jinak svítilo slunce, jinak zářilo nebe tu, kde se mně to zdálo nedávno tak monotonní. Mraky když se všech stran sběhly se nám nad hlavou, v divných skupinách když zčernaly, jakoby tlama netvora se nad

námi rozevřela chystajíc se nás pohlít, když zahučel, přivalil se „čubasko“ (náhlý vítr), jako moře když rozvlnila se řeka, kdy rychle plachtu srazil jsem a jen křídélko na přídi nastavil jsem větru, když po hřebenech vln skákal člun náš, přídi je roztínaje, — smáli jsme se, zpívali jsme! V hejno placatých ryb vjeli jsme, „vodní motýlové“ tu zvaných, i vymrštily se některé nad vodu. Dvě padly nám v samu lodici, k nohám uprchlíků. Zmocnil jsem se jich dříve nežli Manuel, náš lodní kuchař a břichopásek, a zvolav: „Sire-ku-sa!“ jednu, „Pajri!“ druhou vrátil jsem je řece: životu v hlubinách, svobodě na zlatožlutých písečných mělčinách, radosti ve smaragdově zelených travinách rozlité řeky. A na celý den měli jsme se čemu smáti! — —

Obrovská hejna ptáků táhla nad námi. Jen v páрку vždy přeletovali dlouhoočasí arrasové. „Sire-ku-sa — Pajri,“ opičili se po mně moji srdeční, veselí, upřímní, byť někdy nevázaní průvodci.

Na písčinách nocovali jsme a veliké rozdělávali ohně, abychom plašili zvěř nejkrvelačnější: moskyty, postrádající nyní svých hamak s ochrannými sítěmi. Když přišla na mne řada býti na stráž — k ránu již bylo — procházeje se kolem našeho ležení spatřil jsem Pajriho, jak velkým listem Helikonie, bdě nad spící Sire-ku-sou, odhání demony noci. —

Ze širokého veletoku v rameno jeho „Caño“ vpluli jsme, kde s obou stran tísnila nás stěna tmavě zelená. Někdy slavobranou bylo nám projetí, již od palmy k palmě se břehu ku břehu rozeplala nám víla, jež vlasy své zdobí květy zvonečkovitými! Ve dne fialovými, na noc bílými; když ty jdou spat, ony se otvírají. —

I stáda „čigvirů“ jsme plašili, obrovských to plavounů, a rozzlobili dva, naše dudky připomínající, krotké, že veslem lze je dosáhnouti — vodní gvačaraky, a míjejíce sídla polocivilisace za osm dní dospěli jsme tam, kde naše kuriara kdysi žila, korunou šuměla, na větvích svých říčního orla i s rodinou hostila, než zlovolná ruka strom sklátila a duši jeho zavlékla v cizinu! — —

Pro koně a osly poslal jsem v „hato“ přítele Venezuelana! Pampou jeli jsme i pěšky šli. Sire-ku-su na oslíku provázal Pajri pěšky. K večeru vešli jsme v městečko o čtyřech ulicích. Sire-ku-sa v dlouhé modré košili, kterou si cestou spíchala na mé přání, Pajri v poněkud mu dlouhých, dole naříznutých kalhotách. Mnohá z krasotinek M-ských od piana, od sladoučkých tónů některé italské opery neb svérázných valčíků venezuelských odskočila k oknu, tiskla hlavinku svou k dřevěné mříži oken velkých jako dveře. Ty, jež se mnou byly přátelštější, vyběhly i před dům, aby vracejícího se z pustin přivítaly.

V zahradě jednoho domku, „morange“, uvězněný v malé kleci, jenž před rokem ještě zpíval v palmách, tloukl krásněji, než slavík sám, zatím co přede dveřmi obě sourozenky, těžko říci, která krásnější, Inez i Rosario, cenily na mne své zoubky, a skupina mužů na celé kolo se smála! Dvojím dívčím rtům kdo stačil by odpovídati!

„Matko Boží,“ křičovala se Inez, rozpustilejší, „Don Enrique, co si to vezete?!“ A Sire-ku-sa jen rděla se — všaktě žena všude ženou, rychle chápaající. —

A opět cválali jsme pampou. Uprostřed stepí a palmových hájů, kolem bažin zbyl malý ostrůvek dávno zašlé karibské moci! Známy mně náčelník Karibů panoval tam ve vesnici částečně

obydlené pokřtěnými Indiány. Tam zavedl jsem své chráněnce, opatřené nejpotřebnějším. Tam hnízdečko si vystavěli, když několik palm bylo skáceno!

* * *

Léta uplynula. Znovu zřel jsem zemi pokrytou ledem i sněhem, několikero moří skřížil jsem, na hlavu dal jsem si napadati květů divoké třešně v Žaponsku, opájel se vůní koření Molukk, i nejkrásnější ptáky lovil jsem v lesích lidojedy obývaných! Pak náhoda zahrnala mne opět do Jižní Ameriky!

Toutéž jako před léty cválal jsem pampou, po boku šedivého „padre“. Kněz jel na visitaci.

I našel jsem je na živu. Sire-ku-sa již povadla, Pajri ztučněl, kvetl blahobytem. Dvě dítek uprchlo přede mnou i před knězem, kdežto třetí lezlo po čtyřech sledováno ochočeným lesním kurem, zlostí se nadýmajícím, že jsme se do chyše vedrali! I tiskli mně ruce a snášeli, kde co měli. —

Celá ves se sběhla, po dlouhé době zase umytá a oblečená. V řadách křtil je padre Antonio. Byl jsem kmotrem dětem „Paprsku slunce“. Nejmladší po mně pokřtěno! Vše připadalo mně tak cizím, nepochopitelným, dalekým! Škoda, že jen v pohádkách pro děti bývá konec vždy nejkrásnější!

NÁMLUVY D^{RA} PH. PANA S.

N

evlídnyým osudem stíhaný hrdina těchto příběhů představil se mně za formalit poněkud neobvyklých.

Vpadl v naši společnost, u stolu sedící, v pravé poledne, a to rovnou do polévky! Do želví polévky! Nežli jsme mu pomohli na nohy a z rozpaků, než jsme setřeli hmotnější součástky polévky z jeho černého hávu — sežrala smečka psů vše, co na stole bylo, než jej překotil cizincův podivný kotrmelec. Dámy naše, Isidora i Amelia, utekly do jízdby, dříve ještě, než poslední talíř na zemi dokonal (nebylyť pro tak vzácnou návštěvu přiměřeně oblečeny), hoši kopali do psů a starý Don Pablo držel si tlusté břicho, smíchy v tváři modrý jako zralá švestka. (Barvu tu přesně stanovím, byltě Don Pablo, hostitel náš, „sambo“, potomek tří plemen a dosti tmavé pleti.) Přítel B. rozběhl se za mulou, za naší, vlastně za svou mulou. Ta, původce všeho poprasku, na smrt poděšená, prchala. Přes prase, cestu jí přeběhnuvší, se svalila, zase se vzhopila a ještě splašeněji pobíhala kol „hata“, nic nedbajíc

sladkého volání svého pána: „mula, mulita!“ ani kleteb několika peonů s lasem v ruce za ní se honících.

Náš nenadálý host ukláněl se zatím k místu, kde zahlédl dříve, než přes hlavu muly sletěl, mladooučké dámy domu. Koktal běžné, chybně ještě vyslovované fráse, jež za jiných okolností s odměřenou zdvořilostí byli bychom opětovali. Tiskl ruku staršímu synovi Dona Pabla, ujišťuje jej německy, jak je šťasten, že může tu Evropanu potřásti rukou, a několikráte se omlouval španělsky: „Promiňte, prosím, že jsem vás vyrušil při obědě!“ —

Zatím našel kdos jeho brejle, na štěstí celé, mezi zbytky nádobí. Očistiv je, podal jsem je krátkozrakému hostu. Posadil si je s díky na nos, sáhl do kapsy, podal mně svou navštívenku i doporučující dopis. Poznal, byť ne po šatu, najisto dle tváře, že hledaným jsem „krajanem“. Četl jsem: Ph. Dr. Siegfried S... aus X., Preussen.

Potřásl jsem mu rukou a další jeho omluvy přerušil jsem výkladem zákonů o setrvačnosti těles v pohybu, úvahou o povaze mul, výchově, zvycích mé, resp. přítelovy muly, navyklé vjížděti v trysku a náhle zaraziti v samé předchodbě, kde jako na verandě, že chladněji tam bylo, jídali jsme i spávali.

Don Pablo se uklonil, zdvořilý jako praotec jeho Španěl, podal doktorovi ruku, vítal jej; celý dům, sebe, rodinu nabídl mu, dodáváje: „Přátelé Dona Enrique jsou mými přáteli!“ —

Konečně mulu chytili. Polouškrcenou přivázali ji ke sloupu, odsedlali. Přítel chláchole ji, omakával její odřeniny a česky láteřil, proč že ji v M. osedlali a propůjčili na dalekou cestu cizinci, bez jeho vědomí a svolení, když se ještě nevyléčila z posledních ran! Ty, mimochodem řečeno, utřžila si, lezouc oknem pro kuřiči do krámku našeho souseda hokynáře.

Představil jsem svého přítele a poradil doktorovi, aby se šel nejdříve vykoupat v blízké říčce, která vinula se nízkým lesem

a bambusovými houštinami, nedaleko velké, z hlíny uplácené chyše Dona Pabla. Sám zavedl jsem jej k místu, kde sahala voda téměř po ramena, a sám první se vrhl v náruč chladné vody. S rozkoší užívali jsme osvěžujícího objetí vln, potápěli se, laškovali v chladném živlu.

V tom spatřil jsem, jak proudem nesen jest k místu, kde jsme se koupali, had, z nejedovatějších! Nadmutý, s hlavou hrozivě vztyčenou, jak korek lehounký plynul středem říčky rozzuřen, že náhodou jakous octl se v nemilém mu živlu. Vskočil jsem po doktoru a volaje na přítele, strhl jsem překvapeného ku břehu. Pak ulomiv větev, pustil jsem se za hadem, zuřivě jsem doň bušil a dohnal jej ku břehu, dobil jsem jej.

Doktor nasadiv si brejle, chladnokrevně prohlížel si plaza na půldruhého metru dlouhého, postrach jihoamerických lesů, a ptal se: „Je tu takových potvůrek mnoho? Až se budu příště koupat, zaopatřím si plavky, nejsem zvyklý dosud na takovou společnost!“

„Nemusíte míti obav, doktore,“ odvětil jsem, „je to po prvé, co vidím tohoto hada ve vodě, zajisté jen proti své vůli byl připlaven v naši koupelnu!“

„Však bych se nikterak nedivil, kdybych hned za prvních hodin zdejšího pobytu byl stížen nehodou neb neštěstím. Musím se vám totiž přiznati, že jsem člověkem znamenáným, těžce osudem stíhaným. Nedívejte se na mou pleš! Tu měl jsem již v Jeně, když mně bylo pětadvacet. Tu má v naší rodině každý, kdo to k něčemu přivedl; ta je průkazní listinou duševních schopností. Kdyby můj otec nebyl plešatým, snad by ho nebyli zvolili radou a ředitelem banky, jako by se snad nestal můj strýc královským pruským náměstkem zemského presidenta. A proto se doma rozčilovali, že jsem se nechytíl úřednické kariery!“

Ještě jednou se potopil, otřepal se, a pokračoval:

*

Kéž bych mohl tu smůlu se sebe smýti! Jsem, jak u nás říkáme, „ein echter Pechvogel!“ Vidíte, k vůli té proklaté smůle dal jsem vale Evropě. Setřásl jsem se sebe prach staré vlasti, ale jak jste sám dnes viděl, staré smůly jsem se nezbavil!“

I oblékl se v plátěnky a v gvarikongu, jež zapůjčil mu přítel B., a povzdechl si: „— moje aklimatisace začala koupelí v polévce, pokračuje oblíknutím podvlékaček a skončí — — —?“

„Drahý pane, nepřezdívejte plátěnkám, které vám dobré srdce pana B. zapůjčilo. Zde na venkově mezi llaneros, při práci a na cestách jinak se nenosíme. Do společnosti dam, byť byly ve špinavých suknicích a poněkud rozcuchány, barvy jakékoli, od čokoládové do mléčné, přicházíme ovšem v obleku podobném vašemu. Ale nosíme si jej v torbách, v sedle, a oblékáme se v houští před domem, anebo až jsme odsedlali. Kdo vám, probůh, poradil, byste se tak nastrojil, či vlastně, kdo vás nevaroval, když jste se vydával na cestu osmihodinnou, pampami, pralesy, přes šest potoků a čtyři řeky? Že to byl Señor Lara, od kterého jste měl list průvodčího?!“

„Domů ještě nemůžeme. Než se dámy obléknou a líčka svá napudrují, aby mohly závoditi s vaší, tuze ještě evropskou tvář, než nehradí vámi rozbitou majoliku a usmaží kus sušeného masa, uvaří vám kávu, uběhnou dvě hodiny jako nic. Žijeme v zemi, kde čas nejsou peníze a kde lidé mají naspěch jen když se dá do velkého deště, neb za nějaké nové revoluce.“

„Posaďte se, libo-li, ve stínu těchto mangovníků. Škoda, že ovoce není ještě zralé. Byl bych vás pohostil výtečnými plody, v jichž medovinu nakapala příroda terpentinu, aby, přejí-li se člověk, měl hned lék po ruce! A nyní jsem vám úplně k službám! Jak mně sděleno v dopise, přijel jste sem pro radu! Jsem velmi zvědav, přiznávám se, který vítr vás sem zavál, když, jak jste řekl, nejste přírodopzycem? Co tu v pampách, lesích, plantážích kávových a cukrových může hledati philosophiae doctor?“

„To vám řeknu krátce, pane Vrázi! Nabažil jsem se Evropy, mám jí po krk dost! Probudil se ve mně člověk — tam jsou jen figuríny. Mé názory vzpouzely se všelikým těm šněrovačkám, uniformám, do nichž měl jsem se obléci. Přiznám se vám, že i v rodině jsem měl mrzutosti. Pochopíte moji situaci. Otec žije jen v číslicích, má dobrá matička, — požehnáno budiž její dobré srdce — udělala si všelijaké plány, mezi nimiž . . . ale to sem nepatří — inu ženské v tom hrály velikou roli! O leccos jsem se pokusil, toužil jsem vždy po činnosti, v níž bych tvořil a ne s jinými slabikoval z čítanky — ale jak jsem vám již řekl, lepila se mi všude směla na prsty. Proč bych se vám nepřiznal? — Došlo to k vážné scéně mezi mnou a otcem. Byly výčitky a důtky. Mám ještě také bratra a dvě sestry. Konec konců: otec vyplatil mně třicet tisíc marek a poradil mi — abych si šel svou cestou. Je zvyklý dělati bilance dvakrát do roka, pravítkem čáru pod obě stránky, puntík na pravém místě — udělal i se mnou závěrečný účet! Šel jsem tedy.

Dr. ph. pan S.

Znáte půvab knih, které v mládí a za jistých nálad jsme četli. Humboldt, Göring a Sachso jsou toho příčinou, že jsem zatoužil po Venezuele.

Že jsem však kuřák, zajel jsem dříve na Kubu! Napadlo mne, že by pěstování tabáku nebylo mi nesnadným ani špatným počátkem mého nového života! V Habaně jsem však brzo poznal, že k tomu zapotřebí alespoň desetkrát tolik, než jsem dostal na rodinném podílu! Místo tabákové plantáže koupil jsem si několik set doutníků. Počastuji vás jimi, až se vrátíte do M.!

Z Kuby odcestoval jsem na ostrov Barbados, pak na ostrov Trinidad. Venezuela, Venezuela hučelo mně stále v uších. Na Trinidadu zůstal jsem týden. Váš přítel, konsul A., seznámil mne tam s jakýmsi mulatem. Ten nabídl mně společenství na „smolném jezírku“ (asfaltovém důlu), ale já mám, jak pochopitelně, před smůlou respekt. Z Trinidadu přeplavil jsem se do Gvarapiče na goletě pana Truchilja, do M. jel jsem lodičkou tři dlouhé dny. Měl jsem tedy dosti času ku přemýšlení na cestě pralesy, jež jako ulice vedou širou stepí. — — — — Velkolepá země! Nádherný kraj! Cokoliv mně vykouznila kdy má obrazotvornost, roznícená četbou knih, daleko nedostihlo obrazů, jež viděl jsem, plavě se po říčce do M. a dnes na cestě k vám.

Nikdy v životě nebyl jsem tak šťasten. Vše, co jsem hledal, nalézám; co jsem očekával, dochází splnění! Hle, země mlékem a strdím oplývající! Obrovské plochy země — skutečný ráj, čekající jen, svůdně vábíci. Země svobody, individualismu! A lid tak milý, zdvořilý, úslužný, šťastný, že někdo k nim přišel! — A u nás! Policejními předpisy v brzku stanoven bude maximální počet zlatých rybiček na jednu krychlovou stopu aquarií. Pořád do menších klecí dávají kanáry a menší a menší pokoje stavějí v činžácích. Teprve na moři a tady v říši pamp a veletoků, kde koně napasou se trávy od jedné míle ke druhé a kde neplatí se ještě daň z každého rybářského prutu, pořádně jsem si vydechl. Co tu možností! Co prospektů — vyhlídek! Ať se podíváš kamkoli — zlatý důl!“

A dále popustil své výmluvnosti: „— třeba jen chtít, býti podnikavým, obratnou rukou zasáhnouti, přidati kvasnic, s evropskou energií uchopiti věc za pravý konec — ukázati lidem cestu — družstva ku zvelebení země — imigrace z Německa — koupě a prodej pozemků (jedna čtvereční míle stojí tu tolik, jako malé políčko u Berlína) — bavlna, rýže, cukrová třtina, káva, kakao, vanilka, tabák — pralesy plné drahocenného dřeva — stáda dobytka, koňů, mezků — silnice z M. ke břehu mořskému a malý parník — kvetoucí osada vystěhovalců, prosperita — a všeho toho původce, hlava — Ph. Dr. S. S. a spolupracovníkem — já! — — Arci, libo-li mi!“

A znovu začal chvalozpěv velikých zdejších samot. Zednickou štětkou nanášeny byly barvy i kresleny drobnomalby, jež cestou sem zachytila vnímavá mysl. — — —

Ležel jsem na břiše v trávě vonné mátou. Pozoroval jsem, jak okusovaly vosy hniјící ovoce stepní guayavy. Opodál táhla v dlouhé nekonečné řadě armáda velkohlavých mravenců. Každý dělník nesl v kusadlech kus oranžového listu.

(Nejlepší semeno vybral Don Pablo, v nejlepší půdu zasadil je ve dvou řadách od chyše, až sem k řece. Ujalo se, stromky dosáhly již výše, že v brzkou dobu se očekáváti sladké ovoce. — Tu přikvapily pluky drobné té trýzně, ožraly do hola stromy. Žel, strom za stromem chřádl, zmíral. Pustili se s mravenci lidé v boj. Vítězili dnes, zítra prohrávali — a když je to unavilo — ustoupili z bojiště a maličtí lupiči znovu vrhli se na kořist!)

Na polo jen naslouchal jsem výkladům cizince. Chvillemi probudila mne ostrost hlasu ze zadumání, ne to, co vyprávěl. To vše slyšel jsem již dříve. Tak mluvíval ke mně kdosi, ještě nadšenější — ač i též rozváznější. — — — Sám stavěl jsem si takové paláce ve vzduchu. Tak blouznil jsem tehda ve stínu spící sopky v zahradě, v níž voněly žluté růže, když hladíval jsem tvářinky dítěte ještě, louče se s předtuchou, že již se neshledáme. Tak

snil jsem na moři za noci, kdy zářily mně hvězdy nad hlavou i zrcadlily se v hlubině. — — —

Půl roku tomu, co vrátili mně mnou podepsanou směnku, nevyplacenou z Evropy, zhatila se má připravovaná výprava, soumaří moji popadali mně, v Evropě mne zklamali, i za sedla jsem byl již dlužen, po dva měsíce marně jsem čekal na peníze za sbírku, kterou jsem musil za babku prodat!

Veškeré mé naděje se ztroskotaly, povadlo listí toho stromu, jenž každému tak dlouho zelená se — až je mravenci okoušou! Nevrátím se již v zahradu, neuzřím již pavilonu žlutými růžemi obepnutého. — Byl jsem hotov! A nyní tento blázen — — —

Přítel B. vstal a podával doktorovi ruku.

„Nežli vám to zde pan Vráz věcněji vyloží, poslyšte kratičkou, ale dobře míněnou radu! Jeďte zase pěkně domů! Mrzí-li vás váš pěkný kapitálek, utraťte jej raději v Berlíně! Ale nyní již pojdme! Tamhle šourá se již Serafino, uspořme mu tu námahu, jde jistě pro nás, abychom šli k jídlu.“ —

„Pojď sem, Serafino, ‚hijito mio‘ (synáčku můj)!“ — Vzal kluka (osmiletého míšence ve flanelce jen po pupek mu sáhající) za ruku a představil jej našemu doporučení: „Tady vizte kousek mladé hmoty, pomocí které chcete ve své bujné obrazotvornosti stvořiti německo-venezuelskou Schlaraffii! Pil jste, pil jste mladé víno, omámila vás exotika, vůně pampy. Ostatně — sám pan Vráz dosud na to stůně.“ —

Tu teprve se vzpamatoval Dr. S., dal se do smíchu, byť ne zcela upřímného, i prohodil: „To jsem přišel na pravou adresu! Děkuji, a k vám přišel jsem si pro radu!“ —

— — — — —
Zasedli jsme ke stolu, z prken vonného cedru hrubě sbitému. Viděl jsem na něm bílý, čistý ubrus. To uřízly dámy kus ze stůčky laciné bavlny, jakou Indiánky Čajme si kupovaly na košile. Bu-

deme jej tu mítí dosti dlouho, nerozkouše-li ho v nestřeženém okamžiku některý osel neb svině, soli chtivá.

Dr. S. zdvořile polykal, co mu předkládaly dcerušky našeho hostitele v čistounkých, naškrobených blusách a suknicích, uče-sané a obílené. Polykal vše, téměř nekousaje. Pozoroval jsem, jak se vyhýbá podrobné analýze sušeného na slunci hovězího masa vařeného s černými boby a prasečí kůžičkou. Více chutnaly mu na sádle pečené banány a černá káva.

Prostičký oběd kořeněn byl vtipy, jež ale vrozená zdvořilost hostitelů vypouštěla jen a jen na nešťastnou, dávno již proslavenou přítelovu mulu. Děvčátka ovšem kuckala se smíchy a pošilhávala na cizince ve vypůjčeném šatě pana B., za ljanera přestrojeného, na jeho velké, nazrzavělé kníry, na jeho pleš vroubenou gloriolou vlasů do zlata se lesknoucích. Bezohlednost, s jakou zacházel s jazykem z nejkrásnějších na světě, činila jeho mumraj tím komičtější! —

Vstali jsme od stolu. Nejmladší dcerka, Klementina, kterou jsem byl pokřtil po ptáčku malém, čiperném, líbezného hlásku a pestrých barev, indiánsky „Čirola“, zatáhla mne do jizby. Hodila si koketně dlouhé, téměř k patám sáhající, jak uhel černé vrkoče nazad, pustila na mne několik prskavek ze svých ohnivých očí, vycenila na mne své hezounké zoubky a úlisně mně zašep-tala: „Toho nám tu necháte, že ano, Don Enrique?“ — a smějíc se, utekla.

K večeru navrhl Don Pablo, aby si šel pan doktor prohléd-nouti jeho kávovou plantáž. Šli jsme s nimi.

Kávová hacienda nalézala se na druhém břehu říčky. Bylo tam nasázeno na šedesát tisíc stromků ve stínu krásných erythrií a v úkrytu vějířů tisícových platanů i bananovníků. Plody těchto posledních pojídali jsme každodenně, ať čerstvé ať pečené, místo chleba. Týmiž živili se a tloustli volně tu pobíhající vepři, jichž

asi ke stu kusů měl Don Pablo. Chyba, že mu je okolní Indiáni do pastí chytali i šípy stříleli.

Byla doba květu. Mezi svěží, čerstvou zeleň listů, deštěm omytých, jako by sněhu napadlo. Těžká vůně nesla se z drobných, bílých květů; hmyz i kolibříky vábila. Ti, nádherně zbarvení i prostě zelenošedí po stech míhali se při zemi i v červenokvětých korunách stromů. Obrovské hrozny platanů a bananovníků ještě zelené neb zlatožluté, ba již i červenohnědé jako dozrálá granátová jablka, visely v korunách bylin, které si usmyslily růsti jako stromy! Na sta hroznů bylo již přezrálých; ve víno kvasily. Roje rozmanitého hmyzu přilétaly sem, opíjeti se.

Šarlatově červeným květem poset byl jakýs keř, který ušel zázrakem zkáze, když před dvaceti šesti lety pálili tu, mýtili. A jako tyto květy, rděly se rozčilením tváře Dra S.

Chytil mne za ruku, v superlativech tak, jak španělsky uměl, vychvaloval, oči mu svítily.

Nadšeně volal: „Co je na světě krásnějšího! Tady chci žít i umřít! Koupím si kávovou plantáž.“ A pak německy opět tázal se: „Prosím vás, copak as stojí takováhle plantáž? Kolik as liber kávy dá takový jeden stromek!?“

Otázka stihala otázku, měl jsem co krotiti výlevy jeho nadšení.

„Vaše štěstí, že nám Don Pablo nerozumí. Pověsil by vám svou plantáž sestárlých stromků na krk dřívě, než byste se vzpamatoval. Nesmíte se do všeho tak střemhlav vrhati, jako dnes do naší polévky, vy, nenapravitelný fantasto!“ — — —

Po večeři seděli jsme před domem na hrubě otesané kládě, jež zastupovala primitivní lavici.

Hostitel náš a jeho dcerušky vypláceli týdenní mzdu peonům (čeledínům), většinou v potravinách a zboží, žel i v kořalce. Oba synové osedlali a odklusali, aby sehnali volně se pasoucí dobytek

do ohrady, by tuze nezdivočil, a aby některé krávy mohly býti podojeny!

Dům stál v mělké kotlině. Za říčkou ohraničen byl nízkou pahorkatinou, lesem zarostlou. Ale i tam a mezi úzkými pruhy lesa ležely travnaté, jen málo křovím neb ostrůvky stromoví přerušované roviny — mesety. I k východu a k severu prodlužovaly se asi do vzdálenosti šesti kilometrů před námi, až k úpatí horstva. Tré hřebenů obmezovalo rozhled ku severozápadu. Nejvyšší bod „Sedlo“ nebyl vyšší půldruhého tisíce metrů.

I ukazoval jsem, vysvětloval. Tam v úbočích hor, na hřebenu první, nižší pahorkatiny že žije roztroušeno asi dvacet rodin míšenců, ne více než šedesát, sedmdesát

rodin Indiánů, Čajmů. Don Pablo a druhý míšenec, hodinu cesty koňmo odtud, že jsou pašové tohoto území! Nejbližší „město“, v němž je jediný dům a asi třicet slaměných chyší, že vzdáleno jest na pět dlouhých hodin cesty.

„Kolik měst, hezoučkových vesnic mohlo by tu státi!“ — ukazoval jsem: — „Tak na př. vyjímala by se tamto štíhlá kostelní věž, letohrádek na onom úbočí! Třištit se tam mocný pramen o skály a vrhá se vodopádem v širokou nádrž. Voda v ní prosycena petrolejem! Co tomu říkáte? A v oněch lesích tamo, a dále

Přítel J. B.

až k moři plno jezírek asfaltových! Polovina stromů lesů těch je dřeva drahocenného. Roste tam strom karapový i kopaivový; zde dole zarzaparrilla. V údolích výborně se daří kakaovníku, na horách roste nejlepší druh kávy. Z cukrové třtiny připravují výtečný domácí rum. Správně jste děl: „země mlékem a strdím oplývající.“ I tabák neschází tu: jen kubánský jej předčí!

Leč pravdu děl vám přítel můj: „Vraťte se zase domů!“ Jako ve východní Venezuele, není arci v celé Venezuele. Kraje jsou tu, kde s vaším kapitálem, při skrovných požadavcích a s úmysly méně — věru značně méně — smělymi, leccos dalo by se vynutiti ze země tak bohaté, jako vzdorné. Ale k tomu, promiňte mně mou upřímnost, nezdáte se býti povoláným. Od přednášek o klassické literatuře a filosofii nechodí se do zemí, kde vás nebude respektovati ani váš poslední čeledín, dokud se nenaučíte správně přivázati náklad na hřbet mezka nebo osla!

Ale pojďme nyní. Ukáží vám leccos zajímavého, než se setmí.“

Uříznuv hrozen bananů, které jsem měl pověšené v podkroví, vedl jsem Dra S. k velké chyši přes dvůr (mohu-li tak nazvati prostoru upěchovanou lidmi i mezky, na níž sušila se po sklízni káva nebo tabák). Otevřel jsem velké dveře a vedl jej do rohu, kde stál starý, větší sud.

„Nahlédněte dovnitř!“

Dr. S. se nachýlil. Smutně, mrzutě ozvalo se ze sudu v prodloužené kadenci: „gvachch, gvachch“ — — — Doktor uskočil, jako by to had na něj zasyčel.

„To jsem se polekal! Co to je?“

„To je náš Diogenes! Nejstarší z mých lenochodů. Jen se podívejte bez bázně, neskočí na vás! V tomhle sudě je již několik týdnů. Od onoho dne, kdy skáceli jsme strom, na němž líně lezl bručivý ten samotář. Buď visí na větvi v sudě zaražené hlavou dolů neb na dně sedí, s hlavou na břicho v tupé resignaci — s opo-

vržením pro celý svět! Násilím jej krmím. Když rozdrážděn otevře tlamu, aby kousl, vstrčím mu do úst banán. Zlostně a jako s největší námahou jej polyká. — Ti druzí (mám jich ještě sedm) jsou mladší a nejsou ještě tak na život roztrpčeni! Občas lezou po větvích, které jsem jim tu postavil, zkřížil v náhradu rodného lesa. Žerou sami: banány i poupata nejkrásnějších květů lesních. Blahoslunně spolknou i povadlé růže ze zahrádky mých hostitelů. V těchto dnech viděl jsem je dokonce i podrbat se drápy, což stoik „Diogenes“ nikdy nedělá!

Když se tak škaredíte, neukáží vám nic více. Uviděl byste, arcí neméně pro vás odporný, můj chov žab „píp“ a vačic myších i pavouků sklípkanů. Ostatně to stačí. Chtěl jsem vám jen ukázati pravou příčinu svého prodlouženého pobytu. K vůli těmto biologickým studiím a jejich preparátům zde dlím, ne k vůli hezounké hlavičce Klementiny! Víte, té s bílými květy gardenii ve vlasech.

A dále: Jakoby z dlouhé chvíle povedu vás jízby a kolenu domu našeho milého hostitele. Viděti jste dnes jeho kávovou plantáž! V horách má ještě dvě menší. Patří mu na sto kusů hovězího dobytka, stádo vepřů, má koně, osly i mezky. Jak patrno, je velmi zámožný. Ale vizte jeho příbytek! Ač se mu přezdívá v širém okolí „la casa grande“ — „velký dům“ — je stavěn právě tak a má střechu z listoví palem jako chyše kteréhokoliv míšence. Stěny zhotoveny z lehounkého pletiva větví a bambusu, na něž s obou stran napleskáno hlíny. Jednou za tři, čtyři roky zvenčí a každý druhý rok uvnitř se vybilí stěny vápnem, a tím jen a pak rozměry vyniká tato budova nad jiné zde v kraji.

Nebudu vás nuditi vypravováním, kolik tu židlí volskou koží potažených, stolů hrubě srobených. To uvidíte za chvíli sám. Jen vám prozradím, co je v ložnici a budoaru dam, kam jsem se dostal náhodou, když jsem honil po celém domě poloochočenou svou kunu. Visely tam čtyři protrhané staré indiánské hamaky,

stály tam tři kuřířky a leccos jiného (co jen v noci má tu stát), na stěně visel kus laciného zrcadla — a to je vše. Jedinou postel, kus rezné látky napiaté na rámce, má připravenou Don Pablo pro případ nemoci neb k umírání.

„Spartanská jednoduchost,“ myslíte si! Chyba, klamete se, jiné jsou toho příčiny! Pojdme nyní do kuchyně! Ano, to je kuchyně!“

Vedl jsem zaraženého tvůrce Potemkinských vesnic ve východní Venezuele v zakouřenou chyši, kde leželo na zemi několik plochých kamenů a na nich stály veliké železné hrnce.

„Tady se vaří! A nevaří tu snad dámy domu. To by bylo pod jejich důstojností! Ona špinavá mulatka, kterou jsme potkali před chvílí, je kuchařkou. Jedním z úradů vám známého již Serafina v polorajském kroji je seděti u dveří „kuchyně“ a odháněti klackem svině, kterým se však přece někdy podaří připravit nás o oběd neb večeři. V takovém případě čeká pak celá rodina, až se podojí. Napije se mléka, namáčí v něm na lepenku připomínající chléb kasavový, který občas, co náklad na oslu, přiveze ten neb onen Indián, když se mu zachce kořalky! Dnešní želví polévku jsem vařil já.

Ondy po čtrnácte dnů chodila celá rodina mého hostitele ve špinavém prádle. Prádlena — bydlí hodinu cesty odtud v lese — odnesla si prádlo — a šla hulat od choropa k choropu (tance a pitky Indiánů a Poloindiánů). Já s přítelem B. prali jsme si sami. Naše dámy nemohly se tak zahoditi.

Tu vizte material, na jehož pomoc a součinnost musel byste počítati zde, kde opojná vůně pampy a pralesů na mysl dětí svých působí jako hašíš! Pohledte jen na onen strom, na jehož kmenu rostou tykve. V půli byvše rozkrojeny — jsou talířem, mísou. S otvorem nahoře, vyškrabáme-li dřívkem obsah, slouží za výborné džbány na vodu. „Tapary“ jim říkají. A víte, kolik jich máme v domě? — Čtyry! Celé čtyry, ať vám to dosvědčí přítel

B.! Ale kde pak je? Tamhle s plechovkou obchází osly s pastvy se vracející. Prohlíží a lékem a olejem jim natírá hrozná rána na hřbetě! Rány, jež jim způsobil člověk svou nedbalostí a těžkými náklady. Jsou mezi nimi mučedníci, jimž rojí se v ranách muší larvy. Domorodci smějí se a nazývají přítele mého „el curandero de los animales“ — léčitel zvířat. Marně nutím je, aby po jeho příkladu činili. Teprve, když je nebezpečí, že zvíře skutečně zahyne, když si lehne pod nákladem a ani rány obuškem je nepřinutí k povstání, sejme mu llanero sedlo a vydloubává dřívkem larvy a červy a vyplňuje bolák popelem — — — Zlaté srdce páně B.! Nedivte se, že časem na zdejší lid zaláteří! A přece má ten lid tolik dobrých vlastností! Jen je nesmí nic rušit z pohodlí a v ustáleném obyčeji. Nejméně již přivandrovalý cizinec, který přišel sem „z nich těžit“, jenž hostem jsa, kritisuje.

Ale zabíhám, na něco, co nejdůležitějším pro vás, zapominám. Hádejte, mnoho-li stálo postavení této velké barabizny Dona Pabla? Material je po ruce! Cedrových stromů na sta, palem na tisíce, nejdále dvě hodiny cesty odtud! Indiánů spřátelených i spříbuzněných s Don Pablem ku vystavění celé vesnice! — Neuhádl byste! Asi tisíc pesos, tedy na čtyři tisíce marek — ovšem počítaje v to oba přístavky i ten, v němž má „zoologická zahrada“. Dva lenoši, kteří si přezdívali tesařů a truhlářů z M., čtvrt roku pracovali tu na oknech a dveřích. Šest lidí hmoždilo se tu celičký měsíc, než skáceli a na prkna rozřezali jediný cedrový strom! A ten pro měkké dřevo dá se nejsnáze spracovati. A jen ze dřeva tohoto, prosáklého hořkým olejem, můžete stavěti, neb truhlice, stoly, dveře, rámy zhotoviti smíte zde, kde by jiné dřevo sežrali za rok, za dva na padrl termítí, jimž dělá největší potěšení zahnízdit se v příbytku lidském!

Byl jste nadšen bohatstvím květů a rozsáhlostí kávové plantáže. Kdyby tu bylo dostatek lidí, kteří chtějí pracovati, ne takých, kteří pracují jen když jim zrovna napadne, neb donutí je ne-

zbytnost, tuze již roztrhané kalhoty, láska, žena neb žízeň po koralce, a je-li rok úrodný, žeň bohatá, snad byste vytěžil několik tisícovek. Leč přijdou léta suchá! Káva klesá v ceně, úroda shnije všecka, neb není, kdo by klidil! Revoluce zaplaší lid do lesů! Osly poberou vám povstalci a ne-li ti, zajisté vojáci vládní. A běda vám, máte-li nepřítele! Neb špatně-li pohostíte tlupu, která se u vás utábořila! Zdráháte-li se zaplatiti výpalné, kterému se tu říká „půjčka“, „oběť pro dobrou věc“, posekají vám tisíce stromků a posekali by všechny, kdyby tomu lenost nebránila!

A proto se tu nestaví lépe, proto je zařízení uvnitř tak prostičké, že nikdo není si jist svým majetkem. Sám se divím, že v M. tamější aristokracie lépe bydlí i přepychu nepostrádá. Však kolikráte již protivníkům svým vítězové rozbili vše, vyházeli na ulici, zapálili co se nedalo odnésti! Proto hostitel můj tak si váží mého zde pobytu, že v dobách těch, plných mračen, spoléhá se, přeceňuje snad význam můj, že spřátelen s oběma politickými stranami přiměl bych snad tudy táhnoucí, aby alespoň dům respektovali!

Revoluce visí ve vzduchu. Myslím, že se neklamou, díím-li, že již na přesrok vypukne. — A vy sem přicházíte s tisícovými plány!

Přišel jste si pro radu! Opakuj tedy: zůstaňte turistou, jenž přišel pookřáti do velké přírody. Pokochejte se jejími krásami — a pak jeďte domů! Nechcete-li však, úmysl-li váš nezvratný, jeďte na západ Venezuely, v hlavní město neb v města pobřežní. Žijte tu, privatisujte nejméně rok, až úplně poznáte zem, lid. Chraňte se odvážných pokusů. Draze byste zaplatil za vyučenou! Bylo by škoda vašich peněz, vašeho mladického zanícení, vaší podnikavosti! Tak a nyní: amen! Pojďme nyní k Donu Pablovi a ještě zvědavějším jeho dceruškám! Ať se nemrzí, že jsem vás odvedl.“

Seděli jsme před zahrádkou. Úplněk měsíce zaléval nás záplavou světla — jakoby je země vyzařovala. V odlesku vrhalo

nám je v tvář veliké zrcadlo — Kordiljera. Jen spodní část zalesněné pahorkatiny ukryla se pod černý plášť. Několik obrovských světlušek sedělo na něm — Indiáni pálili tam nové mýtiny. — — — — Oslové začali blouzniti. Hýkali nebo bezúčelně procházeli se, kde vše dávno udupáno, kde stopy potravy nebylo. Patrně zvábeni byli tím čarovným světlem, v němž by žádný

ljanero neulehl, ljanero, který jinak právě poledne přespí bezstarostně beze stínu.

„Chraň se, synku, paprsku luny, ženy, když tě po tváři hladí —! Rozbolí tě hlavěnka, běda, bodne tě u srdce, oči zapláčou,“

zpívá si pastevec velkého ljana.

Žertovalo se, vyprávělo! Byl starý Don Pablo rozený vyprávěč, mnoho zažil! — — — Oživila krajina. Slyšeli jsme téměř dupot divokých jezdců čtyř Akostovy. Prožívali jsme hrůzné doby bratrovražed-

né revoluce pětileté. — Bystré, samorostlého vtipu dívenky trápily otázkami ubohého doktora, který mne používal jako slovníku, kdykoliv mu scházel pravý výraz. Oči mu svítily, nervosně pohrával si s kníry, smál se a nepokojně poposedal! Často upozornil jsem přítele B. loktem i prohodil jsem: „Je ztracen, má mnoho temperamentu. Všecky dětské nemoci tu přestojí!“

Nicasio a Pedrito, synové našeho hostitele, přinesli bandolu a cuatro; v struny zasáhli prsty nepřilíš dovednými. Byla to

míchanice zvuků ne vždy příjemných, tu lahodné zaznívaly akkordy — celé písně se rozezvučely — dobré i špatné.

Vlekly rhytmus podivných venezuelských valčků, loudavé tempo starošpanělských „danzas“, divoký poskok ztřeštěných choropů míšenců, monotonie indiánských tanců, „mare-mare“ v jednom kolotoči! Improvisace ljanerských dumek, veselí i žel pampy! I oni podlehli dnes paprskům měsíčním, jež jsem znal dosud jako hudebníky velmi prostředního zrna.

„Podivná hudba!“ — prohodil několikrátě host náš se zájmem poslouchající.

„A podivnější ještě její genealogie,“ — dodal jsem, když Nicasio prasklou strunu natahoval.

Některé melodie zrodily se v pahorkatinách Kastilie, Arragonu, jiné zpívali plavci, když před sty lety plavili se k Nové Zemi! V Andalusii zvučely při fandangu, Arab v poušti, Maur na strážci za noci u hradeb Alhambry plašil jimi stesk. Slyšel jsem je v Západní Africe, při divokých tancích Mandingů. Na lodích otrokářů, jako jediný majetek, jedinou upomínku na vlast, vezli ji s sebou sem. Pískali je na písňaly z lidských hnátů bojovní Karibové. Zaznívají z Panových fleten Indiánů Čajmů tam v horách. Mnohé pak zrodily se z manželství těch přepestrých zde v pampě a ve stínu palmy moriče. Také obrazy se mně objevují, když zvuky ty analysuji. Šťastní oni, kteří tak málo o tom vědí a jen v legendách tonů dědičností opětují, co prožila století, tré plemen, kolik národů!

Bylo k půlnoci, když jsme se chystali ulehnouti. Rozvšili jsme indiánská činčora tam, kde jsme měli ve dne jídelnu. Dr. S. ihned ulehl — však jsem se divil, že tak statečně vzdoroval až dosud veliké únavě. My dva šli jsme ještě ven pod širé nebe, bychom, sami, si porozprávěli! — — —

Noc byla čarokrásná! Zvířata ulehla. Jen hmyz a to ptactvo, jež jen v noci vypráví své radosti a stesky, rušili ticho! Ticho

zdanlivé. Neb i v noci zpívá pampa, les mluví, hory šepotají. A já, který dnes děti zdejší v posměch jsem uváděl, haněl je a zlehčoval, jinému střízlivost kázal — zanícený, udivený, tak jak včera, především, od prvního dne, kdy jsem sem přišel, němý stál jsem tu, naslouchaje ukolébavce matky všech těch mnou kaceřovaných dětí! — — —

Už chvíli jsem ležel a protáhoval se v hamace, když vedle mne ležící Dr. S. potichu zaklel, šeptem volal mne jménem a k mé otázce, co se děje, stěžoval si, že pod ním něco funí.

„Co je to?“ tázal se naivně. Tlumil jsem smích a vážně, jako s katedry, pravil jsem: „*Sus domesticus, feminini generis, vulgarně: svině.* — Ležte jen tiše. Ta sem chodí každé noci podrbat si hřbet o spodek našich hamak. Až dojde na přítele B., budete svědkem zajímavé honby a —“ nedomluvil jsem!

Zlostně přehodiv nohy z hamaky a vstávaje vzal převahu Dr. S. a už zpola seděl, zpola ležel na svini, která octnuvši se mezi jeho nohama zakňučela leknutím, poskočila a rázem zbavila se nemilého jezdce.

Chvátal jsem ku pomoci zle láteřícímu. B., Pedro, Nicasio vylézali z hamak udivení, rozespalí. I chláholil jsem rozezleného. Radil jsem mu otcovsky, až se bude příště zdokonalovati v umění jezdeckém, aby k tomu použil oslika příteleva. Ten, jakmile byl někdo tak nerozvážným, že si naň sedl, co nejšetrněji a nejpomaleji ulehl si s jezdcem na zem. Čtvrt, půl hodiny hýkal a nařikal na zkaženost světa a hloupé nápady lidí a přestal teprve, až ochraptěl neb až přinesena mu ošatka kukuřice. Tu žral kleče a zvedl se teprve, když všichni odešli. Byl jen o něco větší provinilý svině. Jako raritu a z dobrého srdce za hříšný peníz koupil jej od Indiánů přítel B. Běhal za svým pánem jako psík a div nevlezl mu do hamaky, kdykoliv se mu v noci zastesklo po svém ochránci. — — — —

Ještě dlouho smáli se naši spoluspáči, smál se sám Dr. S., až starý Pablo syny šetrně napomenul. Po chvíli všichni usnuli — kromě mne, léta již nespavostí trápeného! — — —

Dr. S. zůstal tu s námi po dva dny. Lépe jsem jej poznal a ocenil. Jevil podivnou směs vlastností. Vedl si jako pedant, jako velký lehkomyšlník. Snadno dal se popuditi — však jedno dobré, upřímné slovo jej zas uchlácholilo. Byl poněkud ješitný a jako pravý syn svého národa dosti vychloubavý. Leč uměl býti i velmi šetrný, shovívavý vůči mínění jiných. Názorů byl volných a širokého rozhledu! Po otci měl v krvi notnou dávku vy počítavosti, a kdo ví, po které prabábě slabost tu, která mu nejvíce v životě škodila: neomezenou důvěřivost jak v jiné tak i v sebe sama, ve vlastní vědomosti a znalosti. Díval se na svět nejrůzovějšími skly a tápal při tom třeba blátem. Byl upřímný a srdce dobrého.

Nám oběma bylo právě vhod, že jsme mohli po delší zas době pohovořiti si pospolu jako Evropané s Evropanem, a to akademicky vzdělaným. Okřáli jsme, nabyli nové chuti ku práci.

Přítel B. odejel s ním do M., já pak následoval jsem je až za týden, koje se nadějí, že plachetník Truchiljův přivezl mně zatím hrstku zlaťáků, která byla nyní celým mým majetkem, a jejich polovinu již dávno jsem dluhoval!

V M. nalezl jsem Dra S. nadmíru spokojeného, v trvalém sídle (najatl si dva pokojíky a zakoupil do nich několik kusů nábytku), kdežto přítele B. rozezleného!

„Není mu pomoci, škoda řeči!“ povzdychl si. Pak horlil dále:

Dělají si tu z něho zřejmě blázny, a on toho nepozoruje! Malují mu straky na vrbě a on na ně půjde se svým osvědčeným lepem! Již se na tom ustanovil, že tu zůstane! Jen ještě není rozhodnut, zda zařídí tu vodovod (!) nebo postaví mlýn na kukuřici, či bude-li pěstovati kávu neb oddá-li se chovu hovězího do-

bytku pro vývoz na anglické Antilly! Uspoř si práci a nepřemlouvej ho již! Já už jsem se namluvil — —!

A M—ští sami vyprávěli mně historku za historkou o podivném tom člověku, který přinášel jim obrození. S netajeným pošklebkem opakovali, co kde se mu, nešťastníkovi, přihodilo. Smáli se, matoucím si na př. slova „alumbrado“ (osvětlení) a „alumbramiento“ (porod), „pera“ (hruš-

ka) s „pera“ (čubka), když vystupoval v dámské společnosti. Takové malichernosti bavily počestné měšťany hlavního města ve státě B. více, než mé evropské ztřeštěné nápady, aby na př. poražením dvou velkých stromů u řeky zroben byl primitivní, ale bytelný a chodci postačující most! Řeka právě byla rozvodněna, a tak jsem musil volky nevolky celý den na druhém břehu čekat, než se odvážili převézt mě a jiné nešťastníky na prámu do města — ve stínu palem kokosových. —

* *

,

Spatřil jsem ji po prvé současně s Drem S. Seděli jsme v podvečer na ulici, když větřík počal chladiti rozpálené stěny jednopatrových domků. Široká tato ulice vedla v pampu, na jejímž okraji byl prostíček hřbitov. Touto ulicí nosívali na marách nebožtíky. (A v dobách periodických zimnic nosili jich tady velmi mnoho.)

Z pampy směrem od hřbitova přikvačil, ba divým úprkem na koni se přihnal „osud“ Dra S.

— „Co to tam za kavalkadu?“ — sám učinil mne pozorným na blížící se tlupu jezdců. V tom oddělila se od zástupu amazonka, šlehla koníka, nachýlila se ku předu a byla by se snad bravurně, letmo, jako pravá dcerka Ijana, mihla mimo nás, kdyby nebylo dívky v protějším našem sousedstvu. Ta, z daleka jezd-kyni poznavši, přátelsky šátkem vstříc ji kynula, vlídně ji vítajíc, že se navrací z Ijana do města.

Jezdkyně zarazila a okřikla koně, netrpělivostí pod ní harcujícího. Snad, koketka! sama stiskla boky spoceného koníka, obracejíc jej zúmysla, by lépe viděla nás, cizí, neznámé jí tváře — a hned také aby sama byla lépe viděna!

Blahoslavena budiž matka tvá! řekl by dvorný Španěl. Stála za podívanou! Drobnější sice, kypré postavy, leč pěkná, lepotvárná seděla v sedle, s koněm jakoby srostlá, z bronzu ulitá. Pleti byla velmi snědá a při tom narůžovělé jako kterýsi druh tmavých růží remontantek.

Několikrát šlehla po nás bleskem velkých, černých očí. Rysy její tváře byly ušlechtilé, ač, jak hádal jsem už tehda, a to správně, podle bujných, povyhrnutých rtů, nebyla prosta krve africké. Jak tak honosně seděla na ohnivém koni, klobouk majíc na levé ruce zavěšený, v jednoduchém jezdeckém úboru ljanerky, proti bílé stěně domku — byl to, věru, obrázek hodný štětce malířského.

A ty vlasy! Dříve asi spoutány byvše pletenci, nyní jízdou uvolněné, načechrané, k hlavičce a k ramenům se přimýkaly, níže pasu jí splývaly, na sedle se natřásaly jako z bujnosti, že vazbě unikly. Leskly se a byly barvy tmavě kaštanové. Že měla také nožky a ručky něžné, rozumí se samo sebou u potomkyň Španělek. —

Dr. S. tak dalece se zapomněl — či chtěl si tak zahrátí na domorodce — že hlasitě mi španělsky pravil: „Jaká to krásavice!“ A německy dodal: „Jaký to nádherný vlas!“

Podívav se na něj, tušil jsem, že tu chytlo plamenem.

„Co takový pletenec ženských vlasů nadělá škody!“ pomyslíl jsem si.

„Buenas tardes, señorita!“ děl a švarně se uklonil dívce můj poloviční krajan.

Usmála se na nás celou tvářinkou, zatřpytily se z úst běloučké zoubky, zahrálo cosi v očích, v čemž byl dík i výsměch, a švihnouc koníka, spěla dále.

Za ní přicválali druzí její, za roh zabočili, a jak náhle přijeli,

tak zmizeli nám s očí, mně skoro i z mysli. Jen doktor opakoval, nevím již po kolikáté: „Ach, to byla děvuška!“

K jeho žádosti šel jsem s ním k protější sousedce na výzvědy. Chuďas, žen isa nezkušený, ani netušil, proč tak rozmrzele nám odpovídalo to dítě, poupě v rozpuku již a tak vábné.

Zvěděli jsem že sličná naše neznámá slula Angela, otcem jejím že jest general Juan Garcia, pravý ljanero, majitel „hata“, den cesty od M. vzdáleného. Že prchali komárům a zimnici. Že přijeli jen na krátkou zotavenou. Ve vlastním domku přečkávají jako každoročně období velkých dešťů! — — — — —

Obdržev konečně zásilku peněz za prodané přírodniny, opustil jsem M. a spěchal do Kordiljer, bych v hlubokých lesích všech údolí slídl jako lovec, hledal jako zlatokop. Leč ni zvěři, ni zlata jsem nehledal! Pátral jsem po orchideji, jež květem napodobí motýle. —

Celý měsíc prožili jsme tak, já i druh můj, v lesích i pod zemí. Procházeli jsme se krápníkovými jeskyněmi, pravými to podzemními paláci. Ponurý, mlčelivý skoro jako ty jejich stěny, stařec Indian nás provázel!

Jen v první síni, hned za velkým portálem nejslavnější z krápníkových jeskyň jihoamerických, rušena byla veleba podzemního ticha skřekem poděšených lelků kozodojů: gvačarů. Stín mistra Humboldta vznášel se nad námi.

Odtud s nepořízenou tehda (jinde později byl jsem šťastnějším) navraceli jsme se do M.

Již cestou různí lidé, jichž ani polovinu jsem neznal, vyprávěli mně novinku. Všaktě způsobila poplach!

„Ten německý doktor, „katyre“^{*)}, slepě jest zamilován!“

^{*)} Ljanerský výraz pro „blondýna“.

Lahodilo národní ješitnosti, že inteligentní zámožný Evropan, a k tomu doktor, „do lasa chycen byl domorodým vlasem ženským“.

Už formálně požádal rodiče Angelity za dovolení, aby se mohl ucházeti o její lásku, a — rozumí se — byl přátelsky přijat.

To vyprávěli mně s mnohými dodatky, všelikými vtipy, dle zvyku domorodého solenými. — — —

Tiskna pak znova pravici Dra S., a patře v jeho tvář tak ozářenou štěstím, byl jsem tak odzbrojen, že přešla mne chuť k mentorování.

„Jsem tu jenom na den, či na dva,“ pravil mně. „Jak vám snad řekli, zakoupil jsem několik leguas pozemků a sto kusů dobytka, několik

koní a oslů v sousedství svého nastávajícího tchána, generala Garcia,“ na slovo „general“ kladl přítel náš obzvláštní důraz, „abych blížek byl nevěstě své i radě muže tak zkušeného!“ —

„Víte co, jeďte se mnou, buďte mým hostem. Žiji v pustinách, zvíři všeliké je tam dostatek, nepochybuji, že své sbírky obohatíte! Představím vás své vyvolené i jejím rodičům. Podíváte se, jaké pokroky jsem učinil v jazyku španělském! Láska je dobrým učitelem!“ dodal se smíchem.

Moudře jsem mlčel a přijal s povděkem pozvání — — —

Vyjeli jsme třetího dne časně z rána, před svítáním: Dr. S. a dva jeho peoni ženoucí tlupu oslů s nákladem všelikých potřeb-nůstek pro domácnost novopečeného majetníka „hata“, já i sou-druh můj a starší již míšenec Eusebio, můj „espaldero“. Všichni koňmo.

Město ještě spalo. K celonočnímu kokrhání bojovných ko-houtů k zápasům chovaných připojilo se kokrhání všech ostat-ních. Páv ječel kdesi pronikavě; koně ve stájích ržali, nedočkavi kukuřice.

Jen dupot naší kavalkády rušil klid dlouhé ulice. Veliké mraky visely nám nad hlavou. Byla taková tma, že jen stěží a spíše jen podle zvuku sledoval jsem své druhy.

Minuli jsme hřbitov, podél jehož zdi, zcela těsně u ní, vinula se stezka. Vjeli jsme „v první nádvoří pampy“. Na krok cesty jsem neviděl! Pode mnou byla jakási temná hmota, připadající mi takřka jako propast, hluboký jícen veliké kotliny. Bylo mi nejinak, než jakobych cválal po hřbetě dlouhého horstva, nebo v moři temnoty plul k čemusi neznámému, co se na východě vlnilo, chvělo, zvedalo do obrovské výše a opět klesalo, rozřezujíc své tmavé barvy v kolotoč odstínů a splývajíc v dvě barev: černou a tmavorudou!

Zvedl jsem zrak a patřil v bání nebeskou! Tam protrhl se mrak, rozdělila se skupina mračen, z velikého pláště tu probleskovala tmavá modř, tam jasná zeleň chrysoprasů. K východu bylo jas-něji. Zřel jsem i hvězdy, jak blednou, a jak slábne a mizí blesko-tavé jejich zlato. —

Nějaký stín mihl se mimo, v cestu postavila se mi nestvůrná obluda, jako hora náhle by se zvedla; mimoděk zadržel jsem koně, abych se s „tím“ nestřetil!

Na obzoru teď chytla tráva, či byl to les v plamenech? Ohni-vé rostly tam květy, rubínu červenější. Znovu pohledl jsem pod

sebe — spatřil jsem požárem zčernalou, udupanou půdu stepi a před sebou obrysy jezdce, zahaleného v tmavou „kovichu“.

Čarovný proutek několika paprsků, oddělivších se ve spěchu od slunce, rozběhlých po obloze, srovnal hřebeny hor, zahnal předludy! Moře světél valilo se k nám. Obrovská sopka na východě vychrlila žhoucí své útroby. Mistr scény hbitě svinoval jednu po druhé průsvitné plachty z nejjemnějších látek a nejněžnějších odstínů barev, od tmavých modří a zelení až do nachových a topasově žlutých. Rozsvitlo nad námi nesmírné obrácené to jezero, jehož hladina leskla se barvami nejsytějšími a nejrozmanitějšími, na níž veliké plavily se koráby, válely se obludy roztrhaných mraků, hyřící barvami oné obrovské palety na východě — — —

Pampa se probouzela. S lože svého kus po kuse odkládala temné pokrývky; posléze ležela jen ještě pod bílým závojem páry.

I vyskočilo slunce do zlata rozpálené, hořící touhou, aby pocelovalo mladistvou pampu. — Z bílého moře mlhy vystupovaly ostrovy, pozvedaly se, jakoby voda opadávala za velikého odlivu. Palmové háje vystávaly, lesíky „čaparalů“ vynořovaly se, klasy vysokých trav vyrůstaly před mými zraky z běloučké půdy. I vůně lahodné a rozmanité vznikaly a rozlévaly se dálkou.

Obživlá pampa rozjásala se písněmi. Libým chorovodem něžných zpěvanek drobní pěvci vítali slavné jitro; poněkud chraptivě pěl mu chválu černý „pedroruiz“.

I pohltil nás hustý „čaparal“, všecek zahalen jsa ještě v temnotu, do strží a slují zemských usilovně prchající. Mezi řevavicími kmeny stromků, jež chabě odolávaly požárům východu, viděl jsem honiti se, prchatí stíny podivných, neurčitých tvarů, a opět vjeli jsme a teď již v plný jas pampy. —

Šplýchala pod námi voda veliké bažiny, brouzdali v ní a bořili se do ní naši koníci; hejno kachen se vzneslo, zašumělo

křídly. S klením pobízeli peoni oslíky ku břehu velikého moričalu. —

Zarděla se pampa! — Rozsvitlo se i v lesích! Oasy palmové, čaparalové plavaly v žluté neb rudé záři, barva za barvou měnily se, pak pro chvíli obléklo se vše v celodenní háv.

Nesčetně dojmů jsem prožil v půlhodině, cválaje chvilenku za humny městečka. — — — — —

Svlékli jsme pláště, aby také nás milé slunce zlíbalo! Proplétali jsme se stády pasoucího se dobytka. Z dále mířila k nám tlupa koní „madrinou“ vedená. Zastavil se oř můj, bujně hrabal zemi a odpovídal na vyzvání hnědouše, jenž ku předu se rozběhl; snad že v koni mém poznal starého svého soupeře!

A opět v pozvolném poklusu houpal jsem se v sedle, jeda travou, jež místy až k sedlu mně sahala, místy celého koně mého pohlcovala; jinde zase zdupanou, nebo požárem ve vzrůstu zadržanou rovinou, kde z popelu vypučel koberec nizoučkových, nad samet jemnějších listů, zpestřených žlutými listy „orechonů“.

Prsa se mně dmula, dlouhými doušky vdechoval jsem vzduch volné, širošířé pampy, vůni kvasící země, porosené trávy. To pampa pěla chorál, a mně v duši také cosi zpívalo.

Po bok přicválal mně Dr. S. i přítel můj, společník slastných i trudných dnů. Vybuchlo nadšení u Němce až dosud nemluvného.

Já jen hlavou jsem potakoval. On dal se brzo i do zpěvu. Nevím proč právě na Jenu si vzpomněl. Zantoval veselé písně studentské a pobízel koně do živějšího poklusu. — — —

Smála se na mne pampa. Její světlou zelení vinuly se podivné stuhly. Veliký les orinocký vysílal sem ramena svá — dlouhá jako veliké chobotnice. Poříční lesy omezovaly tu ještě majestát stepi; teprve na západ a jihozápad prostíraly se volné, jakoby nekonečné roviny travin, houštin, přerývané jen palmovými háji. Zlatožlutě leskla se sporou travinou prokmitající půda několika vyschlých řečišť. Volavky táhly ve výši, tu zas divoké

kachny nebo hejna papoušků. Občas některý samotář nebo družný párek vesloval vzduchem. Potkali jsme Indiany ženoucí do města oslíky, klopýtající pod tíží potravin. Míjeli jsme i jednotlivé, zdravící nás jezdce.

Širák přitiskl jsem si hlouběji do očí, nemoha snést slunečního žáru, z plna do tváří mi planoucího. A opět vjeli jsme do stínu nízkých lesů, k obydleným břehům řeky, kterou bylo nám přebrodit. Cukrovou třtinu řezali tam muži i ženy; chlapec popoháněl vola u žentouru — až k řece cítil jsem těžkou vůni sladoučké šťávy, hničících zbytků nedostatečně vylisované třtiny. Projeli jsme brodem kalné říčky, držíce nohy vodorovně s koňskou šíjí. Co jsme měli vzadu u sedla, torby i pláště, přenesli peoni na hlavách i se svým úborem, z něhož se byli prve vysvlékli.

Znovu klusali jsme pampou, pak zase napříč „ulicí“ a lesem, jehož patu kdysi omývala řeka! Jako nad výhni třásl se rozpálený vzduch nad místy travou chudičkými.

Vysoko nad hlavou stálo nám slunce, když jsme odsedlali k odpočinku ve stínu mohutného stromu. Osaměle stál tu v širé stepi. V jeho stínu rozvětvlily se stepní „guayavy“ v košaté nízké stromky, plné žluťoučkého ovoce, nitrem svým i vůní jahody připomínajícího. Všude jinde na pampě bývají zakrslé.

Torby jsme odvázáli, maso a tvaroh vybalili. Z „tapar“, naplněných v posledním moričalu, nalili jsme vody do „totumy“, na hnědý připražený cukr, vonící ještě po třtině, nakapali rumu a hodovali za nadšených řečí. Třímaje „totumu“ s nektarem pampy, pronesl Dr. S. přípitek naší hostitelce, zatím co my ostatní sbírali jsme si nejsladší, nejzralejší, se stromků již spadlé „guayavy“.

A opět na kůň nutkal Dr. S. milky své nedočkavý. Dále jsme klusali — těžce oddychovali koně — tichá byla pampa i osiřelá — Do stínu, kam jen možná bylo, utekla se stáda, mlčelo ptactvo.

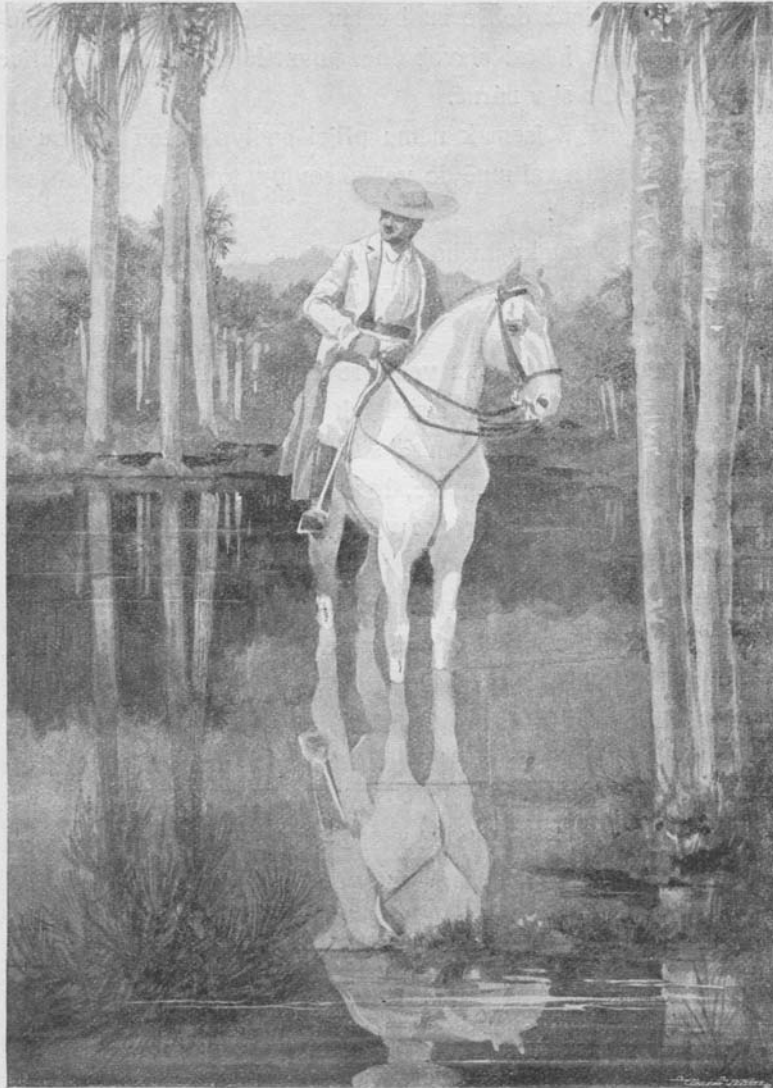
I náš rozhovor vázl. Do žhava roztopené viselo nad námi nebe! Jen když projížděli jsme ostrůvkem houští nebo úzkým lesem „ulice“, hlásalo námi vyplašené ptactvo, že tu všechen život nevymřel, ale že slaví jen siestu. —

Slunce pražilo nám do zad, když jsme se octli u velkého „moričalu“. Koně pospíšili si, prahnouce žízni, k tomu velkému černému zrcadlu, se tří stran vroubenému palmami, jež jméno své propůjčily krásným těm polojezírkům, polobažinám jihoamerických stepí. V kročívše do vody nachýlili se koně a dychtivě srkali vodu. —

Kromě koně ljanového každý jiný najisto by se tu poděsil. Hle, bezednou tu hloubku! Jako v zrcadle shlížel jsem se v ní; obrovský onen prostor pode mnou jakoby mě chtěl pohltiti. Kdybych se naklonil, sjel se sedla, tak mi připadalo — střemhlav bych letěl a minuv koruny podivných těch palem, jež obráceně rostly, řítíl se v nekonečno vesmíru — — —

„Co činí mně venezuelskou pampu zvláště milou,“ pravím Dru S., „jsou tato stepní jezírka. Zdali kde na zemi jest většího zrcadla v rámci smaragdovém?“

Němé a bez pohnutí byly palmy, mlčela dosud i širá pampa v úplném bezvětří; jen přezralé plody s obrovských hroznů padající slabě zašelestily, pohnuvše listovím rostlinstva obepínajícího dřívky palmové. Občas přilétlo ptáče zobat plody; nebo usedlo na velký list, jenž se mírně pod ním rozhoupal. Divoká vanilka oplétala kmeny některých palem, plížila se až do korun a po listu se vyšplhající, visela pak s něho jako útlá trháseň. Většina palem ovínutá, sevřena byla smokvoní „škrtitelkou“. Mnohá z nich již uschlá, mrtvá, ještě spočívala v těsném jejím objetí. Hlavinku svou sklonila, pokořená; suché její listoví smutně viselo v stínu vítězného cizopasníka. Z čista jasna vyšpláchno na nás bahno i voda z mělčiny; to se potopil ještěr, leguan, jenž do ní utekl z koruny palmové.

Závěsy dějiště se vystřídaly opět s jinými, jen hlavní dekorace vzadu se neměnila. Přes druhou řeku jsme se brodili. S bahna vznesl se žlutý mráček motýlů, jež jsme vyrušili z kvasu.

Doktor S., jenž dobře znal cestu, popojel a vyhnuv se močálu, vedl nás k jakési slavobráně, povstalec tím, že za vichřice dvě kolosů padlo si v náruč.

Stanul a když jsem k němu přijel podivnou tou branou na konci lesíka, ukazoval mně do veliké roviny, toliko s jedné strany vroubené lesy, řka:

„To jsou pozemky mého nastávajícího tchána! Tam na obzoru, kde ostrůvky moričalů splývají zdánlivě v jeden řetěz, jsem králem já!“ —

Díval jsem se v dálavu velké roviny. Svůdná byla, k zbláznění krásná! Kde úchvatnost velkých rozměrů vybíhala v monotonii, velmistr díla tohoto rozsíl stero výzdůbek všeliké rozmanitosti. Sploštělé zelené kupole, byzantinského slohu, prapodivné to byly budovy — palmy různé výše, oasy vysokých trav, nevyšoká křoviska, ojedinělé skupiny stromoví, lesklá zrcadla vod — jež pestřily velkolepé to panorama. — — —

„Máte dobrý zrak!“ oslovil mne Dr. S., — „zajisté tedy, a lépe než já, vidíte ony dva domky a ‚korral‘. To je cíl naší cesty, sídlo generala Juana Garcia!“

Pohrdlivě chtěl jsem odvětit: „Ony kupy hlíny? Měl jsem je za příbytky termitů!“

I bylo mně k smíchu, že cíl naší cesty, kam jeli jsme chrámem velkolepým, byl tak nepatrný! Oč větší byl „dům“ přítele mého, Dona Pabla! Ale moudře jsem mlčel.

Byli jsme již nedaleko cíle. Dr. S. seskočiv s koně, připínal si límec a na límec kus hedvábného cáru si uvazoval. V smíchu volal jsem na přítele B.: „Kde pak máš frak a bílé rukavice?“ a rozpustile zanotoval jsem ljanerskou dumku:

„Sedlo si dám pod hlavu,
noč se přikryju,
pod střechem spím čapára,
po tobě i ve snu toužím!“

Když jsme byli na dohled oněch dvou chyší z rákosí a bláta, vyrojilo se z nich půl tuctu dětí. Házejíce klacky, s křikem odháněly psy. Rozcuchaná, špinavá ženština skromně oděná rozběhla se za dětmi a popadši asi šestiletého klučinu — naháčka — vlékla jej domů. Pohledna na Dra S., vedle mne cválajícího, zpozoroval jsem, jak se zarděl. V trysku běžely k nám ostatní děti. Jak smály se na nás jejich špinavé, ale přece jenom dětské tváře!

„To jsou moji budoucí švakři a švekruše!“ prohodil Dr. S. — „Počkejte děti, s cesty, — v torbě to nesu, ne v kapsách!“

Vyšel nám v ústrety muž asi padesátiletý, snědý jako cikán. Podával nám pravici, vítal nás.

„Uviděl jsem vás, hned jak jste se vynořili z lesíka!“ pravil k doktorovi, — „i divil jsem se, jaké že milé hosty nám to přivádíte!“

— „General Don Juan Garcia!“ — představoval nám Dr. S.

Zahleděl jsem se v přívětivou, dosti oduševnělou tvář pravého syna Ijana, v jehož žilách probíhalo více krve bělošské než indianské! — Oděn byl v prostý šat z šedivé bavlny, a obut v lehké škorně s ostruhami, jakoby se chystal vsednouti na kůň.

Vešli jsme do jízby, jejíž podlaha byla jako mlat z uhnětené hlíny. Kromě stolu a několika sedátek z volské kůže nebylo tam jiného nábytku.

Za chvílku přinesli nám černou kávu na uvítanou. Rozhovořili jsme se s hostitelem, jenž si v brzku zjednal všecku moji důvěru. Minula půlhodina. Nepokojně vrtěl sebou ten, kdo nás sem přivedl. I ptal se, kde že by byly dámy?

Usmáv se, zašprýmoval si náš hostitel: „To víte, ženské, než se obléknou!“

Vyšla konečně z vedlejší jízby žena, za ruku vedouc košíláčka, chlapce, kterého při našem příjezdu byla nahého po nádvoří honila. V čistém obleku a pěkně učesané jí to nyní slušelo.

„Má choť, doña Manuela,“ představoval mně ji a příteli B. náš hostitel.

Vyšla konečně také Angela, oblečená jako matka její v prostičký šat z bavlněné látky, již jest v Evropě metr za několik haléřů. Usměvavě nás vítala, v rozpacích všecka se zardívajíc. Nápadníku svému vykala, oslovujíc jej: „Señor doktor!“ Letmo jsme s přítelem druh na druhu pohlédli.

Jal jsem se baviti s klukem, který pověsiv si „činčoro“, v ně se uvelebil. Všelijak žertuje, ptal jsem se ho, zda by nejel se mnou, až odjedu, do Evropy? Vyskočil, zmizel ve vedlejší jizbě a přihnal se na mne — s dlouhým nožem, mačetou, kterou si ljanero razí cestu travinami, a jež se hodí, jak známo, také ještě k jiným věcem.

Se smíchem zadržel jej tatík: „Z toho bude chlapík udatný, ‚guapeton‘ — ten se nedá!“

Doktor se znova zapýřil a honem vyprávěl jakousi novinku z M. Pokradmu prohlížel jsem si Doňu Manuelu i dcerku její k nám se přidruživší. Na matěři patrnější než na dceři byly sledy plemene černošského. — Hezoučká byla, velmi zajímavá Angela — sám jsem doznával — ale přece jiná než tehdy, v ulici, když poprvé spatřil jsem ji — snad, že v jiný rámeček zasazen byl obrázek? — zde v chatrči uplácené z hlíny? Či mísily se v mé pozorování dozvuky toho, co dne toho jsem viděl a procítil? —

Šetrně, s omluvou, vytratili jsme se, ponechavše někdejšího posluchače jenské filosofické fakulty neuprosnému osudu — a intimnostem rodinným. —

Přenocovali jsme u „generala“. „Garzas blancas“ (Bílé volavky) jmenoval se jeho majetek.

Při večeři, praprostičké, jsme snoubencům gratulovali; Dr. S. totiž přinesl s sebou z M. snubní prsténky.

Spali jsme velmi nepokojně. Ani ochranné síť neubránily nás proti komárům, a spáti v jizbě, ve které dámy před spaním

vykouřily všechny moskyty, nedovoloval nám domácí mrav. A přece bylo jizeb dvě, jež daly se snadno oddělití — jedna pro domácí a druhá pro cizince. Dr. S. utekl tedy z činčora v dobytčí ohradu, kdež si ulehl ošívaje se po celém těle a láteře z plných plic. — Ráno teprve se prozradilo, že někdo z roztomilých jeho budoucích švakříčků dal mu do hamaky kus slepičího hnízda, plného čmelíků!

Odcestovali jsme, rozloučivše se s dámami poněkud ještě nedbale ustrojenými, ač slunko stálo již dosti vysoko. Cválali jsme stepí a přebrodili jsme dvě mělké říčky.

Dr. S. mluvil bez ustání. Leckdy řečí jeho probleskla snaha, vynutiti na nás náš úsudek. Jak obratně proplétaly se omluvy a vysvětlivky při výkladech „patriarchálnosti života“, o „půvabech samorostlé nenucenosti mravů“, o „prostoprávném zařízení rodiny“ jeho nejmilejší.

Pak mluvil o „Ní“, jeho řeč, prodchnuta něhou a přesvědčivou mocí, nabývala také síly, že i mě probudil z netečnosti.

„Rád bych, abyste to sladké dítě lépe poznal!“ pravil mně a pokračoval: „Je to poupě divokého keře pampy, dosud tak prostičké, upřímné dítě. Zmodeluji dušinku její, prostou lži a přetvářky. Vypěstím z ní květ nad jiné krásnější! Sladké nevinné dítě!“ Vzdychnuv, pak ještě o stupeň důvěrněji mi svěřoval:

„Věřil byste, že včera, když odešli na chvíli rodiče její s tím klíčikem poněkud nezbedným a já jsem chtěl snoubenku svou políbiti — bránila se? Uprchla mně! Duše čistá — — —!“

Svěsil jsem hlavu nad koněm. Viděl jsem to pravé „dítě“ — cválaloť vedle mne na koni a samolíbě si prozpěvovalo. I nutilo mne cosi, bych jím zatřásl a vzkřikl naň: „Probudte se, doktore!“

Než, zdvořile jen, co nejšetrněji jsem pronesl:

„Promiňte mně a slova má neměřte evropským kodexem! Vaše snoubenka je sličná jako její jméno, — nezdá se mně však,

že by se k vám hodila. Divoké to poupě pampy; jak chcete je přesadit v cizí půdu? Svět její a svět váš tak jsou rozdílny. Nebojíte se konfliktů? Proč jste si jinou nevybral v M? Poznal jste tam také hezoučké dívky, lepší dcerky tamní aristokracie," a chtěl jsem dodat: „bělošky téměř," ale ještě dosti záhy jsem se vzpamatoval, „jež aspoň trochu vzdělání nabyly v ústavu řeholnic na ostrově Trinidadu! Chováním svým, vtipem, přirozeným nadáním a exotikou zjevu i v salonu vaší otčiny dovedly a mohly by se uplatnit! Vždyť miníte přece svou ženu jednou představití svým rodičům, pravda-li?" dodal jsem a již mne mrzelo, že jsem řekl tolik.

„Ach, mlčte, vy škarohlíde! Chápu, proč děvčátka m-ská nazývají vás rampouchem! Což jsem vám neřekl, že si andílka toho vychovám, jen co zbavím ji okolí, pravda, poněkud našemu evropskému vkusu odlišného?"

I pokračoval, s počátku ještě mrzut, nežli opět unesen byl přesvědčivostí svých názorů. Vykládal, jak general Don Juan, kdysi velmi bohatý, většinu jmění svého v občanské válce pozbyl, jsa přívržencem generala Crespa. Až ten se dostane k vládě, o čemž není pochybnosti, že zaujme opět vynikající místo, starý, tak zasloužilý bojovník že najisto bude přiměřeně odměněn výnosným úřadem, třeba křeslem ministerským! —

Přítel B. smál se již zcela bezuzdně! Omlouval se, že mu problesklo hlavou, oč ve Venezuele jsou upřímnější a dovednější než ve shnilé Evropě, když povolávají na důležitá místa ve státě ty, kdož jsou znalí dojení.

Pak zavolal na mého Eusebia, patrně, aby rozhovor uvedl v jiný směr: „Povídejte nám, Eusebio, něco ze svého života, jako jste nám tuhle vyprávěl! Eusebio," pokračoval, obrácen k doktorovi, „nejen zde, ale i v Kolumbii účastnil se válek! Starý to bojovník. Tuším, že jste také generalem!?" vážným hlasem ptal se B. mého čeledína.

Eusebio skromně sklopil zrak a hlasem, z něhož rozpaky i jakási lítost vyznívala, vykotal (trpěl poněkud touto vadou): „Nikoli, pane, přivedl jsem to pouze na plukovníka!“

Pobodnuv svého koníka, zamračil se budoucí zeť také „generala“. Když ochotně jsem jej poučoval, že ve Venezule počítá se na každého třetího vojína „colonel“ a na každého desátého „general“, ušklíbl se na mne a žádal, abych laskavě ráčil zanechatí veškerých úšklebků a za terč svých vtipů vybral si někoho jiného, nikoli členy rodiny jeho nevěsty! Dosti dlouhou chvíli potom stranil se nás, až pak přece zase zvítězilo jeho dobré srdce.

Své „hato“ nazval Dr. S. „Esperanza“ (Naděje), patrně že tolik očekával od svého prvního pokusu. „Naděje“ však se mně nikterak nezamlouvala. Odlehlost od M., jež mu zajisté mělo býtí tržištěm, nízká poloha, kde stavěti počal chyše a kde zbudoval ohradu pro dobytek (korral), vše potvrzovalo pravost mého mí-

nění o neprozíravosti nešťastníkově. Viděl-li bez brejlí málo, s těmito na nose viděl jen fata morgana své podivné fantasmie.

Po poledni ssedali jsme před velikou střechou chyše, již souzeno bylo, aby se nikdy zdí nedočkala. Tu jsme překvapili asi třicet peonů — Indianů a míšenců. Ospale loudali se nyní, když pán přišel, mýtit les tomu bláhovému bělochovi, který si umínil sázeti tu kukuřici a tabák, jakoby poblíž M. nebylo lepších a výhodnějších pozemků.

Jedva jsme pojedli, vedl nás doktor, aby se nám pochlubil velkými rozměry mýtiny v pralese, který počínal půl kilometru od hata, ale kamž musili jsme opět přes říčku, nyní poloprázdnou! Dle vymletých břehů bylo zřejmo, jaká spousta vody tu plyne v době dešťové, ba že polovina pozemků „hata“ zajisté bude zatopena.

Káceli, sekali peoni — pokud nad nimi stál Dr. S.

„Co počnete se vši tou kukuřicí?“ tázal jsem se.

„Budu tu krmiti vepře na sádlo, a maso i sádlo dodávati do M.,“ odvětil mně, samolibě nad výtečným svým nápadem se usmívající philosophiae doctor.

Marně jsem se rozhorloval, radil, přemlouval. I předsevzal jsem si déle již neplýtvati upřímnou radou. A přec u večer, když sedíce spolu před korralem na povaleném kmenu patřili jsme na dojemné okamžiky skonávajícího dne, když západ jako velekněz a obětník na zápalné hranici, oplývající vonnou ambrou, pátil královskou jeho mrtvolu, zatím co na východě rodila se noc, pone náhle slevoval jsem v upiastosti své — nedalo mně — vždyť měl jsem duši plnou dojmů! Kdos jiný ze mne mluvil a v próse recitoval píseň pampy. Zahalena ve stříbřitém šlojíří oddychovala pampa, nad námi míhotali se tisíce hvězd. Marně propukl jsem rozhorlen: „Sem náleží bezstarostný jezdec, jemuž kůň, sedlo, chyše z listí palmového a malé stádo jedinkým je majetkem! Jen hosty strpí pampa, nezištné obdivovatele vyslyší! Vy však

jste přišel, doktore, těžiti z pokladů její samoty, ji zneuctívati. Věřte mně — špatně pochodíte!“

Šli jsme spat a s námi roj komárů šel si pro svoji krvavou berni.

* *
*

Den za dnem míjel nám ve svúdné rozmanitosti. I noci jsme prožili s dostatek rozčilující, bychom neměli příčiny stěžovati si na jednotvárnost života. Jedné noci zadávali jaguaři dvě telata, jindy oslíka, pak i jezdeckou mulu doktorovu, jen asi tři sta kroků od našich, pod střechou rozvěšených činčor! Patrně, že se usadil Dr. S. na místech, kde kdosi jiný než člověk vladařil.

Noci jsem probděl na čekané, než jsem jednoho škúdice ztrestal! Jednoho pouze, a dle četných stop bylo jich tu více, než jsme měli koní! — Za jedinou noc zakously stepní lišky polovinu slepic, za drahý peníz z M. převezených. Zabíhal dobytek, ztrácel se, pohltit jej les, udávila zvěř — jak tvrdil mayordomo hata. Jinak jsem však o tom soudil. Objevil jsem stopy Indianů i měl jsem mayordoma v podezření, že s míšenci, sousedícími na západ šest, osm hodin cesty, vedl tajný obchod laciným dobytkem!

A to byl teprve počátek! Později těžil kde kdo z tučného bohatství zpozdlého cizince.

I střídali se dnové. Dnes byli jsme za večera na lovu pasovců, jež pak v jich vlastním krunýři jsme si pekli, zítra vyhnali jsme z lesa na pampu stádo divokých vepříků (pekariů) jízdným peonům doktorovým. Jindy ulovil jsem královského supu, po druhé zase veliký mravenečník, jehož sílu podceňuje, jsem chytil do lasa, mne nedosti obezřelého strhl s koně a vláčel kus cesty — — Nepatrné to intermezzo!

Hůře bylo s naším hostitelem. Toho i zde věrně se držela

svízelná nehoda, již sám říkával „smůla“. Sotva se mu počala hojiti rána, již mu zasadila dravá rybka karibe při koupání, kousl jej do prstu zlý mravenec! Dvě sršně nevydají tolik, jako nepatrný ten tvoreček jihoamerických tropů! S koně spadl a div že vaz nezlámal, chtěje se naučiti obratnému zacházení s lasem. Neunavně se snažil nabýti na koni obratnosti pravého ljanera, a to potom, když nevěsta bez ostychu se vysmála jeho malé ještě jezdecké způsobilosti.

Milku svou navštěvoval ob den; ráno vyjížděl a večer, někdy až druhého dne, se navracel. Málokdy jsme jej doprovázeli. Litoval jsem, že mně bylo na to patřiti, co nade vši pochybnost mi jasno bylo a co on, zamilovaný kocour, neviděl. A navracel se častokráte velmi rozmrzelý, zasmušilý a nesdílný.

Zanechav konečně přece zdrženlivosti své, od posledního našeho rozhovoru zvláště význačné, postěžoval si mně, že — andílek jeho jest poněkud tvrdohlavý a že patrně podléhá zúplna vlivu matky své — jak nyní přiznával sám — dosti omezené to ljanerky!

Jako bych sám nebyl býval svědkem všelikých výjevů, mnohdy i trapných. Sám viděl jsem, jak neobratně ucházel se o lásku dívky, jež vyrostla v půdě, z níž jiné pučí květy — ne fialky a pomněnky seveřanů! Jak nemístně uplatňoval evropské své já, v případech, kdy cítilo se naléhavostí jeho ponižováno nevědomé, prosté, polodivé to dítě, a jak bezděčně vyvolával dojem šaška, chtěje nápodobiti ljanera.

Aby byla míra dovršena, vrátil se s cesty ljanem nejstarší bratr Angelity, José Maria, a ten byl větší ještě šprýmař, než otec jeho, pro veselé kousky všude pověstný! Netajil, že sňatku sestry s cizincem, tak tuze neljanerským, nebyl valně nakloněn, a to tím méně, když po jakéms šibalství, které doktorovi vyvedl, došlo k výměně dosti prudkých slov. I bylo na mně smiřovati je

a konejšiti, ač v duchu jsem jen souhlasil s přítelem Evropanem, že meze žertu byly překročeny.

Smál jsem se s ostatními, proč byl tak lehkověrný, když ono taškárství mu připravili, past nastražili, do níž tak hloupě vlezl — že by ze všech čtvernožců tvor nejhlopější — vačice — s opovržením nástrahu obešla.

Přípevnili do větví nízkého stromu bednu, přehodili přes ni kus starého pláště, upevnili na to dvě malých zrcadélek. Pak večer, při měsíci vedli jej, ubohou obět, roštím a trním, by sestřelil pumu, kterou jeden z peonů prý objevil. Vzav dobře na mušku svítící oči šelmy, vystřeloval doktor patronu za patronou ze své opakovačky ještě potom, když veselá ta chasa smíchy už se všecka po zemi válela. A on, dobrák, smál se na konec s nimi!

Nesmál se však při jiné příležitosti.

Navracel se z obvyklé návštěvy v „Garzas blancas“. Již z daleka pozorovali jsme, jak se blížil, v plášť jsa těsně zahalen. I vidíme, že daleko před ohradou s koně seskočil, koně odsedlal, plášť odhodil a k největšímu úžasu našemu jal se svlékati do naha. Lekli jsme se, že se snad minul s rozumem i běželi jsme k němu. Z daleka volal na nás, abychom se nepřibližovali a poslali mu mayordoma s několika plecháči vody a mýdlem. Nedbajíce jeho podivných posunků, šli jsme blíže — a jali se chvatně zacpávat si nos. Mayordomo, rozchechtav se, až se mu osrdí třáslo, prohodil jen slovo „mapurite“, a tím nás poučil, co se stalo. —

Když se Dr. S. řádně vydrhnul a převlékl do čistého prádla a šatů, které jsme mu přinesli, zapáchal ještě tolik — že jen z uctivé vzdálenosti jsme mohli naslouchati výbuchům jeho zuřivosti!

I vyprávěl, jak ho dnes doprovázel sám Don Juan. Uzřeli v pampě klidně se procházející hezoučké zvířátko.

„Honem, doktore, chytněte je! Nebojte se, jen je chytněte do kabátu — zkrotne vám za den, za dva! Uděláte Angelitě ra-

dost! pobádal mne Don Juan. Zlořečený! Všechno má své meze, takových žertů nestrpím! Zapovím si je a veškeré styky přeruším!“ vyřázel ze sebe popuzený, jako krocan červený náš přítel.

„Nu, a já bláhový jsem s koně sesedl a za uzdu ujal mně ho ten starý blázen! Že prý zkrotne to zvířátko za den, za dva — to bych sám řekl! Bylo už teď krotké, obrátilo se zadečkem tak podivně, jakoby jen čekalo, až si je vezmu — a pak vychrstlo na mne jako ze stříkačky ďábelský svůj mok! Prokletá nestvůra!“

„A co dělal Don Juan?“ dotazoval jsem se.

„Ten vzal mého koně za uzdu, cválal k nejbližšímu stromu, uvázal jej, obrátil se a tryskem jel domů! Pfeife auf die ganze Sippschaft! Div jsem neomdlel smrady. Pozdě vzpomněl jsem si, čemu nás učili v přírodopisu o smradochu. Šat jsem musel zahodit!“

I smáli jsme se tak dlouho, až si nalil a jedním douškem vyprázdnil půl sklenky rumu, otrásl se, a pak sám dal se do smíchu, posílaje nás na horoucí skálu — — —

A za dva dny potom již opět usmířený osedlal si koně a jel tam, kde zažil jen příkoří. Dobrák! Zase mu tam předložili palčivé, kulaté odrůdy papriky jako „třešně pampy“; a jindy zavedli ho mezi trkavé krávy, aby se učil chytati je do lasa!

Pohříchu, mnohý z „žertů“ těch zrodil se v hlavičce Angelly! Sama se mně přiznala. — „Když on je takové dítě!“ omlouvala se. Dobře, že to nevěděl!

Ale co dnes se stalo, vybočovalo již tak z rámce žertu, že sám uznal jsem nezbytným domluviti jeho budoucímu tchánu.

„Ať jde do bodláčí!“ odbyl mne „general“; „což nevidí? Čtyři oči má — je přece muž!“ —

José Maria přivedl koníka a řekl o něm sám, že je poněkud „lechtivý“; ať prý Dr. S. ukáže, umí-li osedlati koně „cimarrona“. Kůň stál jako beruška, i když mu Dr. S. položil sedlo na hřbet.

Dr. S. chtěl totiž u přítomnosti žen podati důkaz o tom, jak se již vyzná v umění a dovednostech ljanerů. Jakmile však přitahoval podpínku, což „lechtivého“ koně přivádí z klidu, vzpomněl si koník, proč má zuby a zadní kopyta — — a konec konců nestačili jsme omývati rány nebohému doktorovi, jemuž se nyní hlava notně točila.

K výjevu přišel jsem pozdě, ale přece ještě dosti záhy, aby se mne nemile dotkl výsměch doktorovy snoubenky; bolel mne snad více, než rány dosti značně na čele zraněného i do paže kousnutého mého přítele.

Zapomněl jsem se a vyslovil své mínění dosti neomaleně. Usmála se na mne, bodla mne pohledem polo zlostným, polo laškovným a prohodila: „Jste, Don Enrique, dobrá chůva!“ — — —

Uplynulo několik dní. Jinam volaly mne povinnosti i naděje. Na cestě do M. až k hatu Dona Juana doprovodili mne Dr. S. a soudruh můj. Tam jsem přenocoval, abych nazítří pokračoval v cestě pouze s Eusebiem.

Co se doktor bavil se svou vyvolenou, otec Angely vzav mne pod paží, vyvedl mne ven, aby si na svého budoucího zetě postěžoval.

„Jste jeho krajan, mluvíte jeho řečí, poradte mu! Já i přátelé moji prodali jsme mu pozemky i dobytek a zajisté dobře s ním smýšlíme! Ale nesmí sázeti kukuřici a tabák, který mu shnije. A ne aby živil přes čtyřicet lenochů! Nevím, jak je bohat, ale bude-li takto pokračovati — utratí celé své jmění! Nepochybují, že je velmi učený, ale kdyby chtěl býti ljanerem, musil by dbáti mých rad a zapomenouti, čím byl. Musel by se omeziti pouze na chov dobytka!“ Pak pokračoval:

„Věřím, že s dcerou mou dobře myslí! Leč jedná často tak podivně — až urážlivě! Má málo trpělivosti! Dobře, že jsem určil, aby posečkal rok do svatby! Teď mu napadlo, abychom poslali

Angelu na půl roku na ostrov Trinidad — do školy. Že by byl prý ochoten sám hraditi výlohy! Uráží nás, ji i ženu mou! Věděl přece, do koho se zamiloval; my jsme se o jeho přízeň neucházeli! Svě chytré či hloupé názory o výchově žen ať si káže doma, tam v Evropě; u nás jiný je mrav, a my si do něho nestěžujeme.“

Chlácholil jsem, poděkoval za důvěru a skončil: „Milý můj pane generale, jsou-li vaše rady bez výsledku, jak bych mohl spomoci já, jenž s Dr. S. jen to mám společné, že jsme oba z Evropy a že dovedu s ním hovořiti mateřským jeho jazykem. Radil jsem mu již dávno, a vždy marně! Ostatně kdož jiný, než vaše dceruška, měl by použiti svého vlivu? Dr. S. je člověk velmi ušlechtilý a zajisté by všemu vyhověl!“ — — — — —

Uplynuly tři neděle. V průvodu jednoho z čeledínů Dona Juana nakvap vydal jsem se z M. na cestu, obdržev zprávu, že soudruh můj v nezdravém ljanu povážlivě churaví. Psal mi tak stručně sám Dr. S.

Pozdě večer dorazil jsem do „Bílých volavek“. Rodina Dona Juana jevila překvapení. Čekali mne prý teprve druhého dne, ježto několik dešťů rozvodnilo všechny řeky. Daleko s cesty musil každý hledati brod. Mě nutkala však starost o přítele tak, že slíbil jsem odměnu pastevci, jenž mne provázel, dostihneme-li ještě téhož dne cíle. Drže se koně za hřívu musil jsem se ledakde přeplaviti místy, kde před dvěma měsíci sahala voda koňům jen po břicho. Chtěl jsem ihned za noci vydati se na další cestu k příteli, leč nepřipustili tomu. Netřeba prý, přítel můj sice churaví, ale nikterak vážně. Tak mne ujišťovali. Také koní čerstvých nebylo po ruce, a naši pak byli úplně vysílení, vždyť hluboko do bahna se bořili skoro celou cestu! Sám byl jsem unaven jízdou více jak desetihodinnou! —

Když mne občerstvili a nasýtili, když děti znovu ulehly, zavedl mne Don Juan k ohni, který byv před chýší rozdělán měl zahá-

něti „trýzeň“. — „Co jsem živ, nebylo tolik komárů, ovádů a jiné té havěti, jako letos,“ konejšil mne, naříkajícího, Don Juan.

„Slota zpropadená, ta tu ještě scházela! Ženské bez toho pomýšlejí co nejdříve se odstěhovati do M. Bude to také to nejmoudřejší. Ostatně, co bych tajil? Řeknu vám vše — jste naším přítelem! Hleďte pomoci!“ přerývavě, tonem co nejdůvěrnějším mluvil ke mně ljanero ustarané tváře.

„Krátkce: mám peklo. Ženské se spikly a nic nedbají mých rad! A těžko raditi, když ten váš potrhlý přítel všecko sám pokazí! Bůh mě suď, že jsem to upřímně myslil; rád dostojím světu slovu — ale nutiti ji nemohu! Nevím, co jí vlezlo do hlavy. Od té doby, co José Maria přivedl sem návštěvou syna bratrance mého, Mendeze, je jako změněna! Takový hejsek!“

„Nebesa, ta ostuda! Jak mu to mám říci?“

„Prosím vás, Don Enrique, pomozte mi! Ještě se dá všechno napravit, jen ať změní doktor taktiku; ať si nehraje na učitele! Což pak uchází se takovým způsobem v Evropě o dívku? A máma nadřžuje dceři — nebyla mu nikdy nakloněna! Však znáte naše přísloví: Snáze udržíš na jednom provaze půl tuctu mul, než ovládneš jednu ženu! Co platny mé rady, mé rozkazy!?“ —

Pln rozpaků seděl jsem na zemi na volské kůži u samého ohně rozprostřeného. Naslouchal jsem muži rozčilenému, ne z plna chápaje dosah jeho slov, ač mnohé mně bylo nad slunce jasnější.

I chtěl dobrý ten muž pokračovati.

V tom vyřítla se z chyše Doña Manuela. Za ní vyšla přede dvěře Angela.

„Neposlouchejte toho starého blázna!“ vyhrkla matka, před námi stanouc prostovlasá, všecka rozhorlena, a v jednom dechu pokračovala, ke mně mluvíc: „Vlastní krev svou by zaprodal! Mlč!“ — dupla si, pohlednouc na ‚generala‘: „Má to dcera, v bolestech jsem ji zrodila! Dosti těch komedií,“ a dupla si znovu.

„Řekněte mu, Don Enrique, aby nás nechal s pokojem. Moje dcera není pro něho! Dost už se nás nasoužil!“ Potom, jakoby uvažovala: „A kdo je vlastně? Ani nevíme, zda syn poctivých rodičů?! Doktor, doktor,“ posmívajíc se opakovala. „Kdyby takým byl a cos řádného, zůstal by doma a nebloudil by světem. Nechodil by sem pást krávy! Ani křesťanem není! Panno Maria nejsvětější, jak jsem mohla, ubohá hříšnice, tak zblouditi! Ten starý osel zde — jak ctím ho jako svého muže! — Don Juan, mě tak umluvil. Po lžičkách a teď už naběračkou dával nám váš doktor na srozuměnou, oč je lepším, vzdělanějším, jakou nám prokazuje milost! Nic mu nebylo na mé dceři vhod! Káral a kantoroval. Divím se, že jsme měli tak dlouho trpělivost! Ubohý můj andílek!“

I propukla v pláč. Angela vrhla se jí v náruč a celovala ji. Pak postavivši se jako dříve její matka (nebesa, jak se jí nyní podobala!) a hněvivě na mne pohlížejíc, jako bych já byl všeho vinen, vykřikla:

„Já ho, plešatce, nechci! Řekněte mu to, řekněte, Don Enrique!“ I vzpamatovala se poněkud a pokračovala svým lahodným hlasem, zardělá, ba zrudlá rozčilením i odleskem ohně, sršíc blesky z očí nad noc černějších: „Nejsem dítě! otce již mám, druhého nepotřebuji! Na kázání chodím, když jsem v M. Zrodila jsem se v ljanu a jsem tím pyšna. Děkuji uctivě za čest, kterou mně chtěl prokázati váš přítel!“ — usmála se a pokračovala již klidněji:

„Nejsem takové cti ani hodna, ani žádostiva. V pampě jsem se zrodila, zde chci umřít! Můj koník je mně milejší než vše to, co sliboval mi, že uzřím v Evropě! Nechápala jsem ho, nemiluji ho! Srdce prostičkého peona bylo by mně milejší! Řekněte mu — —“

Přerušil jsem ji, dávno vstav, chtěje hájiti, co hájiti bylo tak těžko! „Promiňte, seňorito, že žádných vzkazů přijímati nemohu!

— Věřte mně, že je Dr. S. člověk šlechetný a že upřímně vás miluje. Rozmyslete si, rozvažte a sama mu řekněte, co srdce vám velí říci mu. Želím velice! Dobrou noc!“ — dodal jsem a šel si rozvěsiti hamaku — ač po spánku bylo veta — — —

Hvězdy zářily, zdálo se mně, jasněji než kdy jindy! Stáda se scházela; stepní kulíškové na sebe volali. Noc byla plna zvuků v očekávání nových dešťů. Vodou čpěla pampa ztěžka oddychujíc. Nekonečné prostory mluvily, o velikých vyprávěly věcích. Jen lidé, stále malicherní, slepí a hluší svářili se a trápili nad skonem jedné jepice! —

Z rána jsem odejel, stisknuv ruku jen Don Juanovi.

— — — — —
Přivítal mne Dr. S., bledý, přepadlý! Přítel B. byl žlutý jako pomoranč; nohy zdráhaly se jej nositi. Páchal na sebe neupřímné vtipy. Vybaloval jsem léky a naslouchal zprávám nikterak potěšitelným! Na rychlý návrat v zdravější polohu, v pohodlí města, nebylo pomyslení. Viděl jsem, že by se zesláblý můj soudruh neudržel v sedle ani půl hodiny. I zachmuřil jsem se jako to nebe nad námi!

Hrozící dešť nevdal však Dru S., aby nerozkázal, by mu osedlali koně. Jen jako mimochodem tázal se mne, jsou-li všichni v „Garzas blancas“ zdrávi? Do tlumoku cpal si plané ananasy — nedaleko nás rostla jich spousta. „Angelita má je ráda!“ vysvětloval.

„Snad abyste ani nejel!“ podotknul jsem, sklopiv oči, když tak pátravě na mne pohlédl.

„Na shledanou, dnes večer!“ odvětil a odejel!

Vrátiv se k hamace nemocného, vyprávěl jsem mu neblahé zvěsti. Želeli jsme té duše dobrosrdečné a utěšovali se, že byt „lék byl horší nemoci“, snad jej za to vyléčí navždy. — — —

Vrátil se za prudkého deště, do niti promoklý, časně odpoledne! Na smrt bledý, beze slova, skočil s koně, shodil plášť, jenž

ho nedostatečně chránil. Vrhel se v hamaku a zavinul v pokryvku. Lomcovalo jím, až se hamaka rozhoupala. Rychle jsem uvařil čaj a smísiv jej s notnou dávkou rumu, nabízel jsem doktorovi: „Napijte se, ulovil jste si zimnici!“ —

Divě se na mne podíval, vyprázdnil jedním douškem nádobu, uchopil mne prudce za rameno a zvolal:

„Vy to víte, že? Vždyť vám to řekli!“

„Ano!“ odpověděl jsem, stiskl mu ruku a nutkal jej, aby znovu ulehl, domlouvaje mu: „Vzmužte se!“ —

Propukl v pláč.

Přítel B. potácel se k němu. Mluvili jsme jako k dítěti, držíce jej za obě ruce a je tisknouce, aby se vzpamatoval a potěšil, ač sami byli jsme smutni a útěchy měli zapotřebí.

Konečně přestalo pršet, slunko vybavilo se z mraků. Doktor vstal, poručil si osedlati koně. „K čemu, proč?“ bránil jsem. I chtěl jsem jej doprovázeti. — Obořil se na mne — nevděčník.

„U všech čertů! Dejte mi pokoj! Přeji si být o samotě! Chvilí se projedu. Což nechápete?“ —

Připíal si pušku k sedlu, vymrštil se na kůň a cválal směrem kamsi na jih. Dlouho sledoval jsem zrakem jeho postavu, až zmizela mně za pruhem lesíka. —

Slunce zapadalo, tma rychle se rozprostřela pampou. Dr. S. se nevracel. Obavy mé rostly, i svolal jsem kde koho. Shledali jsme vše, co bylo suchého po ruce: dříví, slámu, listí; rozdělali jsme velkou hranici, abychom Dru S. naznačili směr k návratu.

Poslal jsem dva jízdné peony s puškami cestou, kterou odjel, aby občas střílejíce dávali mu znamení, jestliže zbloudil. Neboť k jihu, na dva dny cesty, byly neobydlené pustiny, močály, řeky, prales a pampa, v době dešťů i zvířenou opuštěná.

Asi v půlnoci se oba vrátili, vedouce za uzdu koně doktorova. Sedlo, na němž puška dosud byla připiata, i kůň, vše bylo jedno bahno! —

Naspěch vařili kávu a nové koně sedlali. (Ti na štěstí byli v korralu, kam se v noci utíkali před komáry, které kravský zápach zaháněl.) Naplnil jsem torby potravinami, kávou, rumem v lahvicích. Sám jsem také vyjel jíздеcky se třemi peony. Mayordomovi jsem nakázal, aby oheň udržovali.

Srp měsíce svítil nám na cestu. U lesa jsme se rozdělili. Já s jedním z peonů podle lesa, ostatní dva měli cválati širou pampou. Umluvili jsme se, že občas vystřelíme a počkáme, zdali zbloudilý se nám ozve. Odměnu slíbil jsem tomu, kdo ztraceného objeví. Nebylo ani třeba k horlivosti je povzbuzovati. Je tu lid dobrého srdce: dnes by tě svlékl do naha — proč jsi tak hloupý cizinec! — a zítra tě přioděje vlastním pláštěm, hladového nasytí a pohostí! —

Marno všechno hledání! — — — Byl už den, když unavený sesedl jsem s koně, oheň rozdělal u lesíka a v popelu zahřál láhev kávy. — — — A znova na kůň! Střílel jsem, volal. — Pohříchu, jen ozvěna odpovídala!

Teprve v poledne jsme ho našli.

Nízkou travinou potácel se nejistým krokem k neznámému cíli! Radostně naň zavolav přicválal jsem k němu, s koně seskočil a — zhrozil jsem se. Ubožák, poloslepý (pádem s koně ztratil brejle), promočený, zablácený, na smrt unavený na těle — i na duši. Nesetřela dlouhá léta vzpomínku na studené, zamžené ty oči, z nichž duše lidská jakoby byla uprchla.

„Tak jste mne přece našli?! Ďas vem brejle! — Pušky jsem litoval! Byl bych tomu všemu udělal konec! To hrozné světlo! Ta tma v noci!“ — Potom jal se vykládati všelike nesouvislé věci: Angelita a matička jeho doma a vzpomínky z Jeny, vše mísil se v jeho ubohém mozku.

Drže jej polo v náručí, přinutil jsem ho, aby se napil a najedl. Pak pomohli jsme mu do sedla. Pasterec šel pěšky, veda koně za

uzdu. Já, jeda mu těsně po boku, držel jsem nebohého, aby střemhlav s koně nespád. Strašlivá to byla cesta!

Do nekonečna se táhla, cíl před námi jakoby utíkal. Koně klopýtali únavou. Točila se mně hlava i nevolno mi bylo. Peon poloindian už jen nohy vláčel — dávno již ustal žertovati!

Doktor jen blábolil, tu pro sebe, tu nahlas, toužil, naříkal,

s otcem se hádal, zpíval, snoubenku svoji volal, sliboval, hrozil a smál se!

A znovu se dalo do deště. Nebylo ani světlo, ani tma! Několikrát se pampa přede mnou v divý kolotoč. V zběsilém reji honily se ostrůvky, kolébala se pode mnou země. V mysli hučela mně píseň, a ne a ne se jí zbavit — — —

Pěstí hrozil jsem pampě, a ona dále vedla svou — zpívala „svoji“ píseň. Blesky se křížovaly, hrom burácel, vody hučely a z plna hrdla se smály dvěma bloudům — — —

A přece jsme se dostali pod střechu!

Já nemocný ošetřoval jsem jiné dva nemocné! Zimou jsem se třásl, horko mne dusilo. Obrovskou dávku chininu vnutil do mne přítel B., sám se potácející. Vedle mne v hamace ležel druhý, blouznil, volal co dávno uprchlo!

I vychrlila pampa veškeru svou zlobu. Spousty vod lily se s nebes a zaplavovaly celé okolí. Potoky, řeky byly rozvodněny. Rozprchli se poslední čeledínové, zbyl jen mayordomo a dva jízdni pastevci. Hynul dobytek, hynuli koně, nebo se rozutekli — kdo jich měl hledati? Posledního vepře jsme zabili.

Několik neděl minulo. Přestál jsem těžký záchvat zimnice, jejíž zárodky nosil jsem již po léta dvěma světy. Také doktor se vzmužil a vzpamatoval, zhostiv se nadobro své slabosti — — —

Když vody opadly, smutná družina klusala směrem k M. „Bílým volavkám“ jsme se vyhnuli, ač nebylo vlastně příčiny. Kromě čeledínů nebylo tam asi nikoho. —

Brodili jsme se zatopeným světem po celičký dlouhý den! Přes řeky jsme se plavili, vysílení jsouce, že div jsme neutonuli. I připomenul jsem doktorovi své proroctví: „Vizte, jak se mstí pampa vetřelcům!“

Smutně jen pokyvoval.

* * *

Pak nás osud oddělil. Žil jsem v horách, lesích předkordiljerských. Na sta Indiánů se mnou pracovalo! Odnímali jsme mízu stromům, jež moje chtivost peněz předčasně hubila. Směnky o pěti cifrách jsem podpisoval — vypláceli je ochotně! Pak vydal jsem se na dalekou cestu, napříč pevninou Jižní Ameriky a vrátil jsem se — chud jako dříve!

*

Dr. S. pustil se v M. v jakýsi podnik. Nedařilo se mu, zmizel, dluhy zanechal. Po letech je pak splácel! Později slyšel jsem, že žije v Kolumbii. I že se oženil, psali mně přátelé, že vzal si ministrovu dceru a zdědiv po smrti otcově slušné jmění, s novou chutí dal se v nové, nemoudré pokusy!

Léta jsem o něm ničeho neslyšel. Když jsem nedávno ukončil svou cestu kolem Jižní Ameriky a chystal se v úžině panamské vsednouti na loď, najednou jsem ho potkal, na nábřeží lelkujícího! Jak byl ošumělý, sestárlý. Zajisté že v duchu blahořečil, že člun již na mne čekal, že tak unikl zpovědi! Ale kdos jiný ze spulucestujících sdělil mně, že tu živoří vyučuje jazykům. O jeho choti nikdo nevěděl. On sám žije prý tu v divokém manželství s jakousi mulatkou.

Zdá se mně, že sám jsem šťastně unikl pampě, nezaplativ jí povinné daně. Však mívám předtuchy, že se tam ještě jednou vrátím — bráním se tomu — a přece toužím — — —

MISIONÁŘKA.

Vhamace odnesli mne z lodičky dva černoši kmene Adangmů do faktorie misionářů. Lehounké bylo jejich břímě — a přec hluboko nořily se jejich nohy v písek a bařiny někdejšího dna mořského. Smutná to země, zmetek moře, nizoučkými palmami, tvrdou, sporou, ostrou travou porostlá.

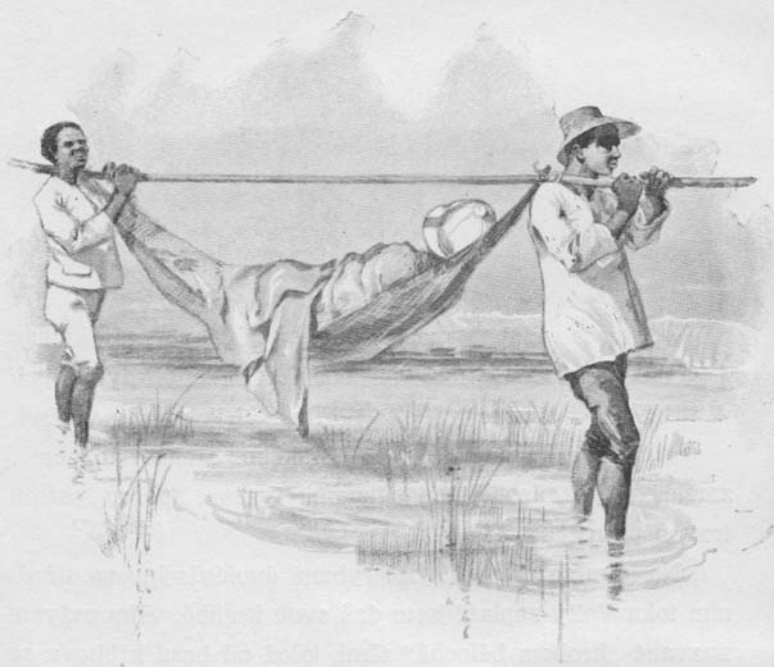
Na lovu za převzácnými rybami dvojdyšnými na středním toku Volty zaplatil jsem daň svou krajině, vším právem nazvané „hrobem bělochů“ těmi, kdož od bran hřbitova se vrátili! — — —

Skoro tři týdny rvalo se tělo mé se zimnicí. Hořelo za noci, když vzduch se ochladil — zimou se klepalo, co venku, nad písčinami, třásl se rozvířený vzduch, jako nad výhni obrovské peci.

Stírali mně pot, do namočených prostěradel převinovali mě staří manželé B., pionýři misie na Zlatém Pobřeží. — Dvě dobré duše. —

Jen prvé dny matně jsem rozeznával jejich tváře, porozuměl slovům lidským, zaslechl, jak ve vedlejší jizbě modlí se za bratry své, sestry, — i za mne — cizince. Pak již jen moře jsem slyšel, příboj jak se tříští, vlny jak hlomozí. A to mísilo se s podivným vířením v uších — následek velikých dávek chininu.

Jednou probral jsem se z mrákot, slyšel jsem, jak dole, na

dvoře kdesi, někdo prkna řeže, dohromady sbíjí je — i počítal jsem s napiatou pozorností, kolik asi hřebíků že zarazí. Pak posedla mne zuřivá zloba, proč ruší můj spánek — vstal jsem a rozběhl se ze dveří hledaje; židle jsem kácel, jako slepý jsem hmatal, zapotácel jsem se . . .

Uložili mě, chlácholili jako dítě.

Probleskla mně hlavou myšlenka — kdosi neustále šeptal mně v ucho, — i posadil jsem se, ač mně bránili, a rozhořčeně jsem

se ptal svého ošetřovatele: — který že dnes den a kdo že to umřel, že mu sbíjejí rakev?

I chválil Hospodina starý misionář, že opět mluvím, tepnu mně zkoušel, sobota že je, večer; a nikdo že neumřel, mně vyprávěl. Každé slovo jsem teď zřetelně slyšel — i jak dole prkna hoblují.

Kdosi z pavlače volal dolů v řeči „gá“, aby přestali.

Ulehna opět, ku stěně jsem se obrátil a rozduřen mružel na nešetrnost lidí, kteří mně, živému dosud, chystali rakev.

— — — — —

Den ke dni jasnila se mysl má, horečka mýjela. Po několika dnech přiznali se mně, že pracovali opravdu na rakvi pro mne. Očekávali s jistotou smrt mou v noci se soboty na neděli, i přispíšili si, aby neznesvětili sabbath hlučnou prací! — — —

Na západním pobřeží Afriky pohřbívali jsme nebožtíky takřka ještě teplé — ve dvaceti čtyřech hodinách. Neboť všichni umírající jevíli takový spěch po konečné, úplné aklimatisaci, že kdo více otálel, cíle dosáhl za čtyři, pět dnů, většina však hotova byla za den, dva! — že měli jsme také za povinnost si pospíšiti. A to i z předsudků plemenných. Zčernal mnohý po celém těle, nejvíce ve tváři, jakmile od nás odešel, — mnohý již i před smrtí začal hnědnout, — až černoši vtipkovali: — „běloch přišel, mulata pochovávali!“ A tak nejen za své slzy, ale i za nebožtíka jsme se styděli! — — —

Jaký to byl strašlivý rok!

Každý lijavec v období deštivém byl průtrží mračen; v období „sucha“ proměnilo slunce krajinu v parní výheň. Horké větry vály z nitrozemí a udusily kde jaký osvěžující, mořský vánek. Asi ze stošedesáti bělochů Zlatého a Dahomejského pobřeží málokdo byl ušetřen zimnice bahenní a rozkladu žluči, leda snad ti, kdo byli hloub v nitrozemí a výše v horách. V týdnu až deset

zemřelo nás, cizinců na půdě africké! Kdo mohl, uprchl lodí neb se dal v hamace donést do hor!

Nejvíce řádila zimnice žlučová — otrava krevních tělisek — v oblasti, kde žil jsem, kde musil jsem žít. S trpkostí opětuji, kde musil jsem se zdržovati. Nešťastný rok!

Kosila mezi námi smrt — kde nejméně ji čekali. Tu sebrala mladíka, přípluvšího před čtrnácti dny z Evropy, hromotluka, zdravím kypícího, tam muže, desítiletým pobytem „aklimatisovaného“ si vybrala, minuvši ženy povadlé, chudokrevné, dlouho již churavějící!

V řádění jejím nebylo systému — což nás nejvíce mrzelo! Byltě každý v nejistotě: my, kteří jsme pojídali arsenik, ti, kdo do kávy místo cukru sypali chinin; střídmí i pijáci, kdo nemoc již jednou přestáli, i ti, kteří v bázni marně tajené ráno, večer pátrali, nevtiskla-li jim již Morana pečeť svou. Dle příznaků nemoci nazývali ji Angličané „blackwaterfever“. Diagnosu udělal si tedy každý sám — a kdo se ulekl, byl předem ztracen!

Smrt používala u některých i jiných prostředků, aby se zhostila svého úkolu. Ten se utopil, onen uštknut byl hadem. Blázen jakýs, rozkmotřivší se s námi, oženil se — pečeti si to dal potvrditi — s černoškou! Prý aby pozvedl divochy. V brzku sám poklesl na jejich úroveň a za několik měsíců se — upil.

Nejvíce však rozrušil nás případ manželů S. Před dvěma lety přijeli hlásat evangelium černochům, kteří až dosud se klaněli jen hliněným fetišům a pak sudům palmového oleje, za něž, za jeden, dva, mohli si zakoupiti od bělochů rozkoši a blaženosti na celý rok. Působení obou mladých nadšenců kdesi vyvolalo zášť, zuřivé nepřátelství. Podezřívali jsme pořouchlého čaroděje vesnice přiléhající k Akkra. Oba manželé jedné noci zemřeli. Večer byli ještě zdánlivě zdraví; vždyť se bavili hudbou, hráltě on výborně na housle a ona, roztomilá, hezounká Švýcarka, doprovázela jej na harmonium.

I angličtí důstojníci, málo misiím naklonění, shledali kde jaký květ a přišli na pohřeb, tak želeli jejího úsměvu, její srdečnosti. Byloť v naší celé kolonii v Akkra jen šest žen a z nich ona jediná připomínala vyhnancům sestry, milenky daleko za mořem! —

Marně se pátralo po původci a způsobu otravy. Brzo jsme zapomněli — — neboť dále a zuřivěji dávala nás potměšilá ta hořečka — — —!

Ale musím se vrátiti k počátku, kde jsem odbočil. Tedy: zůstal jsem. Bylo teď o jednoho vězně více. Chef německé faktorie, pan R., jemuž jsem svůj úmysl sdělil, zeptal se mne, zbláznil-li jsem se? Myslíl to se mnou upřímně, neznal tehdy ještě pravé příčiny mého prodlouženého pobytu.

Se mnou bylo nás „vězňů“ sedm.

Dobrovolní, k vůli utopím, vočkováným jim výchovou, okolím, vedení duší ušlechtilou — moji opatrovatelé, manželé B.; k vůli chiméře výdělků oni čtyři; já, že jsem neměl peněz — abych mohl utéci.

Útěk vůbec nebyl snadný. S jedné strany bařiny, horké, nezdravé roviny, kde bydlel kmen Adangmů, řeka, a opět kraje polopusté, nezdravé. Širé moře, jež ve vzteku, že jen písčiny, které samo zrodilo, brání mu, aby šíře se nerozlilo, po celý rok zuřivě řvalo, břehy mrskalo. Proto rostly tu palmy kokosové tak vysoké, tak bujné, že až k jich nohám zalétaly sliny rozezleného moře.

Po několik měsíců v roce, snad po celé půlletí vysílalo moře, nejsouc větrem ani valně rozbouřeno, tu čtyři, tu pět i více obrovských vln za sebou. Valily se přes mělčiny v délce sta a sta mil pobřeží. Syčela a pěnila se voda jako ve varu!

Jednou, dvakrát do měsíce zakotvila, daleko od břehu, loď. Buď parník poštovní, neb poslední kategorie, loď „tulák“; špinavá, sešlá, sbírající zbylé droby zámořského obchodu. A tu bylo událostí, dostal-li se z lodi k nám na zem kapitán neb kormidelník.

Z nás nechal se dovézti na loď jen ten, kdo nevyhnutelně musil. A i tu, bylo-li vln více nežli čtyři za sebou, každý si dobře rozvážil, vyjímaje toho, kdo v apatii nemocného se řasa staral, kolik je vln a jak jsou vysoké. I ten, jehož smlouva vypršela, ač mohl již dnes z vazby uprchnouti, počkal si raději čtrnáct i více dnů, až moře polevilo.

Všichni jsme se báli moře, šašky s ním pouze tropili naši veslaři, Krubojobové (Crewboys). (Zvali jsme tak souhrnem všechny ty kmeny a národnosti černochoů z pobřeží, tehda ještě málo prozkoumaných krajů mezi černošskou republikou Liberii a Zlatým pobřežím. Ti na rok, na dva pronajímali se bělochům a při tom žili dle kmenů ve věčném mezi sebou nepřátelství.)

Vyrostli v náručí vln, moře zpívalo jim ukolébavku.

Jakmile přestali lézt po čtyřech, házeli je tatíkové v moře zároveň s obětínami, aby na se uvykli. Slyšel kdy kdo, aby se byl někdy Kruboj v moři utopil? Leda by se byl opozdil, když vlny pohltily člun, když náklad byl rozmeten, sud o sud, bedna o bednu se tříštily. Zajisté černé dítě, vyrostlé na písku pod palmami na pokraji moře, včas se potopilo, aby pak opodál jako korek vypluvši, svěřilo se přátelské vlně, obrovskému hřebenu běloučkému, jenž nesl je neporušené za zpěvu a hulákání ku prahu země.

A přece byly dni, kdy se ani našim Krubojobům nechtělo na moře. Když bylo vln více jak pět!

Se břehu nebylo lze si učiniti představu o jich zuřivosti, jak postupně rostly do výše — až sám zvědavec neb oběť nutnosti octl se mezi nimi. Mluvím z vlastní zkušenosti! Potopili jsme se mezi čtvrtou a pátou vlnou — či to bylo již mezi třetí a čtvrtou? — — — Nevím, jen se pamatuji, že mne doplavili ku břehu dva černoši polomrtvého, tolika objímáním mořem poloudušeného.

Stalo se, že v taký čas kotvila loď den, dva, čekajíc marně

na naše čluny, až rozmrzelý kapitán dal rozkaz, aby zvedli kotvy a odpluli — k největšímu našemu vzteku.

Poštu nosil nám na štěstí běhoun z Akkra, — pěšky, rozumí se — tři dni cesty vzdálené, kde byl lepší přístav. Někdy odnášeli touž cestou, pískem, i v noci ještě horkým, a bažinami smrdutými toho, kdo v prvý den onemocnění dospěl k rozhodnutí dosti pošetilému. Jakoby se to cestou neb v Akkra snáze umíralo než tu! Po několika nezdařených pokusech upadl tento způsob v nevážnost — spíše ještě posílalo se touto cestou pro lékaře. Nebyl-li sám nemocen, a mohl-li, směl-li opustiti Akkru, dostavil se během tří, čtyř dnů — nepochybně již pozdě! a byl pak sám ošetření potřeben. I vylíhl se v čiperné hlavě přednosta anglické faktorie velkolepý nápad. Dal přivésti za drahý peníz potulnými Hausy z daleké Salagy koníky! — Pošli za měsíc! — Později, s krabicí vlastnoručně nachytaných much „tse tse“ teprve jsem vysvětloval, když po druhé —

— ale nebesa! znovu jest mně vraceti se k počátku příběhu, jež míním vyprávěti. Když spřádám nitky svých upomínek, upustím někdy klubičko a to se pak daleko zakutálí.

Vedle černošské vesnice, blíže k moři, stálo čtvero budov. Zbudovali je černoši, odchovanci praktických misionářů, kteří domorodce učili nejen naukám křesťanským. Dvě byly majetkem misionářské společnosti, jedna patřila firmě hamburské, čtvrtou, nejmenší, postavila si firma anglická. Jedna z budov u břehu říčky, z nich nejdále od moře, obydlena byla prozatím černochem kazatelem. Misionář, dříve tam žijící, přeložen byl k vůli své nemocné ženě do hor, až ku hranicím asantským.

Faktorie i dům misionářů pokryty byly plechem, i zvali jsme je proto „olověnými komorami moskytových Benátek“ — a všelijak jinak, nebyli-li ctihodný pan B. a jeho choť přítomni. Ještě štěstí, že je alespoň částečně stínily palmy kokosové a že k nim někdy zavál osvěžující větřík s moře. Jinak byli by se musili na-

stěhovati jich obyvatelé do chyší černošských, ponebí lépe přispůsobených, ze slámy upletených a slamou krytých. —

Malá černošská vesnice, v níž několik lepších chatrčí bohatších domorodců, kteří konkurovali již s obchodníky bělochy, — nepatrná rolíčka, palmy, houští a bažiny, — maličký kostelík, větší hřbitov — to naše okolí. V něm sedm, později devět Evropanů den co den vstávalo a lehalo — ti s modlitbou a žehnáním, oni s úšklebkem neb s úsměvem resignace, ba často dost i s kletbou na rtech!

Jako lidé vesměs dobře vychovaní jen v nestřežené chvíli dopustili jsme se poklesku — nahlédnouti dali jsme si v duši! Záviselo to na horku, na moskytech, na dopisech z domova!

Někdy vybuchla potřeba sdílnosti rázem, neočekávaně, zdánlivě bez jakýchkoli patrných pohnutek. Pan R., prostořeký a samorostlého vtipu, říkával pak:

— Jen ven s tím, odlehčete si! Víím, že máte játra jako krmená husa! Nadávejte třeba, děti, neohlížejte se na mé šediny!

Bylo mu třicet let, — nejmladšímu z nás dvacet čtyři, — nejstaršímu, panu V., třicet čtyři. Byli jsme vesměs lidé mladí, staře vypadající. Bílému plemenu jen pro ostudu! Pan V. byl žlutý jako Mongol, pan R. sivý, nazelenalý — jen oba Angličané: Mr. S. a Mr. L. měli tváře načervenalé. První, že pil tolik „škotské vody“, druhý, že tu byl nedlouho, mlaďátko, Afrikou ještě nekřtěné. Později v jednom týdnu mu pobledly tváře, a —

Scházeli jsme se ob den, tu v německé, tu v anglické faktorii. V neděli dopoledne chodívali jsme všichni do misijního kostelíčka, večer do domu misie. Ráno k vůli dobrému příkladu černochům, večer z úcty k ušlechtilé duši, k bodrému misionáři. Z těchže příčin tajily úzkostlivě tři „prašivé ovce“ našeho stádečka své konkubináty s černošskými krasavicemi. —

Nekamenujte! — Ó, té nudy! —

pití kořalky znemravňely lid — od kolébky již obdařený notnou dávkou zhýralosti. Někdy se ubíjeli, otravovali, a tu pak černá policie z Akkry v poutech odváděla výstředníky. Chvilí měli jsme o čem mluvit; a pak zas jen o dalekých nám světech, jimž jsme se úplně byli odcizili, jsme hovořivali. Čítali jsme časopisy dva měsíce staré, aneb při schůzce v anglické faktorii jsme zpívali

při malém harmoniu písně několika národů. Což bývalo pravidlem příčinou, že někoho to tak dojalo, že se zapomněl — a stal se sdílným. A tu nás spasil, kdo na plné kolo zívaje, radil, abychom šli na kutě. Však téměř každý se rozpomínal, který že boli jej zub! A ne každému bylo dáno, aby ve spánku našel zapomenutí. — — —

A v tuto nudu našeho života přinesl posel z Akkry dvě rozčilujících zpráv: jak řadí a postupuje podle pobřeží „černá zimnice“, a že bělošská naše kolonie bude co nejdříve rozmnožena o dva členy. —

Mluvili jsme jen o ní. Zmínil-li se kdo z nás o něm, láteřil jeho pošetilosti, nesvědomitosti. V dopise totiž, jež zaslal našemu R. chef jeho v Akkre, nazývána byla budoucí naše spolutrpitečka „krásná Helena“.

„Nebesa,“ říkal pan W., „jakým neblahým řízením osudu odsoudili nebohou k deportaci a na smrt?“

Jen pan R., vždy cynik, se usmíval a poukazoval k úvozovkám v dopise svého chefa.

„Vždyť je známe, ty dámy z misie. Čím štedřeji obdařil je Pán dobrotou srdce, pošetilými nápady o záchraně duší této černošské luzy, tím méně dbala matka příroda zevnějšího jejich obalu!“

Tak nás ujišťoval, když zželelo se nám již předem nejen ženy — ale i krasavice!

Nápadně málo jsme mluvili o paní Moraně. Ohlásili nám ji předem, jak se sluší na tak velmocnou paní, — a my mlčeli a jen v tajném jakémisi dorozumění zdvojnásobili jsme dávky chininu neb arseniku.

Parník společnosti Wermannovy zakotvil asi tři mořské míle od břehu. Příboj na štěstí nebyl silný, tak že čluny námi vyslané jen dovádivě skotačily na hřebenech vln, teď jen laškovjících. Misionář B. plavil se v největším člunu, by nové členy misie uvítal již na palubě. My ostatní čekali jsme ve stínu palem, bychom je přivítali, hned jak přistanou.

I spatřili jsme ji na smrt bledou, poděšenou, když valící se vlna v bílé pění pozvedla člun a v divém, šíleném spěchu nesla jej k nám. Vedle nás „kapotaz“ Krubojů křikem i posunky dával znamení kormidelníku i veslujícím, kdy třeba se o vesla opřít, kdy se vlně svěřiti! Již najeli na mělčinu, ale již blížila se další vlna, hrozící převaliti se přes člun. Tu polovina Krubojů vyskočila a vyzvedla bělochý z člunu a nesla je za veselého křiku na břeh.

I zarděla se studem paneským, když v náručí ji nesli dva, až na úzké plavky úplně nazí divoši.

Nežli ji složili, nám téměř k nohám, rýpl mě pan R. v žebra a řekl: „Vizte zázrak — Venuše z mořské pěny černochoy vynesená!“

Představili jsme se navzájem; kdosi z nás nabídl krasavici slunečník, jiný vysvětloval manželu jejímu, statnému Jihoněmci, že i v ranních hodinách třeba se úžehu varovati. Doprovodili jsme je až k domu misie, hovoříce dosti nejapně. Rozpačiti, společensky již neohrabaní, v přítomnosti zjevu tu tak nenadálého, nemístného, — mladé, krásné ženy, nenápadně, leč vkusně, velkoměstsky oděné, — nebylo divu, že nemohli jsme se vpravit v novou situaci.

Krom hloučku pokřtěných domorodců, dostavivších se k uvítání, zevloval tu dav zvědavců z pohanské vesnice.

Obstoupili nás pokřtění černoši a zdravili nově příchozí: „Bleo, bleo!“ (mír s tebou!), pak jsme šli kolem hloučku mladých pohanek, které se patrně chystaly ještě dnes na pouť na posvátnou horu Krobo, by tam bůžkům obětovaly bramborovitého ňame (žili jsme nyní v době obžínek), a tančily černošské „saturday“. A současně navštívily i své sestry, jež tam žijí rok před vdavkami v odloučenosti klášternic pod dozorem starých kněží fetišismu a čarodějek. — Poutnice neměly krom opasek, různých skleněných ozdúbek a bílou hlinkou provedených čar na temně hnědé, olejem lesknoucí se kůži mladých urostlých těl kusa látky, krom bavlněných šátků, přivázaných na hlavách.

Tu se rděla znovu naše sličná spoluosadnice, div jí tvářinky neuhorely.

Pan R. se usmíval taškářsky a šeptal nám anglicky: „Oč, že první snaha naší misionářky více bude směřovati k reformaci zdejšího kroje, nežli k očistě duší těchto pohanek?“

* * *

Bylo nás o několik pohanů více. Klaněli se jí jako modle. Oba Angličané, ač neznali jazyka německého neb francouzského, nemohouce s ní hovořiti, navštěvovali častěji dům misionářův, aby se pokochali sladkým zvukem jejího hlasu a nasýtli se pohledem na ještě dětskou a gloriolou světice obestřenou její tvářinku. Já sám jsem pookřál...

A náš kultus se šířil rychle. Kouzlu dívčí líbeznosti a skoro ještě dětské mysli podlehl nejen pokřtění, což konečně nejen přirozeno, ale i předpisy nakázáno bylo, ale i pohanští souobyvatelé naši — přísahal bych, obého pohlaví! — I mrzutý, zlostný,

*

potměšilý Odate, kněz fetiše z Pekí, před lety Asautci vypáleného města, oněměl, ba i šklebil se přívětivě, když „paní Helena“, jak jsme si ji navykli nazývat, ze středu pohanské čtvrti mu odvlékla mladé dívky, bývalé „kněžky“, čili „klášternice“, něžně je za ruce berouc. Na Krobu a za divých, běsivých tanců dívky ty nedávno ještě bůžkům připíjely palmového vína z přeopodivných číší z hlazených lidských lebek, obětí to zabítých nepřátel ve válce. Odváděla si je domů, a hned šila jim kazajky, sukýnky, aby pokryla nahotu panenských těl — ukazovala jim obrázkovou bibli, anebo při harmoniu jim zpívala náboženské písně v té upřímné důvěře, — že smiluje se Pán jejich pohanských duší. A nebylo tu jiného pojitka, jiného dorozumění se, krom zvuků mazlivých slov, láskyplných pohledů, hlazení tvářinek polonahých divošek tou ručkou měkkou a jako z úběle . . .

A my večer, sedíce v anglické faktorii neb německé, láteřili jsme, zbožňovali, klnuli jsme — i svorně posílali manžela světice té — ale i květu tak vábného, k pomilování — do všech horoucích — — —

Člověk jest nádoba křehká, hříšná; ne každému dáno jest, aby od hroudy zemské vyletěl v jasno nadpozemské. —

A sami na sebe zapomínajíce, klnuli jsme osudu i těm, kdož to zavinili, jak růžové její tvářinky pobledly, když se dostavil první záchvat bahenní zimnice.

Rána za ranou následovaly.

V Akkra padlo za obět několik bělochů škrtitelce černé zimnici. — Můj soudruh, pan W., odcestoval tam, aby správu německé faktorie převzal za svého, před několika dny zemřelého krajana. Staříčká paní B. nebezpečně ochuravěla a její muž odnesl ji do parního člunu, který řídil manžel naší mladičké misionářky a proti toku Volty vezl ji k horám, ve zdravější, mírnější podnebí! . . .

Pak večer, když jsme hráli v domino, pan R. velmi nakvašen, že několikrát prohrál — bez obalu řekl: — — aby vás ďas! — Máte prokleté štěstí — dobrou noc — nezlobte se — není mi dnes valně dobře — celý den mě pobolívá, chrupe mně v mých starých (!) kostech. Oč, že zítra budu klepati zuby; takto se mi vždy ohlašuje „panička Zimnice“.

Ráno ještě před svítáním mne kdosi budil. Bouchaje na dvěře mé ložnice, sluha Akkraské černuše páně R., volal mne, že jeho „master“ (pán) umírá — —

Nežli jsem se oblékl a kokosovým sadem proběhl do německé faktorie — byl mrtev!

Ležel na loži, sežloutlý — oči hrozně vyjevené — pozvedl jsem mu hlavu, naslouchal u srdce. Pak jsem se snažil zatlačit mu oči — přikryl jsem je — a dlouho jsem stál zády ke zvědavcům, do jizby se nahrnuvším domácím černochem.

Příšoural se nahoru pro klíče zřízenec faktorie, sierraleonský černoš, vyšnořený jako hejsek, pokrčil rameny, podíval se na mrtvolu, prohodil několikrát: „Poor master“ (chudák pán!), řekl si o klíče ke skladišti a šel dolů vážit olej; hádal se tam již několik černošek.

Pustil kdosi psa se řetězu; pes přiběhl nahoru štěkaje, vesele mrskal ocasem, zalísal se ke mně a pak předními tlapami skočil na lože, a — nežli jsem mohl či chtěl zabrániti — lízal bezvládnou ruku pánovu. Věrný pes chvílku radostně kňučel; ale potom dal se do žalostného vytí. Chopiv ho tedy za obojek, odtrhl jsem jej od mrtvého pána a dal komusi odvésti zas dolů. Vzpínal se vší mocí; byl však násilím odveden po schodech, kde

na shluknuvší se a za hluku a křiku mínění svá si vyměňující černochoy zuřivě hafal — — — —

Přiloudalo se pak ještě několik zvědavců; ale i ty jsem odtud vytlačil a třesoucí se rukou pozotvíral všechna okna.

Přišla i Lalaba. Už na schodech ječela. Poklekla k loži, odhrnula přikryvku. „Oh munčo, oh munčo!“ vykřikla, a zakryvší si opět tvář, jala se usedavě kvíleti. Podivný nářek! Jak u ní tak u ostatních. Ať z povinnosti, ať dle zvyku domorodého, pohanské ženy doprovázejí žal družky své nad zemřelými; ale marně hledal jsem slz v očích jejích! Odvedl jsem Lalabu k sedátku a spustil moskytovou síť nad zvěčnělým, jenž nás takto opustil. — — —

Již chtěl jsem lkající zakřiknouti, aby umkla a nerušila klid toho — jenž včera ještě ji živil. Než, zastyděl jsem se za dětinnost i nespravedlivost okamžitého nápadu. —

Sjela na zem se židle. Šourala se po kolenou k loži, s hlavy si strhla šátek, čelem opřela se o zem u nohou železné postele a dle zvyku lidu svého pěla monotonní píseň posmrtní. Zajímavě se lkáním, v refrainu každém zaúpěla tak hlasitě — až i ženy dole na dvoře, na pavlači, na schodech, zaslechnuvše ji, odpovídaly drobnými úryvky zpěvu neb zakvílením. Některé polohlasem, jiné z plných plic; poslední asi, poněvadž byly jejího rodu a také že si snad vděčně vzpomněly na dárky z rukou vždy štědré milostenky bělochovy.

Dostavilo se i několik pokřtěných. „Šiabi bijo,“ zdravili mne a chtěli ji, tak žalně truchlící, vyvésti. Nicméně toho jsem nedopustil.

Pak přišli oba Angličané. Mladší byl velmi bledý a smekl helmet již ve dveřích. Mr. S. přistoupil k loži, podzvedl síť, odkryl hlavu a zvolal: „Bože, Bože, jak děsně vypadá!“ — a pak se mne tázal, není-li to případ zákeřnické otravy? Zavrtěv hla-

vous ukázal jsem na ni a vysvětloval podezíravým, že nebožtík nezapudil Lalaby, a kuchařem že jest sám bratr její.

„Výlev žluči —“ vysvětloval jsem, sám máje oči plné slz, oběma obchodním konkurentům zemřelého, jejichž oči byly rovněž velmi zavlhle.

Přišel potom i náš misijní truhlář, černocho akvapimský. Na stopy a coule měřil mrtvolu. Šel jsem s ním dolů, abych přikázal, kolik prken je potřeba — — — a tu na schodech potkal jsem slzíci paní Helenu. Podpíralo ji mladé děvčátko, chovanka misie odumaské.

„Ó pane V., ó pane V., co se to stalo?“ tázala se mne, slaboučká, třesoucí se, tak že jsem ji musil vzít pod paži a vésti nahoru — — —

Přitiskla si k očím šátek. „Kde je?“ zašeptala.

Vešli jsme, právě když oba Angličané zvedali Lalabu, chtějíce ji odvésti do vedlejší místnosti; Lalaba však zaryčela a prudce vykřikla, tak že ti dva se vzpamatovali, snad se i zastyděli, a stáli tu jako neiapní školáci, kdežto ona, všecka se chvějíc, tázala se mne, kdo je „ta dívka“?

„Žena, přítelkyně zemřelého,“ odvětil jsem a vedl ji k židli, v rohu u stolu.

Nesedla si však, nýbrž rozhlédnuvši se, jemně vyprostila se z mé ruky pomocné a třesoucí se tak, až před očima vlnily se mi obrysy její, šla tichým krokem přímo k posteli; ale potom s nevýslovně žalným štkáním se obrátivši vrhla se do židle — —

Poprvé za svého mladičkého života ocítila se takto na jatkách smrti — —

Hlasitě se modlila za spásu duše toho, s nímž ještě předevčírem u harmonia zpívala písně Schubertovy a Schumannovy.

Měl jsem trpký úkol — ji konejšiti, která poprvé v žití kolem smrti šla — a starati se, aby druhá našeho na cestu za humna

vesnice dobře upravili. — Vzlykající odvedl jsem ji do faktorie misionářské.

Pohřbili jsme jej, když stíny kokosovníků byly nejdelšími a pobledaly již. Pohanskou vesnicí šli jsme v maličkém zástupu kolem tolika zevlujících. Naháčkové se honili, z chyší vybíhali dospělí, hlasitě si vyměňující názory své, proč běloch tak snadno umírá, kde „šiabiji“ („dětí pobřeží“), pijíce víno palmové, jsou zdraví, ba potácející se černoch jakýsi s plnou „kalabasou“ vykvasené palmové šťávy od zápraží chyše své nám v pozdrav pozvával domorodou číši — — —

Starešina David, hlava zdejší černošské křesťanské církve, vstrčil jej do chyše tak rázně, až kolem stojící se hlasitě rozesmáli.

Volně šli jsme, kde nohy se nám bořily v písčině. Hrubá, těžká rakev, přivázaná k tyči obrovského listu palmového, poskakovala, prohýbala se a kymácela, jakoby nebožtík jevil spěch nebo radost, že nemá již daleko k cíli.

Mezi malými, nízkými, zakrslými palmami před chvílí dokopali se hloubi dvou metrů, kde již byl písek podezřele navlhlý.

Spustili rakev.

Obnažili jsme hlavy, David pokynul — — — Půl sta křesťanů, křesťanek, pleti podobné připravené kávě, obstoupilo hrob, nesměle zanotovalo a pozvolna jistoty nabývajíc rozepělo se v chorál. Několik hlasů čistých jsem slyšel, jinde, že zpívají huhňavě, nosem, jsem rozeznával. Kdos jakoby litanie odříkával, jiní hlasem třesoucím se, pohnutí prozrazujícím, zpívali mluvou „gá“: „Nyontšo le ete ši“ (Z náručí smrti) — — —

Několik ptáčat se vyplašilo, podrostem zašustily malé ještěřice, dlouhou silnicí táhli mravenci, jichž hnízda kopáním země hrobaři byli rozryli.

Mr. S. a já podepírali jsme paní Helenu, pocitující, že již již klesá. Štkající jsme domlouvali, že to nic, nic není — — — Bla-

bolili jsme jako malé děti, co nám slzy smáčely tváře. Mr. S. i zapomněl, že mu ani nerozumí — — —

Přes zeď šklebilo se na nás několik nahatých pohanů. Mimo-
děk nutkalo mne cos, abych z hrud u svých nohou zvedl nej-
větší a namířil na hlavu toho, kdo se nejvíce tam zubil.

Rozpačitě pohlížel na nás David Odufra, čekaje, kdo z nás
tří prosloví řeč pohrobní. Zavrtěl jsem hlavou, a on tedy začal
cosi vyprávěti jazykem domorodcův, jakoby s kazatelny, jak
šťasten jest, kdo opustiv slzavé to údolí, jde, aby patřil v zář
světla nadpozemského.

Pohlédl jsem se, není-li tu Lalaby. Zakázali jí, by se pohřbu
zúčastnila — — — —

Zasypali hrob.

Stín večera plížil se až k nám, jen moře ještě se blyskotalo
v odlesku zapadajícího slunce, vlny ječely svou píseň každo-
denní, svůj jásot života, moci, sebevědomé pýchy, tvořivé i ni-
čivé síly — — — —

Večer strávil jsem v angli-
cké faktorii.

Oba Angličané seděli u láh-
ve a láteřili, proč jsem nepřišel
již dříve. Nutili se do žertu i do
hrubství, ale valně se jim v tom
nedařilo. Navazovali rozhovor
o všem možném, bylo však
patrné, že myšlenkami dlí jin-
de, u něho. Sám teď učinil jsem
zmínku o něm, jenž tak rychle
nám odešel. — I byli rozpačiti
a chtěli vzpomínati našich
veselejších večerů, některých
anekdot, které nám k obve-

E. St. Vráz: Exotické povídky.

selení vyprávěl pan R., a slibovali, že jakmile se vrátí misionář R., choť paní Heleny zle se na něj oboří a poradí mu, aby s chotí uprchl do hor. Tak po několik večerů jsme se scházeli, aneb oni přišli k nám do misijního domu. Mnohdy jeden z nás tří klopal zrak před druhým, když se domníval při pátravých pohledech býti přistižen. Či zdálo se nám pouze, že si druh druhá prohlížíme, podezříváme, dohadujeme se v nejisté předtuše, kdo že z nás teď odejde — — —? A odešel nejmladší z nás. Ulehl krátce po smrti pana R. Byl to pouze slabý záchvat zimnice, z něhož se brzo vzmušil a šaškuje s nemocí — ač jsem jej zrazoval — kolíbal se za svým denním povoláním.

Vrátil se z cesty parním člunem misionář R., byltě kromě svého misijního členství i lodním inženýrem. Bylo jednou z jeho povinností přivážeti sudy oleje, ve vor vpravené, ze stanice Akuse na středním toku řeky. Přišel vhod; měl jsem pacienty dva a nemohl jsem postačiti. Paní Helena trpěla záchvaty bahenní zimnice — a i hysterií. Tisknouc mi ruku nesčíslněkrát mne ujišťovala: jak jí Pán dal vnuknutí, k vyššímu úkolu ji povolal, jak se těší, až se pozdraví a více se přiučí jazyku domorodců, kolik ubohých, ve tmě tápajících dušiček, černých jejích sester, k Němu přivede.

Znovu ulehl Angličan, nedávno červenolící, několik dnů zápasilo mladičké, silné jeho tělo — a pak ustlali jsme mu vedle pana R. Paní Helena vrátivši se s pohřbu upadla v křeče — už ani konejšení mužovo nespomáhalo — lehce vytušil jsem, že pod naší střechou jest duše, třesoucí se bázni před smrtí. Uplynulo čtrnácte dnů, navrátil se z hor staříček B., našel nás uklidněné — a znovu musil nás opustiti. Na rozkaz odejel do A. i pan R., ač velmi nerad, se ženou na týden se rozloučiv; parníčkem odejel proti toku řeky. — —

Dva dny, a to téměř nepřetržitě, veliké mraky roztrhávaly

se nad našim krajem, zaplavující nás. Potom přikvačila vedra dusivá, i byli jsme v obrovské parní lázni. Z okolních vesnic nikdo k nám nedocházel; a téměř celíčký den proseděl u nás chef anglické faktorie, nařikaje na nudu a na to, že my blíže byli jsme moře. Hodiny vyseděl u okna, hledě na širé vody zadumán a nemluvný; přece však nejednou vytrhna se z myšlenek obrátil se ke mně, a zvolal: „Damm this country!“ (prokleta budiž tato země!) a zvednuv se běžel domů, aby v láhvi whiskey hledal zapomnutí. —

Marně jsme ho čekali v neděli dopoledne, kdy David služebnictvu předčítal z bible a „sličná Helena“, teď tváří velmi bleďoučkých, předzpěvovala první věty nábožných písní. Šel jsem jej navštívit. — Ležel v horečce a pil již druhou láhev šampaňského.

„Dobře, že jdete,“ uvítal mne, „pomůžete mi dělat poslední vůli; odkázal bych vám cos; ale i vás tu vezme čert.“ Nutil jsem se do žertu, těšil, připravoval mu roztok chininový, leč ruka se mi tak třásla, až jsem polovinu prášku vysypal na stůl. Zpozoroval to a láteřil, proč prý jsem i v neděli opilý — — —?

Časně ráno zakotvil parník daleko v moři, a dotazoval se vlahkami, zdali proň cosi máme?

Rozběhl jsem se k nemocnému; měl u nich dávno připravený náklad. Přivítal mne sedě na posteli, a oblékal se za pomoci svého sluhy. „Sto šedesát sudů,“ hlásil mně — „prosím, kažte těm — — dole — — aby si přispíšili — a nádavkem pošlu kapitánovi polonebožtíka — ten bude mít radost — — Ano, pane V., já pojedu s ním; odevzdám vám klíče faktorie, dejte je zas komu chcete a kdo přijde! Zavru tu boudu! Dal-li bych klíče našemu Stevensonovi, ten nigr vše by vykradl — — takto bude se musit vloupati — — Zajisté, první lodkou půjdu já; prosím, pomozte mi sbalit mé věci — také ten gumový plášť — — hodí-li moji zdechlinu do moře, ať mi jej obléknou! Dík nebesům

za loď! Vezmi ňas všecku zodpovědnost! Snad, snad na moři se uzdravím; najisto aspoň ušetřím vám a paní Heleně nový pohřeb — a tu lůzu zde připravím o radost. Pošlete pro mou černou holubinku — najdou ji jistě u matky. Viděl jsem, jak zase si odnáší balík; moudrá, zajišťovala si předem dědictví své — — Ať se s ní rozloučím! Člověk musí dbáti forem slušnosti — A díky vám za vše, za vše! — —“

„Pospěšte si, boys, zpropitné dám každému, kdo mi uspíš odjezd — —“

Zimnice jím lomcovala a já jsem mu záviděl, že odtud může uprchnouti.

Odnesli je v hamace. Paní Helena, slaboučká, ale bez slz, vyjevená jako dítě ve strachu před čímsi neznámým, nepochopitelným, přišla na písčinu s ním se rozloučit. — Zlobil jsem se, že jí to řekli. — Stiskli jsme mu ruku a přáli mu brzké pozdravení — —

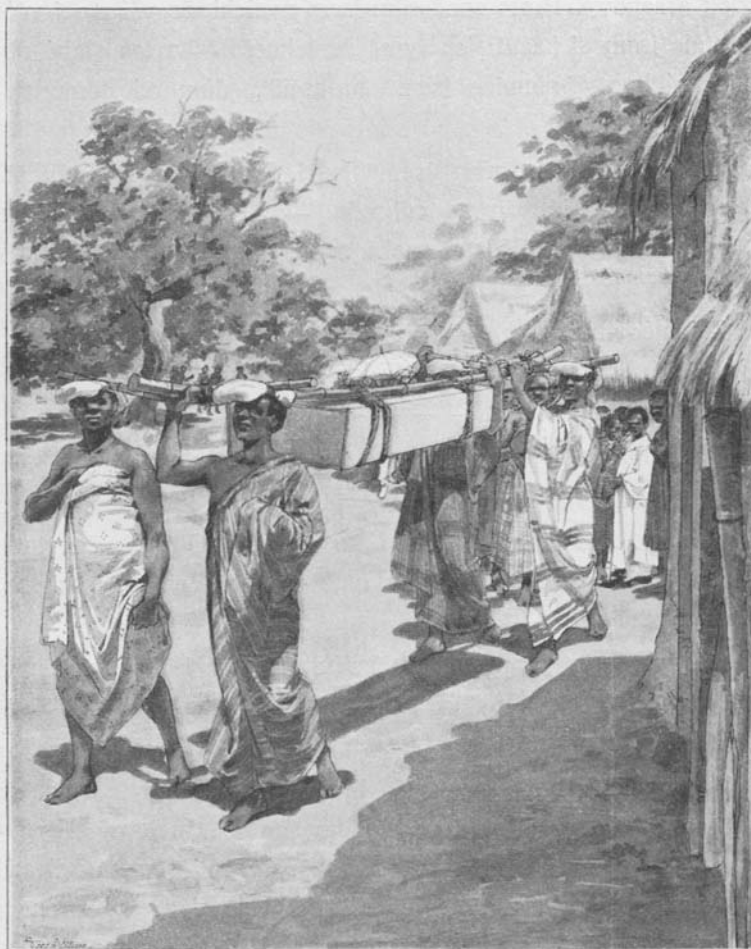
Odstřčili loď v moře, jež bylo dnes jen žert a laškování. Zamávali jsme šátky ještě naposled, a pak jsem odvedl paní Helenu domů — — —

Když jsme potom přišli do jídelny, bylo právě poledne, paní Helena se zapotácela. Zavolal jsem děvčata, aby ji šetrně odvedla do ložnice. Zaslechl jsem, jak pláče a za chvíli jak hlasitě se modlí: „Ó zůstaň s námi, Pane!“ — — — — —

Bože, jak jsme tu sami — říkávala mi prosíc, bych večer s ní chodil k řece; jako bychom tím uspíšili návrat jejího manžela — —

Stěžovaly si dívky, jak „paní“ se uzavírá, hodiny propláče, a klečíc u židle se modlívá. Těšil jsem je. David se ženou svou k nám se přistěhovali. V každý večer scházeli se v prostorné jídelně k pobožnosti. — I z pohanské vesnice některé ženy i dívky přicházely k „bílé paní“, aby ji potěšily. Brala je za ruce,

promlouvala k nim německy, nebo i celými větami z angličtiny, které rychle se učila, a ony nezapně se smály, jako se smějí děti,

mluví-li kdos na ně jazykem neznámým, jenž jim připadá tak směšným. —

To byly chvíle, kdy se občas vytratil stín strachu i žal s tváře trpitelky, mučednice. Tak uběhlo nám asi pět dnů!

V horečném spěchu, dohlížeje na tři faktorie, aby je úplně nevykradli černoští zaměstnanci, po lžicích denně užíval jsem roztok arsenový. Proto snad sám jsem neulehl, že vši mocí vůle své stále jsem si kázal: jen ty ať neulehneš! — a tak slabé obdenní záchvaty zimnice jsem „propotil“, dům od domu pobíhaje!

S toužebností na moře jsem hleděl, kdy od severu připluje loď a za zemřelé přiveze náhradu. — Ale zástupcové obou firem, jen černoši, přišli po suché zemi, a to právě v den, kdy ulehla nám i paní Helena!

Zalomcovalo mnou, když jedna z dívek ráno přišla ke mně, abych šel k „paní“ do ložnice, že lomcuje jí prudká horečka, a že mne sama dala zavolat. — — — —

Přistoupil jsem k loži jejímu, taje pohnutí.

„Malý záchvat zimnice, vida, vida —“ děl jsem a ujal jsem ji za ruku. Jak byla horká, přímo žhavá! Obrátila hlavinku v tu stranu ke mně, upřela na mne oči horečně se lesknoucí a stiskla mně ruku. — —

„Že neumru, pane V.! Řekněte mi, že to jen obyčejná zimnice — — Ó kéž by už Henry přišel! Neslyšel jste lodní píšťalu?“

A přitahujíc si pokrývku pod bradu, prosila, abych jí honem podal léku a hlavu jí obvázal, že děvčata jsou tak — tak nezapna — za vlasy jí tahají — a hlava div prý jí nepuká bolestí! I povolal jsem ženu Davidovu, kázal rychle vody s citronem a lihem přichystati, prostěradla namáčet, a dávku kalomelu podal jsem nemocné. Nohy se mi třásly; viděl jsem, jak Morana, sedíc tu v záhlaví postele, šklebí se na novou svou oběť — — —

Ztichl celý dům. I křiklouni naši, Krubojobové, potichu váleli sudy. V hodině rozneslo se celou vsí, že „sladkozvuká bílá paní“ těžce onemocněla.

Ženy ji vysvlékly a zaobalily do vlhkých prostěradel. Chvěla se a třásla o něco je prosíc. Když pak ji pokryly houněmi, přišel jsem k ní, těšil, divy a zázraky sliboval, uzdravení že s potem se dostaví — sám jsem tomu chvílemi věřil — jiné takto již v Africe před smrtí jsem zachránil.

Odpoledne jsem zajásal — i děvčata rázem nadchla se mojí radostí — — horečka mījela, chorá vděčně tiskla mi ruku, usmála se, polévky si přála — prosila, bych jí vyprávěl o Evropě — a nebylo-li by možno návrat chotě urychlití poslem? Žertoval jsem, sliboval, pak přikázal klid, doporučoval spánek, dříve však dávku chininu jsem vnutil nemocné. Za noc několikrátě potichu naslouchal jsem u dveří nemocné nebo tiše zavolal jsem ženu, předobrou ženu našeho kazatele, u nemocné bdící. Chválila dobrý průběh nemoci — — — —

A zatím jako s myší kočka hrála si s obětí svou kletá příšera západoafrická. Dostavil se druhého dne záchvat nový, horší minulého, přidružily se i jiné hrůzné příznaky — Oč více ženy trpí mužův! — Dvě tu rdousila škrtitelka zlá — —

Marně jsme zápasili po dva dny a tři noci. — Ó hrůzo těch dnů, nekonečně dlouhých nocí, běda krutosti naší, kdy chorou svírali jsme pažemi k loži! — Chvěji se nyní ještě, vzpomínaje.

Často veselí okamžiku zkalily mně příšery minulosti. A nad jiné příšernější příznak onoho mládí — tak dlouho se smrtí o život marně zápasícího — — — —

Modlili se vedle, do kostelíka zbožné svolávali zvoncem. —

I pohané přišli. Sám kněz fetišův dostavil se s nádobou léku, a snad aby mne, jenž jsem jej odmítal, bezpečněji přesvědčil, napil se přede mnou husté nazelenalé tekutiny, abych ho neměl v podezření. —

Babizna čarodějka odkudsi z Krobo — potají prý za misijním domem pometlem vymetala, ducha zaklínajíc, aby tu hodnou paní ze zámoří opustil —

Už potácel jsem se slabostí, nevyspalý, zdolaný marným zápasem. — — — — —

Neznala nás už u večer, několik hodin po záchvatu. Jen jednou z mrákot se probírajíc oslovila mě správně; žádala si, abych jí stále lil vodu na hlavu —

„Což nevidíte, že vlasy mám v plamenech?“

Druhá noc byla nejhroznější. Venku zuřila vichřice, lomčujíc domem, v hukot vln šuměly koruny palem — dvě vetších porazila. Chorá se děsila, blouznila o moři, o plavbě kamsi, chvílemi pěla písně nábožné, pak chytla mne za ruku, zlobila se, že nezpívám s ní: „Harre, meine Seele, harre des Herrn!“

Poklekl jsem k loži, bych ji upokojil, zpíval jsem s ní — chvíli jen — neboť dusil mne žal nad květem do výhně hozeným — i hladila mně tvář, že všecek rozpačit, zastyděv se před ostatními, chtěl jsem vstáti. I objala mne paží svou, Henry, Henry — šeptala mi slova sladká — cítil jsem, jak srdce se mi svírá — i na něj myslil jsem ničeho netušícího tam někde na řece, nyní na zpáteční cestě, jemuž platilo to laskání, o němž mu nebudu směti vyprávěti — — —

„Oh Lord, Lord, be mercifull,“ Pane, Pane, buď milosrdným! — anglicky modlil se teď nahlas David, zajíkaje se pláčem.

Pak za dábly, přízraky, krvelačné domorodce nás považovala nebohá, prchala nám, chtěíc se kamsi vrhnouti — šestero paží ji stěží ovládlo. — Konejšil jsem ji, roli manžela jsem hrál — — Štěstí, že z černochů nikdo německy nerozuměl; snad by mne byli obviňovali z hříchů. Ukonejšil jsem ji — na chvíli jen!

Poslední noc pozvolna od nás odcházela — — —

Tiše umřela — — —

Kde kdo plakal, neb aspoň litoval — — —

Z cedrového dřeva byla rakev; kdosi ji pobil měděnými cvočky.

Celé větve žlutých a bílých květů přinesli. — Zdí lidskou, kde však ani děti nemluvily, šel průvod náš vesnicí, co malý kostelní zvon kvílel a moře pělo tutéž píseň, jako když vlna nám ji přinesla — před sedmi téhodny — — —

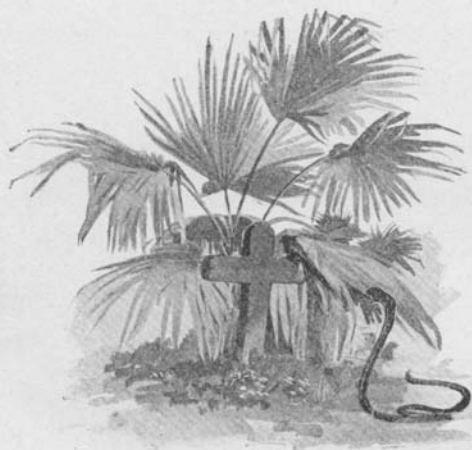
O Davida musil jsem se podpíratí — a maně tázal jsem sama sebe: „Kdy tebe tudy ponosou?“

Celou cestu pěly dívky — věru nevím, kterou píseň; já, snad nahlas, snad jen v duši, pěl jsem si: „Integer vitae —“ v pěti dílech světa — ve chvílích zlých prozpěvoval jsem si starosvětský ten chorál.

Pokleklí kolem hrobu všichni, i pohané se uklonili — hrst země na rakev házeli, jak od křesťanův byli se přiučili —

Tu vykřikl kdos, že zaslechl na řece, daleko ještě, znamení píšťalou — — Zafal jsem pěstě, sám nyní jasně jsem slyšel rychlé trojí zapísknutí — pan R. spěchal domů, ženušce své a nám všem znamení dáváje, že se blíží — za půl hodiny se objeví — břeh bude měřiti pohledem nedočkavým — hledati bude mezi křovím bílý šat — — —

Už i slzy po líci přestaly mně kanouti — ze strachu z prvých projevů hoře, jakého není lze vypsati — — —

O-HARU.

*

P

oletoval sniř, — narůřovřly, prořidlý,
ve velkřch vlořkřch! — —

Obaleny byly řim řisicerř vřtve
dlouřeho stromořadř, stero malřch
stromkř chvřlo se řeho třři! — —

Na zemi mřlo ho bylo, zdupanřho,
uřlapanřho.

Ve velkřch chomřcřch poletoval vřsude.
Sotva, ře se zemř dotekl, řiř zvedal se opřt řitostivý, ře jest mu
umřřiti. Jinde hledal si loře řmrtni, blřtem nepotřisnřnř! — — —

I řešel vřtřřik, jenř s vřtvi řej srřzel a křl se. Jemnř mřval
perutřmi a jinde ustřlal mu — mimo cesty, kudy valil se neko-
neřnř proud, jenř se sem vychrlil z řtrob Tokia. — —

Plny byly řistkř třch nřřnřch svřtilny bronzovř i kamennř.
Durdřli se vrabci, ře i řejich hniřza zasypřvř. Zrřřovřly střřřky
řajřren; malř stoleřky i sedřtka pokryla se prřsvitnřmi přikryv-
kami. V klřn poletoval lidem, poutniřkřm zbořnř se klonřcřm. Do
voziřkř padal na hedvřb, na brokřt, na tvřře nalřcřnřch řam

i na modré bavlněné haleny lidí-táhounů. Stejně stkvěl se na tmavých látkách mužů, chudších žen, na vyšíváných kimonech dětí, dívek, žen jen v hedvábí hýčkaných. Stkvěl se jako drobné úlomky růžových lastur, v černých vlasech, soupeře s leskem podivných hřebínků. —

Jemně šuměly větve vyšších stromů, o málo jen hlučněji vedl si pestrý dav projíždějící se v „kurumách“ nebo přecházející — strom od stromu.

Bezlisté téměř, květem obalené „sakury“, jarním bleďoučkým sluncem líbané, lehounce se kolébaly. Běloučké, narůžovělé plátky jako slza za slzou na zem kanuly. Větrík je chytal, lehýnce nadnášel, koberce tkal z nich, roucha jemňoučká, výzdůbky filigranové! —

Děti nastavovaly hlavičky pod větve, s nichž nejvíce „sněžilo“. Ženy navzájem pozorovaly své účesy, která že je šťastnější, štědřeji jsouc obdařena. Bronzový bůžek v žehnajících svých rukou, na hlavě, ve všech záhybech šatu zpestřen byl květy. Odlesk jejich usmíval se s každé tváře. I v hnízda stále krákorajících vran nanosl větrík posly, že „sakurazuky“, králování květu v Žaponsku nejmilejšího, jest na sklonku své slávy; že to poslední polibky posílá na rozloučenou! — — —

Vmísil jsem se do proudu šťastných lidí. Byl již čtvrtý den „sakuragari ny juku“ — klanění se květenstvu žaponské třešně, plodů nejdých, květů nezapomenutelných. — — —

Zda kdo z Žaponců byl pobožnějším mne? Uplynuly již týdny, co jsem přijel a dosud jsem se neprobudil, nevybavil z kouzel čarovných větévek.

Tehdy, když jsem z lodi vystoupil, pod skutečným sněhem pozvolna se probouzely květy divoké slívy „hana no any“ — nejstaršího bratra květin, předvěstce, posla slávy „sakury“. Teď upřádaly mně sny květy krásnější ještě kouzelnice. — — —

Odkvétaly plané, rozvíjely se plnokvěté „sakury“. Oblaky květů snesly se s nebe bohyně „Amu-terasy“, bohyně Slunce, div nezatapily záplavou svou namodralou zeleň žaponského jara!

Denně tiskli mapky, kde červení označena byla místa nových, přes noc zrodivších se chrámů, v něž dnes, zítra putovati budou statisíce!

Nikde jsem nechyběl. A tak každodenně — včerejšek vyjímaje — střetl jsem se s nimi.

Poprvé uzřel jsem oba v Ujenském sadu. V Kvannon-do v pokoře a pobožnosti skláněla se prosebnice k nohám bohyně Milosti — „Kvannon“. V pološeru božiště zdála se mi ve svém hedvábném kimonu, barvy oněch vzácných sakur, které nadechlé jsou bleďoučkou žlutí čajovek, obrovským květem, zapomenutým kýmsi zbožným. Obětí, složenou k nohám bohyně, jež pro každou bolest a strast lidského srdce napřahovala jednu štědrú ruku. Proto zobrazují ji storukou a zovou ji: Milostivou, tisícem rukou rozdávací! — — — —

Zašustil hedváb a z květu vynořila se teď hlavinka, která před chvílí v pokoře dotýkala se čelem rohože. Povstala, obrátila se a krůčky dítěte z pološera cupala ku dveřím, kde byla zanechala střevičky o vysokých, dřevěných špalíčcích. Vykročila v kruh světla, jež pootevřenými, bronzem pobitými vraty se v chrám vkrádalo, líbajíc některé z rukou bohyně. Stála, rozhlížející se, líbezná, ozářená jasem slunečním.

Jak byla hezounká! V zemi, kde půvab nahrazuje krásu, klassickou dokonalost, kde chyby linií těla i rysů tváře žen ani nezpozorujete pro tolik barev pestré a při tom souladné exotiky, mohla sloužit krasavicí. Doznával jsem to sám, jenž nikdy dokonale krásné Žaponky byl neuzřel. Celý zjev její, silně naličené, pomalované tvářičky, jakoby porculánové, drobná postavička,

hlavička ještě dítěte — jako rozkošná loutka, která utekla z krabice hračkářovy.

A jiné loutky, ještě menší, vcházely a vycházely obrovskými vraty. Po širokých schodech cvakaly dřevěné špalíčky titěrných střevíčků. Průvod bonzů s rozžatými svícemi zvolna se šinul chrámem.

Vůkol samý květ ozdobné třešně!

Byla právě doba, kdy vrány zpívají, kámen mluví, lidé němí jsou, neb jen šeptem sdělují si své nadšení. Nepochopí, kdo sám z číše té se nenapil. — — —

I šla k němu tou chůzí podivnou, šouravou, klopýtající, neobratnou, jakou choditi musí loutky nedávno obživlé, nozkama ještě nedovednýmá. Klip, klap, klip, klap zpívaly si její špalíčky, a on, západní barbar, ani se neohlédl. Jeho tupý sluch nepostřehl, kdo že ho hledá, co něhy a touhy vyjadřovalo dvě malých nožek v tom spěchu, dostati se mu po bok!

Stál na schodech a kupoval od buddhistického mnicha malé koláčky zaobalené v nasolené lístky sakury, k čemuž nabízel ziskuchtivý prodavač modlitbičky tištěné na průsvitném papíru.

S úsměvem přijala jeho dárek, cvrlikajíc jako ptáče, jež do zrní zapadlo! Vyjasnila se tupá tvář kupčíka chrámového, hřešila pohledem — s chutí bych byl jej ve tvář udeřil. —

Šli uzoučkou stezkou, kde mezi bambusy kvetly nizoučké třešně, ku svým dvěma vozíkům — kurumám. Byl o dvě hlavy větší nežli ona, hubený, dlouhých údů. Jak směšným byl, když nutil své dlouhé nohy v malé kroky, aby mu postačila. Vše, nejen rysy tváře jeho, ale i stříh jeho šatu cheviotového, prozrazovalo Anglo-Saxona. Hladce oholená tvář připomínala Yankeece, pohyby Angličana.

Odjeli, a já ještě dlouho stál jsem na stupních božiště — překážeje jen. Přemítal jsem, kdož asi jsou? Zda ji doma za ručku vodí, či zdali ona jako psík pobíhá za ním, placená za každý úsměv? — — — —

Narihiroy opěvané břehy Sumidy spestřily se květy a svátečními rouchy žen a dětí. Stromy stkvěly se květy a země poseta byla obživlými obrázky ze stera vas a vějířů. Všechny barvy, co jich na nebi a na zemi, sešly se tu k slavnostnímu rejí. Nad vodou snášely se kalíšky „sakury“, a rackové — miyakodari — čím byli jiným, než velkými květy okřídlenými? Lodice plné vyšnořených výletnic jako obrovské kachny mandarinky tiše plynuly, řeku křížily. Slunce smálo se, něžně jen líbajíc. Běloučká hlava Fusiuyamy měla nádech narůžovělý. Jakoby až tam, na téměř obrovského toho kužele, dnes jasně se odrážejícího od bleděmodré dálavy, sahal odlesk rozkvetlých větviček. I zdál se dnes Tokiu bližším, či snad přes noc přišoural se, jarem omladlý?

Objevil jsem je v zákoutí několika stromů, kde byly stany prodavačů. Seděli na lavičce u uzoučkého stolku v „čaja“, jejíž

střechou byly větve a obloha. Ona srkala z malého koflíčku čaj, on pokuřoval. I přisedl jsem nenápadně v sousedství, kam zvala mne buclatá číšnice selské tváře, usmívající se snad náhradou za něslazený čaj. Šeptali si cosi. Ona si mne pokradmu prohlížela, on chladně změřil mne od hlavy k patě — a já tak rád bych si byl přisedl!

Měla kimono barvy bledounce zelené. Nestvůrný pas „obi“, na její útlé tílko tuze veliký, narůžovělý, poseť byl vyšívanými květy o odstín tmavšími.

Zdála se mně dnes ještě hezčí. Bidžo — (hezounká dívka), odříkával jsem si v duchu jednu z naučených frází žaponských. A že tak zosobněno viděl jsem v ní jaro žaponské, pojmenoval jsem si ji: O-Haru-San — slečna Jaro!

Pozoroval jsem, že ji má přítomnost ruší. I dopil jsem koflíček a položil na stůl několik mincí. „Sayonara - irasaj“ — blaze vám, přijďte opět! — za malé zpropitné štědře se ukláněla, několik krůčků mě doprovázející dívčice, když jsem se zvedl k odchodu.

Večer v ulici deseti tisíc lampionů (jak jsem si ji nazval) naše kurumy div se nesrazily. Spatřivši mne, usmála se a svého druhu na mne upozorňovala. Za chvíli rozjeli se naši zapřažení vozkové. Plavil jsem se mořem lidí mezi nizoučnými domečky, pod tisícími lampiony a vlajkami, praporečky, guirlandami z papírových napodobenin královny téhodne! — — —

Den na to setkal jsem se s nimi v Asakusa Kannondo.

Prošel jsem uličkou bazaru, kde prodavačky v tmavých kimonech nabízely tisícere drobnůstky, hračky i hračičky pro malé a velké děti. Ocítil jsem se před branou nejslavnějšího buddhistického bojiště tokijského. U vrat z obou stran šklebili se sešlí, špinaví, ze dřeva řezaní bůžkové: „Ah“ — Počátek všeho — s ústy otevřenými, jako dítě, jež s křikem v život vstupuje; „Um“ — Konec všeho — s ústy zavřenými, pohřížen navždy

v klid „Nehanu“ (žaponské Nirvany). Těm ukláněli se někteří poutníci, prosící za zdar své pouti. Žvýkali v ústech papírové modlitbičky a plivali je mřížemi na bůžky. Jak radostně poklonil se prosebník — jehožto žmolec přilepil se a utkvěl na soše „Nyva“ — jsa přesvědčen, že přání jeho, v tak vzácném chrámě pronesené, najisto bude vyslyšeno „Nejjasnějším klenotem lotosu“, neb „Paní Milosti“. I cinkaly drobné mince z vděčnosti házené v dřevěné korýtko, z něhož tuční degenerovaní bonzové je lakotně vybírali.

V šeru chrámu — vcházelo světlo jen obrovskými vraty, — kadidlem a kouřem svíc zatmělého, ve žlutí, věkem zhnědlé, pohybovaly se tmavé i pestré stíny. Občas někdo z poutníků udeřil jemně paličkou v chrámový, se stropu visící gong, hláše se tak božstvu. Zaduněl, rozezvučel se pak hlasně kovový zvuk, odrážel se, a dlouho zmíral v pozvolna ustávajícím chvění. —

Smáli se, dosti hlasitě klábosili, žvatlali, kdož jen pro zábavu přišli — muži i ženy. Prosebníci s maskou pokory chodili od bůžka k bůžku, pomoci jsouce potřební. Nešťěstím pronásledování, tělem i duchem choří i ženy neplodné. Tamo někdo levicí třel onemocnělou část svého těla a pravicí tutéž část bůžka „Binzurna“, ošoupaného, neustálým třením dávno znetvořeného, ale ve víře lidu věčně milosrdného, beroucího na svá bedra hříchy i bolesti svých uctívačů. Tu kupovali od bonzů amulety, muži ze zvyku, ženy z přesvědčení. Nejvíce ty ženy, které se strachem očekávaly blížící se těžkou hodinku. Nad knihou seděl bonz a nad podivnými špalíčky, pokrytými magickými značkami, co jiný chřestil v pochvě bambusovými šípkami, číslicemi označenými.

Sem pro „orakulum“ přicházeli — jako pro paprsek světla do tmy nejisté budoucnosti — kdož kupčili, milovali i nenáviděli. Kousek papírku, potištěný čínskými ideogramy, lidem neučeným

nesnadno luštitelnými, měl pak býti kormidlem lodici života, zmítané proudy, úskalím plující. — — —

Ručky majíc plny amuletův a modliteb, skládajíc je do rukávů i za pas si je uschovávajíc, blížila se věštciům O-Haru. On šel za ní, probíral se v peněženke, patrně připravuje poplatek za pohled do budoucnosti.

Naše zraky se setkaly. Maně, úklonou hlavy jsme se současně pozdravili, či snad jsem byl já prvním? Chvilí otálel, pak snad že vyčetl v očích mých přání mé — roztála anglosaská jeho zdrženlivost. Přistoupil ke mně a usmáv se anglicky prohodil:

— Zdá se, že se naše cesty často křížují, — jste turistou, či novým obyvatelem Tokia?

Dal jsem se s ním do řeči a tak šli jsme spolu až k pagodě „Gožu“. Mluvili jsme o třešňových květech, o mosaice chrámové a „třešňové“ oponě, již slavnému herci Danžurovi v těchto dnech daroval tokijský cech gejš.

O-Haru cupala za námi, usmívavá, ohlížejíc se na vše jako dítě, jež smělo poprvé překročiti práh onoho světa, po němž posud jen toužilo. Když jsem ji pozdravil, poděkovala hlubokým úklonem a zasyčela tiše žaponský pozdrav.

Po malé chvíli, pozoruje vážnoucí rozhovor, poklonil jsem se jí, a jeho pozdraviv odbočil jsem jinam.

Veliký park za božišti hemžil se lidem. Plny byly „gokyje“ — čajárny, místa zábavná, kde kejklíři bavili zvědavý lid, kde milenci lukem do terče stříleli. Sám jsem se pokusil a štěstí mně přálo, že v střelbě lukem jsem vyhrál druhou cenu, a že jméno mé zvěčněno bylo na tabulce ve střelnici, kde si mne prohlíželo tolik zvědavých oček.

Hledaje zpáteční cestu k ulici, kde mne očekával můj „kuruma“, zabloudil jsem před chrámeček bůžka „Fudo“. Buddhističtí sektáři „Tendai“ a „Šingonové“ otáčeli tu modlitební mlýnky,

jakoby nebylo dost na tom, že celičká příroda žaponská toho téhodne modlila se k tvůrci svému!

I jel jsem do hotelu císařského — Tejkoku — za tmavého již večera, kdy nový, jiný půvab halil město nejpodivnější na světě, v němž přes noc umřel jeden, narodil se jiný národ, v jehož znaku spatřuje se větvička květu, meč bojovníka a sáček na peníze.

Dlouho nemohl jsem usnouti. I do mého pokojíku nanasl větřík květů se stromů pod okny kvetoucích.

Po přednášce kohosi, jenž pytlal v slavnostním sezení učené Asijské společnosti v pozůstatcích mumie „Starého Žaponska“, když seznamovali mne, a kdy již tolik rukou jsem stiskl, přistoupil k hloučku mladších lidí i o n. Usmál se i děl: „Profesor T . . . , vyučuji na . . . , jinak známe se již od častého vidění! Jsem Irčanem, a jako takový poněkud pověřčiv. Sázel jsem se dnes s kýmsi, že se s vámi blíže seznámím. A hle, jak se vyplnila moje předtucha!“

Bál jsem se, aby mně neuprchl; a že jsem byl tak zvědav, požádal jsem jej, aby byl ještě dnes mým hostem. Chvilí váhal a pak přijal se srdečností Irčanům obvyklou. — — —

Tak počala má známost s tím mužem zajímavým.

Z poblíží, osobně, později jen z vyprávění jiných stal jsem se svědkem události v lidském životě nikterak obzvláštní, — leč bylo to v Žaponsku.

Postupem času odkvétaly třešně, hrušky, pivoňky, prvosenky, azálky, vistirie, kosatce, svlačec, lotos i chrysanthemy — do třetice, a snad naposled, vkročila noha má na břehy líbezné země, kterou miloval jsem — a pak naučil se nenáviděti. Jinak nelze bělochu, Slovanu! Podivno; srdce touží, oči líbají — pěst se zatíná!

Navštívil mě několikrát i provedl mne Tokiem. Žil tam již na pátý rok; žaponsky mluvil plynň. Nedávno byl obnovil s vládou žaponskou svou smlouvu, tuším tříletou — byl Žaponofilem. Tehdy mně to nevadilo, ba bylo mně to tím vítanější, stal se mně studnicí nových pro mne poznatků. — — —

I tak jeli jsme jednoho vlažného večera spolu z divadla Kabuki. Staré Žaponsko, obživlé v „jidai-mono“, historické hře, „o-iyé“, sceně z intrik dvorních, a na konec lidová hra, modernější — tři akty, trvající téměř osm hodin, rozrušily mysl mou — a najisto i mého tlumočnicka. Nerad vracel jsem se v protivnou střízlivost evropského hotelu, působící jako studená sprcha po procházce světem tak exotickým! Stýskal jsem si. A mluvil jsem patrně od srdce k srdci neb p. T. přesvědčoval mě, jak uzavřen mi pravý svět žaponský. Že jen po ulicích bloudím mezi domy i lidmi mně uzavřenými, i pozval mě k sobě, do domácnosti žaponské. — — —

Přijel si pro mne časně dopoledne. Jeli jsme daleko v předměstí ulicemi rušného života, plného scen mně tak nových, jako byly nosu mému podivné ty výpary krámků potravin, vína „saki“, továrniček omáček; ulicemi domků bez oken, téměř i bez dveří; kol hrobů a mausoleí Šogunů, zakrytých zelení, studených kameny tisícerymi, teplými květy třešní; kol stěn vyřezávaných, červeně lakovaných, bronzem okrášlených, jež prodíraly se listovím, nedávno rozpučivšíh.

Potkávali jsme tlupy sedláků, vezoucí potraviny na trh do města. Někteří kráčeli vedle neúhledných koníků nečesaných hřív, vedouce je za provaz, jiní poháněli váhavé voly, obtěžkané nákladem poživatin, často velmi páchnoucích. Ráno, když ze vsi vyjížděli, patrně přšelo. Mnohý z těchto hranáčů nesundal ještě s těla nepromokavý plášť — slaměnou to rohož v ceně asi dvánácti haléřů — jež konec konců ještě rád sežere hladový dobytek.

Někteří koníci, obutí slaměnými bačkorami, vesele cupali;

jiní sotva nohy vlekli, prohýbajíce se pod tíží kamenných nádob rýžovým vínem naplněných.

Minuli jsme několik „yašik“, někdejších sídel dajmiů, obývaných na rozkaz Šogunův venkovskou šlechtou. Aspoň některý člen její musel tu sídliti po celý rok, a potom po několik měsíců celá rodina — jednak na důkaz loyality, jednak pro hmotný prospěch Yeda, žijícího z přepychu.

Umřelo Yedo, zrodilo se Tokio. Zpustly yašiky, sestárly přes noc, i vypadaly nyní jako někteří starci, jež jsem tu ještě vídal šourati se ulicemi, ve starém kroji, byť bez mečů, plny opovržení na sklonku věku svého pro vše nové.

„Haj-haj!“ volali naši běžci předbíhajíce a proplétajíce se mezi „žinrikšemi“ (kuruma), kde ulice se křižovaly. Kdo chce jeti rychleji, kdo je dbalý cti stavu svého, má lidské té přípřeže do páru —

Sedmdesát tisíc otroků, dvounohých tahounů žije a současně umírá jen proto, že lidé, kteří ještě před třiceti lety chodili pěšky, nebo se dávali nositi v palankinech, nakazili se „chřipkou spěchu“, zavlečenou sem z Evropy a z Ameriky.

Menší a menší byly domečky. Z nich některé nic jinak než

papírové a prkénkové krabice na větší figurky, hračky. Troufal bych si kterýkoli z těch domků párem psů odvéztí na vozíčku.

Buclaté ženy a dívky před domky neb za nízkou ohradou vykonávaly stero prací, mně druhdy těžce řešitelných. Jsouce horem i ze spodu vykasány vypadaly jako chuchvalec, jako klubko modrých tkalounků. Děti se batolily nebo v klidu si hověly na zádech sestřiček jen o hlavu větších, než ony samy, isouce tak těsně přivázaný k ramenům a bedrám jejich, že by je mohli ukazovati v kterémkoli museu rarit jako „siamská“ dvojčátka. Dívaly se chvíli za námi, jako bychom byli vzácnou nevidanou zvěří a pak opět si usedaly k dětským hrám žaponským, které — nevzpomínaje všelikých jiných jmen národopisných — hraji si děti laponské, španělské, černošské, indiánské, pádný to důkaz učencům bádajícím o vzniku člověčenstva, že jest nás přezhnaná rodina.

Teď vyhnuli se naši „hikikové“ obratně, leč tak náhle, že div jsem nevyletěl z vozíku. Platilo to čtyřem slepcům, kteří tápajíce, druh za druhem drželi se společného provazce. Nejstarší je vedl. V chůzi opírali se o dlouhé hole, tykadla slepců, a na zádech kyvaly se jim z rýžových stébel upletené torby na milodary, dosud zcela prázdné. Poslední, mladiček vyhublých tváří, skoro ještě dítě, vyluzoval na píšťalku jednotvárný, teskný zvuk. Bylo to vyzvání, prosba k vidoucímu člověčenstvu, aby se jim šetrně vyhýbalo a sahalo do sáčku pro almužnu.

Cesta se úžila, běžíc teď mezi zahradami s ploty bambusovými, imitace šintoistických „torii“, vrátka upletená z rákosí i vrata železná, drátěná, cizáckého původu jako my sami — villová čtvrt domorodcův i několika cizinců. Dávno jsem zapomněl, jak se jmenovala.

Div jsme nevrazili v pluk vojáků, zablácených, vracejících se právě ze cvičení. Ještě včas naši „tahouni“ uctivě se jim vyhnují, přitisknuvše se ke plotu. Vojáci, mužici drobné postavy,

posupných tváří, šli mimo nás krokem pohodlným a připadali mně tím exotičtějšími, že byli v uniformách. Sotva který o nás zrakem zavadil a jestli kdo, ani se neusmál ani se nezamračil, jako ti bůžkové z buddhistických svatyní. Vítězové nad Čínou! Kde bych byl tehda tušil —

Pohlédl jsem na hodinky — již tři čtvrti hodiny jsme „jeli“ napříč jedné poloviny a za humna půl druhého milionu obyvatelů čítajícího města, v němž pod dobře zakrytým lešením za podstavec pomníku novým dějinám světovým základní kámen otesávali synové a dcery národa pod sluncem nejčilejšího a — nejchytřejšího. Synové a dcery národa, o němžto čerpali jsme představu z čajových koflíčků, z vě-

jířů, z drobných ‚netzuk‘, z divadelních scen malovaných na hedvábném papíře, z karnevalových maškar a ohnivých maleb slovy roztomilého francouzského námořníka, který vyčerpal na skizzy své celý slovník diminutiv a hrál čarovné fantasie své na loutně prsty virtuosa sice, ale na strunách: bizarre, disparate, mignon, extravagant, grotesque, exotique, lilliputien, manière, inimagi-nable“ — jak vtipně a případně rozumuje tokijský professor, Angličan Basil H. Chamberlain — —

Vystoupili jsme z „kurumu“ u dveří větší zahrádky, na úpatí malounkého zvlnění se země v pahorek pozvolného svahu.

Professor T. vtiskl mým běhounům do ruky po desetníku. „Arigato, arigato,“ děkovali za ně, ukláněli se, odvázáli si s hlav ručníky, setřeli pot s čela a „odjeli“ kamsi do čajárny, kdežto jeho běhouni osobní, zanechavše „kurumu“ před vchodem, vešli za námi brankou k sídlu hostitele mého.

Přiběhla nám vstříc starší žena, hluboce se ukláněla, k pozdravu syčíc nás vítala a obě rámě nadzvedala, tak že široké polo rukávy, polo kapsy jejího modrého pruhovaného kimona, utkaného z tlusté bavlny, o sebe plácaly.

Šli jsme cestou posypanou čistým pískem. Mezi křovím „yama buki“, na polštářcích nizoučké trávy, v jejíž čerstvou zeleň jako štětcem v modří namočeným nastříkáno bylo fialek, stály v majolikových kořenáčích zákrslíčky borovic a třešní. Nízké ranné kosatce napolo rozvité ohřívaly se na slunci, včeličky, mouchy, několik bělásků a žlutáčků kroužilo nad bezlistou ještě, ale již rozkvetlou magnolií — — —

„Matá-a-a, oh mata san,“ volal jasný dívčí hlas. „Haj-haj,“ odpovídala žena ještě se nám uklánějící, předběhla nás několika kroky směrem k domku a zas se vrátila cupala za námi jako pejsek za pánem navrátilším se domů.

Zahlédl jsem na verandě mihnouti se pestrý šat, uslyšel jsem zašelestit tiché krůčky, dětský jásot, velká za malou honila se

panenka -- teď asi ji lapila, protože dvě hlásků sdružilo se v srdečný smích a důtklivý protest nebýti umačkánu.

Pohlédl jsem ve tvář soudruhovi, jenž náhle zrychlil krok. Všecek vzplanul a zářil, ač jsme byli již ve stínu javoru, jako bychom ještě stáli ve slunci.

Usedli jsme na povýšený okraj verandy, u samých schůdků. Mata, na svůj věk ještě velmi čiperná, rozběhla se jako dívčice kamsi do kouta, zatím co my oba zouvali jsme se z bot. Za chvíli se vrátila nesouc střevice z bílé látky, jaké obouvají turistům v chrámech výdělečku žádostiví bonzové, a sama mně je obula. Domácí pán, po žaponském zvyku jen tak v punčochách, vyšvihl se v bujném mladickém vznětu na verandu, až se celý domek otřásl.

„Pojďte,“ zval mne můj hostitel, i vedl mne na konec domku, podél „fusuma“ — pohyblivých stěn z tenoučkého mřížoví polepených papírem — ku stěně nejzazší, kterou odšoupnuv dovnitř vkročil a mne pokynem pobídl, abych vešel za ním.

Byl to pokojík neveliký, stěny i rohože v něm žaponské, ostatní zařízení pak — tak jako jeho manželství, říkal jsem si v duchu — kompromisem mezi Asií a Evropou! Byly tu židle a stůl z lehkého dřeva, podivné skříně a primitivní knihovnička, kdežto po zemi rozestaveny byly bronzové i dřevěné sošky bůžků. V koutech pokojíku, na stěnách, kde je pevnější dřevo, že v něm hřebík udrží, visely šaty, klobouky, zbraně starožaponské, a rybářské i lovecké náčiní v Londýně asi koupené! Žaponská kakemona, rodinné fotografie v rámcích i bez rámců i vzpomínky fotografa amateura z cest domovinou i Žaponskem — věru že více se v ten skrovný prostor již nevešlo.

Knihy, jež byly rozloženy na židlích, položiv na stůl, pobízel mne, bych se usadil. K mým dotazům po tom neb onom bůžkovi chvíli sice trpělivě odpovídal, ale zjevný byl na něm nepokoj; pozoroval jsem, že naslouchá, očekává cosi tam za stěnou, u níž

byl jsem se pomalu se svou židlí octl, bych lépe mohl natáhnouti nohy sezením v kurumě umdlené, aniž bych rozšlápl cosi z drobností v chaosu i tam pod stolem naskládaných. „Oh žony san,“ — zavolal známý mně již hlásek, tam kdesi za stěnou, náčež on vstal, odšoupl část stěny za mnou a pravil: „Pojďte nyní do mé žaponské domácnosti.“

Poprvé vcházel jsem tu v žaponskou domácnost, v střízlivost stěn ze dřevěných rámečků poloprůsvitným papírem polepených, nad nimi strop holý bez okras, jen z lehounkých prken, podlaha — několik dohromady sešitých jemných rohoží, veliká to papírová krabice, jejíž dno a víko pouze byly — z pevnějšího kartonu. V malém výklenku viselo kakemono. Řekl mi hostitel můj, že je to kopie mistra Nakažimy Tetsužiró-a, nám známého nejobvyklejším z jeho uměleckých „pseudonymů“ — Hokusaje. Několik stromků sakury květy obalených, několik figurek oživených, téměř v pohybu, zachycených už před sedmdesáti, osmdesáti lety nad jiné více vidoucím zrakem převzácného pozorovatele přírody. V pozadí črty leskl se zasněžený Fudži-no-yama, miláček všech malířů. Pod kakemonem na zemi stála vysoká, z bambusu jen a bez jakékoliv okrasy lidskou rukou provedená vása, v níž tkvěla jediná, úsilím lidským v rozkvětu — odkvětu právě jsoucí, opozděná větévka sakury. Už jen několik majíc povadlých květů čekala, až vystřídá ji květ keřovité pivonky. U nás denně trháme z nástěnných kalendářků papírky s daty, v Žaponsku týdně na oltáři krásy a přírody mění symboly probouzejícího se neb odumírajícího již roku — a jen po dva měsíce, když příroda úplně mrtva — není obětín na domácím oltáři bohyně Flory.

Na zemi u stěny, kterouž nejvíce průsvítalo z venku jasné předpoledne, rozprostřeno bylo tré hedvábných podušek — sedátek. Byly dosti tenounké, barvy tmavě granátové. Před nimi postavena nizounká, mého širáku ne větší bronzová pánev, vy-

puklinami bohatě zdobená; patrně ze zastavárny vykoupené dědictví některé schudlé rodiny samurajské. „Hibači“ nazývají se ta nejmenší na světě kamínka — i kuchyňské ohniště. Několik žhavých uhlíků, ne větších kaštanu, položeno v hromádku třpytící se na šedivou z popele uhnětenou půdu — zastrčeny byly v ní bronzové kleštičky podoby orlích drápů.

Potutelně usmíval se na mne, rozhlížejícího se veselé vždy nálady Irčan, i tlumeně pískal si jakýs popěvek zeleného Erinu.

„Nu . . .?“ otázal se mne.

„Hezounké,“ odvětil jsem — „ale stěhování se nenadělá vám patrně mnoho starostí — vaši studovnu a váš pohanský pantheon vyjímaje, ovšem,“ dodal jsem.

Zasmál se srdečně, sedl si, a nohy skříživ pod sebe, pokynul mi, bych vedle si usedl.

„Vida, jak neohrabaně si vedu,“ prohodil: „Jen si natáhněte své neohebné nohy, bude vám to prominuto — — mámeť v Žaponsku soucit s barbary!“

A pokračoval: „Čtu vaše myšlenky! Jednoduchost mého žaponského bytu vás překvapila! Buďte ujištěn, že pokoje mého nejvyššího pana chefa, ministra kultu, jsou zrovna tak prostícké — a vzdušné — jako tento. Máte ještě nevkus naší domoviny! Chybějí vám zde skříně, stoly, židle — stěna pokrytá obrazy, jiná, na níž celý výklad porculánového zboží —! Zde soustřeďují zrak i mysl na vásu neb vásičku, jedinou větévku, na jeden obraz, neb na několik klasických veršů na papírů — čili vtělení se několika dnů nálady venku v přírodě, jediné epizody ze života, z dějin velikého národa, jenž v malém velké zbožňuje, střídmy jest v jídle, pití — i požitcích uměleckých — leč právě proto jest nejvyšš výběravým, žel mnohdy až i orthodoxním . . .“

„Ostatně podívejte se, že ne-li na stěnách, za nimi mám celou obrazárnu,“ řekl, vstal, rozmachem dlouhých svých paží

rozsunul pohyblivé stěny za našemi zády — vonný dech zahrady vrhl se k nám, šelestily větve, ve slunci koupaly se nesčetné květy polostromovitých pivoněk, polekaným plectvem rozhoupané větve vistarii, opínavých svlačců, v guirlandách visely mi nad hlavou, když vyskočiv ven, vběhl jsem v ráj žaponského jara. Zatlaskal v ruce, rozevřela se jihná, protilehlá strana — vstoupila Mata.

Hrbíc se poklekla, čelem se dotknula země, uctivě čekajíc rozkazů. Vyslechnuvši je, znovu se uklonila, zvolala: „Haj — haj! O — hakase — san!“ („dobře, dobře, urozený, učený pane“) — a spěchala kolem domů v zákoutí zahrady, kde byl menší domek — patrně kuchyně.

Na pokyn jeho znovu jsme se usadili. Tu zaslechl jsem tiché krůčky, oddělila se — věru nevím, nebyly-li strop i podlaha taktéž posunutelnými, mezistěna na pravo od nás — v roztočilém župánku — kimonu, barvy jasně modrých kosatců, vešla k nám ona. — Byl bych skorem již vyskočil — tak zapomněl jsem zvyků domorodých — poklekla, něžnými ručkama opřela se o zem, graciesně naklonila hlavičku svou porculánové panenky, sladounce zašveholíc: „Ohajo gozarimas, o danna san“ („dobrý den, urozený pane!“). V okamžiku byl jsem též na kolenou, shrbený uklonil jsem se, čelem dotkl jsem se rohožky a co nejzřetelněji slabikoval jsem jednu z půl sta vět, kterým jsem se pilně učil — „ohajo gozarimas — ohajo gozarimas, o — kami — san!“ („Dobrý den, urozená paní!“) Když ve vzájemném se uklánění překročili jsme konvenci o nebi „do třetice“ — zabručel professor: „Ale dost už!“ — přistrčil klečící ještě O-Haru podušku, žertovně řekl jí cos, čemu ona shovívavě jen se posmála — a obrátiv se ke mně, děl mi: „Jmenujte ji O-Sato-san (slečna Cukr)! Uklonil jsem se, vysvětloval jsem a prosil, bych směl ji nazývati: „O-Haru-san“.

Smála se tomu — a roztomile hřešíc na výslovnosti pří-

zvuku — anglicky slabikovala: „že se jí O-Haru více líbí, nežli vlastní její jméno!“ — I vysvětloval mi, nemálo překvapenému, jak po dvě leta byla pilnou žačkou ve škole americké missie, ale

s ním špatně se učí, tvrdíc, že na něm jest, státi se dokonalým Žaponcem. —

Nachýlila se tvářinkou k nám, a pozbývajíc předešlé své obřadnosti, šelmovsky dívala se na svého miláčka; mazlivě plynula ze rtů jejích, z nichž spodní byl červení slabě nabarven,

patrně škádlivá slova — mně, žel, nesrozumitelná. Dychtiv poučení, znovu tázal jsem se její: mám-li paní jeho oslovovat! „Oje-san“, či „Okamisan“? a přivedl jsem je oba v rozpaky. Zamlčel jsem se a ihned o jiném jsem hovořil — ptal jsem se na zařízení ostatních pokojů, dovtípiv se, jak beztaktný byl dotaz můj. Patře na líbezný zjev ten, tvářinku obdélnou, oduševnělou, tudíž najiště ušlechtlejší krve „šizoků“ a nikoliv „hejminů“, zželelo se mi jí. —

„Neodešlas tedy v bílém rouchu z domu rodičů — nezamétali za tebou, jako bys jim umřela, nepila jsi s ním „san-san-kudo“ — ze tří kořálků vína, mluvě o tobě, nenazývá tě „O-kusuma“ — jsi pouze jeho „mekake“ — „O-Kiku-san“ — „Madame Chrysantheme“. —

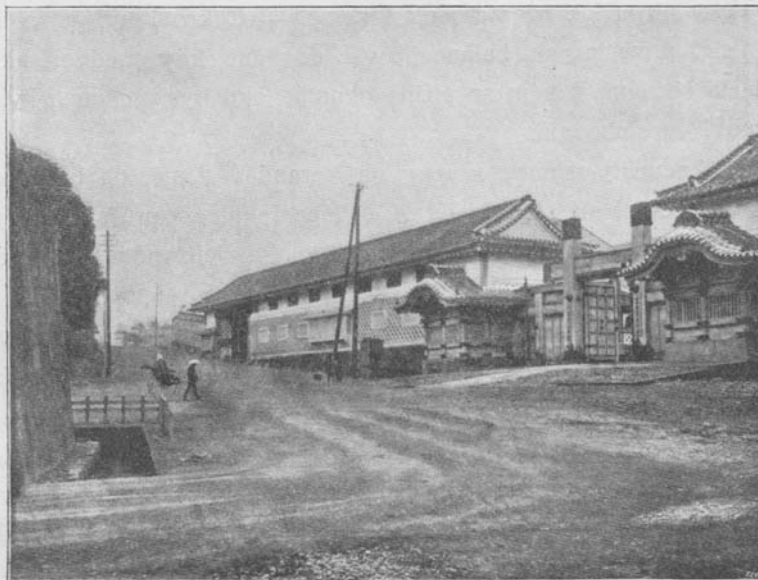
„I aby tě sám ‚Em-ma‘, vládce pekla, soudce všech mužských hříšníků — na oleji škvařil...“

Upravoval jí jehlici ve vlasech v námětu chvilkové dvornosti a já prosil, bych směl si prohlédnouti umělecký účes ten — hřebeny a hřebínky, filigránní práce z želvoviny, stříbra, yadu — a hádal jsem, že na jisto čtvrtroční příjmy páně professorovy padly jen na výzdobu roztomilé té hlavičky. I chválil jsem, a zdálo se mi, jak pod pudrem zarůžověly jí líce. I čtveračivě tázala se mě cos, a já jako dobře vyučený papoušek odříkával: „Nippon kotabade zondži masen“ (žaponského jazyka nejsem znalý). Zasmála se, a nachýlíc se ke mně — až v černých, věru nepatrně jen šikmých očkách jejích zřetelně viděl jsem oba diblíky — chválila, jak dobře vyslovuji žaponsky, abych zůstal v zemi „Deseti tisíců kvetoucích klasů rýže a tisícera písni podniků...“

I patrně, by se přesvědčila, mnoho-li rozumím žaponsky, tázala se mne cosí. Já, hlupec, nečekaje, aby mi hostitel vypomohl, zablyskl jsem se frásí: „vakady masen“ (nevím) — na dotaz její, jsem-li ženat?

I vybuchla v smích, a vzpamatujíc se, patrně stydíc se za rozpustilost svou, uklonila se mi, omlouvalo se — dítě veselé, hádal jsem asi šestnácti-, sedmnáctileté.

Zvedla se, odběhla a přimesla několik dýmek — sáhla si za pas, odepnula „tabako-ire“, nacpala dvě dýmky, podala je nám, sama čekajíc, až on vykouří, bylať dýmčička patrně její — neb

„Jašiki“, bývalý příbytek Dajmů.

Irčan z titěrky té kouřil zajisté jen k vůli „žaponskému“ dnešku. Dvakráte — třikráte vydechnouti, či jak Žaponci říkají a činí, „napítí se tabáku“, vyprázdní mosazný půlžalud ten až na žhavý popel, kterým už tolik děr vypálil jsem si na šatech svých, nežli přiučil jsem se opatrnosti a používal jsem žaponské misky na popel — „haj fuki“. Dýmky byly z mosazi, pěkně tepané, pouzdro tabákové kožené, ozdobeno vypouklou hlavou dračí, ne-

stvrně velikou na tenké tělo, dovedně vytlačenou a zlacenou. „Netsu-ke“ čili ozdůbka, knoflík pouzdra, byla jemně ze slonoviny vyřezávaná skupina myšek, lezoucích do soudku, velikostí lískového oříšku! Jak dovedné a jemného hmatu byly asi prsty řemeslníka-umělce, kdož tu řezal, hladil nástroji, velikostí jehly, myšky, z nichž nejmenší byla o málo jen větší rýžového zrnka!

Mata přinesla tři stolky lakované, jako na čaj podnosy, lavičky nizoučké, na píd jen od země. — Cukrovinky, čaj a koflíčky přinesla pak, balancujíc vše dovedně, když u dveří ukláněla se nám, k nám se plížila ohnutá, jako by samému „Tykunovi“ posluhovala.

Zacupaly drobné krůčky na verandě: „Umé, oh Umé-ko,“ zvolal dívčí hlásek, a u dveří, či lépe řeknu v „průřezu stěny“, objevila se čarodějem vykouzlená loutka, jejíž péro právě doběhlo.

Nehybná, polekaná stála tu, hleděla na mne, s nožičkou vykročenou — „mám či nemám“. Něžné slůvko z matčiných úst, a dítě pokročilo, s vážností a obřadností veliké dámy, pokleklo, narovnaloby ručky, ku předu na zem položilo je, čelíčkem dotklo se země, hlasitě vdechlo sykot žaponského pozdravu a — patrně péro znovu nataženo — hláskem stříbrné rolničky vyzpívalo: „konnyči-vá“, a jiné mně nesrozumitelné. —

„Naše dceruška „Ume“ („Slíva“), „O-Ume-san“ (slečinka slíva), neb „Umeko“ („naše malá Ume“), vysvětloval mi, ruce po ní vztáhl, a ona několik kroků popošedši znovu před otcem na zem čelem poklonila se, načež teprve volnými krůčky šla k otci.

Vzav ji jemně kolem pasu, lehounce přitiskl si ji k boku — bez ostychu patřila mi v oči — jak rád byl bych ji přivinul k sobě, vtiskl jí polibek na čítko, ohmatal ji, v pravdě-li je z masa i krve, neb jen z „papiere-mache“? Ven byl bych ji vyvedl, běhal s ní, po zemi lezl bych, bruče jako medvěd, a matka její zděsila by se, Ume utekla by — před potřeštilým barbarem.

I cítil jsem v srdci, co nejen něha byla, ale i lítost jakási — bloud já — nad dítětem rozkošným, k pomilování.

Hle, zdobné, velmi zdobné — nebylať výše velikých loutek — ale zdařilé druhé vydání matinky.

Jedině barva vlasů, tmavě kaštanová, prozrazovala původ euroasijský. Byloť kimonko, spodní šat, pás „obi“ z téže látky, a ovšem, jak v Žaponsku, kde děti strojí jako dospělé, ani jinak býti nemůže, stejného střihu. Týž účes jen jehlicemi, hřebínkem při podrobnějším pozorování lišil se od matčina. Stejně napudrované tvářinky, černé, dosti velké oči matčiny byly, i úsměv, který teprve nyní vykouzilo v tváři otcovo polaskání, napodobilo, či zdědilo poupě miloučké, cizokrainé, po své matce. Rozkošné, růžové její ručky měly prsty dlouhé a jemné, péči vypěstěné dlouhé nehty, jako matka. Na nohou měly obě, velké i malé dítě Jara, lakované polostřevíce, polosandály, jež držely palce nohy v podivné té — o jednom prstu — „ponožce rukavici“, „tabi“ zvané.

K matince šla pak, která hladila ji, rovnala na metr dlouhý, vzadu v obrovský uzlík uvázaný pás, načechrávala ji, za krček sahala jí, kde na hedvábné tkanici pod košílkou uvázaný amulet snad ji tlačil — nebesa — tak ulízané, dokonalé, vybroušené, vyleštěné dítě kde jinde našel bys, cizinče, než v zemi pohádek a největšího i nejpraktičtějšího realismu.

Nabídl jsem jí cukrovinku — z rýžové mouky a z medu — vůně po jakýchsi květech, které měli jsme požívat, srkající čaj, bezbarvý téměř a bez cukru.

Vzala ji, zvedla ručky k čelu, ohnula se v bocích, uklonila se děkujíc: „Arigato o-iši-san,“ (děkuji, pane doktore), nebesa vědí, proč mne tak titulovala.

Roztál led upjatosti žapoského dítěte, které dříve nežli hrám, vyučují španělské mnohem přísnější etiketě — přineslo si podušku, usadilo se mezi mnou a tatíčkem svým. Tak rád byl

bych ji viděl pomazliti se s ní, v klín aby se mu posadila, zadováděla si, zlatým tatíčkem nazývala jej — — — — —

Mata a dívčice jakás, tváří i oděvem odkudsi z vesnice, chuděrka, přinela na dvou malých podnosech různá jídla.

Nepočítal jsem všecky ty mísky a mističky, mezi nimi „čášky“ velikosti ořechu, aniž také, kolikrátě obě naše Heby přišouraly se k nám po kolenou s novými věcmi a věcičkami; jen tolik vím, že rozmanitost byla tak veliká, jak nepatrným bylo quantum, vyjímaje kbelík rýže, z kteréhož měchačkou jakous nabírajíc nám doplňovaly větší mísku, když nám na ní ubývalo rýže, tohoto chleba Žaponcův. Ale i v Žaponsku chudým často ani „chleba“ není popřáno.

Měl jsem v podezření, potvrzeném později samým panem hostitelem, že ani ručky jemné paní O-Haru, či O-Sato, ani upracované ruce zestárlé Matay nevyrobily děl těch uměleckých, zrodivších se v žáru a slaboučkém kouři „hibačí“ a čínsko-žaponské kulinářské fantasie. Většinu jich přivezl během: v kurumě odkudsi z „ryorije“, žaponského restaurantu.

Dík ochotě a vědomostem profesorovým, napsal jsem si jídelní lístek prvního mého trpného vystoupení v Žaponsku jako — labužníka. Během půlčtvrta měsíce mého pobytu v zemi, kde štětcem, dlátkem, nožem z čehokoliv vytvářejí mistrovská díla a dílka svrchované krásy, kdežto v kuchyni jen hudlaří, oči mé s žaludkem často se nespáříly, arciže na úkor poslednějšího.

Budiž tedy, buďtež zvěčněny!

Hostinu zahájila polévka „suimono“, v nádobkách velikosti půl skořápky slepičího vejce. Vaří ji z bobů, které rozmačkané nechají uležeti jako sýr, a z rozemletých, na slunci sušených ryb. Zapíjelo se vínem rýžovým „sake“, jež teplé je dosti dobré, příchuti španělských vín, nemilou náhodou smíšených s pivem, polévkou, čajem, z nádobek velikosti — náprstku. — Následo-

valy kuličky z rybího těsta a „sašimi“, sekanina z čerstvých, syrových ryb — a „sake“. — Ryba, vařená v omáčce „soja“ — a „sake“. — Mikroskopické kousky slepičího masa, kořeny lotosové povařené s nasládlým arakem, zvaným „mirin“ — a „sake“. — „Suno-mo-no“ chaluhy mořské v octě. — „Čavan“ — polévka z ryb a hub. — Syrová ryba — „namasu“ s octem a zeleninou v octě („ko-no-mono“) a — „sake“. — „Aemono“ salát z nepovědomých věcí a se „sojou“ i „dajkonem“ (po syrečcích zapáchající pikantní řetkvi). — Opět polévka — a rýže, rýže ad libitum — — — a „sake“.

Paní „Jaro“ či „Cukr“ pečlivě toho dbala, bych nezůstal hladov, a nechával-li jsem jen chvíli „sakazuki“ (náprstek) nepovšimnutý, připíjela mi, smáčeje si jen rty. Bylo zřejmo, že mě chce prodati zlobožce nestřídmosti. — Dobrácky jsem se jen pousmál. Kdož by se také bál nápoje, jako je čaj žaponský, tak slaboučkého a „neviňoučkého“. A pak, ku podivu, stěny kolem mne se zatočily, podlaha se rozhoupala, štěstí, že zkušený a mé záliby v černé kávě dobře si povědomý hostitel můj, sám také jsa jejím ctitelem, kázal ji přinést. Za chvíli bylo mi dobře — v hlavě i v žaludku.

Zatím vzdálily se matinka i s děvčátkem, služebnice odklízely, rohože zametaly; zvedli jsme se a šli jsme do zahrádky.

Ve stínu slaboučkého kafovníku seděly na rohoži a s panenkou si hrály matinka devatenáctiletá a děvčátko ještě ne tříleté.

Zvedly se, šly cizinci pochlubiti se zahradou a pohledem s pahorku. S Umeou tak už jsme se spřátelili, že jsem ji vedl za ruku a naslouchal jejímu odměřenému, žel, jen žaponskému, a přece zase také jen dětskému povídání, na něž jsem nevěděl jak jinak odpovídati, než „haj, jorošaj“, neb „keko“ (krásné), když zářící radostí ukazovalo mi kvítek, nebo větévku jen některého ze svých miláčků.

Zahrádka byla dosti rozsáhlá — končila až nahoře v půli pahrbku, hraničíc na zeď maličkého, velmi zanedbaného božišťe kteréši buddhistické sekty.

Několik kroků za domečkem, jenž hostil Irčana a jeho štěstí i — vinu, ruce dovedného zahradníka, jimž byl syn Matay, jeden z běhounů professorových, slaboučký pramének upravily na potůček bublající mezi miniaturami skal, mezi břehy aralií a kapradí; ani malý vodopád a můstek nechyběl tu . .

„Sava — sava‘ — — slyšíš-li, urozený, cizí pane, jak bublá potůček náš ‚sava, sava‘;“ usměvavě povídala mi maličká průvodkyně má, což mi ochotně tlumočil její tatínek. Pak žertem vyzvedl ji vysoko, vysoko — — hrozil jí asi, že hodí ji do vodopádu, kde právě vody nebylo s dostatek ani pro žábu, a já byl jsem mu za to tak vděčen, že zanecháváje upiaté anglosaské rezervy, aspoň na chvíli byl člověkem — a otcem. I chytily jej na chvíli malouňké ručky kolem krku a před nimi, usmívajíc se štěstím, po můstku kráčela tichými, drobnými krůčky O-Haru, stále se ohlížejíc za ním — následuje-li ji — — —

Vystoupili jsme, jdouce vzhůru stezkou, mezi jemným chmýřovitým bambusem „moso-dake“, cípem, který tvořila zahrádka se starým klášterem. Střechy zlatožluté, nahnědlé neb sivě šedivé vyjímaly se jako v nekonečno se rýsující, podivně vykládaná šachovnice, s figurkami na způsob vztyčených oblud, jimž se tu podobaly budovy vládních úřadů slohu kasárnicky evropského.

Staříčkový bonz, vetchý strážce zchátralého, již také marasmem trpícího božišťe, vyhlížeje přes nízkou zídku klaněl se a zval nás dovnitř, dychtě po změně, zábavě i zpropitném.

Posadil jsem si Umé, maje klobouk pod pažďím, na rameno, aby lépe viděla. Chytla se mne jednou ručkou kolem krku, a když jsem si s ní trochu začtveračil, druhou mi vjela do vlasů, aby se jich bezpečně přidržela.

„Oh, Uméko,“ kárala ji matinka, všecka záříc radostí, že si tolik hraji s jejím miláčkem.

Pak mne vedli dolů, do kuchyňky, kde bylo hrnků, hrnčků a jiného náčiní tak drobného, že bych to byl mohl šmahem všecko,

Mausoleum Šogunů.

bez obtíží, odnésti ve dvou kapesnicích, kromě těch „hibačí“, truňlíčků, ohnišť, jež bych byl arci musil vzít podpaždí.

Potom v domečku samém, v němž evropské zlombidlo a žapanská větévka polodivokého květu hráli si na rodiče, ukazovali mi a demonstrovali život i zařízení domácností, oč prostší, o to šťastnější.

A malá má přítelkyně, matince do řeči se pletouc, ukazovala

mi svět ještě menší, svět svých loutek, jsou šťastna, že má ko ho poučovati.

I odsunovali všeliké ty příhrádky, kde mají uloženy šaty, vásy, obrazy, sošky, kterými se dle historických už předpisův okrašlují výklenky pokojíku; kde mají přichystány podušky i pokrývky přenosných loží, jež ustýlají na zemi; také noční lampičky „andon“, poloviční to papírové lampionky hojně zdobené pestrými obrázky. Otvírali mi kufříky, „hitsu“, aby se zrak můj pokochal a prsty mé pomazlily brokáty i hedvábím něžných barev, bohatými výšivkami, jež závodily s malbami nejjemnějších štětcův.

Zůstal jsem u nich až do večera.

Když pak jsem se s nimi loučil, když jsem zpropitným, v červeném papírku zaobaleným, obdaroval uklánějící se a po zemi se šourající služebnictvo, když do syta jsem se naposlouchal „Arigato zondžimasu“ — důkuvzdání vděčných lidí, když potom k závěrku dvě „Jar“ se mi uklánělo, jedno teprve útlé poupátko a druhé, máf jeho, nedávno rozvité, a když jsem již posléze usedl do kurumy a bylo konec všem těm okamžikům z míry blaživým: zželelo se mi pojednou, že se probouzím z libého sna, a pojal mě stesk, že mi tady také někde neustelou, ale že mě dají naspěch, aby se mne již zbavili, zavéstí stále se usmívajícími běhouny v střízlivou všednost velikého hotelu.

Jel jsem ulicemi, kudy se tolik lidí navracelo domů — spokojených i nešťastných, veselých i sesmutnělých, leč jednakého klidu na tvářích.

Ještě několikrát jsem jel touže cestou, abych tu pookřál a štěstím jiných se potěšil.

* * *

V hotelu bydlil kdosi, jenž mi všelicos vysvětlil.

Byl to mladičký ještě kollega profesora T., Němec velmi sdílný, téměř povídavý. Už na třetí rok tu bydlil, sdíleje se o své

vědomosti s těmi, kdož si od něho za malý honorář s velkou vy-
počítavostí kupovali evropský um.

Na společné procházce sadem Šiba, sestupující schodištěm
mausolea Ota-maya, šoguna dynastie Tokugavské, setkali jsme
se s pěkně urostlým staříč-
kým Žaponcem. Ten spatřiv
nás uklonil se vážně profes-
soru, jenž jej uctivě zdravil
po evropsku smeknutím klo-
bouku, ale slovy žapon-
skými, načež obrátiv se ke
mně řekl mi:

„Hleďte, to je tchán kol-
legy T.!“

Ohlédl jsem se rychle.
V pyšné chůzi, v hrdé po-
stavě pomalým, ale pruž-
ným krokem si vykračují-
cího stařečka, v jeho kroji
hedvábném, a jak mi připa-
dalo, staršího již stříhu, za-
manulo se mi zřítí některou
z figurek samurajů — jež
často jsem vídal — ovšem
jen na prknech žaponského
jeviště. I slovy dal jsem
výraz myšlenkám svým,
zatím co jsme vcházeli
v malý buddhistický chrá-
mek, podobající se veliké
lakované krabici, v níž
v pološeru zprvu jen dvě

barev jsem rozeznával: věkem valně stlumenou, zamřelou červeně, kdysi krásného třešňového odstínu, a zlatožlutý blyskot banálního mosazu v tisícových, rukou uměleckou vytepaných a vyřezaných okrasách, svícnech, z čehož teprve, když oči poněkud přivykly šeru, pomalu vystupovaly jemné, něžné tóny bronzů, cloisonné, brokátu a barev i dnes ještě ohnivých v panelách vyřezávaných stěn. Chvilí mlčeli jsme oba, pak on laskavě vysvětloval, jmény i daty mě zahrnul, zapřednášel si o umění žaponském a to tónem střízlivým, tuze střízlivým, kde zrak se opájel a nozdry vdechovaly těžkou vůni malých tyčinek podivného kadidla. Teprve když jsme se octli venku, o své újmě vyprávěl mi svým věcným tónem o seznámení se profesora T., patrně až do všech podrobností mu známém, s hezounkou Žaponkou, tehdy ještě „školačkou“, i o lichváři, otcí jejím, jenž jsa majitelem malé pokoutní zastavárny, sám prý chytře mladíka cizince svedl k manželství tomu na výpověď — a za dobré zaplacení — —

Těžce prý to nesl dívčin děd, pyšný „otokodate“, duchem i zvyky žijící ještě v starém Žaponsku — muž, kterého jsme byli před chvílí potkali. A odbočiv na chvíli teď mi vysvětloval, čím byli v Žaponsku starém, to jest ještě před třiceti, čtyřiceti lety, „otokodate“ čili „mačijakové“, odvážní, pyšní ozbrojenci z lidu, slavení zkazkami i zpěvy, stateční šermíři, tribunové lidu, jediní jeho zastanci proti libovůli rváčské kasty „samurajů“. Pak ve svém líčení vrátil se zaš k Ní, a ku podivu, o Ní když mluvil, ztrácel ve hlase veškerý přízvuk ironie: jak v žilách slečny Cukříčka N. probíhá ušlechtilá, ohnivá krev předků, prostým lidem kdysi slavených — a jak všem bylo nápadno, proč tak snadno zapomněla tradic i pýchy rodinné a ponížila se ke konkubinátu s cizincem, jehož pobyt i láska zajisté jsou jen na neurčito.

Zřejmě že tu rozhodla upřímná náklonnost hezounekého

domorodého kvítka k tomu pěkně urostlému, sladkomluvnému cizákovi.

Kráčeli jsme souřadím stera, či po žaponsku: „tisícera“ kamenných svítlen. Stromy divné vedly řeči v šumotu, v němž vesele zvonili skřivánkové, ale i smutně krákoraly vrány, nařikající na chudost chrámových kuchyní. Potkávali jsme roztomilé figurky žen a dětí. Obrázek za obrázkem míjel jsem, živé to doklady pestrých knih o Žaponsku, v něž jsem do nedávna nedůvěřivě nahlížel — inu, krátce a dobře: horoval jsem pro Žaponsko. I hájil jsem tudíž a omlouval Irčana vůči skeptickému Němci, nařikajícímu jako ony vrány nad našimi hlavami, jaký nerozvážný kousek vyvedl jeho kollega a jak to špatně skončí.

Nesouhlasil jsem a docela jinak jsem věštil. Tehdy mnoho se mluvilo i psalo o Angličanu, kdysi professoru, jenž se nejen mlouvou, krojem, mravy, manželstvím požaponštil, ale z poctivého přesvědčení i buddhistou se stal a tak samými Žaponci byl adoptován a milován, že jméno jeho Lafcadis Hearn požaponštili na Koizumi Yakumo, a když zemřel, pohřbili jej buddhisticky slavnostně a na útraty národa! A jiný ještě případ mně známý jsem připomínal, kde obchodník, protestant, po dvacetiletém soužití pojal Žaponku, matku svých dětí, za manželku za všech ceremonií přísné své církve. A hledě se pochlubiti svými pokroky v žaponštině, citoval jsem přísloví: „ni do aru koto va san do aru“ — stalo-li se čos po dvakráte, stane se i do třetice — proč by tudíž námi pomlouvaný Irčan nenásledoval daných již příkladů? Proč by od štěstí, jež se nabízelo, prchal a hledal je jinde? Připomenuv si miloučkého zjevu rozkošné té panenky — „Uméky“, pousmál jsem se obavám skeptika vedle mne jdoucího. Ty malé paže a líbezný úsměv malé „Slívy“ oč že pevnější jsou slibů a závazků do matrik zanesených, dumal jsem.

„Vsadil bych se s vámi —“ chtěl jsem zakončiti dodatečně

nahlas projevené myšlenky své, „že — —“ ale professor D. mne přerušil:

„Sám bych si přál, abyste vy měl pravdu a ne já, škarohlíd, jak jste mne mimochodem ráčil titulovati. Leč zapomněl jsem vám ještě cosi říci. Kdosi — jenž prý dobře do věci je zasvěcen, tvrdí, že kollega můj zasnouben jest v Anglii. Týden co týden dostává prý odtamtud psaní a odpovídá na dopisy, psané rukou dívky, která tam za mořem už asi nařiká — proč snoubenec její nemá se sňatkem naspěch! — To vězte — a suďte nyní, prosím, proč je mi tak snadno předpovídati neblahou budoucnost — — —“

„Toť hanebné!“ zvolal jsem rozhorlen, „to jest, promiňte ne — nemohu tomu věřiti, že by byl pan T. takým hanebníkem; snad je to jen omyl! Snad má sestru za mořem a nikoliv snoubenku — — —“

„Buďte ujištěn, pane V., že kdo mi to řekl — dobře byl informován; není o tom pochyby — — —“

Leč já jsem přece nevěřil, ač u srdce jsem cítil, jak se mi sevřelo a jda kolem stromečků malých, jež nedávno ještě byly v rozkvětu, mimoděk jsem myslil na ně na obě, jak budou nešťastny — — —

* * *

Větrem nadýmání jsouce vesele vláli na stožárech bambusových pestrobarevních — kapří. Z papíru ovšem, někde i z hedvábí. Kolik se jich na stožáru „mrskalo“, tolik bylo v domě chlapců. A nad kterým domem nebylo této standarty, tam se dnes tváře mrzuté schovávaly, potají tam žena bledla závistí, tajená slza vytryskla v úkrytu.

Byl svátek chlapců. Děvčátka dávno již — a to výstavou svých panenek i jiných hraček — oslavila význam svůj v rodině, a stejně okrášlená jako bratříčkové jejich vyrojila se před domy.

Plny byly jich vozičky. Byl to lid veselý, jenž se dnes procházel nebo se projížděl ulicemi ve slavnostní výzdobě města. A téměř každý ten chodec prohlížel si tyče ty a počítal, tu s úsměvem, tu závistivě a jen jakoby pokradmu, kde kaprů bylo třeba i devět. Čtveračivě otáčela se za mnou Umé napřed jdoucí, počítám-li správně. A když se se mnou pomazlila její veselá očka, již jsem křičel, prsty na kapry ukazuje: „nanatsu — itsutsu — jotsu —“ až se mnohý Žaponec pozastavil, že tak hlasitě ulevuji svému zájmu na rodinném bohatství Tokijců. Nedávno Umé učila mne počítati do desítu — na růžových svých prstíčkách i pomocí kaménků, a když laškuje s ní mátl jsem si číslice neb, což by věru nebylo nic divného, jinak jsem čísla vyslovoval nežli ona, kárala mne táhlým „óh — óh“, hned však zase rozkošně se zubíc malý smíšek roztomilý, když jsem se namáhal dáti tváři své výrazu nejhlubší zkroušenosti.

Po chvilkách i matinka její se ohlédla, plaše, někdy s jakousi prosbou v očích hledajíc toho, jenž byl brzy vedle mne, za mnou neb přede mnou, jak uráčilo se rozmarům jeho „hikika“. Vezl se zamračený, jakoby právě proto musil se kaboniti, že dnes tváře všech viděl veselé.

„Vida!“ řekl jsem si, „tedy i v žaponské domácnosti bývají přeháňky a pan manžel na celý den se kaboní — — —“

Seděli jsme v čajárně „Velikého štěstí“. Mimo nás byla tu větší společnost Žaponcův a dva Evropané, již značně v dobré míře účinkem hojně požitého vína rýžového a zpěvu i žertu dvou gejš, z nichž mladší, velmi hezounká, spatřivši „O-Haru“, drobnými krůčky chvátala ji pozdraviti. Co obě na zemi „v prachu pozemském“ se zdravily, šeptal jsem professoru T.: „Nemračte se tak — u přítomnosti tolika půvabu a sedmi bohů štěstí — —“ a kdož ví jakou hloupost byl bych ještě řekl — nebýti toho, že se mu cosi blysklo okem — — ač ústa zdvořilou jen a běžnou proslovila frázi o nervech a hlavě — co po čertech zdálo se mi

býti podobno anglickému: „Mind your own business!“ („Starejte se o své záležitosti!“)

„Hm,“ řekl jsem si, „jest to horší, nežli jsem se nadál,“ a abych jej zaměstnal, nechal jsem si ze skupin bůžků na kakemonech a panelách vysvětlovati ony ze sluhů všemocné žaponské paní Štěstěny, které jsem dosud neznal. Viselo jich tu několik na stěnách, ba i jakýs oltářík byl tu s bohyní vyřezanou z lesklého žloutoučkého dřeva. Byla to „Benten“, bohyně lásky, jediná žena a jediný líbezný zjev mezi tolika karikaturami starců neb vypasených břichopásků podivné té družiny. Byl tu „Ebisu“, třímající kapra — patron pilné, poctivé práce; „Hotej“ s velikým pytlem na zádech a větším ještě břichem, s vějířem v ruce — symbol spokojenosti a dobrosrdečnosti; „Bišamon“, bůh války, s pagodou a s kopím — dnes v Žaponsku nejoblíbenější patron úspěchu mečem; „Dajkoku“ na pytlích rýže — bůžek pozemských statků a hojnosti; „Fukurokožu“, staříčkový mužík šišaté hlavy, symbol dlouhého věku i moudrosti, a konečně jeho pan kollega „Žuróžin“ ve společnosti jeřába, tuším patron literátů, malířů, diplomatů a kdož ví koho všeho!

Zatím gejša, patrně dobrá přítelkyně O-Hary, vrátila se ku společnosti, od níž dělila nás napolo jen uzavřená mezistěna. Uchopivši se samizenu, na třech strunách jeho vyluzovala plektrem zvuky, jež jen veliký nadšenec a horlitel pro krásy žaponské promíne lidu věru málo hudebnímu. Staříčkový a slepý Išimura, který v XVI. století zdokonalil nástroj původu prý riukiuského, kdež zvuky jeho prý hady chlácholily, dobře asi věděl, proč místo hadí kůže k potažení samizenu kázal bráti kůži — kočičí. A, by zpěv nelišil se tuze od mňoukavých tónů nástroje, zpívají tu nosem; tak aspoň líbeznost žaponské exotiky netrpí v očích neuznalých, zpěv a hudbu žaponskou nechápajících západních barbarů, kteří sotva kdy porozumějí dějům vyjadřovaným

tu pouze mimikou nám nesnadno pochopitelnou a pohyby tanečnickými.

Po několika zpěvech a tancích hrála si gejša s hosty „ken“, dětinnou hru prsty obou rukou, a já jsem se několikrát marně dotazoval zamklého Irčana na význam těch dějů. Bylo mi líto O-Hary, i malinké mé přítelkyně. Ač obě usmívavé seděly tu a se zájmem, zdánlivě aspoň, sledovaly hru v místnosti vedlejší, snadno v očích mladé, dnes velmi vyšňořené matinky rozpoznával jsem jakýsi žel. I dítě bylo neveselé, tulilo se k matince, občas změřilo otce svého oním dotazným, vyčítavým pohledem dětským, jenž nad mnohá slova jest výmluvnějším.

Dlouho jsme tu nepobyli. Jaksi nakvašeně a dosti hrubě cosi jí kázal, a ona, ptáče polekané, v pokoře se mu jen uklonila; zvedl se, a když po nekonečných ceremoniích se všemi jsme se rozloučili, vsadil ji dole do vozíčku a poslal ji s dítětem domů! Že dítě dříve po vlasech pohladil a louče se na ni se usmál, usmířilo mne, tak že jsem k návrhu jeho, abychom jeli do „Klubu“, potakal, ačkoli jsem jinak již byl hotov utéci pln jsa nelibosti z jeho nevrlého si počínání. V „Klubu“, kdež toho dne byla právě nadobytější četná návštěva nás bělochův, Irčan, jinak dosti střídmý, nevím kolikrát již poručil si „whisky and soda“ a se svými kolegy pro pouhé malichernosti, pro nepatrné rozdílů úsudků, div se nepohádal, až jeden z Angličanů zády se k němu obrátiv, pronesl cosi o „následcích kypících šťav jarních“. T. se jen ještě více zamračil, vstal a sám pustil se do hry karambolu — s nějakým imaginárním odpůrcem. Kdosi se nad ním smíloval a nabídl se mu za spoluhráče, a já, byv přátelsky vyzván, posadil jsem se mezi známé mně již osobnosti mladé, svobodné zdejší kolonie evropské. Po chvíli přišel a k nám si usedl i onen německý profesor, s nímž poslední dny učinil jsem několik vycházek.

„T. jest dnes po čertech mrzut,“ prohodil jeden z jeho kol-

legů — a opatrně naléval si z láhve piva známky „Kirin“, zde a Žaponci dosti dovedně vařeného.

„Nedivte se,“ pravil mně naproti sedící mladý muž, Angličan přírzavělých licousů, doktor práv a žaponskou vládou zaměstnaný v úřadě Šiho-Šo, nevím, v jaké hodnosti, „znám dobře příčiny jeho rozmrzelosti. Dostal od slavné Kejšičo (policie) důtklivý dopis a snad už „shůry“ nějaký pokyn! — — — — — Helo! T., pojdte sem a nechte hry; řasa, tak špatně hráte jsem vás ještě neviděl. Oč, že uděláte díru!“

Ale T. jen se ušklíbl a teprve na nové zavolání s tágem v ruce přistoupil k nám, láteře, že jej rušíme ve hře.

„Keep cool, friend!“ pravil rudovous, přitáhl si jej za rámě, pošeptal mu cosi a sáhnuv si do kabátu, vyjmul úřední jakýsi spis, ukázal mu jej — načež k nám se obrátiv děl: „K čemu tajnosti? Bezpochyby víte to již také — — — Naše pečlivá máť, slavná vláda, z přílišné starostlivosti o dobrou pověst země znovu přiostrčila zákon proti konkubinátu cizincův se Žaponkami. T. a já budeme se musiti co nejdříve vystěhovat ze svých domků — aneb vystěhovati je, které byly nejlepšími našimi učitelkami žaponské mluvnice! Kat aby je spral — totiž ne vládu, ale pana Lottiho a jeho plagiatory, všechny čtenáře a čtenářky, celou tu havěť turistů, kteří doma žvaněním o manželství na výpověď v zemi třešňových květů — „d m it“, přivádějí slavnou naši vládu do rozpakův a k stydlavému červenání se! Ať teď někdo tvrdí ještě, že Dai Nippon jen povrchně se civilisuje! Nešklebte se, vy barvíři čajové plevele. Vám není zle, to chápu, jako privátní osoba, obchodník, zákon nějak obejdete. My však, jež vláda má v žoldu, jsme pod přísnou kontrolou. Má roztomilá Ajamé odstěhuje se tudíž co nejdříve ke svým rodičům, a v mém mládeneckém příbytku bude mi hospodařit čínský „boy“. Krátce: budu vydržovati dvě domácnosti a „boys“ budu tak dlouho měniti, až najdu takového hlupáka, který při nákupu jen čtvrtinu „skvizu“

strká do svých kapes! A kdykoli půjdu navštívit svou rozvedenou, což mimochodem, po čertech je mi s cesty, abych bral s sebou „malých pozorností“ pro celou sedmičlennou rodinu — drahý žert — a ke všemu nejsou mi ani pan tchán ani „švagři“ zvláště sympatičtí. — Jen se zubte! Hé, „boy“, kostky sem! Hoďte si, kdo zaplatí láhev dobrého vína. Mám sucho v krku — a na zdraví slavné, cudné naší vlády! Ať žije konsekventní provádění hesla: „Asie Asiatům!“ čili podrobněji „Žaponsko Žaponcům!“ neboť ostří zákona namířeno jen proti bělochům, o jejichž domácnost starají se drobné ručky Žaponek. Z Evropy, z Ameriky může si importovati kdo chce co chce, třebaš z nejpověstnějších čtvrtí. Well, pánové, na zdraví nás rozvedených! Jen se nečervejte vy tam! Či myslíte, že je nás tajno, kde nyní bydlíte?“

„Konec Žaponska! Jest na čase, bychom šli. Však mně smlouva jak tak brzo vyprší. Hůře je tamhle s kollegou T. Obnovil smlouvu, a manželství jeho požehnáno — má roztomilou dcerušku, viděl jsem ji nedávno — vypadá jako čtyřletá. Heló, T., co budete vy dělati...?“

„Oh, stop that prattling!“ (Dost toho žvástu!) rozhorleně zvolal T., a uchopiv klobouk bez pozdravu odešel — — —

Někdo prohodil: „Chudák!“ i sám mluvka přikývl a opakoval: „Ba věru, že k politování!“

Já spěšně zaplativ, uklonil jsem se a šel domů, mysle jen na ně obě a v důvěře, že není T. bez srdce, maloval jsem si závěrečné rozřešení dilemma barvami nejrůžovějšími.

Když jsem je znovu navštívil v den sváteční, ve chvíli jsem postřehl, že pramálo vítanou dnes jest má návštěva. Mata přemáhala se, aby nebyla na ní tuze zjevnou rozmrzelost. Stín rozložil se jí po všech vráskách ve tváři; paní domu jen se mi uklonila a pak zmizela v zahradním domečku. Umeko, kopírujíc patrně matinku, vážně chodila, spoře mluvila a to jen na povel

otcův, by se za chvíli jako malé kachňátko odbatolila za svou matinkou.

Nevěda snad, jak jinak se mne zbaviti, T. předstíral komusi slíbenou návštěvu; ani čajem mne nepohostiv pravil, že pěšky půjde se mnou až k blízkému stanovišti vozičkářů.

Vyšli jsme, aniž bych se byl mohl rozloučiti s přítelkyněmi, jež mně tu mnohou chvíli zpříjemnily půvabem, žertem i poučením. Ohlédl jsem se ještě na roztomilou, nyní zelení stromovou úplně zakrytou chaloupku — v předtuše jakési — že vícekrát nebudu šlapati po heboučkém písku a mezi balvany a balvánky.

Nebývám dotěravým; leč tentokráte nedalo mi. Šli jsme samotni ulicí uprostřed zahrad, tichem rušeným jen nepatrně mým vozičkářem. Pln jsa tesknoty zeptal jsem se ho — co pravdy na onom v Klubu přetřásaném novém zákoně. Nebyl mu dotaz můj milým; suše, jakoby mne poučoval o něčem, což v nijakém není spojení s ním samým, vyprávěl — jak již po druhé obdržel přípis, konečně včera i určitý povel, že nesmí společně bydlet se Žaponkou, která není úředně (civilně) s ním oddána. Pak se rozohnil, zapomněl na rezervu — dal mně chvílku jen, leč přece nahlédnout v srdce své, kál se, litoval, želel mladické chyby, vysvětloval cosi o okovech, přistříhnutí křidel — ale i něžně mluvil o ní, o upřímné její k němu lásce. — A když pak vyslovil sladké jméno svého dítěte, oči mu zvlhly. I ujal jsem ho v podpaždí a tiskl rámě jeho k sobě, aby chápal, jak soucit a nikoli zvědavost vložila mi otázku na rty. Vkročili jsme v živou ulici. Zdaleka spatřiv nás nezaměstnaný kuruma hnál se k nám, aby nabídl vozičku a sebe cizinci pěšky jdoucím. Pablesk radosti kmitl se mi myslí, setřásl jsem náladu dosud pochmurnou a žertovně zalomcovav ramenem společníka svého zvolal jsem:

„Muži neprozřetelný, napravte tedy křivdu! Lék jest po ruce, a není nikterak odporný. Jste jak tak polo Žaponec, nuže, vezměte si ji — — — Zda lepší ženy kde najdete? A jest to i povinností

vaší — pomněte vaší roztomilé dcerušky — zdaž byl byste s to odhoditi poupě, jež na vašem vlastním vypučelo stromu?“

Zastavil se, vyprostil rámě své, vozičkáři pokynul a obrátiv se ke mně, ruku mi podal, sevřel ji srdečně, usmál se polo rozpačitě, polo bolestně, a pravil mi :

„Dík za radu i zájem váš, jak vidím, velmi přátelský. Sám nejraději rozřešil bych dilemma, v něž, doznávám, dostal jsem se vlastní vinou; leč nelze. — Neřekl jsem vám vše — snad neměl bych vám to ani říci — už v obavě, že pozbudu vašeho přátelství. Nejsem volný; zasnoubil jsem se krátce před odjezdem z Londýna — studentská láska — dívka trpělivě čekající, až se navrátím s úsporami, s jménem, abychom si doma založili krb. Neodsuzujte mne, prosím, spíše politujte — — —“

I znovu stiskl mi ruku, a udav cíl cesty vskočil do vozičku — rukou mi ještě kynal na pozdrav.

Stál jsem chvíli rozpačitý v zadumání, až můj vozičkář přítlačiv voziček k samým nohám mým na jevo mi dával — šklebě se na mě co nejpřívětivěji — že dlužno již probuditi se z roztržitosti.

Nikdy jsem tak málo neviděl, jako na cestě této do hotelu. Stero mýjel jsem obrázků, nejsa si jich ani vědom, až ze snění mě vzbudili mniši jakési hlučné sekty buddhismu, bubny svolávající nevšímavé mimojdoucí k pobožnosti v nízkém chrámku.

* * *

Naposledy jsem je viděl obě, když v druhé polovině května jsem se vrátil z pohádky středověku žaponského, z Nikka. do prosaického již, modernějšího Tokia. A maje ještě v mysli čerstvé dojmy, jakoby z jednoho do druhého libého snu začarovávala mne víla-dobrodějka — jel jsem do Kameida. Tam na tisíce vi-

*

selo hroznů květných wistarií, veliké prostranství kolem malého rybníčku, asi ve třicet čajáren rozdělených, jakoby proti slunci zacloněno bylo jediným obrovským fialovým kobercem tisícera dohromady sešitých visutých guirland.

Odleskem zřítověly nejen rohože čisfoučké, ale i tvářinky všech těch dívek, které nabízely neb srkaly čaj z koflíčků, mnohdy těmiže květy pomalovaných porculánů. —

Se strojem fotografickým a v takovém chomáči lidu pomalu se to chodí. Šplhal jsem se na schůdky můstku rozepiatého, sklenutého v polokruhu — i nad tím visely květy nejkrásnější z rostlin motýlovitých — — —

Smály se mi dívky, jak neohrabaně šplhám se nahoru s fotografickou třínožkou, a já dobrým odplácel jsem za to, že na deskách odnášel jsem si něco té krásy, těch úsměvů, scenerie, kterou už po půl století kde kdo kopíruje pro dekorace divadelních pohádek. A tu spatřil jsem ji, ana za ruku bere ji, O-Haru Umeko, by snáž propletly se davem. Za nimi šel stařec — jehož jsem kdysi potkal na schodišti mausolea Šogunův. Spatřila mne. Smekl jsem. Jen posunkem hlavy uklonila se mi skoupě — tak chladně, že mě to zabořelo!

Hledaje, kam se usadit — šel jsem mimo ně, tak blízko cestičky v podstřeší květů na malé rohoži sedících, že ruku natáhnuv snadno mohl jsem (a chtělo se mi) pohladit červení natřenou tvářinku mé malé učitelky, která před měsícem ještě tenounkým hláskem učila mě počítati: hitotsu, futatsu, mitsu — — —

Poklonil jsem se, cosi jsem řekl. — Sklopila hlavinku a jen jedním očkem po mně zašilhala. Starožaponec se zamračil a O-Haru, uklánějíc se, jakoby o květinu něžně zavadil slaboučký dech usínajícího větěrku, pohledem dotkla se mé tváře — až mne zamrazilo i zabořelo. — Chvilí jsem váhal, dvě mých jástev o nadvládu se hádalo — pak zvolna jsem odešel s pocitem, že bych vtíraje se hřešil, že upomínky vyvolávám nemilé — —

Ale než jsem dále odešel, nutilo mne cosi obrátiti se. Znovu setkal jsem se nejen se zrakem jejím — všichni tři za mnou hle-

děli — on s nenávisť napsanou písmem náročných návěští, ona soše podobná, panenka porculánová, jejíž lakem natřená očka zamžila se čímsi; jen malá „Slíva“ pohlížela na mne očima dítěte, jemuž rodiče zakázaly, aby si odskočilo v šum hry vedle se veselících dětí. — — — V hotelu ptal jsem se známého po něm. Řekli mi, že odejel do horkých lázní Kusatsu.

Měl jsem velmi nepokojnou noc. Dlouho nemohl jsem usnouti — stále viděl jsem ty dva květy, jež se stromu setřásla bouře. I hanu kydal jsem na povrchního, ješitného Francouze, jehož Madame Ch. zálibně počítala stříbrňáky — zkoušejíc, není-li některý falešný.

Tam pod usměvavým sluncem a tisíci a tisíci očí líbanými květy dnes jsem viděl seděti dítě prodejného Žaponska s tolika žalem v očích, co ho bylo ukryto pod ličidlem na tváři, že sny měl jsem děsivé. I zdálo se mi, že vidím ji drobnoučkou, jakoby porculánovou figurku, klečeti u nohou obrovského, z balvanu vytesaného Buddha. Malá prosebnice — O-Haru — v témže kimonku, jak jsem ji uzřel v době třešňového květu u nohou bohyně milosrdné — pozvolna šoupala se po O-hajakudu (sto stupních pokání) blíže k nohám obrovského Amidy. A blížíc se k těmto drobněla tak, až pozvolna zbyl jen veliký uzel jejího pásu, jenž přede mnou, nijak se tomu nedivícím, měnil se v trs azálky či rhododendra — —

Zvolna skláněla se hlava „Čistého Květu Lotosu“ a s ním v kámen vytesaná záře — veliký stín vrhající na podivný květ u nohou, až jas barev pobledl a já jen viděl jsem temné, rozplízlé stíny — a pak jsem se probudil, protože venku dali se do pěni.

Ubohá O-Haru! Proč nevyslyšela nebesa prosbu tvou — zda na hlavince tvé spočinul hněv žárlivé bohyně výmluvnosti a vědění Benzaiten-nyo v Ujeno-sadu — kamž nikdy nemá jíti žena společně s mužem —? Zda tam jsi se neopatrností svou provinila?

Přátelé žaponští pořádali mi na rozloučenou hostinu. Nechyběli tanečnice a zpěvačky. Mezi gejšami poznal jsem tu, s kterou v čajárně „Stera (či tisícera či sedmera jen) štěstí“ zdravila se O-Haru. Požádal jsem průvodčího svého, Žaponce tlumače, by se jí pozeptal na slečnu Cukr. Přisunula se k nám uctivě se hrbíc, vycenila zoubky, pousmála se, do misky nalila mně vína, naslouchajíc, co šeptal jí tlumočnick můj, ve společnosti této poněkud ostýchavý. Zatím smáli se, zpívali, vínem a večerí rozjaření moji hostitelé! Jinak vážný Žaponec při hostinách po domácku — to jest žaponských, odkládá rezervu a jest veselý a mnohomluvný jako Slovan.

Zvážněla pak, pohlédla mi v tvář, patrně snažila se vyčistit z ní cosi, a pak přitlumeně chvílemi affektovaně, někdy hlasem zamželým opravdovým citem, s gesty rukou nesnadno napodobitelnými šeptala, což překládala mi, doufám správně, stín můj a honorovaný sprostředkovatel se Žaponskem.

„Kojvazuraj“ — láskou chřadne — „koiši“ — touží srdce po nepřítomném — barbar zlý, posílá jí sice peníze — Angličan věrolomný, leč za choť nechce ji pojmouti — vadnou líčka, jak vadne květ, když podzimek svůj žhavý tiskne prst na ten neb onen list — — — a chopíc se samizenu o lásce pěla mi jakous klassickou píseň — tak že rozjaření rázem umkli, a hříšnými očima svými sváděla mne — lehkomyšlné dítě, dědictví rozmařilého XVIII. století.

Opustil jsem Tokio, Yokohamu, s panem T. se ani nerozloučiv! Do Klubu přestal choditi, a kdož o něm mluvili, činili tak — vůči mně aspoň — velmi neradi.

Vzpomínal jsem často — ještě na řece Yanktse pronásledovaly mne dvě figurky v hedvábných župáncích — pak jeden malý tajfún a zimnice na Borneu setřely živost poetických obrázků

mého života v zemi, kdež štětcem i slovy, a to již před tisícem let — takto kreslili přírodu:

„Měsíc podzimní noci
jasně ozařoval křídla divokých hus,
jichž hejna letěla kolem — — —
šedivá křídla v šedivých mracích.“

A — stydno mi říci — vzpomínaje na profesora T., již nehoršil jsem se tolik. — A na obě vzpomínaje vídal jsem je veselé, jako tehdy, když naslouchali jsme „sava-sava“ — šumění titěrného potůčku žaponské zahrádky.

V Singapuru, všecek uondaný, propocený, časně večer a za denního světla ještě — tedy mezi pátou a šestou hodinou, stál jsem v přístavišti u břehu mořského, by ovanul mne větřík a já nadýchal se svěžejšího vzduchu čínsko-malajských „kampongů“, kdež jako lovec za kořistí — celé odpůldne běhal jsem s kamerou!

Přistal parník anglický, zakotvil asi před hodinou a nyní prvé lodice přivázely zeměchtivé pocestné.

Veliká hejna racků obletovala loď v přístavu zakotvené — šel jsem ke schůdkům, abych viděl prvé vyloďence. Vyskakovaly nebo se těžce na schůdky drápaly osoby všelikého věku a obého pohlaví. — Tu spěšně pokročil jsem ku předu — a již svírám ruku muži velmi udivenému — a jinak neuměl jsem a nevěděl jsem, než že žaponsky vítal jsem — „ohajo“ — sympatického mi MUDra M., Fláma, známého z Yokohamy.

A že hejna racků nad námi krákorala, nemohl jsem než vzpomenouti sobě veršů pěvce žaponského z IX. století, Arivary Narihiry:

„Na ni ši obava
iza koto tovan
mijako — dori.
Vaga omo hito vo
ari ja naši ja to.“

(Zda v pravdě vy jste rackové (mijako — dori: doslovně „ptáci z mého města“), tož slyšte dotaz můj: Zda zdráva ta — po níž já toužím, řekněte mi, co nového v mé otčině?)

A tak s sebou jej vleka na noc a den do svého hotelu, zaspával jsem jej už cestou sterými dotazy.

Vracel se do Evropy — že matka jeho churavěla.

Po večeři seděli jsme v zákoutí prostranné verandy, v pohodlných křeslech z čínského bambusu, a majíce nohy natažené na zábradlí, dýmali jsme libovůni sumatránského tabáku a srkali černou kávu.

Na jasném nebi občas mihnul se stín obrovských netopýrů, světlušky poletovaly horkým ještě vzduchem, tisícero hmyzu tlouklo se o jasně ozářená okna hospodských místností, jiný koncertoval z houští, se stromů, stěn, z podkroví, střech, ale nade vše vynikal vrzavý hlas velikých nad stoly zavěšených vějířů, jež z venku rukou neb nohou v pohyb uváděli klímající sluhové, poloviční otroci velmožného panstva — bílé, žluté i hnědé rasy.

Dnes sám již nevím, o čem o všem mně vyprávěl, čemu trpělivě jsem naslouchal, čekaje stále na příležitost, kdy budu smět přerušit nit jeho čistě osobních upomínek a příhod.

Naskytla se mi, když zapaloval sobě druhý doutník.

„Doktore,“ pravím odhazuje doutník, „děkuji vám za rozmanité a mně vesměs nepovědomé zprávy, a nyní dovoluji mně dotaz: co dělá professor T. a jeho žaponská rodina?“

Podíval se na mne, jako bych zasloužil si toho, by si mne dobře prohlédl — potřásl hlavou a zvolna, na každé slovo patřičný dávaje důraz, pravil: „Oh, muži nevědomý, patrně, jak jste se pohřbil v pralesy, mezi Dajaky a orangutany. Kde jaký východoasijský časopis přinesl o tom zprávu, nejvíce si ale na nás Evropanech, to jest běloších, pochutnal žaponský ultraradikální denník — (přiznávám se, že dnes po 12 letech zapomněl jsem, jak

se jmenuje, a v hlubinách četných svých kufrů hledati že nemám času ni chuti).“

„Napínáte mou zvědavost, prosím, vyprávějte, ničeho mi není povědomo, jinak přece nebyl bych se vás dotazoval — — —“

Přišoupl se blíže, postavil si malý stolek na opačnou stranu, zatleskal do rukou a přivolav tak čínského číšníka, kázal mu, by přinesl čerstvou „sodu“, led a cognac.

Byl jsem velmi nervosní i nedočkavý.

„Prosím, začněte již — hořím nedočkavostí, víte snad přece, že jsem míval s ním i s jeho rodinou styky, na něž dosud rád vzpomínám — — —“

Ponořil se v několik obláček dýmu a narovnal se. —

„Nevím, zdaž mám vám vyprávěti epizodu stručně, věcně, po způsobu lokálkáře na slova i výlevy citu skoupého, či mám-li sledovati vzory jiné a zabásniti si na čtyři sloupce — tolik totiž, jak sám se pamatuji — věnoval případu jistý časopis — bohudíky tištěný jen žaponsky. Nu, nemračte se, pane V., věřte mi, že sám byl jsem dojat — ale po třech měsících a zde ve stínu palm — a,“ plácl se po tváři, „polo uštípaný komáry, dovolte mi, bych nevybočil úplně z myšlenkového světa člověka, jenž léčil beriberi a zkoumal chrchle a jiné destilláty nemocných a deset hodin denně strávil mezi zděmi nemocnic. — Na vaše zdraví a bohdá na shledanou někde — kdož ví kde — vy i já jsme oběžnice, snad opět někde se srazíme.“

„Počkejte, hned —“ vstal a uchopiv velikou ropuchu, která po celý čas, co jsme hovořili, stále skákajíc proti stěně osvětlené verandy — otloukala si hlavu — jemným pohybem mrštil jí do křoví — „tedy k panu T.“

„Krátko po vašem odjezdu — a mimochodem řečeno, odstonal jsem loučení velikým bolením hlavy, — s parníkem P.-O. společnosti vylodila se v naší kosmopolitánské Yokohamě dívka asi dvacetišestiletá, vyčouhlá poněkud a mdlých, jasně modrých očí

— jinak ale hezký přírůstek naší kolonie. Mělať vlas nádherně plavý, typ Albionu, a krom několika kufrů i tašku, již marně snažili se jí vyrvati naši pobřežní piráti za zpropitným. Vítal jsem jednoho žaponského kollegu, jenž vracel se ze studií Evropou — a byl jsem prvním z těch, kdož radou přispěli, by slečnu se vším všudy odvezli k nejbližšímu vlaku do Tokia. Děkujíc představila se mi jako miss Allison G . . . a prohodila, že jsouc angažována jako učitelka anglického jazyka pro jistý pensionát moderního žaponského dámského světa, o dva měsíce dříve, nežli jest smlouvou vázána, vydala se na cestu, by zbylo jí času poznati drobet podivného tohoto světa. — To vyprávěla jako na vysvětlenou — že nikdo jí tu nečekal. —

Několik nás, zevlounů, doprovodilo ji na nádraží. Obstarali jsme jí lístek i zavazadla — a pak cestou domů — mluvili jsme jen o ní, jako o možném přírůstku našich nečetných kandidátek ženitby!

Kdož by byl tehda tušil! —

Spíte? Promiňte hloupou otázku. — Jste tak tich a já sám věru raději bych se převalil na lože — dusný tu vzduch poblíž rovníku — Ano, jsem v tropech poprvé, přijel jsem do Žaponska Spojenými státy severoamerickými. Už, už — prosím, jen drobet trpělivosti. — —

Za několik dnů na to přijel nám do Yokohamy slavný výbor Klubu Tokijského na poradu — jednalť se o příští ochotnické představení. — Ale o tom nejméně se mluvilo — historie nešťastného T. byla v kruhu našem tuze vynikající událostí — a mnohemu bližší, nežli sám se přiznal, než abychom času mařili hádáním se o obsazování úloh jak tak nevděčné a zde v Žaponsku bizarrně nemístné komedie!

Jsem slabý v citování — ale tolik vím, že byl to někdo slavný a znalec žen, jenž řekl, že citový impuls u žen skály láme, světy boří — a jiné vyvádí hlouposti. Vám asi nebude známo, že pro-

fessor T. odjev z Evropy vlekl za sebou tenounkou, ale hedvábnu nit, kterou kolem krku si uvázal — nebo mu ji na šos přišpendlila — spolčnice jeho dlouhých vycházek a vzdechů — nevím kolem které řeky a na kterých lavicích londýnských parků. Tolik jisto jest, že vyměnily se tu sliby i prsteny!

Chraňte se, pane V., houževnatosti dcer Albionu. Každé jiné rozumné a přirozeně vyvinuté děvče evropské, ba mé vlasti žabec kterýkoliv, jenž duchem poletuje jen ve světech vysněných — po šestiletém marném čekání, po přečtení obligátních půl tuctu psaní do měsíce, omrzel by se kupovati zbytečně poštovní známky a ochladl by v lásce tak — jako ten, z jehož dopisu i dítě by se dočetlo — jak vzdálenost, jiný svět, rozpoznání vlastní duše — dobře, dobře, už vidím, že iste se mnou nespokojen; tedy krátce a dobře: Neméně resolutní jako do našeho hezkého Irčana zamilovaná snoubenka jeho uchystala mu překvapení! Kdosi upozornil ji v jistém ženském časopise na vyhlášku místa profesorky anglického jazyka v Tokiu, a ona nelenila a majíc dostatek úspor, zadala si i vyžádala telegrafické odpovědi! A dostavši ji příznivou, neotálela a před časem vydala se na cestu — s pocitem blaha a rozkoše — jak miláčka duše své překvapí.

A překvapila jej!

Jak zářila radostí nad zdarem zamýšleného úskoku, když podávajíc jí poslední z balíčků, přáli jsme jí pohostinného přijetí ve městě Mikadově, v hlavním městě „Vycházejícího Slunce“.

Jenže se na ni zakabonilo právě a celičké zatmění slunce. — Ač chrysanthemy teprve ojediněle, povzácnu rozkvétaly, obětující nádheru svou horkému ještě podzimku — ubohé miss Alison zamrazí v těle při vzpomínce: „Ano, zajisté — to byla ona, snoubenka našeho polo bigamisty!“ Potají přezdívali mu tak v Klubu — a, sloty, svodnicky se otáčeli kolem nově přišedší, která se mi v úboru večerním mnohem půvabnější zdála, nežli tehdy při vylození. —

Jak to dopadlo? Jste vy netrpělivý posluchač! Snad dovolíte, abych si ovlažil hrdlo? Rozumí se, že professor T. zachoval se jako gentleman a člen university. Nevím, kdy a kde se setkali, či zda mu poslala růžový lístek s pozváním do rodiny, která poskytla jí pohostinství; tolik mi známo, že již druhý den po příjezdu slavili shledání — a v brzku na to že zavěšena v jeho rámě chodila městem neb jezdila ve společnosti jeho a své gardedámy — manželky staříčkého D.; znáte ji zajisté, usmívající se a štěstím zářící! — — — Jemu se asi obtížně děkovalo za tolik gratulací!

Je-li v zauzlení lidské tragedie zapletena žena jedna — trest chvátá na koni, jsou-li ženy dvě, přižene se okřídlený, a professor T., místo aby se vyzpovídal, nebesa vědí, nač se spoléhal, co čekal. Místo aby zalezl, utekl — nechal se voditi, kam se hostitelům jeho snoubenky uráčilo. Tak si jich několik vzpomnělo na výlet do Kamakury, k velikému Buddhovi a k jeskyni bohyně Benten. Řekl bych — nešťastný nápad, ale co na tom, do které mřížky veliké své pavučiny chytá Osud své oběti?

Tiskla se k němu, láskou a odleskem podivného světa ozářena, když po schodišti šli k bohu, jenž i v bronzu lhostejně se dívá, veliký filosof, na hoře i radost bláznivých lidí. — A stáli oba na hořejším stupni, když nestřežená, na chvíli osamotnělá Umeko přibatolila se, a vidouc jej, tatíčka milého, s jáсотem vrhla se k němu, objala jeho nohy, tatíčka milého, touženého, oplakávaného. Pozdě objevil se otec O-Hary; několik poutníků seskupilo se, rozpačitě se odvraceli, kdož vyšli si se snoubenci na procházku. — — Vyprávěl mi to, kdož přítomen byl, a třásl se, vyprávěje, jak neméně třásl se sám Irčan. Na smrt bledý pomalu prý se klonil — jakoby mocí neodolatelnou k zemi jej to táhlo, ruce jeho zařaly se v mladičká raménka dítěte, až zvolalo: „Tatíčku, bolí mě to, bolí!“ — a pak pozvedl ji, v náruč sevřel, zlíbal, na zem opět ji postavil, kde kleknouc objala ji maličká, nepatrná, dnes v chudém obleku matinka. A prchal, nedbaje pohledu ani

zlého jazyka toho člověka, jenž kdysi vlastní dceru svou mu zaprodal. — Byl prý to skandál — — —

Došlo k prudkým slovům, ku vysvětlování mezi otcem O-Haru a staříčkým panem D. — Jako socha stála tu miss Alison — věru nebylo jí třeba ničeho tlumočiti. Dítka své objímajíc na zemi klečela O-Haru, zastřevši si tvář širokým rukávem svého kimona. I přišel dobrosrdečný bonz a strážce božičtě, jenž dbá toho, by se vyhovělo prosbě, anglickou řečí vyryté v malou bronzovou tabulku:

Kdož sem jsi přišel, víry budiž
jakékoliv, pomni, že na místě
jsi posvátném věky a
millionům duší,

a odvedl ji, třesoucí se, v maličkou chyš ve stínu kryptomerie — kde ticho a klid domovem — — — — —

Ne — to není ještě konec!

Slečna Alison nepadla do hysterických křečí, nikoliv; dáma ta měla v žilách krev nevím jakých předků, a v hlavičce pýchu a názory tuze moderní, nežli aby se tak zapomněla! Co se dalo doma, nevím. Aby se zamezilo skandálu v naší kolonii, všichni přítomní, a ku podivu, mezi nimi i dámy, zavázali se slibem mlčelivosti, a pak svorně rozdělili se o úkol vysvětliti, urovnati, usmířiti — nevím s jakým zdarem, neb s jakou nadějí ve zdar — ale Osud letěl dále a málo dbal malicherností a konvence několika nepatrných pozemšťanů. —

Prosím, podejte mi laskavě sirku, vyhaslo mi. —

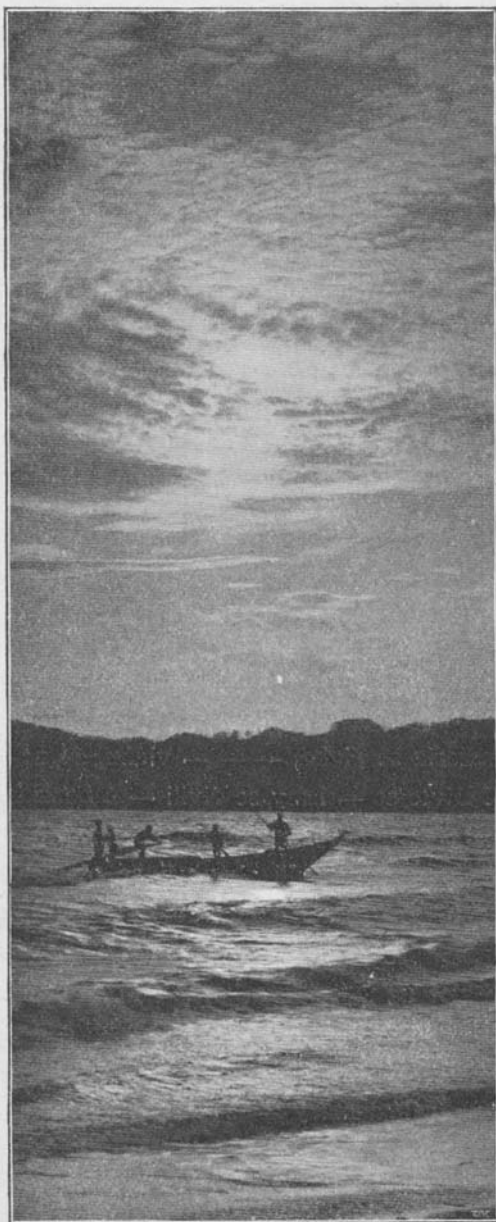
Zatím ve vlaku těšili a k velkodušnosti ji přemlouvali, jako zkušeni lékaři poklesek pana T. vysvětlující, nevím jakými účinky klimatologickými. Vinník seděl s dvěma nejvěrnějšími svými

přáteli ve voze třetí třídy schoulený a málo přístupný výčítkám neb radám — však znáte Irčany, když se splaší.

Některé dobré duše ještě na stanici yokohamské domnívaly se býti nebesy povolány trhlinu záplatovati — jak to v povaze lidské je, přemlouvati jiné k něčemu, čehož bychom sami nikdy neučinili. S nemenší vervou vrhli se do práce zdánlivě vděčné druhého i třetího dne po katastrofě a to s částečným aspoň úspěchem! Slečna Alison již změkla — sama omámena exotikou země, lidu — i náhledů pronášených, ku podivu, všemi zde usazenými krajany. — Chybělo jen, aby on vrhl se jí k nohám, kál se a prosil za odpuštění —! Tu ranní číslo sensačního listu tokijského přineslo — s veškerou rezervou, zatajeným jménem sice — ale nezávisti vůči cizincům sršící zprávu — — — nu, nepovím vám obsah zprávy, která po celý týden znepokojovala kde koho, ale bohudík, i jiné měla následky.

Slyšte tedy! V zemi, kdež dosud dívky trpně milovaly kohokoliv, jenž přišel a nebyl nestvůrou a dobře platil, kde milky s milci svými, žena se svým manželem týdenním, čtrnáctidenním, půlročním atd. loučila se zrovna tak zdvořile jako Gejša, již po zpěvu dal jste dva jeny, nalezla se dívka, — — — vidím, že nemám talentu k vyprávění! Divte se — i my se divili — žaponská paní T-ová, vaše Sato či O-Haru po výstupu s nešťastníkem T., kdož ví, jakou ženskou lstivostí na chvíli zbavivši se otce — s dceruškou vsedla do vozičku a prchla kams do Enošimy ku břehu mořskému.

Promiňte, že zívám, byloť na lodi včera horko jako v peci; sotva oka jsem zamhouřil, topila se mi víčka v potu skrání — — — Ano — ku břehu mořskému! Vozičkáře poslala do čajárny, pravíc, že zatím sbíratí budou jedlé lastury — ze zábavy ovšem. Když odešel — odvázála si dlouhý pás svůj, těsně přivázala k sobě malé děvčátko a s nízkého skaliska vrhla se — — — sedíte přece, je na čase, abyste také jel domů; nemáte slezinu, játra,

ba snad ani ne
srdce v pořádku —
do moře! Pak že
hysterické ženy jsou
jen u nás! — — —“

Vyskočil jsem roz-
čilený, třásl jsem se
zlobou i lítostí.

„Doktore, nevě-
děl jsem, že jste ta-
kovým cynikem —“

Povstal i on, po-
ložil mi ruku na rá-
mě a hlasem tak
změněným, že do-
sud nikdy neslyšel
jsem jej takto mlu-
viti, pravil:

„Chápejte přece,
proč asi mnil jsem
vás pozlobiti — po-
škádliti; vždyť i já
jsem se třásl, když
mi předčítali — —
ale teď již nebudu
vás déle trápiti —
víte přece, že v Eno-
šimě je skalní chrám
božské hojitelky ve-
škerých ran srdce?
Chvála budiž tobě,
ó, Benten, lásky-

plná! — za skaliskem, s něhož v hlubinu skočila nešťastnice, hověl si v člunu rybář čekaje návratu syna svého s potravinami, aby se vydal na noční lov — ten je vytáhl. Ji snadno ještě, dítě však už jen s velkou obtíží vzkřísili. — Po dva dny utajena zůstala příhoda — pak se sterými glossami vytiskli ji v časopisech. Jedním z prvých, komu zvěstovali hrůznou tu novinu, massám tak vítanou, byl sám professor T. — — —

Nalejte si, přáteli, na naše šťastné shledání se zde a na zdraví našeho přítele T. i jeho rodiny. Inu, nesnězte mne — snad jste již pochopil — — což jste neznal pravé povahy T.? — Tři běžce si najal před vozík — půl Tokia sjezdil, nežli jich našel a k srdci přitiskl obě — teď má u vlády četné přátele, požaponštil se ve všem, a ženuška jeho jen kvete radostí. Uméko jest snad v celém Žaponsku dítě svým tatínkem nejvíce laskané — — — A teď promiňte, že zívám — — — „oyasumi nasaj“ (dobrou noc) a „sayonara“! Vstanete-li dříve, vzbudte mne, prosím! Nechaf těch dvaceti čtyř hodin v Singapúru s vámi užiji!“

* * *

*

Usínalo město, řídčeji pískem skřípěly vozičky s hýřily Asie, jen asi v půlhodinových přestávkách zahvízdl tu a onde bič malajského kočího, odfrkl si kůň, vykřikl hlídač noční.

Jen hmyz se volal a těšil z noci. Jen kaloni na táčkách švadronili, zavěsivše se za nohy na kokosové palmy. Po zdech se prohánějící samečkové gekoni rodu ještěřčího, širokou svou tlamičku otevřevše, poštěkávali, pozpěvovali — či kterak mám podivný ten hlas nazvati?

Občas v přítlumený hukot moře zaknikla píšťalka vracejícího se kapitána, již volal na své mužstvo, aby si pospíšilo, že touží po spánku ve vůni slané vody, kde moře kolébajíc do snů sladce zpívá. Pak někde v „kampongu“ hádali se nějakí nešťastníci zpití kořalkou — čínskou? či evropskou — — ?

Noc byla dusná. Nezachvěl se ani list štíhloučkého bambusu, složený ze samých třásní.

Vzduch těžký, prosycený vůní malabárských jasmínů — orgie komárů — celá stupnice hlásků křiklavých — kolik nuancí, tolik druhů.

A přece nechvátal jsem na lože, pod ochranu sítě. Ač se mi víčka zavírala, chtěl jsem viděti letní jas noční modři nebes, hýřící leskem millionů světů — ve vzduchu vlahém, průsvitném. A srdce svíralo mi cosi těžkého, dusivého — — Už jest věru na čase, abych šel na poradu k lékaři odborníku.

Dlouho — dlouho nemohl jsem usnouti — — —

* * *

Zhřešil jsem, snad mi bude odpuštěno. Velké to dítě, má žena, se slzami v očích přišla z opery „Madame Butterfly“: „Té holčičky roztomilé tolik se mi zželelo...“

„Bloudku, vždyť jen část dějového podkladu jest skutečností; závěrek jest pouhou smyšlenkou. Sám jsem ji znal. Příběh její lásky roznesly tiskařskou černí kde jaké časopisy na východě, využito ho na půl tuctu novel a prozatím teprve na jednu operu — — a nad tím bys plakala —?“

Uklidnila se — — — a já jsem přepisoval, upravoval a na dno kufru svého ukládal zažloutlé lístky vzpomínek — aby jich nenašly ruce všetečné — — — — —

BORNEJSKÁ ŽENA
PANA HILLWELLA.

nad není již na živu. Ba, tuším s určitostí, že dávno zemřel — a snad mnohého již není ze svědků podivné, příšerné události. Také o kapitánu Iplandovi léta již ničeho nevím. Nevím ani kam a komu dopsati od té doby, co se mu potopil parník malé německé společnosti a on přešel do služeb bohaté čínské firmy singapúrské, tři parníky vlastníci. Nemusil bych si tedy snad ani ukládati takových ohledů — než, vím, tak náhodou jsem se o tom dozvěděl, že dosud jsou na živu nešťastníkovi staří rodiče i sestra jeho; pročez — tolik budiž spisovateli dovoleno — jména osobní zaměňuji smyšlenými a názvy míst oné události označuji pouze libovolnými písmeny. Vím, jak by nebohé rmoutilo, kdyby jen tušili, že kdosi literárně využil podivné úhony a tragického konce jejich syna a bratra.

Budu jej tedy nazývat panem Hillwellem a prozradím, že byl úředníkem jisté anglické společnosti, s mocí téměř neobmezenou jako vladař nad životem a smrtí svých podmaněných i dobrovolných osadníků v jisté části ostrova bornejského, v malém pobřežním městečku čili „kampongu“, jehož jednu část, malajskou, tvořilo asi deset, dvanáct chyší. Stály na vodních jehlách v poloslané vodě malého mořského přítoku. Ve čtvrti čínské bylo několik

domků se zahrádkami, a ostatek smíšené malajskodajacké vesnice, nevím, z kolika se skládal chyší společných, menších i větších, a z kolika chatrčí pro jednotlivé jen rodiny. Ty stály na souši.

Ve slohu indických „bungalow“ stavěny byly pouze dvě budovy — skladiště, úřadovna a příbytek pana Hillwella.

Pan Hillwell, jediný zde bydlící běloch, byl mladý — asi dvacetipětiletý hezký muž, výchovou i chováním dokonalý gentleman.

Najal jsem si v X. malajskou plachetní loď se třemi Malajci a dvěma Číňany a křížil podél jedné oblasti břehů bornejských, pátraje po výhodných místech pro sběratele přírodnin, kde bych se usadil na dva, tři měsíce. A tak s dobrým doporučením dostal jsem se k panu Hillwellovi, jenž z vrozené ochoty, ale i z radosti, že bude mítí společníka, přijal mne pod hostinnou, velikou střechu svého příbytku — v níž každé noci téměř kvíkalo a šelestilo, když krotký, asi dva metry dlouhý had proháněl havěť myší, z „kampungu“ k nám na lup dolézající. Několik téhodnů jsme spolu hospodařili, lovili; doprovázel jsem ho na úředních cestách proti řece do osad dajackých, kdykoliv za dobré uznal, s vojáky — bylo jich šest, vesměs Dajaků — a oběma policisty (Malajci) ukázati se volným synům pralesů jako malý radža (kníže) této oblasti, nebo když vyšel, aby rozsuzoval a pokuty ukládal.

Nechybělo tu ani vězení, v němž té doby zavřen byl pro krádež malajskočínský míšenec potud, pokud by jeho příbuzní za něho nenahradili škody okradeným.

Těch krásných večerů, kdy jsme s panem Hillwellem sedávali pospolu na verandě, dobře chráněné bavlněnou sítí před komáry, moskyty. Pokuřující vyprávěli jsme si — — — a venku miliardy světlušek poletovaly podél břehů tiše plynoucí řeky. Moře šumělo z povzdálí, zamilovaný Malajec někde v chyší pěl

neb na „gamelangu“ vyluzoval zvuky tu jímavé, tu bouřlivé, jako Slovák na cymbále, jak mu je šeptala podivná, čarokrásná příroda jeho vlasti nebo tmavý, žhoucí zrak jeho milenky — —

A obsah písně, vždy vášní sálající?

Hle, tu doslovný, neumělý překlad jedné z tesklivých zpěvůnek, jež kdosi kdesi přeložil v řeč Albionců — tak nepoměrně střízlivější nežli jsou Malajci, nejhudebnější a nejerotičtější lid všech národů východní Asie:

„Větrík věje chladný, hustý padá déšť,
dávno čekám tu — i marně snad?
Co nepřicházíš? Proč zpozdil jsi se?
Či hněváš se? V čem chybila jsem?
Smutné srdce mé a v úzkostech,
ó, šetři je — vždyť jen k tobě láskou plá —
Kde prodléváš? Proč váháš tak?
Chladný duje vítr, déšť bije v prsa má,
a přece čekám, třesouc se a plačíc — — —
Ó, že nejdeš, nespícháš — — — — ?!
Kde asi dlíš? Či zapomněl jsi snad?“

Tak jsme seděli jednoho večera na verandě, a jen tak leda-byle naslouchali tónům lidských rtů a písním lesa, ztlumeným dálkou, pohříženi jsouce v intimní rozhovor. Ten unášel nás daleko, daleko za moře, ve stíny temných lesův i hvozdů — — v ruch a šum veleměsta, obra netvorného, jehož útroby jímaly milliony duší jemu propadlých. Brzy jsme želeli, brzy se roztoužili, hned na to podléhající dojmu milé skutečnosti libého života, čarovným krásám palmového kraje, blažícímu vědomí naprosté samostatnosti tvorů, zde nad jiné povýšených. A jakmile svůdné kouzlo dálavy bytí toliko na chvíli nás jalo a my jako čarovným proutkem dotčeni jsme sesmutněli, sáhl pan Hillwell na zvonek na stole připravený. Na to znamení přišoural se zticha malajský hoch, jehož jméno bylo Halang. „Apa tuan minta? (Čeho si přejete, pane?)“ otázal se, a vyslyšev kratičký rozkaz, opakoval několi-

kráte: „Suda, suda (hned, hned)!“ a odcházel zvolna, jak byl přišel, popíraje línými pohyby svých nohou, co ústa jeho slibovala — — Byltě vzduch tak vlhý, plný vůně a klidu, že i lyšajové jen pomalu a se zřejmou nechutí poletovali kolem našeho světla — — —

Když za dlouhou chvíli potom přinesl nám Halang zeleňoučký „klapa muda“, čerstvý ořech kokosový, jež právě před večerem toho dne byl jeho mladší bratr, o zdáníčko snad ještě línější než Halang sám, utrl a snesl se stromu. Oseknuv hořejší část ořechu mečem dajackým, válečnou trofejí, degradovanou nyní k takovýmto účelům a visící po ruce na jelením parůžku na stěně verandy, naléval nám Halang do sklenic (do nichž dříve mistr Hillwell, opatrně měře, do každé ulil trochu ohnivé skotské vodky — whiskey) osvěžující, nasládlou šťávu plodu, který lačné sytí a žíznivé napájí.

„Na vaše zdraví, — a bohdá na dlouhý váš u mne pobyt, Mr. V.! Jak jsem šťasten, že vás vítr sem zavál!“ vece můj hostitel pozvedaje sklenku, a já s radostí si přituknuv, pomalu srkal jsem nápoj, kterýž vykvasiv z malých zrněk severu mazlil se tu se šťávou nejkrásnější palmy. A rád jsem uvěřil právě nyní tak sdílnému a hovornému příteli, jak mu tady někdy smutno bývá, když je tak sám a sám, co venku do nekonečna déšť s lijáčkem se střídají, všecky knihy dávno již po druhé, po třetí jsou přečteny a loď teprve za tři, čtyři neděle přinese zprávy ze světů sice nedalekých a přece zase pro něho tak vzdálených!

„Jest na čase, abyste se, Mr. Hillwelli, oženil,“ radil jsem, zapomínaje v té chvíli, že jest tak mlád. A že jistě byl by neschopen takového zločinu, aby si do zdejších bahen a pralesů za družku přivedl Evropanku, aby tu povadla, ne-li nadobro zahynula.

„Mluvíte mi ze srdce,“ odvětil můj hostitel, usmál se a pokračoval: „Nasytil jsem se již té samoty a starostí o domácnost,

Malajské domky na vodě.

i nemíním se déle zlobiti s Ah Lamem (to byl čínský kuchař páně Hillwellův, copatec velmi umíněný a tvrdohlavý); pomyslím přivésti si do domu ‚kandak‘. Ať o mne pečují měkkoučké ruce dívčí. U řasa, divím se sám, proč neučinil jsem hned tak, jak mě sem přeložili! To lpělo na mně z domova ještě něco té ‚pruderie‘! Nebesa, kdyby tak rodiče nebo sestřička Lilly věděli, že se hodlám oženiti....!

Všecka má rodina jest přísně puritanská. Zhrozila by se zkaženosti světa v osadách anglických nebo hollandských. Ode dávna zde ustálený, všeobecně trpěný moudrý ‚adat‘*) — že běloši, nemohouce se tu oženiti s běloškou, vstupují ve sňatky na obmezenou dobu s domorodkami, — bylo by v očích mých příbuzných tam doma, za mořem, najisto nejohavnějším hříchem!... Upřímně je mám rád a věřte mi, pane V., že nebýti tesknoty, kdybych tu měl aspoň ještě druha, kollegu bělocha, inteligenta, snad spíše bych dbal — řekněmež, předsudku svých drahých; ale teď jest pozdě; zapsal jsem, a to s chutí, duši svou ‚ďáblu‘. Nedávno, krátce před vaším příchodem.

Sy-Liang, můj všestranný čínský sekretář i tlumočník zdejší dajačtiny, dělá mi tlampače! Mé úřední postavení jako ‚orang

*) mrav, zvyk.

kaja“, nejvyšší hlavy této díry a těch několika set nejbližších čtverečních mil kolem nás, ukládá mi jakousi zdrželivost. Nemohu sám hledati, aniž přímo vyjednávati s rozšafnými tatíky, kteří mají dcery na vdavky. —

Ztratil prý bych na vážnosti — ujišťuje mne důrazně ochotný sprostředkovatel mé budoucí — mésalliance. Kolik asi slíbeno mu provise od různých stran — krom odměny, již ode mne očekává? Soudě dle spěchu, s jakým chce mne už už dostati ve sladké jho, tuším, že nemá mnoho víry v pevnost mého úmyslu. K čemu taký chvat? Neboť dosud nebyl ve službách mých nikdy zvláště pilným, snaživým. Když jste dlel v S., neminulo dne, aby mi nebyl předvedl, ovšem způsobem šetrným, kde kterou z lepších „anak gadi“, děvčat na vdavky, tohoto neb sousedícího „kampungu“! To si mohl uspořiti; znal jsem je skoro všechny; ty, které jsem teď po prvé viděl, nestály věru za uvažování, co dělali se svým „já“ potřebným ošetřování a lásky. Neboť sotva že jsem přišel do této prožlукlé díry na místo těžce nemocného L., přicházely se svými matkami, provdanými sestrami, se strýci a tetami, kde jaké dívčice svobodné a poněkud jen k světu! Předstírajíce prodej potravin, jemňoučkových rohoží, koketovaly se mnou až ku podivu dovedně — vřaktě je doma dobře poučily ženy starší, jakou jsem výbornou partií! Jsem však tuze vybíravý. Mám-li si uplésti provaz, chci, aby byl hedvábný!

Ostatně ženění jest i zde drahý žert! Nejmenší „výkupné“ — nu, nazvemež to „dárek“ rodičům, obnáší sto stříbrňáků; pro mne arci mnohem více. A hodnota všech dáreků nevěstě samé, jejímu příbuzenstvu, ba i přítelkyním jejím — dle poučení Sy-Liangova — nesmí býti menší — tři set dollárků. Tolik prý aspoň rozdal předchůdce můj v úřadě a jeho štědrost nyní také já odstůňu. Inu, hádal jsem, se všim všudy, také „peste kavin“*) v to

*) svatební veselí.

počítaje, přijde mi ženitba při nejmenším na pět set mexických dollarů! Jsem tudíž oprávněn opatrně vybíratí.

Proč se kaboníte? Nejste přece nováčkem v zemi, kde — prodávají-li rodiče své dcerušky po starodávném zvyku a mravu, prodávají je v manželství — ale prostitute tu nikde netrpí a manželskou zpronevěru přísně trestají! Nu, vždyť vím — vždyť vím! — znám vaše náhledy — ale jděte mi k šípku s mravokárností. Vy odjedete, já zůstanu rok, dva, deset. Nebudu bloudem, abych žil v askesi těla i ducha. Na vaše zdraví — — — —!“

V tom zahřměla rána z hmoždíře, pak ozvaly se rány z pušek, potom několik rachejtlí vyletělo nad malajským, ve vodě stojícím „kampongem“, a hlomozné údery na gongy prozrazovaly teď i mně, že se tam děje cosi slavnostního — — —

„Zapomněl jsem vám říci, Mr. Vrázi, že naproti slaví právě malajskou svatbu,“ vysvětloval mi Hillwell. „Jsem ovšem pozván; ale měl jsem pramálo chuti dostaviti se a platiti dárky všelikými vstupné do divadla pro mne již velmi všedního. Vymluvil jsem se na vás, hostě svého.“

Žebronil jsem, abychom šli jen přece. Vždyť nebylo hned tak příležitosti mně vítanější, bych seznal tento domorodý mrav a zvyk. Ochotně mi tedy přítel vyhověl. Pišfalkou zavolav malajského policistu, dal rozkaz, aby loďku připravili. Zatím jsem vybíral z tlumoku lahvičky s vonným olejem, několik mýdel, hedvábné šátky a také tabák, abych tedy byl hostem v pravdě vítaným — — — — —

Nežli přirazila loďka naše k domku na pilířích stavěnému a dnes ovšem slavnostně osvětlenému, když pozvolna propletla se tuctem již tu přivázaných lodic, upozornění voláním policisty Malajce, jenž byl naším kormidelníkem, někteří obyvatelé i hosté vyběhli na ohoz domku, by patřičně přivítali nové, vzácné hosty, „Tabek tuan, tabek tuan,“ zdravili nás, pomáhali nám

vystoupiti, svítili nám — i kde toho třeba nebylo — smolnicí nebo svítilnou (laciným to výrobkem evropským), plněnou páchnoucím a jak zřejmo, velmi nečistým olejem.

Vedli nás do světnice již přeplněné, v níž jen s obtíží nám přece udělali místo. Ženichův otec provodil nás a rozprostřel nám vlastní svou rohož, jemňoučkou, v ladných vzorcích uměle pletenou, na zemi tak již rohožemi pokrytou, a to těsně před novomanžely sedícími na bobku před nádobkami, v nichž byl betel, gambír, siri, vápno a tabák — ohavná směsice součástí všeobecně mezi Malajci užívaného žvykadla. I novomanželé tito je právě žvýkali a z pozornosti zvláštní k nám vyplivli je z úst do pěkně tepané mísky, ukláněli se nám a zdravili nás, děkující, že jsme se dostavili k zvýšení lesku jejich sňatku. Místnost, nízká sice, avšak dosti prostranná, byla dobře osvětlena tak asi desítkou svítilnami. Ačkoli mi poněkud vadil dým z cigaret, jež svorně kouřilo tu obé pohlaví, dobře mohl jsem postřehnouti sváteční, všelikých cetek plné kroje přítomných svatebčanů, snad půl sta na počet! Nejzajímavějšími ovšem byli pro mne novomanželé a kolem nich kupící se hosté. Novomanželé byli v úboru, jaký jsem dosud byl spatřil jen u .herců, a to v jedné scéně nedávno v Singapúru. Měliť oba na hlavě nasazenu podivnou korunku, plnou blyštivých cetek, plíšků, zrcátek, peříček ozdobných, místo kazajek pak srdcovitě vykrojené límce, plné přiřitých sklených korálek a jakýchsi penízků. Ženich měl atlasové kalhoty a přes ně kolem boků široký pás, nevěsta pás, který poprsí objímal a přes nějž ovinuta byla domorodá látka, jakou zde všude místo sukně nosí, „sarong“ bohatě vyšívaný, patrně původu brunejského. Ruce jak nevěstiny tak i ženichovy za ozdobu předloktí a záloktí měly náramky kovové, porculánové, z ulit mořských skládané i čínské yadové. Některé mosazné i stříbrné dovedně byly krásněny tvary listovými, hlavicemi ptákův i jakéhosi legendárního hada. Na všech prstech navlečeno prstenů

nevalné ceny, avšak velmi se lesknoucích. Ženich byl bos a měl na každém palci mosazný kroužek, vedle nevěsty pak stály malé, bohatě vyšívané, čínskomalajské střevíčky. Ostatní — až na několik málo Dajakův a Dajaček — měli kabátce a kazajky více méně vyšívané a kolem těla otočené sarongy buď hedvábné, buď bavlněné, ale oboje dovedně malajským, velmi složitým a pracným způsobem pomocí vosku v podivných, úhledných vzorcích zbarvené. Kdo z Malajců kalhoty nosil, ovinul si kolem nich i „sarong“, byl jen úzký, nezbytnou to součástí, ba vlastně celíčkový oblek šťastných zemí, kde jest pramalá jen potřeba jehel i nití — a ještě menší dámských krejčích. Jen dvě z přítomných Dajaček vyšňořily se místo kazajkami bornejským krunýřem „ravaj“, zrobeným asi z padesáti jak tužka zápisníku silných prutů mosazných, v podobě tenoučkových obručí, obepínajících tělo s paždí až k bokům a scelených ve tvar krunýře ozdobnými spojkami. Starší ženy ovázaly si hlavy jako muži pestrými šátky nebo kusy látek v podobě turbanů; mladší nosily své černé, olejem bohatě napuštěné a jako hedváb lesknoucí se vlasy pěkně sčesané a vyzdobené želvovými neb perleťovými hřebínky, stříbrnými jehlicemi a vonnými květy jasmínu a Ylang-Ylangu.

Chystal jsem se právě položit k nohám novomanželů dárky, jež jsem pomalu z kapes vyjímal — když z prostředka hostí sedících vztyčil se štíhlý, starý muž, mahomedánský „hadži“, oděný tmavězeleným polovičním burnusem, hlavu maje ovinutou velikým turbanem ze sáhodlouhé tkaniny. Pozdraviv nás „salámem“, jež co nejzbožněji jsme opětovali, přistoupil k snoubencům a žehnal jim, arabsky se modle nahlas, důstojně a tónem, v němžto zračilo se přesvědčení.

Veškera pozornost má byla teď upoutána dějem v tomto aspoň rámci a zbarvení mně novým, když vedle mne už chvíli nepokojně se chovající Hillwell zatahav mne za rukáv šeptal mi: „Laskavě pohleďte tamo, do kouta, přímo za hlavu nevěsti-

nu. Vidíte tam na rohoži vedle oné Dajačky v „ravaji“ to hezké dítě — —?“

Dále jsem neslyšel, neb zaduněly znovu gongy, několik mužů vyběhlo a ve chvíli nová střelba, nové povstávání, rušné přecházení s místa na místo a nové vítání nás ostatními zamezilo vší veliké sdílnosti, neřku-li abych se byl mohl v davu tom, kdy tolikera osobami jsme byli obklopeni, rozhlížeti, která asi z dívek nalezla milosti v očích Hillwellových. Však i Hillwell zmizel na chvíli v davu — patrně za stopou vzácné zvěři — co já tu zatím nesouvisle a jen ku většímu rozesmání rozjařené společnosti jsem ze sebe pracně soukal prvopočátky své malajštiny.

Pak se pomalu zase všichni usazovali, vrátil se i Hillwell, vedle mne si usedl, a hudebníci se skupili kolem nástrojů, z nichž některé drahocennější byly javanského původu. I povstal řečník a hlasem zvučným, jehož zvonivost občas a dle pathosu zastíral přídušeným zvukem melancholie, recitoval nádherné obrazy národních eposů Indry Mahadevy, pokud se vztahovaly k lásce neb manželství:

»I slyšíc jej, sesmutněla paní jasná.

Hlavu sklonila, pohledem sladkým, jako lotosu
květy v moři medu, na pána svého upřela oči.

A jeho šíji obejmouc, vinula se k němu, jako
květy orchideí muškátové vůně pnou se po štíhlých
kmenech stromu „angsuky“.* *)

Pak rozzvučely se gamelangy, píšťaly i bubínky, dívenky na dřevěných talířcích i malých jemných rohožích roznášely ovoce, mezi jiným převonné mangustany líbezné chuti.

A rdíc se přišla s dívkami i ta — která dobře postřehla, jak na ní a jen na ní spočívá žhavý a žádostivý zrak zdejšího vládce, po němž jiné tolik toužily — a dosud marně. Co jiného na-

*) Cituji z anglických překladů Marsdena.

šeptávaly jí do malých oušek družky vedle ní sedící, jimž zajisté neušel žádný z našich pohledů, než zpověď očí Hillwellových.

Poklonila se nám a nabízela cukrovinky, jejichž tvary poznával jsem spíše hmatem nežli zrakem — neboť oči moje měly jiný cíl. Spočívaly na nejsličnější tvářičce děvy, jež byla nejméně vyšňořena; ve vlasech jenom dvě květů měla: žlutý a bílý jasmín. Chvillemi porovnával jsem ji s nevěstou, zavalitou, tupé, bezvýrazné tváře! Jak zářila ta, jež ke mně se skláněla, krásou i mládím!

Jí podobnou opěvoval asi lidový pěvec, horal Zadní Indie:

Byla pleť její bleďa — jako květ jasmínu — —
 a dech sladké vůně květů palmy arekové — —
 i štíhlá tak, jak aru palmy kmen,
 a skvoucí jako krásný den, ze spánku když probudil se,
 a v očích dvě hvězd na trůnu temné noci . . .

„Jak se jmenuješ, hezké poupě —?“ dotíral na ni tiše společník můj a kandidát domorodé ženitby, aby si tuze nezadal.

„Siang, tuan!“ odvětila zapýřena spěchajíc dále, co Hillwell pojednou se vynořivšímu a jaksi kysele se usmívajícímu Sy-Liangovi, jenž zde patrně už dávno byl, cosi důvěrně šeptal. Pošetilec Hillwell snad ani nevěděl, že celému shromáždění je dobře známo, oč tu jde — a jaké asi „úřední tajemství“ svěřuje svému podřízenému místní zástupce vlády . . . ské!

Usuzoval jsem správně, že přítel můj rozlil si tu ocet nejméně s polovinou zdejších, neboť byla Siang přespolní — jak nám po půlnoci na cestě domů v loďce vyprávěl čínský dohazovač, nyní již lepšího humoru. Domníval se, že Hillwell asi se zdarem byl zkusil štěstí své u dajacké matky spanilé domorodkyně, jejíž pleť byla mnohem tmavší dceřiny. Otec byl prý Malajec — ale kdož to ví — (jen moudré matky mohly by vyprávěti — — — kdyby chtěly!). Nápadně světlá pleť Sianžina nutkala k pode-

zřívání její matky — zde nikoliv bezdůvodnému, kde běloch, ač vzácným býval hostem, objevuje se tu přece po celá tři desetiletí.

„Dajacký“ původ hezounké, asi šestnáctileté dívky připomnělo nám i poetické, u Malajců neobvyklé její jméno — „Ranní světlo“ — Siang. Teď jsem odpouštěl i hříšný úmysl rozohněnému hostiteli svému a rád potakoval, kdykoliv — a to bylo nyní nemile často — dal se do chvalopění! — — — Ba věru, že v „kolébku“ dítěte toho z vesnice pod kokosovými palmami, vzdálené od nás na den cesty, zabloudil aspoň jeden z paprsků ranního slunce. Byla pěkně urostlá, spíše štíhlá, tvářinek oblých a rysů ne-li evropských, řeknu indoevropských, jimiž tolik se lišila od svých krajanek. Pouze oči měla domorodé, tvaru mandlí, temnohnědé, vlhkého lesku, jakoby porosené — oči, jakých mezi běloškami snad vůbec není. I vlas, ač modravě černý, byl jemnější vlasů Dajaček neb Malajek.

Nebýti Hillwella, byl bych za den, za dva pozbyl všeho zájmu o dívku, jejíž zde „nemístný“ půvab na chvíli zaměstnával také mysl mou. Přítel však, láskou vzplanuv, zároveň objevil ve mně vhodnou obět své sdílnosti, nemožné vůči domorodcům! A jen k jeho úsilovné žádosti prodloužil jsem svůj pobyt o týden déle, nežli jsem si byl předem stanovil. Ale oč vřelejší, srdečnější bylo pohostinství, o to nevhodnější byla pro mne, přírodopytce, krajina, jejíž fauna mně již nic nového neposkytovala.

Den za dnem míjel; mně v starostech o bezpečnost mých sbírek hmyzu, neboť nebesa po čtyři dny vytáhla veškerá svá stavidla, a vlhko bylo, že i šaty naše plesnivěly — hostiteli mému v netrpělivosti, s jakou se vrátí Sy-Liang. Ten potuloval se na úřední cestě, aby vraceje se z jisté osady pohorských Dajaků mohl se zastavit na den, dva v osadě, jejíž chloubou a zdobou byla Siang. A přiznal se mi láskou chorý, že slíbil nevrlému Či-

ňanovi (který prý by chtěl příbuznou ženy své namluviti svému chefovi) zvláštní dar, povede-li se mu získati rodiče Sianžiny, aby je nenapadlo žádati snad celou roční gáži (jak tak už částečně zadluženou —) vzácného a v očích domorodců bohatého nápadníka! Ostatně nepochyboval jsem, že mnohý bohatý Malajec v K. za tak sličný květ dal by sumu mladému mému společ-

níku za dvě, tři léta nesplacitelnou. V duchu však jsem si přál, kdyby se tak stalo — aby uvaroval se upřímný, bodrý hoch pozdílého poklesku — jenž najisto v letech pozdějších se vymstí — — — Kdybych byl tehdy tušil — — — —!

Sy-Lyang se vrátil ještě dříve, nežli jsme jej očekávali. Hillwell ihned odstranil se s ním do „úřadovny“, kde na stole vedle koranu, — na nějž s pověrečností přísahali pohané právě tak

křivě jako Mahomedáni, — sušil jsem teď hmyz na časopisech, jež před půl rokem pročitávali ráno s nedočkavostí na březích vzdálené (jak vzdálené!) Vltavy. Vystěhoval jsem se na chvíli jinam. Zasluchnuv veselé zvuky londýnské pouliční písně — kývl jsem hlavou, přimhouřil oči a řekl si: „Dobře, že se odklidíš!...“ I zaslechl jsem šustot hedvábných sarongů, zaslechl smích i pískování soupeřů v umění nedělat nic, našeho Malajce i Číňana. Viděl jsem, jak pyšná prochází se „našimi“ pokojíky, jak sladce škemrá o nový náramek, sarong, tibuat pro sebe, pro matku, sestru, přítelkyni — až probudil mne z polosnění můj hostitel, vyběhnuvší za mnou v přítmí neosvětlených ještě pokojíků. Hledal mne — aby mi ve spěšném toku vět a nerozumných, nesmyslných slov popěvku v bezuzdné své lehkomyšlnosti sdělil, že zvítězil!

Ale patrně přece nebylo vše v pořádku — neboť jsme marně čekali jí i rodičů druhý i třetí den! Odjel tam tedy znovu Číňan pořádného výrazu, mně málo sympatický. Tentokrát vzal s sebou větší „prau“, onu Hillwellem používanou na cestách úředních, se čtyřmi malajskými veslaři.

Vrátil se druhého dne v podvečer. Dlel jsem náhodou u řeky, kupuje od rybářů malého žraloka, když přistali. Divil jsem se, co lidu přijelo, neboť krom Hillwellovy vyvolené, rodičů jejích, děvčiska otrokyně, přijelo na tučet lidí — vesměs, jak později bylo mně sděleno, nejbližší příbuzenstvo spanilé Siangy! Politoval jsem v duchu dotud nic netušícího přítele a hleděl jsem se vytratiti z kruhu mne obklopujících a zdravících! Jen Siang s matkou zmizely, z povzdálí mne dříve pozdravivše. Ubíraly se k čínsko-malajskému kampongu. — Tam kdesi připravil jim bydlíště Sy-Liang.

Chystal jsem se již odejít, když zpozoruji na řece jednu ještě, ale velmi malou prau blížiti se směrem k přístavišti. Vedli jí dva mužové, pěkně urostlí mladíci, Dajakové. Přirazili ke břehu

daleko nad přístavištěm, a viděl jsem, jak vystoupili, loďku vytáhli na břeh, přivázali ji ke kořenům stromu, a pak, vyňavše z lodi své zbraně, štíty i jakési ranečky, vešli do lesa! Zvědavostí puzen kráčel jsem na ta místa, kde byli přistali a dále k lesu odešli. Našel jsem je v prvním houští, kde druh druhu pomáhaje, oblékali se a navzájem se zdobili. Pohlédli na mne úkosem a jeden z nich, onen méně zamračený, pozdravil: „Tabek, tuan!“ Zarazilo mne jejich podivné chování, cizinců patrně, a oblékajících se v úbor slavnostní, jaký nosí Dajakové jen při důležité slavnosti neb jdou-li do boje.

Po večeři, když jsme seděli na verandě, vysvětloval mi Hillwell: „Jsou zde a pobudou tu tak dlouho, až se dorozumíme; rozcházíme se dosud o celé jedno sto „ringgitů“ (mexických dolarů). Po čertech drahý žert! A viděl jste příbuzné? Ty tu musíš hostiti Sy-Liang — ovšem na můj účet. Až mne přejde trpělivost anebo zde zvyky předepsaných, tuším, deset dnů — Jen co vrátí se vaše loď! Jsem tu beze zboží, a moji milí poddaní, čínští kramáři, dobře vědouce, oč mi tu běží, to lepší a dobré zdrazili tak, že jsem se dal omluviti u rodičů Sianžiných, že není ve městě s dostatek zboží dobrého — abych uznal je za vhodné pro dárky!“ Kdo nejvíce si toho přál, aby se má plachetní lodice vrátila, byl jsem ovšem já sám! Propůjčil jsem ji svému hostiteli, aby si pro různé zboží poslal do K., dva, tři dny (dle větru) vzdáleného. A že bych tu, kde v brzku slaviti se budou líbánky, jen překážel, bylo na bíledni, ač Hillwell mi sic domlouval, abych svůj pobyt prodloužil, že půl „bungala“ vyhrazeno bude k mé potřebě, že nikdo mi překážeti nebude! Odmítl jsem s díkem, vysvětluje, že čas je mi vzácný, krajina pro mne nevhodná — —

Připlížil se bosý policista, vojensky pozdravil a hlásil návštěvu. Přišel Sy-Liang, uváděje Siangu, jež si přišla pobesedovati — a rozhlédnouti se po místech, kde brzy bude paní.

Byla tentokráte prostěji oblečena, ale neméně hezká onoho večera, kdy poprvé jsme ji uzřeli.

— — — — —

Konečně je ruka v rukávě — vše umluveno, a čas přistěhování se nevěsty určen patrně na den — mého odtud odjezdu. O nějakém svatebním veselí — jako onehdy u Malajců, ovšem řečí nebylo; činít domorodci dobrý rozdíl mezi manželstvím a konkubinátem — ač hranice mezi oběma jsou tu velmi nepatrné. Manžel, neobmezený skoro (až na jisté ohledy vůči rodině své ženy) pán nad ženou koupenou, může ji od sebe zapuditi, kdykoliv se mu zachce. O důvody, příčiny legální zde — není nikdy nouze. — — — —

Počítal jsem mrzut, zdali pak připlaví se dnes, a ráno vstav nejdříve, vyběhl jsem nejprve na pavlač, abych se rozhlédl po ústí řeky, nekotví-li tam již „můj“ stožárník s dvěma vlajkami, oběma velmi podivnými. Ale náhoda a protivné větry chtěly, by se mi loď o čtyři dny a můj odjezd odtud téměř o celý týden zpozdlily.

A v té době udály se podivné věci.

Tak poprvé uzřel jsem copatce třesoucího se strachem i zuřivou zlobou! Byl to téměř hysterický záchvat, za něhož — bez ponížených pozdravů vrazil mezi nás počestný tlumočník i „alcahueté“ Sy-Liang. — Seděli jsme právě u snídane, když tak nás polekal! Spoustě malajských slov, jeho gestům rozuměl jsem sice, že jedná se tu o krásnou Helenu našich manglarů, o nějakého Dajaka — ale jinak nevníkl jsem v jádro věci, a také pan Hillwell neuznal za vhodné mi vysvětliti, o čem později jsme si tolik vyprávěli. —

Ať krátce dím: vyskytl se nápadník, jenž tvrdil, že slovo dali mu otec i Siang sama! A tvrdošijně hájil svá starší práva — ba vyhrožoval. A nešťastník ten byl jeden z obou Dajaků, nad

jichž tehda současným s „nevěstou“ sem přistáním a jich tehdejšími si počínáním byl jsem se pozastavil.

Simatan a Singanding.

I vyprávěli mi později, že zavržený nápadník, Simatan, divoký syn pralesa, neznající bázně jiné kromé před zlobohy a čarami zlých lidí, tak se rozzuřil na sprostředkovatele obchodu lidským masem, že se rozpráhl kopím a — nebýti pobratima Sin-

gandinga, rozvážnějšího společníka jeho — byl by jej najisto proklál.

Jest na snadě, že v oblasti nadvlády bílého plemene nad Malajci, Číňany a domorodými Dajaky takový přečin proti přísné a — doznávám rád — i oprávněné a moudré kázní musil býti potrestán. Ale prve nežli vyšel náš slavný čtyřčlenný policejní sbor, sesílený několika dajackými žoldněři, aby zatkli vinníka, dostavil se týž do „astany“, nikoli však jako provinilec, nýbrž jako žalobce. A nepřišel sám. Polovina usedlých tu Dajaků jej provázela. Ti přišli podporovati krajana, jenž vystupuje na obranu platného práva; přišli však také, aby účastenstvím svým projevíli dosud nevyhaslou zášť vůči Malajcům, nedávným ještě utiskovatelům svým. Sianžin otec byl Malajcem, ale matka Dajačkou. Proto usoudili její zastanci, že jedině matčini bratři, tedy strýcové dívky, o niž vedl se tu boj, oprávněni jsou zadati ruku její podle uznání svého, řídíce se řádem starých zvyků a závazkem slibu, svého času daného Simatanovi.

Než ani Malajci neváhali dostaviti se hromadně, a tak bylo v obecní budově plno, jako v úle, vesměs však lidí nepřejících panu Hillwellovi. Nad slunce jasněji to bylo patrno. Pronášel jsem tedy úsudky co nejstřízlivější a neskrblil dobře míněnou, upřímnou radou, pobízeje důrazně mladého muže, aby se probral z poblouznění svého a co nejspěšněji se vyprostil z neočekávané zápletky, jež v tom případě je stejně trapnou bělochovi, jako nedůstojnou zástupce bělošské vlády, byť jenom na zdejší vesnici.

Mnoho jest na světě pošetilostí — ze všech největší pak raditi mládí v době rozpuku, kdy v žilách jeho probíhá míza roze-hřátá májem lásky žádostivé, kdy srdce velí rozumu asi tou měrou, jako když děcko svévolné a všeho chtivé dupajíc vřeští neodbytně: „Chci, chci, dej mi!“ — — —

Přišlo jich tolik — i s několika staršími ženami, jež sem připustili — že úřední jizbice nestačila. Bylo krásně, ale horko, i shromáždili se ve stínu oasy, v zeleni kokosové, hned vedle našeho bungalow. U stolku sem vneseného, ve společnosti malajského starešiny osady této, čínského tlumočnicka, dosud zsináleho patrnou ještě úzkostí o život, a obklopen jsa družinou zřízenců, seděl tu Hillwell jako soudce. Sotva dvacet šest let věku mající mladý Angličan měl tu zastupovati právo malajské — proti „adatu“ dajackému.

Rozmrzele prohlížel jsem zřejmou tu neshodu s verandy — kam jsem zúmysla ucouvl, abych lépe na vše viděl a také všem ukázal, že jsem tu jen — lhostejným svědkem.

Divil jsem se Hillwellovi, kde se v mláděti tom vzal strojený klid, neoprávněná důstojnost a herecký talent! — Odehrály se tu scény, kdy jsem čekal, že nezbytně již také do věci vmetne slovo své osud s tragickou maskou.

Odzbrojený, ale v plášti bojovníka pyšný Simatan hrozivě potřásl rukou — nejen proti otci Sianžinu — ale i proti bělochovi samému.

I ji přivedli — ač to bylo proti zvykům domorodým, aby svědčila — — — Usmála se jízlivě — i tehdy, když Simatan těsně k ní přistoupiv hleděl jí v tvář, až na povel malajského pohlavára nucen byl odstoupiti. A zlostně jej odbývala — — že je drzý smělec, nenáviděný — jaké že právo na ni má? — Kdy že se mu zaslíbila — —? Jak se opovažuje pronásledovati ji, drzý, a se odvažuje i před tvář „tuanovu“, jemuž se zaslíbila — — —?!

Jaký div, že jsem tomu všemu rozuměl?

Což byl jsem slepým, neviděl pohybů, nepostřehl výmluvné hry tváří, byl hluchým a neslyšel tu a onde slov malajských, mně srozumitelných, a více ještě zbarvení zvukového, jímž dítě lidské všude prozrazuje své city?

A divil jsem se a soudil, že zde u volbě ženichův u „Ranního Světla“ snad přece jen rozhoduje také pěkná postava a sličná tvář Hillwellova — nejen důstojnost, všemoc, bohatství, závist — spojené družstvo, lesk kolem osoby nejpřednější v místě — — —

I rozsoudil „orangkaja malajä“ ve shodě s ostatními starešiny, že nároky Simatanovy jsou nejen bezdůvodné, ale i vyhlané, a že trestu je hoden. Přisoudili mu pokutu pěti stříbrňáků, a Hillwell pak mocí svou jako „resident“ rozkázal, ihned aby opustil území toto a vrátil se bez odkladu domů. A ve zlobě své na Simatana — svého skoro soupeře, rozkázal policistům, aby jej odvedli k loďce a dbali, by cestu svou ihned nastoupil!

Odešel doprovázen svým přítelem a několika krajany, kteří zbraně obou cizinců byli zatím uschovali. Zaslechl jsem cosi, nozdrami snad pocítil jsem kouř v dálavě — co hrozbě se podobalo.

„Aka baja nanga Skarang nada
ka nyava nukang perdáh.
(Z ústí Skarangu jsem krokodil,
a tlama moje široká jest jako násada mé sekery,
sevru tělo tvé a rozdrtím — — — —“

Večer, při svitu loučícího se již měsíce, seděl na verandě hostitel můj — který po celý den vyhýbal se rozhovoru se mnou — a u nohou mu na rohoži seděly Siang s matkou.

„— — — věř mi, miláčku, že pravdu mluvím; ten jinoch, Simatan divoký, lhal! Nepoznala jsem dosud lásky — tvá budu —! Zdali mám tě ráda? — Budu-li ti věrnou? Jaký jsi bloud! Pro miň, ó pane, že smějí se — matky tuto zeptej se, zdaž nevíme, jak po tobě toužily a touží všechny dívky! Což nevím, že bys mě vyhnal, a jak teď mne všechny nenávidí, a nejvíce ty, které

jsi zavrhl. Ó, slib, miláčku, že nikdy nedáš víry těm, které snad již dnes přejí si mé zkázy. A chraň se a nedůvěřuj „orangkajovi Ahmedovi! Soudil dnes v prospěch tvůj, že musil — Nenávidí tě. Svou vlastní dceru přec ti nabízel — Což taká pohana se kdy zapomíná — — — ?“

Uplynuly dva dny. Konečně se vrátil můj stožárník, ale s mužstvem cestou mezi sebou tak znepráteleným, že sotva zakotvivše, vypověděli mně službu a ponechali mi starost nejen o loď, ale i správkou plachet, bouřkou protrhaných; nesnadno mi bylo ihned naléztí potřebného mužstva. Hillwell chtěl mi propůjčiti ze svých lidí dva Malajce; ale z nich jen jeden byl námořníkem! Slabý záchvat zimnice valně mi bránil, abych se účinněji staral o správkou na lodi, o nalodění mých sbírek a hledání, lépe řečeno přemlouvání ku plavbě potřebných ještě aspoň dvou plavců.

Mezi tím vybalovaly se věci Hillwellem z K. objednané. I přicházela teď několikrát za den Siang, vyšňořena, voňavkami napaštěna, s matkou, s otrokyní svou, aneb provázena některými příbuznými neb jinými dívkami. Radostí třesoucí se ručky její, červení natřených nehtů, s rozkoší probíraly se zbožím všelikým, určeným pro radost a potřebu žen — aby vybíraly součásti výbavy, dárky pro své příbuzné, přítelkyně — ba i nepřítelkyně závistivé, neboť i v pralesích bornejských rodi se nejen ženy moudré, ale i — chytré.

Zakabonil-li se pro velikou štedrost její ten, jenž vše to, z části snad i na dluh, byl objednal — usmála se na něj, slabounce se o něj opřela — nedbajíc ani mne — a šeptala cosi — — —

„Zda, sladký pane můj, zahanbiti chceš otrokyní svou? Proč zvali tvého předchůdce „Štědrým“? Či nevíš, jak pod střechou každého „atapu“ škaredí se, kde která po tobě toužila? Pomoz, bych někde aspoň setřela stín zloby a závisti...“

Přiběhli pro mne do chyše Čiňana, který spájel mi plechovky plné vzácných přírodnin. Stěží porozuměl jsem všemu, že u Sy-Lianga všechno nemocno! I pospíšil jsem s Malajcem a srazil jsem se cestou s poslem jiným, volajícím, abych si pospíšil.

„Sy-Liangův příbytek byl plný lidu — který se rozcházel teprve k nařízení Hillwellovu. „Raďte, pomozte!“ volal mi sám vstříc, jedva mne spatřil; „celá rodina jest otrávena — —“

Bylo právě po „obědě“ a na rohoži, na které svíjelo se v bolestech dvě osob, zůstaly ještě zbytky nádob, rozházené těmi, kteří v bolestech velikých volali tu: „Obat!“*) Byli to Sy-Liang a tchán jeho, Malajec. V koutě pak na jiné rohoži seděla stará matka, úpěnlivě naříkající, a jakoby dítě chovala, držela na klíně dceru svou, bolestně sténající ženu Sy-Liangovu.

Učinil jsem seč jsem byl, maje po ruce jen trochu oleje s vodou jako vhodného léku! Přiběhl Malajec, starý, zkušený, jenž měl stále připravený účinný lék pro případy otravy — u Malajců případ to nikterak vzácný. Dostavil se také „hadži“, který vhodnými surami z koranu nevhodně pletl se nám do řemesla.

Když jsme šli k večeru domů, byl Sy-Liang vdovcem! Neboť křečovitě zafaté zoubky Ah-Li'je nemohli jsme otevřít, aby léku polykala, ani když Malajec nos jí semknuv, chtěl ji přinutiti k otevření úst. Div, že se nezadusila! — — — V noci zemřel tchán Sy-Liangův! Zůstal na živu jen ten, komu patrně jed byl určen, a ta ubohá, která ztratila oba své živitele. Několikrát v noci jsme pomáhali, kde pomoc zdánlivě nebyla nic platnou. A přece léky zkušeného Malajce pomohly tomu, který je nejvíce a nejčastěji bral, nejvíce dával — a té, která ze skromnosti staré ženy nejméně byla požíla otrávené potravy — —

Že tu běželo vskutku o zlovolné přimísení jedu do potravin,

*) lék.

bylo každému zřejmo! Znalci mezi Malajci jed ten i pojmenovali. Nesnadněji bylo dohádati se, kdo byl travičem. Nevím, co si vyprávěli aneb co si tajně šeptali v „kampongu“; marně jsme naléhali na Sy-Lianga, aby vyslovil své podezření — Naříkal jenom na bolesti, na osud svůj — a třásl se strachy! Musili jej odvésti do příbytku malajských policistů, neboť tchyně jeho žalem pomátla se na rozum, a za jednoho záchvatu vrhla se na zetě svého. Rdousíc jej slabýma svýma rukama, rozkřikla se na něj, aby jí vrátil její dítě.

Vyprávěl mi Hillwell, kde co slyšel — o jakýchsi pletkách milostných, i také nějaké úplatky a čachry všeliké vyšly na jevo — nad hlavou všestranného copatce vznášela se výpověď ze služeb a snad i výpověď z místa — — pak zúčastnili jsme se pohřbu a byli bychom záhy opět o něčem jiném mluvili, kdyby nás nebyl časně z rána probudil Hillwellův kuchař.

Byl všecek polekán a pro veliký spěch zapomněl i na povinnou úctu k pánu svému, tak že ani nerozpustil copu, který teď měl kolem hlavy ovázaný — — Odvedl „tuana“ do kuchyně, kamž jsem je také sledoval. Tu Ah-Lam s místa na místo poskakuje vykládal „tuanovi“ hanebnou malajštinou, a ukazoval na díru ve stěně, na kus atapu, který patrně patřil tam, odkud na nás nyní zela díra — to jest nízko u země, nedaleko ohniště — i na polici, kde stály všeliké potraviny. Ah-Lam, když si ráno klíčkem otevřel prostičký visutý zámek u dveří a vešel do kuchyně, nejdříve spatřil špatně zasazený, ze stěny vyříznutý kus atapu, ježž byl zloděj v temnu noci opět nedovedně za sebou do stěny zasadil a zvenčí podepřel větvkou do země zaraženou. Dále zpozoroval, že byť nic tu nechybělo, všude zřejmy byly stopy člověka, sem se vplíživšího, jak tu hledal a rámotil mezi potravinami.

A nic nechybělo!

I v tupém mozku našeho, námi tak často kaceřovaného a

peskovaného kuchaře se rozbřesko. Také my jsme ihned rozřešili záhadu — Což nebyli jsme včera na pohřbu nebohých obětí traviče? A jak dávno přinesl v 11. čísle (r. 1896) „The British North Borneo Herald And Fortnightly Record“ zprávu, v území, kde se mluví malajsky, nikterak vzácnou: „Mnozí v naší kolonii, kdož znali pana G. L. H. . . . budou nemile překvapeni zprávou o jeho náhlém úmrtí, „zaviněném“ (překládám doslovně) jakýmsi jedovatými látkami, které „dostaly“ se do jeho jídla. Byl — — —“

Hodili jsme do ohně všechny potraviny, všechnu vodu kázali jsme vylítí; před námi musili Malajci vše vyméstí, vařící vodou vymyto veškeré nádobí — ano i potraviny anglického původu, ve spájených plechovkách, neušly osudu býti spáleny. — Což kdyby — — —? A nebyli jsme s prací ještě ani hotovi, když přišla Siang také všescka polekána! Rozneslo se to ve chvíli po celém „kampongu“, a kde kdo přišel toho dne, aby nás ujistil svou blahovůlí a zapřisáhl se svou nevinou. Každý pronášel všemožné své domněnky — — —

Hillwell, velmi zamlklý, vyslechl je všecky.

Když pak jsme večer seděli u stolu, kde Ah-Lam byl nám prostřel, častoval nás vejci a na sádle smaženými, od spolehlivého Čiňana koupenými banany, jež v zahradě „astany“ byl sám natrhal. Jedli jsme málo, téměř s nechutí, a navzájem jsme si blahopřáli! Když jsme srkali čaj, povstal pojednou dosud málomluvný hostitel můj (dík, že již jen do čtvrtka), odešel do své ložnice a vrátil se ve chvíli s několika květy, řapíkem palmovým dohromady svázanými. Byly to květy voskového vzhledu — z krásného stromu „Adigu“ (*Plumieria acuminata*). Položiv je přede mne, řekl mi:

„Přinesla je Siang; našli je ráno na ochozu a přede dvěmi — — — —“

„I vida,“ přerušil jsem ho, „s kým tam bydlí? Které pak dívce milec posílá tento vonný pozdrav — —?“

„Mlčte,“ přerušil mne Hillwell, „dejte mi domluvit. Kuntom, její služebná, vyšedši prvá ráno ven, šlápla na kytici — — a dala se do křiku, až všechny zbouřila. Vězte, že všude tady nazývají tyto květy: bunga orang mati — tedy „květ mrtvých“, a že jich jen používají k výzdobě mrtvol. Což jste neviděl včera, předevčírem — —? Věc je velmi vážná, pane V. Netřeba, bych vám vykládal tyto podivné věci — jež zajisté nejsou pouhými nahodilostmi. Tam vymstění se na nebohé rodině mého tlumočnicka písaře, pak pokus otravy na nás, vlastně na mně, a konečně tato zřejmá výhrůžka — —? Komu — přece ne snad rodině, kde bydlí Siang s matkou, otcem a Kuntomou? Komu tedy? Zda rodičům — či jí samé? Počínám chápati — ale sotva vynoří se v hlavě mé podezření jedno — zapudí je jiné. — Tolik je patrné, že nejen Sy-Liang, ale také já mám úhlavní nepřátele, všeho schopné — a poněvadž vyhrožováno Sianži aneb jejím příbuzným — což jest u věci jedno — snadno jest mi se dohadovati příčin i účelu — — — Nade vši pochybnost jest tu kdosi, neb jsou tu lidé, které jsem si znepřátelil „výkupem“ Sianži! Leč kdo je to? Sama Siang jsouc na rozpacích, neví jak mi odpověděti, na koho uvrhnouti podezření. Že by se tak daleko odvážila některá dívka, které se zde snad zachtělo vládnouti, pohodlně a v přepychu živu býti, ani uvěřit nemohu! Spíše otec sám, jenž počítal nadarmo a na svou škodu s mými penězi — nu, a řekněmež si to bez obalu — s mým vlivem v místě tom — s dostatek jste již obeznámen se zdejšími poměry — ale marně se rozpomínám na všecky — žádný z nich se mi nezdá, že by takých odvážných zločinů byl schopen a pro tak malou příčinu vydával hrdlo své v nebezpečí. Ale běda mu! Potají, později večer, jeden z mých policistů bude hlídati dnes a budoucí ještě noci příbytek Sianžin, a i zde dáme si pozor, aby se nikdo nepletl do povinností a rayonů Ah-Lamových — — —“

Šli jsme pozdě spat a spali jsme špatně.

Druhého dne a po dlouhé rozmluvě Hillwella se Siangou prolezli policisté všechny příbytky Dajaků a vypyřádali se všude, jsou-li v kampongu cizinci.

Zaslechl jsem, jak malajský poddůstojník, dávaje rozkazy lidem vyslaným na obhlídky, po několikráte vyslovil jméno, které v určitých myšlenkách stále měl jsem na mysli — od doby, kdy mi Hillwell vyprávěl příhodu s květinami. — Napadlo mne jíti si k Sy-Liangovi na výzvědy.

Našel jsem ho v úzkostech se potícího před Hillwellem, jenž s ním právě zaváděl zevrubný, úsilný výslech. Stojí nad ložem nemocného — či snad jenom nemocným se tvářícího — tak byl rozčilen, že pěstí hrozil hříšníkovu, jenž byl nyní patrně velmi v úzkých — — —

Když jsme odtud vyšli, obrátil se Hillwell ke mně, chytl mne za rámě a zvolal: „Ten lotras mne podvedl! Neřekl mi, zatajil mi, že již za prvé cesty k rodičům Sianžiným měl nepříjemnosti s Dajaky — že Simatan mu hrozil a jej varoval. Kdybych to byl již tehdy tušil, do jakého vosího hnízda sáhnu, byl bych si věc jinak rozmyslil — ať měl či neměl Simatan práva na děvčici — — A snad i ona mě obelhala! Nyní tvrdí ona i ten lotr, že ve všem, co se událo, má ruce své buď Simatan anebo jiný z blízkých mu Dajaků. — Je-li tomu tak, pak vinu na hrozném skonu obou nešťastníků, na nesmírném želi ubohé matky mám já. Nikdo jiný! A dostane-li se neblahá záležitost k uším staříčkého r — —, je po kariéře! Mohu baliti a jeti s vámi, hned pozítří. — Raďte mi, probůh, promluďte přece něco — co o všem tom soudíte — — —?“

Toho večera odešel Hillwell do svého pokojíku dříve, nežli obvykle; patrně ho zamrzelo, že jsem sice jako žertem — ale se zřejmým opravdovým protestem odnesl se stolu láhev — z které si až příliš často naléval do malých sklenek moku, jenž těší, blaží

— a zabíjí. A přece měl býti upokojenější, neboť všichni, kdož se vrátili se zprávami, druh druhu ubezpečovali — že není a nebylo v kampongu cizích Dajakův, a Simatan že rozkazu uposlechnuv, hned tehdy odcestoval se soudruhem svým a s jiným ještě domorodcem do nitrozemí. Nebylo ho tu, a není vůbec možno, aby se kde v okolí zdržoval, aniž by se jeho přítomnost mohla utajiti.

Když pak druhého dne, za dalšího výsledku, Sy-Liang se přiznal, že míní co nejdříve opustiti službu a se vystěhovati, protože Simatan, tehdy mu vyhrožuje, pyšně bil se v prsa a volal: „V košíku lebek, jenž visí nad domácím krbem, a mezi lebkami, jež otec můj i já jsme ulovili, nechybí hlav orang Sina,*) a můj meč není ještě zrezavělým, aniž paže mé úrknutím ztrnulé!“ sám jsem se nedivil jeho rozhodnutí.

Na Hillwella vyprávění ani strach Sy-Liangův nepůsobily; jakoby libacemi whiskeyovými a v alkoholu nadobro byl utopil onu chvíli pohnutlivého a lítostného poznání! A když jsem radil a varoval, napolo mi odsekl, napolo mne chlácholil: „Stalo se, nedá se odčinití, teď je pozdě již a není mi lze ustoupiti, kdybych i chtěl! A víte, že ten „Kuntom-ňaman“ (Hezké poupě), jak jste ji tehdy nazval, je učiněný ďas — —? Vysmála se mi a tázala se mne, kdy že jsem pojedl masa argusového bažanta? Zda srdce bělochů se třese bázní před psem odpadky požírajícím...?“

Nama sidaj agi bepatang, agi malam.
 Bangat bepagi belam — lam?
 Proč přicházíš, kdy ještě temná noc,
 tak brzo, než rozbřesko se jítro?

(Dajacká píseň.)

Bylo v předvečer mého odjezdu — opět o den odloženého! Byltě dnes mahomedánský svátek. Celé odpoledne se lilo a po-

*) Čiňanů.

levilo teprve, když jsme sedali k večeři. Seděli jsme dosti zamklí a hovor náš vázl i tehdy, když jsme se nutili do žertů. A když Hillwell podle mého návodu připravoval z různých vonných plodů ovocných, ze šfávy kokosové, červeného vína a cognaku „nápoj pro bohy“, na rozloučenou se mnou, místo abychom se rozveselili — sesmutněli jsme! A nebylo divu — jemu! Třeba by si jen připomněl, že trhala ovoce toto Siang vlastníma rukama, načež hned svou otrokyní, doprovázející ji po celou cestu, dala nám je donésti, a to proto, aby nepřátelská ruka smělého traviče nemohla — —

Zdali totéž probleskovalo hlavou mladíkovou, — co mi ztrpčovalo i poslední den pobytu?

„Na vaše i mé zdraví, pane V., a na šťastnou bohdá shledanou! Za sedm let budu míti právo na cestu do Evropy! Navštívím vás pak ve vaší ‚zlaté Praze!‘“ — — — —

Šli jsme spat asi k jedenácté. — Venku opět pršelo, a déšť, nyní příjemně chladící, šuměl kolem domu monotonně — že jsem tíhu spánku dávno pocítil — a jen ze zdvořilosti se tak pozdržel.

Venku, směrem ke kuchyni, v malé přední jizbě z atapu, na pavlači, spal sluha Malajec, aby byl po ruce, kdyby pán zavolal slovem neb úderem v gong, u postele v ložnici visící. Náhlé onemocnění, v tropech časté, aneb jen vyhýčkanost bělochů doporučovaly takovou opatrnost. Vnitřní místnosti pak pozůstávaly ze tří světnic. Prostřední byla jídelnou i „salonem“, v pokojíku na pravo od této spal Hillwell — v onom na levo já sám.

V průčelí bungala byla dosti široká veranda. Z té vedly schody do malé zahrádky, za níž úzký pruh písčité země, porostlé zakrslými palmami, hraničil hned na levý, jen poněkud vyšším rostlinstvem porostlý břeh řeky. Poněvadž přes nízké stromoví vál k nám osvěžující větřík od moře, jen půldruhého kilometru vzdáleného, opatřena byla tu jak okna tak i dveře

rámci se sítkami z jemného drátu. Pletivo jejich bylo tak jemné, že — ač ubránilo nás i trýzně nejhorších, jako drobný písek maličkých a proto „sandflies“ nazvaných bodalek — přece propouštělo tolik vzduchu, bychom se nezalkli v nocích, mnohdy až nesnesitelných, pásna předrovníkového. Proto nezavírali jsme ani dveří, ani nespouštěli žaluzií. Dnes, že bylo poněkud chladněji, zavřel Hillwell dveře a jedno okno, ponechav v druhém žaluzii otevřenou. Rámec s mosaznou sítkou pevně přiléhal, upevněn háky k rámcům okenním.

Dlouho nemohl jsem usnouti — ku podivu! — neboť noc byla právě značně chladnou, tak že jsem se musil přikrýt aspoň prostěradlem. Leč venku měnil se větřík v burácející víchr, jenž lomcoval pralehoučkou stavbou bungala a hučel stromovím.

„Muput Antú Ribut ungaj badu badu
mangka ka buah unggai ledžu ledžu!
(Pán větrů duje bez přestání, bez přestání,
stromy ovocné tluče bez únavy!)

Z dajackého eposu: „Slavnost trofejí lebek“.

Měl jsem žaluzie otevřené — ale vítr jimi tak harašil, že nezbylo nežli vysadit rám a zavřítí je, chtěl-li jsem usnouti.

Převaloval jsem se s boku na bok, silný, dlouhý, slamou vycpaný polštář (zde jej nazývají „hollandskou ženou“) všelijak jsem si posunoval — než spánek přede mnou prchal jako divý, i když jsem si jako na oře sedl, použiv podivné té podušky — která se nedává pod hlavu.

Vše, co jsem byl za posledních dnů prožil, i čeho jsem se byl dočetl v knihách vědeckých o Borneu, střetlo se v nesmyslný rej. Obživly příšery písně „Mengapú“, slavopění lovců lebek bornejských, jak jsem o nich čítal (když mi děšť mařil vycházky lovecké) v knize Perhamově.

„— — — — i chodila jest žena Nisingova*)
jizbou zpívajíc, marně snažila se ukonejšiti synáčka
svého: „I bodejž by tě, dítě zlé“ — budeš-li spáti?
— Mič, by den se neprobudil!“

„— — — — Jak bych neplakal, nenařikal,
zlý měl jsem sen! Zdálo se mi, že had mě uštknul
v bok, tuto pod srdcem že mne kopím prokláti!“

„— — — — Ó, zlý to věru sen, dítě předrahé:
— — — — brzo bude krk tvůj vžet v bahně,
brzo hlava tvá v rotangovém bude koši,
brzo ústa tvá kousati budou bavlněné niti!“

Když konečně jsem usínal, šklebily se na mne lebky, jež jsem nedávno u pohorských Dajaků, podplativ strážce „Mládeneckého domu“, z košíků visících nad našimi ložemi vyjímal, abych je mohl na rychlo fotografovati. A jako tehdy se mi jedna zaku-tálela, upadnuvši mi, jak jsem se třásl pospěchem, aby nás ne-překvapili, tak nyní v polospánku ta, která „měla v ústech ba-vlněné niti“, prchala mi jako klobouk větrem uchvácený — a já jsem v letu šíleném utíkal za ní, chtěje ji lapit, protože to byla hlava Sy-Liangova — — — — !

Pak se dostavily sny méně děsivé. Snad jsem právě pone-náhle usínal, nebo snad již ze skutečného spánku probudila mne rána jakás, a v rychlém sledu výkřik Hillwellův. Vyskočil jsem a nahmatav sirky rozžihal jsem rychle svíci, když tu vedle, z naší jídelny, Hillwell se ozval: „Co se tu dělo? Shodil jste něco? U řasa, co to? Pojďte sem! To vítr vyrazil — — —?“

Odestřev záclonu, která tu visela na místě dveří, spatřil jsem hostitele svého, stojícího na krók ode dveří své ložnice, jak dlaní zaclání svíci, aby nezhasla. Neboť, ač venku vítr byl se poněkud utišil, otevřeným oknem fičelo sem tak, že mi svíci zhasil, jak-mile jsem poodhrnul záclonu. Ač bylo v pokoji málo světla, spatřil jsem okno dokořán, bez rámce, a rámeček ležící v pokoji na zemi. Shýbl jsem se, abych jej zvedl a co nejrychleji zasadil v okno. —

*) krále nočního ptactva.

„Hleďte, pane Hillwelle,“ zvolal jsem rozčilen, „toho neučinil vítr, síťka jest proražena — tu kdosi — — —“

Hillwell nohou odstrkuje v cestě mu stojící židli, pomalu, světla chráně, aby mu nezhaslo, zakopl o cos, i zaláteřil: „Co se to tu válí!“ a naklonil se k zemi... „Pozor, co to? — zde jest dajacký košík — slyšel jste něco? Nebesa! Stand quiet, for God sake! (Stůjte tiše, probůh!)“

I spatřil jsem teď v mihotavém svitu a mezi třesoucími se stíny, jak se cosi dlouhatého, tmavého pozvedlo, jak se hlava hrozivě zahoupala a — — — had vymrštil se, bleskem vrhl se do kouta k Hillwellově ložnici, dosti těsně u něho, až jsem se leknutím otrásl, vida ho, jakoby zkamenělého, v hedvábných, lehkých nočních „pajamas“ tak snadno zranitelného „poslem smrti“.

Velkým skokem ocitl se Hillwell vedle mne a pustiv svíci, vymrštil se oknem na verandu; zaslechl jsem jen rachocení drobnůstek padajících se stolu, sykot rozezleného hada — a rychle jsem následoval Hillwella.

Chvatně vypnuv žaluzie, přirazil jsem obě a pevně je držel, volaje mezitím za Hillwellem, ať sem někdo pospíší se světlem, a můj Ahmed ať mi přinese brokovnici! I slyšel jsem, jak Hillwell obíhaje domem bouří spáče. Ozývaly se hlasy: „Ular, ular! (had, had!)“ Ale zaslechl jsem také, jak zajatec náš opět jiné věci sráží se stolu, ba — tak aspoň mi připadalo — jak nyní za tenkou stěnou okenice hlavou hmatá, hledá, jak rozezlený na mne útočí. — Co jsem neklamně sluchem poznával, byl sykot plný zloby — snad na pouhý krok ode mne, leč, díky nebesům, aspoň za stěnou pevně k sobě přiražených desek dřevěných.

Jak dlouho tam hledali, klábosili, křičeli! Potom jsem slyšel rozkazy, lidé pobíhali kolem domu s loučemi, Hillwell se kamsi rozběhl — patrně hledali stopy — až pak jsem se na něho rozkřikl, aby se „nenastudil“, nechal hloupostí a také na mne pamä-

toval, že se tu chladem nočním chvěji. Posléze tedy přiběhli, a co Hillwell mi lampou svítil, ostatní s loučemi postavili se v opatrnou vzdálenost. Zabouchav nejdříve na okenici, bych zahnal hada od okna, byl-li tu, otevřel jsem okno. Lampa v prúvanu zhasla. I přirazil jsem opět okenice a kázal, aby sem teď přišli s loučemi. Malajský policista a Hillwell drželi mi je tedy dovnitř, otevřeným oknem, ale já jsem se marně rozhlížel jizbou — had patrně kamsi zalezl — — Chvíli jsme tak stáli; minuty míjely pomalu, jakoby to aspoň hodinu trvalo. — Zatím kde kdo z nejbližšího nám okolí se dostavil, — všude se šeptalo, jen Hillwell hlasitě — malajsky i anglicky — se durdil, rozkazoval a se vyptával — — —

I přišel Malajec, strážmistr. Pozdravil, uklonil se, a nachýlen k oknu, ječe odříkával jakési sury „quranu“ (koránu).

A opět zdoluhavě plynuly minuty — — — Zuby mně počaly drkotati — bylo mi zima — asi při desíti stupních tepla podle Celsiova teploměru.

Potom přišoural se jeden z policistů dajackých, synek z pohoří, kmene Přímořským Dajakům nepřátelského, a rozvázně, pomalu, pronášel malajsky: „Tabek, tuan-tuan, saja kenal adat ular radža — perlahan perlahan, berteriak tida baik, berdiam, orang orang mau diam!“ *)

Dajak tento přiblíživ se k oknu, vložil v ústa lupen či kúru jakousi, nadmul tváře a vyluzoval jakýsi podivný, stlumený zvuk, podobný sykotu, či pískotu, zatím co my tiše jsme čekali. Několikrát, vždy po nějaké chvílce, opakoval Dajak podivný zvuk hadí — či kteréhosi ssavce.

Již mě bolely ruce i opřel jsem si pušku o podprseň okenní — a hle, tu z ložnice Hillwellovy, jakoby se nesla vzduchem, objevila

*) Klaním se, pánové, já znám mrav hada knížete, pomalu, pomalu, nedobře tolik křičeti, ticho budiž, nechť všichni mlčí.

se hlava s krkem žlutým, do šíře nadmutým — pomalu plížilo se za hlavou tělo — zarachotila rána z mé dvojky — Malajec vedle mne stojící uskočil, sběhl se schodů, a za ním kde kdo — krom nás bělochův a Dajaka — —

Tyčí, kterou kdosi přinesl, přitahovali jsme k oknu svíjejícího se a sebou mrskajícího plaza. Teď přiběhli zas všichni na verandu. Dajak, jenž byl hada vylákal, vytrhnul druhu svému, jenž sloužil jako vojín, kopí z ruky, jal se bodati do hada, až jsem jej musil okřiknouti, že na něm pokazí kůži, jež by se hodila do mých sbírek. — I vytáhl jsem poté hada opatrně na verandu, kde jsme opět zůstali téměř sami. Byl to asi na dva metry dlouhý brejlovec hrdla žlutého, největší to a nejedovatější odrůda hadův útočivých na celém souostroví Malajském.*)

Sběhlo se zatím půl osady, kampongu na souši, a když jsme se oblékli a Halang nám navařil čaje, dostavili se i Malajci s náčelníkem svým z chyší na vodě postavených. Zatím oba malajští policisté i oni dajačtí, s hrstkou Dajaků v žoldu vojenském jsoucích, rozběhli se, aby našli stopy — neboť na skutečné pronásledování nyní v noci nebylo lze pomýšleti.

Jméno Simatanovo bylo v ústech všech! Nikdo nepochyboval, že osnovatelem zločinného úmyslu, strůjcem příšerného pokusu nebyl nikdo jiný, nežli Dajak z vnitrozemí, cizinec — a kdo tolika byl by se odvážil, kdo takou záští plál vůči Hillwellovi, nežli Simatan? Když jsme hada prohlíželi, abychom se přesvědčili, zdali jest již mrtev, prve než můj hostitel mu oddělí hlavu od trupu — do líhu na památku — bylo nám patrné, že byl chycen do oka, dovedně zhotoveného nitrozemními domorodci z jemných, jako hedváb teninkých, ale také tak pevných

*) Za pomoci svého dajackého lovce, Pasanga, ubil jsem v jiné části Bornea hada téhož druhu, jenž byl delší tří a půl metru. Dajaci tvrdili, že had tento, jehož se domorodci nejvíce bojí, bývá druhdy ještě o tři, čtyři pídě delší.

vláken nějaké rostliny. Celý postup dábelkých příprav byl nám teď zřejmý. Zajisté že pomáhalo několik přátel nešťastníkovi, vášni tak zpitému, že se k tomu odvážil. Hada, chyceného v oko uprostřed dlouhého provazce, musili dva muži vyzvednouti a náležitě asi přiškrcovati, co jiní dva dlouhatánské tělo jeho, počínajíc ocasem, vpravovali do košíku — silného, pevného, rotangového, práce to zase poříčních Dajaků. Jiný pak z jeho pomocníků přitiskoval či povoloval víko na koši podle potřeby, — hlavu pak vtláčili dřevěnou vidlicí navrch, načež víko přivázáno a konce provazu uříznuty. Tak jsme uvažovali sedíce u čaje, když jsme hostili orang kaja a jiné Malajce. Na spaní teď jak tak nikdo nepomýšlel. Prohlédnuvše si pozorně rámec a vše důkladně uváživše, dospěli jsme k názoru, že všecku tu věc i Simatan sám jediný mohl vykonati, a to následovně: potichu vymačknouti síť, rozříznouti provazce u košíku, hoditi košík dovnitř — po čemž pak víko musilo buď odletěti samo nebo tíží a tlakem těla hadího se otevřítí — a vše to bylo snadné za vichřice — v domě, kde netrpěno psů — protože Hillwell neměl jich rád — — —! Jakou odvahou bylo vše provedeno, jak dobře promyšleno — i to zúmyslné dodatečné, hlomozivé mrštění rámce do jizby, aby se rozespálý běloch tou ranou probudil, ven vyběhl, bosý, polonahý, načež by se brejlovec, rozrušený zjetím i bolestí — měl utážen provazce až do živého masa — bezpochyby na bělocha vrhl a vykonal dílo pomsty za sebe — i za jiné dítě pralesa! — — — Teprve nyní, když jsme stáli u stolu, na nějž jsem na papír položil ohyzdnou hlavu nejpříšernějšího zplozence přírody, bezděky jsme se otráslí strachy.

Nikdo z přítomných domorodců nechápal, jak jsme my „tuani“ ušli smrti — zajisté že vládneme kouzlem. Sám jsem na mysli přemítal, jak to, že had, o němž se obecně tvrdí, že bytí toliko zdánlivě ohrožen, vrhá se lítě na nenáviděného tvora lidského, mihl se téměř u samých jeho nohou, aniž by mu byl zafal

jedovaté zuby své do těla? I dospěl jsem k tomu, co nejspíše bylo na snadě, že koš, na zem spadna, se neotevřel, a teprve když Hillwell prudce o něj zavadil nohou nebo židlí, se převrátil a víko se uvolnilo. Haď v prvním okamžení osvobození svého nejspíše se vymrštil v kout, kde stál právě Hillwell, než vazbou všecek zpitomělý neviděl, že prchaje málem dotýká se lidských nohou. Pochvaloval jsem si, že jsme tak hbitě a přímo s obratností dovedných kejklířů vyskočili oknem — — Opozdit se o dost malou chvílku, kdož ví, kdo z nás obou, ne-li oba dva, byl by zde položil základ k prvému hřbitovu bělošskému — — — —

Také Siang dostavila se sem, k veliké mé mrzutosti. Oči jí plály zlobou. Hillwell odvedl ji stranou a pohovořil s ní jen několik okamžiků; pak poslal ji domů — aby neurazil Malajce, kteří srkajíce čaj, soudili, se radili a o všem možném uvažovali. A není přece na místě, aby žena přicházela v „bičaru“*) mužů.

Vyšel jsem na „dvůr“, kde právě onen Dajak, jenž uměl vábiti hady, aby vylézali z doupat, kuchal chyceného hada. Mezi jeho rodem a hady vypukla válka na život i na smrt již za časů dědových, kdy jeden z členů rodiny hadem byl usmrcen. Dajak hledal srdce a játra hadí — léky nad jiné prý účinnější. Pak pověsil hada na větev, a že zítra mi ho stáhnou.

Připadalo mi, že porada neběře konce, a ježto jsem jen málo čemu dobře rozuměl, radil jsem hostiteli, by je poslal domů, že všichni mu lžou do očí a v srdci litují, že Simatanovo dílo se nezdařilo. I měli se pojednou k odchodu, buď že čaj došel, nebo že si vzpomněli, že jest na čase jít napojit a odvázat své miláčky, bojovné kohouty, kteří za tu noc, když vichřice přešla, tolik se nakokrhali. Pronikavé vyzývání opeřených rytířů na souboj některé prý tak unaví, že se ráno sotva drží na nohou, — vykládal mi kdysi jeden Malajec, kohoutímu sportu náruživě oddaný.

*) v radu.

Rozednívalo se rychle, ve vzduchu vysoko šustěla křídla, všeliké hlasy ptačí rozléhaly se nad řekou, ptactvo cvrlikalo, ze zahrádky slaboučký větřík nesl nám vůni rozkvetlých oranžovníků. Mně však více lahodila vůně kávy, kterou mi právě vařil můj Ahmed. Když jsem ji pak dopíjel a lampu zhasel, kterou jsme v rozčilení a pro slovní potyčky zapomněli dávno zhasiti, bylťe již venku bílý den — vstal jsem od stolu a odříkal zamračenému spolustolovníku doslov svého názoru:

„Dbejte mé rady, nevysilejte zvědů aniž koho pronásledujte! Bylo na vás, abyste stíhali dal traviče. Nač teď nových drábů vysílali, aby vyslídili a chytli toho, kdo vám o život ukládal! Čím dříve odejdete s tohoto místa, neblahého vám i jiným, čím dříve se osobně vyzpovídáte svému veliteli a chleboďarci, tím lépe! Věc nedá se děle utajiti — o to již se postarají sami moji lidé, až připlujeme do K. Lépe jest dobrovolně kajicně se vyzpovídati, nežli býti pohnánu jako obžalovaný — svými nepřáteli! Věřte mi, mluvím k vám jako přítel! A nezazlívejte mi, pravím-li, že jsem tomu rád, že jsem u vás přespal již poslední noc. Počíná mi tu býti nevolno! Pojídám-li něco, mám pocit, že za chvíli mne začne pálit v útrokách nějaký jed, a vstáváje s lože, nerad bych šlápl na něco, co do ložnice obyčejně nepatří. Noční procházky nebyly by mně tu vůbec možny — když postavou i šatem vám se tak podobám; snadno by se mohl někdo zmýliti — — A spanilou žinku vaši pošlete domů! Bohatě ji ovšem obdarujte — aby vám snad ona sama nenamíchala jedu! Byť i byla krásnější tří daňackých gracií: Dara Inčiny, Lulongy a Kumany, rozlučte se s ní, zabraňte novým pohromám! Odjedu, jsa u veliké obavě o vás — ač jsem s mnohými vašimi názory a s vaší umíněností nesouhlasil a souhlasiti nemohl. A plavcům přikažte, aby v K. neklábosili aspoň po tak dlouho, nežli odjedu! Nerad bych, aby cheť váš mne volal za svědka; bylo by mi to nejvýš nemilým — — —!“

Naposledy obědvali jsme společně! Kuchař i Ahmed se dušovali, že potravin se nikdo ani netknul, ovoce že jest ze sadu přátel našich a že je sami natrhali; ale mně i jemu přes to přece špatně chutnalo! Byla doba prvních durianů, ovoce velikosti melounu, jež chutná jako ambrosie a zapáchá po čertech nepříjemně; na tom nejraději si pochutnával můj hostitel, nyní tak na mysli pokleslý, až jsem ho v duchu litoval. — Sám jsem durianů ani neochutnal, nemaje ovoce to v nižádné oblibě.

Přišla Siang a přinesla mi dárek na cestu, jehož mi nebylo možná odmítnouti. Dosud ji vidím, pobledlou, krásnou, jak se na chvíli naklonila k sedícímu milci svému, jak mu splývající kadeř s čela nazad lichotivě sčesávala prstíky svými, až se na ni osopil, povstal, a zanechav ji neudobřenou a nepovšimnutou, vyšel se mnou na verandu, cosi mumlaje.

„Oh, tuan, tuan,“ zaslechl jsem. Obrátiv se popatřil jsem oknem v jizbu. Seděla tam na rákosové židli skloněna, tvář majíc zahalenu koncem hedvábného šátku, který nedávno jí byl daroval — — —

Přišli skoro všichni rozloučiti se. Několik žen a dívek přineslo mně malé úhledné košíčky s ovocem, a když jsem stál již na břehu a Hillwellovi ruku tiskl na rozloučnou, přiběhl Sy-Liang s balíkem pod paždí a úpěnlivě prosil Hillwella, by jej propustil, mě pak, abych jej vzal s sebou. Slyšeli jsme křik, viděli jsme běžící postavy, ženu téměř

E. St. Vráz: Exotické povídky.

nahou, prostovlasou. Chytali ji, zápasili s ní! Běželať za ním, spatřivši jej, když se kradl kolem jejího domku, i chtěla s ním k dceři své — kam že prý ji ukryl? I plakaly ženy, nemluvní stáli pohané i mahomedáni, s útrpností v srdci i ve zraku nad ní, duchem, Bohem navštívenou — — —

Menšily se postavy na břehu — šátkem na pozdrav mával mi běloch, jenž — naposled když jsem mu stiskl ruku, slzy ronil, že teď sám tu zbude.

Na verandě našeho bungalua spatřil jsem ji. Stála tam o zeď podepřena, nehybna. Kamsi hleděla, směrem sice k mému stožárníku, ale níže, tam k písčíně — kde on stál — — I zápasil ve mně rozum i znalost lidu tohoto s city, jež jsem v prsou míval v jiných světech, až podléháje rozumem, v srdci jsem se ptal: Zdali jsi neukřivdil — — —?

Dosud jsme veslovali; teď Malajec kázal napnouti plachtu, větřík se o nás opřel, když otočili kormidlem. Nadmula se plachta, poskočila loďka, musil jsem se skrčiti, abych se objevil pod plachtou a ještě pohleděl na místo i na člověka, které v žití svém teď již naposledy měl jsem užítí.

Teď jsem na přídu pospíchal, a div že jsem nešlápnul na Sy-Lianga, jenž tu ležel na rohoži tváří k zemi, ruce maje skříženy.

Pak lesík zakryl vše — — —

Již se také stmívalo, v lesích den už dávno chystal se na lože, a jen prostory nízkým rostlinstvem porostlé rděly se posledními odlesky na nebi. Tma houstla. Rybáři vytlačovali loďku pobřežním pískem do moře k nočnímu rybolovu, onde na břehu osamělý rybář do hlubiny vmetal síť. —

V moře samo jsme vpluli, ve skoku, jako na bujném oři, protože tu sladká voda se slanou se střetla. I zahořela voda podivnou žlutí, ve chvíli pak zesinala. Pod velikou, nekonečnou bář

jsem plul v nekonečnějších ještě myšlenkách — — Černé, tmavé byly za námi silhouetty lesů bornejských.

I povzdechl jsem si: Ubohý můj Hillwelle!

* * *

Vyprávěl mi to kapitán Ipland, když jsme spolu na jeho lodi objížděli severní břehy bornejské labyrintem korálových útesů. Z rána objevil se mraky zahalený, velkolepého zjevu, tváře rozdrásané, bizarních tvarů, Kinabalu. Nejmohutnější vrchol malajského souostroví, velikáš, na jehož bocích v rovníkovém slunci vyhřívá se kvítí — alpské květeny, čáry svými lákal naši loď ke břehům druhého ostrova světa! Pak zahalila „Čínská vdova“ — tak sluje tu, vědí bozi proč, mohutný ten balvan — svoji tvář a nebesa se rozplakala.

Stál jsem vedle kapitána. „Vida, Borneo,“ povzdechl jsem si při vzpomínce na všelike chvíle špatné i dobré, na přátele, z nichž ten a onen mi odešel, buď daleko, buď na vždy, a pronesl jsem větu jakousi se jmény míst i osob — sám již se nepamatuji na souvislost nebo nesouvislost vyrojivších se mi vzpomínek — —

Ipland obrátiv se ke mně na podpatku, pravicí rozčísl si dlouhý zrzavý vous, jak činil stokráte za den, když se zlobil i když se smál, a zvolal:

„Cože jste to řekl? Vy jste byl v S., znal jste Hillwella? — U řasa, teď si vzpomínám, že mi vyprávěl o jakémsi sběrateli, badateli — čert aby si nepopletl jména — a vy, proč jste mi nic neřekl? Tedy znal jste ubohého Hillwella?“

„Proč ubohého?!“ děl jsem, teď teprve se probíraje z polo-snění, už i proto, že lijavec mi šlehal do tváře, ano až i za krk, ač jsem se uchýlil pod nepromokavé plátno, ke komínu parníku.

*

„Což nevíte?! Inu ovšem, věc ututlána! Ni singapurské časopisy nepřinesly o tom zpráv, patrně na něčí nátlak, či snad ze soucitu — — Nevíte tedy, že jsem jej přivezl do Singapuru, že jsem jej také sám odevzdal na loď „Gorgon“, plující do Evropy, kdež jen s nechutí přijali jej — šíleného — —? Člověče! plujeme spolu již taký čas, a vy jste ani slovem necekl, že jste byl kdysi hostem Hillwellovým i svědkem — — Inu, divné dějí se to věci na tom světě! — Počkejte, povím, vše vám povím, až dole. — Oh, mister Thomson, take the steer: east, northeast!“ nařizoval kormidelníkovi.

„Ya, ya, sir — east, northeast,“ odpovídal kormidelník, převzav velení, kdežto my jsme šli vedle, do kabiny kapitánovy.

Tam vyprávěl, nebesa, jak rozvláčně, neobratně vyprávěl. Neměl zrnka talentu vypravovatelského, mluvil tónem úsečným, jakým si navykl na lodi rozkazovati, suše mluvil, kde jsem se zachvíval pohnutím, činil poznámky, odbíhaje od děje, když mi srdce bušilo. Klel i vtipkoval, co vstával jsem se židle a kolébal se s lodí, nyní rozhoupanou, že moře válelo se pod námi, od břehův země nedaleké, rozvlněné. A tak co tu vyprávím, buď jsou slova drsného námořníka, buď se zrodilo v představách mé vlastní obrazotvornosti dotekem slova, posunku, připomínky toho, jenž spouhrál ve třetím jednání, když po druhém já, pouhý divák jen, byl jsem odešel — — —

„Já a Mac Allister byli jsme hosty Hillwellovými. Ráno vpluli jsme v předústí řeky S., a v našem člunu jsme se plavili do „kampongu“. Asi třetina nákladu byla určena sem, ostatek pro Bruney. Počítal jsem, že za dva dny nejen tu vše složíme, ale i nalodíme ten trošek, co pro mou společnost připraveno měli tamější malajští a čínští překupníci. Hillwell nás pozval, abychom se zatím ubytovali na souši, u něho. Já a Mac Allister, můj

„supercargo“,*) který si rád z pušky vystřelil, s díky jsme přijali již pro změnu vítané nám pohostinství.

Mac Allister ihned si najal veslaře i lodku a vyplul si proti toku na lov, svěřiv vylození zboží pro dnešek svému malajskému příručím. Já jsem se procházel nebo se projížděl „kampongy“ a kupoval jsem si u Dajaků drobnůstky — byltě jsem v kraji tom po prvé. Už při obědě škádlil jsem Hillwella, když náhoda mi přála zahlédnouti Hillwellovu „mistress“ v kuchyni, právě kuchaři něco rozkazující. Po čertech krásné děvče! Ale zanechal jsem škádlení, znamená, že „chlapec“ nevrle se ušklíbl, žertu nerozuměl a zřejmě si nepřál, abych o tom hovořil. Želel jsem opravdově, že jsem si nedal pozor na jazyk, neboť spanilá domorodka zmizela poté a více se neukázala! Později jsem zvěděl — večer, když ji hledali — že ji poslal Hillwell do domu rodiny jeho malajského příručího! Večer, když se vrátil Mac Allister, a to po večeři, seděli jsme my tři Evropané na verandě. Pokuřující si, popíjeli jsme pivo, které v koši s ledem kázal jsem přivézt s mé lodi. V dýmu vonného tabáku vyprávěl jsem novinky ze Singapur, nebo jsem se Hillwella vyptával na jeho samotářský život a jeho dobrodružství s někdejšími „lovci lebek“. Hostitel náš byl velmi zamlklý. Nelíbila se mi zasmušilost mladíka silného, zdravého, jemuž jarost zářiti měla z očí a projevovati se každým pohybem jeho ztepilého, křepkého těla! Zpozoroval jsem také, že se oddává pití lihovin — neboť ač jsme měli na stole pivo studené, od ledu, což tam přece bylo velikou vzácností, on vymlouvaje se, že mu pivo neslouží, kázal si přinést láhev whiskey, i naléval si, jakoby třicet let byl sloužil pod stěžněm. Za našeho rozhovoru několikrát vstal a ven vyšel, nevím, jaké rozkazy dávat svému malajskému „boy“.**) Někdy vázl náš roz-

*) Kdo obstarává lodní náklad.

**) boy, anglicky chlapec; na východě říkají tak sluhovi.

hovor tak, že jsem měl již sto chutí říci dobrou noc a jít na kutě! Ale noc, ač tmavá, byla teplá, nálada tak útulná pro nás, kteří na zemi jen hosty býváme, že mimoděk prodlužoval jsem ty chvíle sousedského rozhovoru s člověkem, který tak mlád — ani nejsa toho sobě vědom — žil přece u velikém světě, jsa vládcem i pánem. Teď zdá se mi, že se tehda zmínil také o vás, jak jste tu spolu hospodařili. Divný je světa koloběh! Ani jsem si vašeho jména nezapamatoval — a nyní tu spolu sedíme — „prosit“, na vaše zdraví!“

Utřel si ústa, hrábl si do vousů a pokračoval (už je tomu deset let. — Kde asi jest, na kterých vodách pluje? Či přeplavil jej na malé lodici a přes černou řeku onen, jenž cestujících nepočítá, času nezná?):

„Byl mi zjevný neklid jeho, i nemohl jsem si ho jinak vysvětliti — nežli — —

Přišel malajský sluha i vyvolal si pána ven. Když se vrátil, jevil patrně značné rozpaky. Slyšeli jsme rozmanité hlasy lidí se hádajících, vzrušeně přecházejících a odcházejících. Několikráte Hillwell vstal, vyšel ven, udílel rozkazy. — Už ani nevěděl, co nám odpovídá! Vstávali jsme a chystali se již dáti dobrou noc hostiteli, který se s námi rozdělil o své „bungalow“, když tu noví lidé přišli a Hillwella vyvolali. Velmi rozechvělý pobíhal s místa na místo, vyptával se, rozkazoval. Mluvílo se malajsky a nahlas, bez ostychu. Tak, aniž bych si toho byl přál, všemu jsem porozuměl. I nezbylo, nežli abych sám se v hovor vmísil, radil — neboť domorodá žena hostitele našeho zmizela — jakoby se pod ní země byla propadla — — —

Hledali ji už po celou hodinu od chyše k chyši. U rodiny malajské, kdež k vůli našemu příchodu měla přenocovati, nebylo jí. Odešla prý na skok jen, aby s miláčkem svým si ještě pohovořila. Ale Hillwell marně ji byl čekal. A z těch, kdo přicházeli hlásit, že jí neviděli, že u nich není, měli v očích škodolibou ra-

dost, až jsem se divil, že Hillwell je tak slepý! Ale ten, jakoby smyslů zbavený, nakazoval a zase rozkazy odvolával, vysílal

posly, a nežli přišli — půl láhve kořalky vyprázdnil — až mně napadlo, se stolu ji odstraniti. Již pak rozzlobiv se, položil jsem

mu ruku na rámě a do duše mu promluvil. Chtělo se nám spát a starého kozla jsme se starali o děvčici, utekla-li, a kam a s kým! Ale náš mladý hostitel tak si počínal, že v impulsu bělocha vůči té mizerné chásce žluté luzy, která si z nás tu žerty tropila, nezbylo mi, než abych sám rozkazoval a se staral.

S hořícími loučemi, nevím, koho zas to napadlo, obcházeli dům, okolí bungala — hledající stopy — kdož ví, čeho? —

Marně konejšil jsem Hillwella. Byly chvíle, kdy jsem si chtěl odplivnouti a upřímně se vyjádřiti, jaká to hanba — — —

Kdo by se byl nadál, že se běloch tak zřítí po kuse žlutého, malajského masa! Pravda, že nejpodivnější bylo nám všem, proč odešla, aniž by si vzala s sebou — co jejím bylo majetkem. Sám Hillwell uvedl nás do ložnice, na truhlice ukazoval — plné šatův a tretek všelikých, jež blaží srdce dívek zdejších i světa jiného.

Únos? Útěk jen — — —?

Když s prázdnou, bez úspěchu vrátili se ti, kteří při světle loučí byli prohledali celé okolí, vyprávěli, že v písku na břehu, nedaleko řeky, kde nebylo přístavu, našli stopy po lodici, jež tam přistala i odrazila. Také různých šlepečí lidských že tam jest viděti.

S Hillwellem byla potíž! Sotva že jsme ho pracně na lože dostali, rozkázavše prve všem, kdož se byli sem dostavili — a byl to snad celý kampong — aby laskavě šli po svých — vstal za chvíli zase, blábolil a křičel, abychom mu dali whiskey, a volal ji — — — Saján — Sijan — Sujangu — tak se tuším ta — — — jmenovala. —

Věru, že jsme se málo a špatně vyspali. Vstal jsem první. Mac Allister ještě nestydatě chrápal. Vyšel jsem z ložnice do místnosti, kde jsme včera večeřeli. Naslouchal jsem, jak si hostitel náš podivně oddechuje, nedalo mi, odhrnul jsem záclonu mezi dveřmi a nahlédl tam, dovnitř. Ležel na posteli, na zádech, — proto podivný ten chropot. Byl všecek sinavý — — Na stolku

prázdna lahev od whisky vysvětlovala příčinu těžkého spánku. Volal jsem ho marně, pak notně jsem jím zatřásl. Probouzel se pomalu, otevřel oči, osopil se a zaláteřil: „dam you — proč mne budíte, když jsem nejlépe spal?“ — „Je dávno bílý už den — a raní vás ještě mrtvice. Na čas, abyste si omyl hlavu studenou vodou a vypil koflík černé kávy!“ odvětim mrzutě a obrátiv se vstoupím do jizby, chtěje dokořán zotvírat okna i dveře. Neboť, ačkoli žaluzie byly pootevřeny, byl tu hanebný zápach — — — Okna nemohl jsem zevnitř otevřít, neboť překážely mi rámce se sítkami — ale šel jsem a otevřel aspoň dveře. Čerstvý, a tak libovonný vzduch ovál mně tváře. Vítr od moře! V duchu jsem se již těšil, že za pár hodin budu zase na palubě své lodi. Vykročím na verandu a div že nešlápnu do košíku na zemi, uprostřed verandy. Bylo v něm několik durianů. Nahoře byla sporá kytice květů — zapomněl jsem, jak jim tam říkali, v Singapúru zovou se ‚temple tree‘ neb ‚alang‘. Duriany byly již dosti zralé, odtud ten zápach — který přičítal jsem čemus jinému.

„Haló, mister Hillwell,“ zvolal jsem, „odklidte si tuhle neřest, smrdí to až hrůza — to jste takovým labužníkem, ctitelům durianů, že — — —“

Hillwell, jenž zatím přece vstal, zvolna vycházel z ložnice, rozespálý a — nevystřízlivělý ještě, a blábolivě se mne optal: „Jaké duriany, co to mluvíte — —?“ Odkročiv ode dveří, prstem ukázal jsem na koš a chtěl mu cosi povědít — — když tu zaslechnu výkřik, obrátím se — — Hillwell stál tu bledší ještě, nežli prve. Uchopil mě za paži a stiskl, až jsem zaláteřil, volaje uděšen: „Probůh, nepřibližujte se — snad je tam na dně had či který — nový úskok ďábelský — — —!“ Pak svolával kde koho a přiskočiv ke zdi, se stěny strhl kopí z okras nástěnných a zuřivě jím píchl do koše, jednou, dvakrát, nevím kolikrát, až koš odsunován zuřivou, mně nevysvětlitelnou zlobou druhá mého,

patrně již napolo šíleného, již ocitnul se na prvním schodu — převahu vzal, překotil se — ó, pane Vrázi, jsem člověk otužilý, za ta třicet a dvě léta, co se mořem plavím, mnoho jsem viděl — ale co živ budu, nezapomenu — někdy v noci se probouzím, říkají, že křičívám ze sna, to když v mozkovici mé obnoví se vzpomínka, fuj — promiňte, plivám-li — na příšernou podívanou —“

Kapitán Ipland se napil, pak několikrát vybaíl z kratičké dýmky — Chvél jsem se v předtuše čehosi, a již jsem chtěl zvolati: „Probůh, pokračujte!“ když sám znovu navázal.

„— — nejdříve s rachotem se vysypaly a dolů se rozběhly — jeden obzvláště poskakoval! — dva z durianů — ten druhý, přezrálý, už po schodech nechával polovinu své kaše a dole rozplácl se v několikero kusů — jiné, méně zralé plody hnaly se za nimi — ale uprostřed toho všeho černá jakási koule povyskočila, odrazila se od durianu před ní běžícího, šikmou čarou kutálela se k okraji schodů — a pak — ó, hrůzo! — jako by se klubko široké stuhy rozmotávalo, po schodech rozvínoval se lidský černý vlas, na okamžik položil se po celých dolejších schodech jako úzký koberec — pak stržen byv jinou kutálející se věcí, šlehl vzduchem — — po písku — nazad — vějířovitě se rozložil — — a na nás, na mne, jenž nevědomě, pužen povelem bouřlivých citů, a na Hillwella, jenž odstrčiv mne chroptěl, zaječel — — odtamtud zela dívčí tvář: ústa rozšklebená — rty odhrnuté nad úbělem zubů — oči vypoulené — — Pane Vrázi, ty oči ještě viděly — věřte mi, dodnes mám za to, že se tehdy pohnuly — — Čí to byla hlava, netřeba, bych vám povídal — —

— — — — —
 Také dovolte, ať dalšího vás ušetřím.

— — — — —
 Musili jsme se rozutéci, neboť Hillwell zuřil, kopím na nás útočil — nevím, koho v nás viděl!

Podařilo se nám sraziti jej k zemi, když jsme mu přes hlavu ze zadu přehodili houní. A to nebylo snadné! — Domo-rodci se rozprchli. Jen malajští policisté pochopili, že tu běží o ‚amok‘ u bělochů; leč dříve musili jsme jim slíbiti, že sami přejímáme veškeru zodpovědnost.

Div, že srdce lítostí nepuklo, jak se nám bránil! Kousal, řval — — Jako divé zvíře musili jsme ho spoutati — — Vodou jsme ho polévali — — Teprve za několik dní, a již na lodi, poněkud se uklidnil — — Když jsme odjížděli, jakási stará megera malajská vyběhla z kampongu; majíc pěnu na rtech, láteřila, plivala — jako by věděla, že jí podobného druhu, na duchu za-temněného, kams odvádíme. —

V Singapúru vzal si jej z ochoty a za veliké peníze na loď kapitán Morier. Psal nám potom z Colomby, posílaje nás na horoucí skálu, nařikal, že dal se přemluvíti, takého šílence že si vzal na starost. Den, dva se uklidnil, ale pak div prý neuškrtil nešťastného ‚stewarda‘, jenž přinesl do jídelny meloun a neprozřetelně tam na stůl chtěl jej postaviti ještě nerozříznutý — —

Čekám v Singapúru na zprávy od jeho přátel z Anglie — ale pochybuji, že by kdy vůbec mohl býti vyléčen, a myslím si, čím dříve zemře, tím lépe! Zejména lépe pro jeho rodiče, jimž pravá příčina synova šílenství není známa — o to jsme se po souhlasném usnesení v Singapúru postarali — — —“

Tiše si oddychujíc, poloviční jen rychlostí, tedy asi šesti uzlů za hodinu, náš malý parník, špinavý, neúhledný, plížil se leskem světélkujícího i měsíční září slabě osvětleného moře. Opatrně plížil se mezi vlnkami, lstivě, svůdně se usmívajícími, jejichž rouškou se tu zastírala nesmírná obluda mořská. Obrovská to chobotnice nekonečných ramen, jejíž tisícera chapadla vztahovala se tu od ostrovů Filipinských a Sulúských až k Borneu. Na velitelském můstku stál kapitán, maje noční dalekohled té-

měř stále u očí, každou chvíli měně rozkazy své oběma kormidelníkům.

Já rovněž byl jsem ve službě na opačném boku lodi, vyhlížeje, neropoznám-li, co jest klamný odlesk měsíce a co světlování moře, co zpěnění moře neb úběl zrádných skalisk, jež, mohutná, pro loď arci smrtonosná, stavěly tu myriady živoků nejmenších. Snadno bylo mi se nabídnouti ku spoluhlídce, kdy více nežli nebezpečí samo, žel, smutek, upomínky zaháněly spánek na celou noc!

Potom, když hořelo moře leskem obrovské koule do žhava roztopené — po druhé přistal jsem ke břehům Bornea.

SIAMSKÁ KOČKA.

Laskavé čtenářky i méně laskaví čtenáři mých cestopisů snad sobě připomenou, že v knize své o Siamu a sice na stránce 180. se zmiňuji o vzácné, podivné kočce siamské. Několika řádky tam vypravuji, jak přišel jsem o taký poklad, obviňuje v duchu některého z obratných sluhů našich, všelijaké to sebranky přístavního města, koukolu Siameců, Malajců nebo Jiho-Číňanů. Prostičká epizoda z mého pobytu v Siamu — že?

Nikoliv! Zatajil jsem vše, zamlčel jsem podivný příběh ten jen proto, že po smutných zkušenostech svých s črtou, kterou jsem tehdy hned po věru podivuhodné té noci byl poslal jednomu českému denníku — jsem se zapřisáhl, že nebudu popisovati než nejstřízlivější, nejvšednější příhody, přesně příslušné v obor cestopiscův!

Přátelé moji z redakce pražského denníku omluvili sice ono neuveřejnění mé tehdejší příhody ze Siamu ztrátou rukopisu na cestě z redakce do sazárny... leč vyskytla se duše sdílná, která mi vše jinak vysvětlila. Rukopis prý byl přečten a odsouzen k zničení — jen pro mé dobro. Nikdo prý by neuvěřil.

Děj vybočuje prý úplně z mezí pravděpodobnosti — v takých případech že prý se zjevují jen myši — obrovský hmyz,

a hlavní úlohu hraje kocour a nikoli kočka — byť siamskou byla — krátce a dobře: že by vážnost má i věrohodnost u leckoho mohla býti otřesena! . . .

Jako bych se dřasa o to staral, věří-li kdos, či nikoli! Rozezlen napsal jsem příběh anglicky a poslal jsem jej redakci jistého světového týdeníku, který má nejbližší styky se světem čtvrté a páté dimense, ale podnes čekám, vrátí-li mi rukopis anebo alespoň poštovní známky, které jsem přiložil — když již neuznali za dobré podivné mé příhody uveřejniti!

Teprve dnes skýtá se mi příležitost, abych sdělil dobrodružství své se širší veřejností, ač přiznám se, sedm dlouhých měsíců jsem otálel. Vím předem, že nedojdu vděku, že většina bude potřásati nedůvěřivě hlavami, mnohý a mnohá že předčasný a zdrcující pronesou úsudek — ale nemohu si pomoci! Nutká mě cosi, abych se veřejně, před celým světem vyzpovídal.

Původně zněl nadpis této črty z mého života: „Siamská kočka a jiné strašidelné příběhy“, ale ještě včas jsem rozhodl jinak. Usoudil jsem, že na jednom příběhu dosti a že jest třeba pozvolna připravit čtenáře na neobyčejný, všemu obvyklému ze zkušeností cestovatelů se vymykající příběh. Skeptikům prozatím tolik: Mohu-li za to, že stalo se mi tak v zemi zlatozářících „pračed“ a na břehu posvátného Menamu a nikoli někde poblíž stanice pouliční dráhy, na rohu pražské promenady a úvěrní banky? Mohu-li za to, že tam na chvíli duši mé sňata rouška, že v nynější své podobě „Karmy“ zjevila se mi, že prožil jsem znovu „Karmu“ svou minulou — že na chvíli jsem miloval, nenáviděl, jak tehdy před sty lety? —

Ale vidím, jak se děsíte, jak se mračíte, nebo ušklibáte — mou-li to vinou, že nevidomí jste? Že v askesi nehleděli jste na hroudu země, nebo kouli křišťálovou, abyste viděli jako „jogové“ — „věci, kterých jiní nezří“? Že nebyli jste v zemi

brahmanismu a buddhismu? Za to mohu-li, že dávno se již od nás vystěhoval kde kdo z říše, kterou jen s pošklebkem nazvete „říší zjevů nadpřirozených“? Že v sousedské shodě, bez hádek plemenných, náboženských a národnostních žijí nyní v cizině, pod hostinnou střechou chyší, chrámů, paláců, kde podnes taje světa, nicota lidského Já řeší se jen bájemi? Nebo že utekli se do stínu pralesův a na nebetyčné hory, na břehy vzdálených moří, kde ještě žijí lidé? Lidé, jimž hra stínů a světél, hukot moře, šelest listoví i tajuplný šepot větru a zloba bouře touže mluví řečí, jakou u nás mluvily, kdy člověk byl ještě dítětem a příroda chůvou, děšivé pohádky mu vyprávějící. Jak ztichli moji Indiani, jak se k ohni tlačili, když plížili se kolem nás, když z lesa ozývaly se vzdechy, lkání, a jak uprostřed pekelné vřavy tance a pitky nasinavěly tváře veselících se černochů, když z houští od řeky zaječel příšerný hlas — co na tom, že vy nevěříte, já že Je neviděl — neb i „Ti“ bojí se bělochů! Slyšeli jste o žaponské knize „Kvajdan“? O čínské „Li-tzu-yo“? Četli jste „Bukyja-Hajako-Zenšo“? V modernisovaném Žaponsku stát i policie trpí je dosud — ty zlobohy, skřítky, džikiniky mrtvolý požírající, rakšasy, mudžiny, rukurobije — jichž hlavy za noci opouštějí trup, aby létající vzduchem děsily, ukrutnosti páchaly — nevěříte-li — jeďte do Asie — pak zajisté mi uvěříte, že jen prostičce vypravuji to, co sám jsem prožil, vytrpěl — a odpykal. Co prostičké — a přece ze světa záhadných zjevů, jedině, co dobou neztratilo na svěžesti prožitého, co dosud v upomínce mi září tak jasně — jako svítily stěny porculánových chrámů, těch, které ani v nejtmaší noci nezastírají ponuré stíny.

* * *

Řekl jsem již, že přihodilo se to v Siamu! Bydlil jsem v Bangkoku, v městě, kde i nejohavnější, ďábelsky se ušklibající bůžek jest z cihel, polepený majolikou, kousky zrcadélek,

skla, střepinami talířků a koflíčků čínských — a malomocný, neboť domorodý lid utekl se ze souše na řeku — a poblíž chrámů bydlí jen ti, kdož vládnou nebo kupčí.

Pokud jsem se neobeznal s místními poměry, bydlil jsem v hotelu „Oriental“, v prvním poschodí, odkud pohlížel jsem na zakalené vody Menamu, na tisíce lodiček, na nizoučké domky a vysoké, štíhlé „pračedy“, „paplany“ četných vatů čili božišť, na svět zářící barvami orientu, na „Město divokých oliv a legionů andělů“ — na Benátky Asie. A dole, hned pode mnou, v restaurační místnosti popijeli u baru nebo se hádali u karet představitelé poloviny evropských národů — — — Nic střízlivějšího, všednějšího tohoto tábořiště „Farangů“ v daleké cizině! A ejhle zde, a nikoliv mezi stěnami potaženými brokátem, nikoli pod střechou majolikovou nebo pod krovem bambusové chyše, na voru, na řece se houpaající, se to přihodilo! — —

Vrátiv se z Ajuthie, z těch Athén starého Siamu, dnes již ve zříceninách zarostlých houštím ležících, do Bangkoku a krátce již před odjezdem svým, znovu jsem se ubytoval v hotelu Oriental. Dva dny před odjezdem, většinu zavazadel již maje na lodi, celíčkový den jsem věnoval poslední procházce Bangkokem, abych se ještě jednou zamyslel, pokochal jeho divy, občerstvil své dojmy a nesmazatelně v paměť si vtiskl přehrádnuté obrazy. Kdybych byl spisovatelem, jenž volně do říše své duše Vás uvádí, a nikoli cestopiscem, předkládajícím fotografické snímky, připomenul bych krátce, že počátek mého vypravování spadá do pozdního odpoledne, kdy kráčet jsem úzkou uličkou mezi dvěma božišti, kolem branky starého kláštera, ve stínu vonného „stromu orlího“. Ale já důsledně, věren svému povolání, počnu již samým jítrem, kdy posnídav ubíral jsem se ulicí Sanon-maj, podél obchodních domů Číňanů i Evropanů, k jednomu z „klongů“ (průplavů), kdež zavolav na čínského lodníka sotva jsem se pak ubránil devíti, rvoucím

se o mě a o výdělek. Vskočiv do lodice onoho šťastlivce, jenž v zápase na vodě dostal se nejbliže ke břehu, zatím co druzí se ještě hašteřili, udal jsem mu směr naší plavby a posadil jsem se na před, na žluťoučkou rohož.

I brebentil Číňan, polonahý až na „panung“, svým jihočínským nářečím a siamštinou cosi, čemuž jsem nerozuměl, což však najisto bylo ujišťování, jaké štěstí mne potkalo, že jeho jsem si vyvolil. Lodici veslem obratně popohánějíce, tu rozehnali jsme se v let, tu opět zvolna jsme se plížili, proplétajíce se mezi lodicemi všelikých tvarů i jmen, malými i velkými, naplněnými lidmi, hledícími usměvavě buď na cizince nebo na krásný den. Míjeli jsme i lodi nákladní, kde na pytlicích rýže, na košátkách ovoce a plodin v bahně vyrostlých a dozrálých v půdě spečené rovníkovým žářem, seděly rodiny sedláků, znovu a znovu se radících, zač by měly prodati, a znovu a znovu se divících té spoustě lidu a domků, nad nimiž po dlouhé cestě i noci anděl „Son-Kran“ zhasil jitřenku a slunce vzplanulo nad městem divů. Minuli jsme i lodici, v níž ženy hlasitě lkaly, mužové pod velikými klobouky nachý-

leni seděli, poblíž čehosi nízkému sudu podobného, kde složeny byly tělesné pozůstatky toho, jenž, navždy s Bangkokem se tuto louče, vracel se domů, do daleké vesnice — do rodné půdy k spálení.

Tam na stupních domečku, jehož jedna část na bahně a druhá na kůlech nad vodou trčela, hrály si děti, házejíce slupky do vody, smějíc se jedno druhému, když dále bylo dohodilo — onde v loďku ukládali celou svoji domácnost, kdož jinam se stěhovali — za štěstím. A byla místa lodicemi téměř ucpaná, kde mužové i ženy zle na sebe se sáпали, až policie připlula a povely i bambusovou holí cestu razila těm, kteří i na vodě měli větší právo než chudáci a pariové. I můj Číňan, jindy tak poníženy, se nadouval a hlasitě povykuje v zápětí sledoval strážce veřejného pořádku — vždyť tentokráte vezl „bílého pána“! Tak dojeli jsme pomalu prvního cíle — k největšímu z bazarů na souši, kde dlouho a marně — nevím již po kolikáté — jsem hledal, čím bych mohl obohatit své skrovničké sbírky lidových prací. Tu Siamka, onde Ind, většinou však Číňané, prodávali tam zboží evropské i tovary ze svých vlastí, jen potraviny a květy byly tam domorodé. Mezi většími krámkami obchodníků, tam v úpalu slunce, onde ve stínu stromů nebo rohoží na tyče zavěšených seděly po zemi Siamky v kalhotkách beze švů, opásány jen panumem, stále si převazující druhý kus látky, jenž zejména starším ženám nejvíce se smekal dolů, když se smlouvajícími se hašteřily, rukama rozhazující. Celý trh vanul vůní bananů, oranžů, ananasů, teď vzácných mangostanů i zápachem lidských těl, ryb a hrud ze zkysalých luštěnin. Ovadle ženy i stařeny ohyzdné, bílé vonné květy jasmínu „mali“ a žluté „ylang-ylangy“ do hrstí nabírajíce, nabízely je mladým dívkám, jež nákup svůj na hlavách balancující, houpaly se v chůzi jako štíhlé palmy „nippa“, když mořský vánek pohrává jejich korunami. Byla tam těla mladá,

hebké, lesklé pleti barvy nedozrálých mangostanů i kůže svraštělé našedivělé, jako popel z listu černého čaje. Oči i vlas jako uhel černé zářily leskem obsidianu, tu úkradmo, tam směle, zvědavě i s pošklebkem sledující cizince. Mrzuté babky vyceňily na mne černé zuby, co že tu chodím a proč tak často — když běloch jsem, pán — a ničeho nekupuji! V cárech tam seděly a lelkovaly ženy chudé i ty, jichž „panum“ byl hedvábný a živůtek „janguaj“ brokátový. I takové, za nimiž otrokyně nosily rohož a krabici.

U štědré hostiny a za veselého sváru cvrlikali tam naši vrabci, kde která ústa ženská i mužská tam klábosila nebo žvýkala „betel a siri“, podávající si navzájem „šiot“ (nádobku na „betel“) nebo plivátka. Břínkali, dřívky klapali, chrastili, zvonili, pískali nebo dunivým zvukem maličkých gongů na sebe i na své zboží upozorňovali potulní kuchaři čínští, cukráři, prodavači vody, nebo sladkých šfav ovocných.

I byl trh plný šumu, ruchu, barvitých figurek, spěchu a honu, i usedlého klidu nebo lhostejnosti. Děti tam skotačily, jiné k matčinu prsu na stoličky usedaly, nebo ovoce hryzaly, zbytky na peckách vrabcům odhazující. S důstojností i pýchou královskou procházeli se mezi „pohany“ mohamedánští Indové v turbanech, Armen, Burmanec i bohatý kupec čínský v hedvábné sukni, v černém kabátci, s nízkou čepicí na hlavě. Zvědavě rozhlíželi se tam synové dalekého Laosu, kteří snad poprvé sem přicházeli, aby prodali nebo nakoupili. Ani já jsem nebyl nejmenší zajímavostí trhu!

Tu mezi dvěma košatkami zkrížil jsem cestu asi pětileté Eviče, jejíž buclaté tělíčko mělo za celičkový oblek žlutý plíšek srdcovitého tvaru a velikosti lipového lístečku. I uskočila poplašena a prchajíc ode mne, bořila vysoké hromádky lahodných „sathorů“ velikosti broskví, začož rozdurděná prodavačka na mne hartusila, posílajíc mě do všech jiných končin — jenom

ne do „sapatumu“, „kde lotos kvete“. Na bobku seděly tam vesničanky a namáčely si chuchvalce rýže v pepřné omáčce „namphriku“, čínští prodavači laciných lamp a zrcátek evropských srkali čaj, Malajci nabízeli javanské látky, ženy o nahá kolena svinovaly obrovské doutníky, sbalované v listy kukuřice nebo banánovníku, dvakrát i třikrát svazované, aby se nerozvinuly. Dryáčníci prodávali své podivné léky z bylin i popelu kostí všelijakých zvířat, hnízda salanganí a ploutve žraloků, sušené mořské obludy, tripang — — evropské hřebíky i kousky dřeva citronovníků, jímž si tu čistí zuby, oschlé šťávy a pryskyřice stromů z hlubokých pralesů vnitrozemských i náhrdelníky z namodralých lastur.

Kráčel jsem křivolakou ulicí, kolem domků a budek, kam ženy jen pokradmo chodívají, kde bydlí hádači a písaři, kde ženy cizoloží nebo nápoj lásky si kupují, kde kořalek „lamčů“ „lao“ potají ženám nalévají, nebo „skiziju“ z rýže. Kde opiové brlohy jsou, nebo kde na velikých rohožích usedají ke hře „sudá-lichá“, aby tam prohráli celé náklady sampanů, ba někdy i své ženy. A v patách za mnou šel můj Číňan-lodník, kterého dávno jsem byl vyplatil a několikrát odehnal — který však věčně se usmívající a pokorný stále doufal, že se vrátím k jeho loďce.

Potkal jsem dívku, tak mladou a sličnou, že, abych okem nehřešil — následoval jsem klasického příkladu buddhistického bonzy — když tomu svůdná hříšnice vějíř z ruky vytrhla, kterým tento „phra“ (posvátný, nad slabostí světa povznesený) tvář si zakrýval, aby odolal pokušení. Hledě jen na její zuby, stal se rázem „avidya“, dosáhl nejvyššího stupně „Sunyaty“! Spatřil totiž, co absolutní pravdou jest a nikoliv přeludem kratičké chvíle života — hledě na kost zubu, uzřel jen ohavnou kostru, šalebně vábivým masem bujného mládí zahalenou. A proto já, na její ústa pohlédnuv, viděl jsem jen žvanec

„betelu“, kterak jí potřísňuje pysky černým i krvavým slizem. —
— — — Prodíral jsem se zástupem, kde se sázelo na malé
rybky zápasné, kde věštili zdar i nezdár různým spekulantům,
kde prodávali amulety, prsténky z koňské hřívky a malé sošky
čínského bůžka štěstí, pozlacené buddhy i dřevěné, pozlátkem
polepené popelnice chudých. Posléze usedl jsem opět v tentýž
„sampan“, k velikému zadostiučinění svého lodníka, na jehož
tváři spokojený úsměv hlásal — což jsem ti to neřekl? — — —

Stíraje pot s čela, vděčně jsem uvítal vánek, když z úzkého
průplavu jsme se dostali na širý Menam, jehož středem jsme
nyní pluli, kde osvěžovaly nás páry jeho mohutných vod.
Proudem nesený, míjely nás vory tikového dřeva, veliké ná-
kladní lodi s bavlnou a rýží, lodice s listovím palem na krytbu
střech, vory naložené sáhodlouhými bambusy i dětmi, které
na vodě se zrodily, aby na vodě jednou umíraly, čínské džunky,
jichž nákladem bylo, co se zde zrodilo nebo umřelo. Semena
lotosu i týlu, vonné kardamomy, kůže sloní, tygří, kosti vzácných
zvířat, určené pro kantonské lékárníky, ozdobná péra paví
i lednáčků, ibisů nebo kachní — i mrtvoly Číňanů v dobře
zatmelených rakvích, které rozvážeji zvláštní společnosti po
celé jižní Číně. I úzká lodička s podivným, bohatě vyřezá-
vaným klounem plynula kolem nás, v níž seděli čtyři bonzové,
jedoucí kamsi na pohřeb, jak vidno bylo dle vlajek bílých,
posvátným písmem „pali“ potištěných. Teď k pravému břehu
jsme zahrnuli a mezi lodičkami zvědavců, vstříc nám vypluvších,
i almužnu jsem udílel. Na „Matce řek“ i žebrák vlastní vyhlou-
bený kus kmenu.

Věru, matkou jest řeka Menam svým dětem! V náruči svém
je houpá, ukolébavkou je tiší a v moře odcházejíc šeptá, stená,
loučí se. A ti, kdož vděční, v synovské lásce jen u řeky a na řece
bydlí. Po obou březích, daleko, až ke slané vodě sídlí, aby
stále mohli patřiti v její tvář, naslouchati její řeči. Stasisice

bydlí tam v domcích, postavených na vorech, připoutaných k příbytkům, které částečně na břehu stojí. Tisícům jsou domovem bachoraté loďky, lidem, kteří na souši jsou jen hosty. A všecko to dříví bambusových tyčí, z něhož zbudovány jsou asijské Benátky, vzešlo ze společného lůna Velké Matky.

Plavili jsme se tak kolem příbytků šťastných lidí, jejichž střechy vyhřívá věčně teplé slunce a podlahy ochlazuje vždy proudící řeka. Tu a tam nadzvednuté rohože, které spouštěny-li buď oknem nebo dveřmi jsou, zasvěcovaly mě v intimnost rodinného života, tu prací se bavili, onde v sladoučkém lenošení se povalovali na rohožích. S voru na vor poskakující proháněly se děti, s vodou si hrály, z dřívěk liliputánské vory si stavěly, koupaly se, nebo překážely peroucím ženám. Tam opět na verandě voru, jen stopu nad hladinou řeky, byly bazary. Veslovali k nim kupci i všeteční, volnou chvílí bohatí a zábavou chudí, aby ubíjeli čas. Nastrojené ženy projížděly tam od domku k domku buď návštěvou, nebo pro radu ke zkušenějším i potulní prodavači s celým krámem v jednom koši, aby nabízelí voňavek a mýdel. I bonzové tak své věřící objížděli, nastavující hrnce, aby almužnou — hrstí neuvařené rýže, si hříšníci ulehčili. Přihoupali se věřitelové upomínat i úvěr nabízet před nastávajícími svátky postřížin, tlampači nabízející nevěsty, úředníci, aby daně vybírali, i soudní drábové s obsílkami. Ze školy a do školy vozili děti, na táčky a námluvy mladíky k dívkám. Vetešník i kovář s výhni na malé lodičce hádali se tu o píď místa ku přistání. Daleko široko roznášela hladina vodní lidskou mluvu, marnost i touhu, vádu i smích — jen žal tíše s vodou plynul. Nakloněny nad loďkami nebo přes úžinu s voru na vor, šeptaly si ženy klepy, mužové pak k pūtce, veselí nebo ke hře vybízeli. Byly tam i takové chyše, kde se jen hýřilo, kde bydlely nevěstky, kde sázelo se na hromádky lastur „kaurí“ nebo na rybičky. Byli tam ostrovy, kde jen Siamci, jiné, kde

jen Číňané bydlili. Tam nad chatou šťastného Siamce vlál hadřík ze žlutého hávu po zemřelém bonzovi, za drahý peníz v klášteře zakoupený, jinde dračí hlavy s vyboulenýma očima nebo postavy legendárních bůžků zdobily výběžky trámu v podstřeší čínských domků. Tam ukláněli se Buddhovi a všelikým těm bůžkům brahmanišmu, jinde zas Číňané tyčinky z kadidla zapalovali mánům svých předků i světcům a bohům ráje a pekla taoistického. Ženy jejich, většinou Siamky, naučily své děti, jež s Číňany zplodily — míšence takové nazývají tu Lukčiny — báti se bohů obou rodičů. Leckde spatřil jsem v jediné domácnosti obětovati u tří různých oltářů.

Nekonečná scenerie! Vždy nové a nové děje se mi objevovaly, vystupovaly na světlo, halily se v polostíny v jednotné záplavě předpoledního slunce, v mihotu žárem se chvějících vodních par i tékavých odlesků vody. A nad tím nade vším, jakoby ze zlaté půdy podivného ostrova, v modř nebes tyčila se vysoká, štíhlá pagoda z porculanu — obrovské zrcadlo, v němž blyštěly se všechny barvy a světla pohádkového světa. Jen jeden jest Bangkok!

Z jedné chyše mě kdosi volal, teď za stěnu se před cizincem ukryla dívka z Laosu nebo Lukčinga, která opozděná slunila a pročesávala si dlouhý vlas svůj, tam opět, jako nad vodou by se vznášel, stál na okraji voru muž, dávno již na mě čekající, aby mě oslovil, až se k němu více přiblížím. Kůži velikého tygra, kterou vysoko nad hlavu zdvíhal, zakryl na chvíli sebe i své dychtivostí blýskající oči — přiláká-li konečně kupce, který by třikráte přeplatil, co už jiným a jiným bylo nabízeno. I zvali mě úlisní copatci pod střechu „květinových paláců“ „na plovoucí zahradě“ — jejíž sterá světla teprve večer jako bludičky budou lákati hýřily — abych šel okusit čaje, který přinášejí sireny zmrzačených nožek, z Kantonu sem do otroctví zavleklé. Zaslechl jsem zvuky vrzavých nástrojů i hluboké,

tklivé tóny gamelangů, jak učili se kdesi nebo cvičili na večer. A teprve když můj Číňan hlasitě naříkal, rámě napřahoval a vzlykaje vpadlé břicho si hladil, pokynul jsem, bychom přistali ke běhu. Dlouho se ukláněl, štědře obdařený — dlouho jsem hleděl za ním, jemuž k štěstí tak málo bylo třeba — — —

Slunce polevilo v žáru, ale dlažba i stěny chrámů byly dosud rozpáleny jako výheň. Vozíčkář, Číňan, zavezl mě sem klikatými ulicemi, všecek udiven, že hodinu nebo dvě jsem ještě nečekal, abych teprve potom, jako ostatní běloši, se odvážil ven ze stínu svého příbytku. Šel jsem křivolakou uličkou, nevím již po kolikáté, k postranní brance, kudy mě strážce za skrovný obol propouštěl, i když byly všechny brány ještě zavřeny nebo již se zavíraly. Spěšně probíhal jsem nádvořími, chtěje se ještě toho dne najisto navždy rozloučiti s nádherou obou božišť — Vat Pra Keu i Vat Po'a. Potkal jsem jen několik poutníků a jen dva, tři „talapoiny“ jsem cestou pozdravil, udivené nad mým spěchem i mou zdvořilostí. Prošel jsem úzkou, tmavou chodbičkou, načež jsem se topil v moři barev, kde i ve stínu vše plápolalo! Obrovský kolotoč barev, paleta, na níž umělec veškeré své barvy rozetřel, kde marnotratný tvůrce vše vyplýval, co by na stero obrazů dostačilo. Divoký rej tvarů i barev kolem bizarního zjevu; trpaslíci s obry laškující, záhony zkamenělých květin, pyramidy v tenoučké hroty vyběhající, katedrály orientu, řecké sloupy a indické pagody, čínské zdi a obrovské kvočny věžovité „pračedy“, k níž tulí se kuřátka: kiosky, chrámy a chrámečky — a to vše polepeno milliony desk a destiček, úlomků a úlomečků z majoliky, skla i porculanu všech barev, všech nuancí. Opásány jemným krajkovím z kamene nebo sádry, nazelenalou bronzí nebo zlatožlutým plechem tam, kde kopule ve stožáry vyběhají, kde sedí střechy na střechách, tíhou se prohýbajíce a v křivky

Vat Pra Keu.

rozplizajíce, tvarů tak smělých a podivných — jako úhledných. Tam stavěli umělci nesmrtelní bohům hynoucím, z materiálu křehkého, jehož trvání jen o něco delší života lidského. Na prosté cihly nalepeno maltou divadelní pozlátka, v zemi, kde slunce žár nad mráz jest ničivější, kde deště jsou průtržemi, kde, co dnes se drobilo — zítra se rozpadává . . .

Leč dlouho-li trvá slavnost květinová? Brzo-li nepovadnou nejnádhernější z květů? Jak dlouho pel na mladé líci? Zda nejsme v zemi žáků Buddhových, jimž vše jest šalbou a klamem, co jen tu uzří lidské nezasvěcencovo oko; hmota, život, barva,

*

zápach, vůně — všecko, veškeré vjemy smyslů lidských? Nuže, když všeho toho není, zda naše bytí něčím jiným jest než přeludem, jako obraz měsíce pod vodní hladinou?

I chodil jsem z nádvoří do nádvoří, branami a brankami, které byly z porcelánu a jejichž vrata byla z drahocenného dřeva, jejichž střechy a stříšky, podobné pootevřeným sluneč-
níkům, byly filigránskými pracemi pasíře klenotníka.

Kde na jediné viselo na sta kovových korunek, postupně větších a větších i všeliké krajky a třásně z lesknoucí se spěže a žestí, kde plíšek o plíšek zvonil, v nejjemnějším větěrku kolébání, kde byly stromy bez větví, bez květu, posety zlatými plody i ztrnulé kytice z bronzu i dřeva, v obrovských vázách a trpasličí stromky v hrncích jak díže velikých. Věžička na věži, plna kovových cetek a zvonků, a věžiček takových celý les. A na květech obrovských lotosů světci nadpřirozené velikosti, ruce v klíně složené nebo žehnající všemu tomu kolkolem. A v řadě, jako na stráži před chrámy, až do výše střechy, příšerní bůžkové se šklebí, cení své kančí zuby, opírajíce se o meče z křehoučké sádry — pitvorní zbrojnoši starého Siamu, z kovu i z kamene — po boku řecké bohyně z mramoru kararského. Postavy obrů z cihel a maličtí sloni z černého kovu, na metr výše, ptáci, lvíčkové bájí, krávy i býci bronzoví — tu u stupňů k božišti, onde na podstavci, leckde jen porůznu roztroušeni — maličké s velkým — velké s malým — směšné s bizarním, bizarní s krásným, jak to vysnil a v hmotu vtělil mistr i dělník. I všelijaké trůny tu, podstavce, kiosky třeba jen pro jedinou bronzovou urnu, chrámy a kapličky, skřínky podivných šperků, nádrže, obrovské podivné číše, kde ptactvo se k nápoji slétá. Vše mihotá se a zrcadlí a v nové se mění obrazy na lesklé dlažbě. Chodím bludištěm, zkamenělou zahradou, po palubě lodí z pohádkové říše, vysoko nad hlavou les stožárů a stěžňů štíhlé „paplany“. A není tu stěny neovněčené

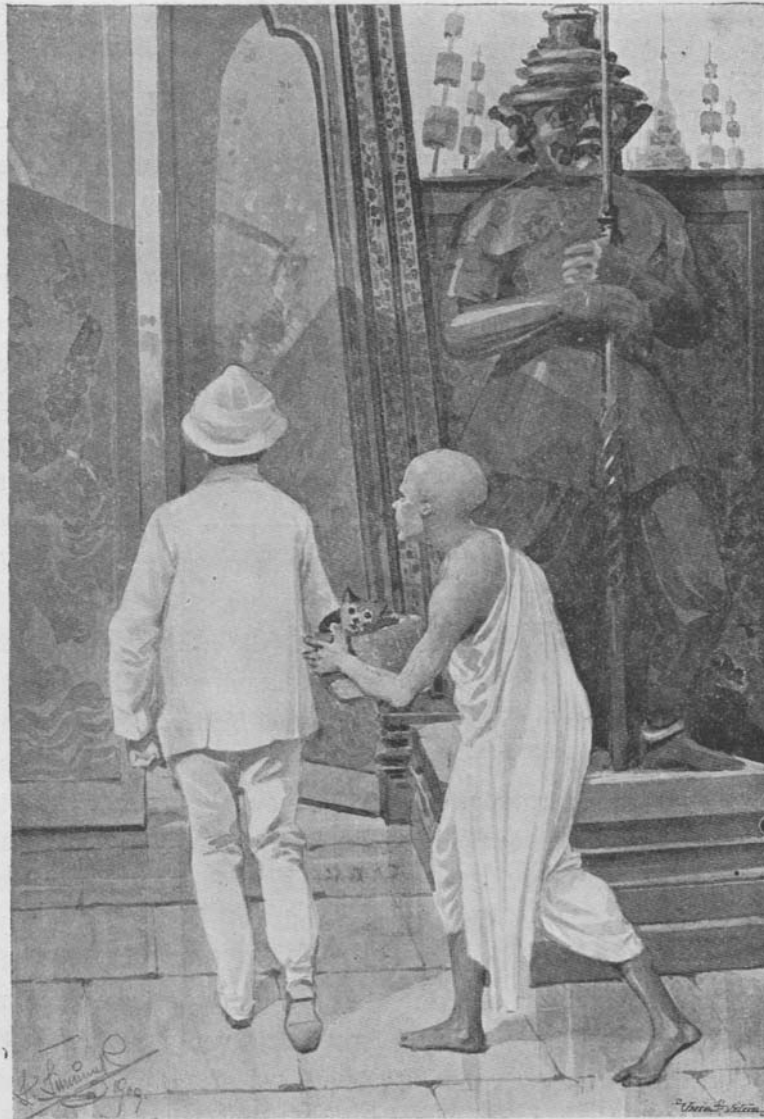
majolikovými květy, arabeskami v sádře, ornamentikou fayencových desek. A nejvíce třpytí se věž zlatotřpytná, krasavice nejspañilejší všech pračed „Sri Ratana“, jejíž cihly jsou pozlacené. Nejnádhernější, formou nejdokonalejší jsou chrámy „Obosot“, chrám knih posvátných a „Pra Marodop“. Z průsečníku čtyřpatrové střechy ční nádherná pagoda a jemňoučké pilíře podpírají tento div siamské architektiky. Temena oken i dveří zdobena obrovskými korunami zlacenými, jediného kousku dřeva tu není, který by nebyl pokryt intarsiemi, nebo nebyl natřen drahocenným čínským pokostem. Jsou tu okenice, jejichž veliká leštěná dřeva jsou vykládána intarsiemi ze slonoviny nebo perleti, postavami bohů, bohyň i posvátných zvířat. A celé stěny vykládány jemnými řezbami ze slonoviny, zlaceny nebo barveny jemnou modří, a ponuré, přitlumené světlo, padající sem obrovskými dveřmi, odráží se od lesklých ploch, bloudí po záhybech staletých brokátů, tu sošku bůžka ozařuje, po zemi se honí, nebo nábožné, na zemi klečící prosebníky hladí. Tu láme se v démantech, safirech a rubínech na žehnajících, pozlacených rukou „Pra-Cunu“, to že jedno okno se bylo pootevřelo, tu pobledlou, zelenou sošku smaragdového Buddha líbá. Z chrámu do chrámu jdu — i tam, kde nesmírný leží Buddha, který, kdyby postaven byl, všecky chrámy by převyšoval, i tam, kde v osmistěnném rinzu kolem své osy se otáčejí nejposvátnější z knih. Zřím poutníky pokorně prosící i zvědavce obdivující tyto velkolepé obrazy. Ženy, skloněné žalem i úctou před „Učitelem Vševědoucím“, rozpálenými čely se dotýkají mramoru předsíně a schodišť, pomalu plíží se sem milosti jeho potřebné. A vzduchem vanou všelike vůně, neboť ženy neplodného lůna omývají tam voňavkami nohy bohům. Vroucí modlitby šepotají rozechvělé, prosíce, aby v příštím vtělení ženami se již nezrodily. Všecky ty stesky a přání a prosby lidské vyslyšeti měl ten, jenž kdysi odříkání učil . . .

Bohové přikazují — a lidé hudou svoji.

Stíny se prodlužovaly, kreslíce na běloučké dlažbě podivné vzorce, chrámy temněly a poutník za poutníkem mizel v bludišti chodeb a božišť. Cos velikého kráčelo se mnou, že sklonil jsem šíji — — Ba hřešil by, kdo by tu mluvil, kdo kroky by neztlumil. Jen jeden jest Bangkok — Siam! — — — —

I napsal tak osud můj „tinsem“ na černé knize „samutu“, mého předurčení, abych odcházeje z božiště Vat šel oněmi postranními chodbami, loubím podél hlavní zdi, k postranní brance. Tam ve výklencích byly umístěny všeliké figury, onde zas pokryty stěny četnými obrazy, výjevy ze života světců buddhisticko-brahmanických, národních hrdin staroslavného Siamu i hnusnými scenami z podsvětí, kde duše hříšníků pekli, vařili, škrtili, potápěli, řezali — — — ale vše bylo tak „ukrutně“ naivní, kresba, proporce i perspektiva, a provedeno tak neladnými, elementární silou řvoucími barvami, že chodě tudy sám vymýšlel jsem nová, přiměřenější muka, jakými ztrestal bych zločince nad krásou tohoto okolí provinilé — kdybych byl pánem podsvětí a měl duše těchto malířů pod poklicí. Byly tam výjevy z legend i scény z triumfálních návratů starosiamských vládců s bohatou kořistí, i zjevy nadpřirozené, nadpozemské, zkarikovány nazíráním i nedovedností břídilů, zaměňivších zednickou lžici za štětec. Přicházel jsem sem, abych luštil záhady i nové sám vytvářel, abych se vžíval v ty steré báje a vtip svůj si brousil na bozích i lidech. I záhady lidských duší jsem tam marně řešil, obdivuje poblouznění vyznavačů velikého učitele pozitivismu a vůdce příkrou cestou „Prati-Samkurvu“ k Nirvaně. Ale jeden z obrazů míjel jsem s pocity jinými! Chodil jsem k němu, abych od něho utíkal — — —

V mracích, v podivné tvary schoulených — či dým to byl, stoupající z obrovské hranice? — na plošině jakési le-

žela mrtvola velmože či krále ve starém, zlatostkvoucím kroji. Vše mlhavé, nejasné kromě tváře, která, byvši nazelenalé barvy, šklebila se jako mukami velikého bolu. Na prsou mrtvoly,

s nohama pod sebou skříženýma, sedělo tělo ženy v kroji siamských královen s hlavou — kočící, nepoměrně velikou. Dlouhé uši, spíše netopýří, vybíhaly v boltce a oči — ty hrůzně, děsivě příšerné oči mátohy — odstoupili-li jste od obrazu, nebo šerilo-li se, buď modré se výhrůžně šklebily, nebo červené vpíjely se vám v tělo, že mnohý, prchaje, zděšeně se ohlížel, není-li pronásledován — — —

Obrovské zřítelnice, šmolkou nanesené, vykroužil malíř patrně podle dna svého koflíku na barvy, sítnice vyčárkoval hrubě čínskou rudí. Byla to spíše jen pouhá nahodilost než úmyslnost jeho, která tu vyvrcholila v dojem tak příšerný, že oči ty mě pronásledovaly, i když jsem v plném jasu tropického dne se procházel mravenišťem bazaru. A mnohdy se mi to těžce usínalo ! — — — — —

Když jsem se blížil k brance, kudy ze zvyku jsem chodíval, neboť ústila do stromořadí, kde na kmenech jsem nacházel ozdobné tesaříčky, spatřil jsem bonze, jak spěšně se s rohože zvedl a kamsi odběhl. Než jsem se octnul u branky, byl tu již zpět u velikém chvatu, ač dobře věděl, že bych tu posečkal, jen aby nepřišel o obvyklý malý dárek. Přinesl pod pažím torbu, košíček z rotangu pletený, zánovní, patrně mošna to na almužny, a bázlivě se ohlížeje v spěšném toku mi cosi povídal, čemuž jsem nerozuměl. Odklopiv víčko, vyňal z košíčku roztočilou kočku. Hladě ji, ukazoval mi zvíře nevšední krásy, v řeči při tom neustáváje, tak, že mi její přednosti líčil a na prodej mi ji nabízel, nebylo nesnadno uhodnouti. A já sám, hladě ji, neboť to bylo zvířátko krotké, zachvěl jsem se radostí, že konečně budu moci vyplniti dávné své přání. Dlouho jsem pátral, hledal, ale pravá čistokrevná kočka siamská jest zvíře tak vzácné, drahocenné, že marně jsem se dosud namáhal. Těžko k nalezení a ještě nesnadněji k zakoupení tomu, kdo zlatem neplýtvá. Ještě jeden pohled na zvíře, má-li všechny značky

čistého plemene — a již jsem z váčku vytahoval a nabízel hrstku stříbrňáků. Měl jsem plnou hrst „tikalů“ i „salungů“, ale milý bonz jen se ušklíbl a to tak výrazně, dávaje mi tváři i posunky na jevo své opovržení, že hlouběji do peněženky sáhnuv, zlatou anglickou libru jsem mu nabízel. Leč ani lesk zlata neobměkčil duši toho lotra! Prsty mi ukazoval, nejprve ukázav na mou libru — pět prstův na to napřahoval — jinak že neprodá. Šelma, stále se ohlížel, do kouta ustupoval, že zřejma byla jeho bázeň, prozrazující, že jakousi nepravost páše! Jeho mistr, povznešený nad veškeru marnost světa, kdysi vyvolil si šat žlutý proto, že byl to kroj vyvrhelů a zločinců — kasty nejnižší — a tento zde, lakotou po mém zlatě se třesoucí, také nosil žlutý šat, ale jen proto snad, že tak dobře se mu hodil k tváři i jeho kastě.

Dav se jednou do zpovídaní, proč nevyznal bych se ze všech hříchů svých? Koupil jsem kočku, tahaje se opravdu s bonzem o ni a jsa přesvědčen, že v nepravosti pomáhám, ne-li zlodějovi, tedy jistě hřešícímu proti slibům řeholným — a koupil jsem lacino, za necelé dvě libry šterlinků! Kdokoli z majetných bělochů zdejších dal by za tak krásný exemplář liber pět a třeba i více! Vyběhl jsem brankou jistě jako vinník, s bázni, že mě chytanou, a proběhl jsem stromořadím, brouků tentokráte nehledaje. Pozdilo se již, a proto zastihnuv na hlavní třídě mezi chrámy čínského „rikšu“, do jeho vozíku jsem vskočil, vele mu, aby mě do hotelu zavezl. Dojeli jsme tam již za tmy.

Octnuv se s pokladem svým v pokojíku, vyňal jsem kočku, hladě ji, lichotivě jsem k ní mluvil, na svoji houni na židli jsem jí ustlal, do lastury, které jako popelníku na doutníky jsem používal, vody jsem jí nalil, načež jsem seběhl dolů, abych povečeřel a opatřil večeři i pro kočku.

Dole bylo opět hlučno. U baru stáli a popíjeli, čínský „munši“ (obchodvedoucí) klepal kuličkami na „svanpanu“ (čínské počítadlo), jiný cinkal stříbrňáky, aby se přesvědčil o jejich hodnotě. V koutku se hašteřili podnapilí jako v prosté krčmě lodivodů, několik Dánů, důstojníků královské siamské yachty, šfouchalo na kulečníku, čínští sluhové pobíhali sem a tam, jídla a nápoje roznášejíce — všecko všední, banální, tak střízlivé, bezbarvé u srovnání s tím, co jsem byl toho dne viděl. Usedl jsem k společnému stolu, kde nás prozatím sedělo asi šest — sedm. Naproti mně a v přestávce mezi „curry“ rýží a desertem rokovali o cenách tikového dřeva a rýže i o cestě krále Čulalonkorna do Evropy.

Spěchal jsem s večerí, vybíral jsem a na talířek odkládal všeliká sousta, abych je potom odnesl nahoru a nasýtil zvíře beztoho již důkladně vyhladovělé. Svůj pobyt zde prodloužil jsem jen z té příčiny, že vedle Angličan, úředník ve službách siamského krále, na dotaz kohosi vyprávěl o poslední příšerné vraždě, spáchané patrně členy tajné společnosti čínské, na Čiňanu nepohodlném nebo snad zrádci. Mnoho se tehdy mluvilo o rejdech čínských maffií v pobřežních městech celé východní Asie, jimiž ohroženo nejen bytí obchodních domů evropských i domorodců, ale i Čiňanů, nepatřících k tajnému sdružení. Když jsem dopil zbytek vína od včerejška — byl jsem vždy střídmy a v tropech nejopatrnější — bylo k osmé hodině. Dovolávám se této své střídmosti!

Odešel jsem nahoru s hlavou lehkou, třeba znavenou, umdlenou. Pomalu otevřel jsem dveře a vklouzl dovnitř, aby mi kočka snad nevyběhla. Rozsvítiv svíčku ohlížím se po kočce, ale marně. I ulekl jsem se, že snad oknem, které jsem zapomněl uzavřít, na strom, ač dosti od okna vzdálený, vyskočila. — Konečně jsem ji, bázlivou, našel pod svým ložem a dlouho a marně jsem ji lákal ven, předkládaje

jí různé pochoutky. Uzavřev pak okno, abych ztlumil různé ty zvuky z dolejších místností, mě rušící, usedl jsem k vypůjčeným knihám, abych si učinil různé poznámky ze vzácného spisu o dějinách starého Siamu. Tak poseděl jsem hodinu — dvě. Mezitím jsem několikrát vstal a lichotivě promluvil k své kočce, která se byla zatím ulebedila na mém loži. Sotva jsem se přiblížil, seskočila a uprchla pod postel. Vezmi tě — říkal jsem, rozezlen, a tuším, že hlasitě. A znova jsem usedal unaven, ale marně čekaje, kdy víčka má umdlí. Trpíval jsem tou dobou opět nespavostí. Pak sáhl jsem po malé, titěrně malé dýmce. Zapáliv ji o svíci, vypustil jsem modravý kroužek, jeden, druhý — posledně napočítal jsem jich čtrnáct — třetí, teď jsem oči na chvíli zavřel a nosem propouštěl dým, zachvěl jsem se, pomalu zvedal víčka — uprostřed stolu, na mých papírech seděla má kočka, pravá siamská kočka! Měla srst jemnou, krátkou, podivně modrošedé barvy, na nohou černé skvrny, uši v boltce prodloužené a dětské, krásně modré oči. O pravosti její žádné pochyby — byla tu, hladil jsem ji, prsty mé s rozkoší jezdily po její hebké kůži. Dlouhým vdechem vpil jsem poslední doušek z dýmky a v návalu mladické rozpustilosti plnými ústy jsem vydechl kouř — kočce do tváře.

Jen na chvíli válely se přede mnou kotouče modrého dýmu, načež zhoustly v obrovské klubko, rozbředly se v šedivé mlhy, kolem se všecko zachvělo, vynořila se příšerná mátoha, rostla, trčela přede mnou, prohnula se ve hřbetě, zasvítla modrá kola očí, krvavou červení podlitá, skočila na mě — přelud-žena s hlavou kočičí, zakousla se ve mě. V divokém reji zatočila se má jizba a pozvolna kácely se stěny, klesal strop, podlaha se propadávala, pozbýval jsem pomalu vědomí, chvěl jsem se jen, nekřičel, nebránil se, hluboký žal mě sevřel. Jímala mě lítost nad sebou samým, nad těmi tam pode mnou, v troskách pohřbenými. Klesal jsem, padal, hlava se mi

na prsa pochýlila, průzračné vlny smaragdové kolébaly mě v nekonečno, jen hukot, šum jsem slyšel, pode mnou se vzdalující, lehounce jsem plynul, vznášel jsem se, sladounce jsem usínal — či se tak umírá? — — — — —

Seděl jsem pod žlutým baldachýnem i háv můj byl zlatý. Drahokamy posetý meč vítěze třímaje v ruce, vyhlížel jsem, brzo-li z kotoučů prachu, jezdcí mými zvířeného, se vynoří pohled na „Sidžou Thijan“ — podzemní ráj, na město mé „Sia Jutiju“. Výkvět šlechty mě obklopoval, zářily pancíře, přílby a rouna tisícera mých bojovníků. Jásání vítězů, duté, protáhlé zvuky pozounů, ržání koní mísilo se tu s rykotem slonů. Jako mohutná řeka kolem rákosových břehů valil se proud lidu středem tisícera lesklých i zarzelených kopí. Duněla půda, bolestně stenajíc pod tíhou vojů mých i bohaté kořisti válečné, chvěly se stromy nářkem mých zajatců. V tisícehlavých tlupách vedli je, obyvatele stera vesnic, velikých měst — muže, ženy i děti. Žerděmi, standarty, kopími mávali mi na pozdrav, vykřikujíce slávu jména mého. Na hřbetech stád slonů vezli kolem mne poklady, jež uchvátil jsem v chrámech i palácích dobyté Avy. Usmírím bohy, z ryzího zlata ulítí dám postavu božstva, jež vedlo mě k tomuto vítězství, až z nesčetných truhlic vyloží třpytivý lesk královských šperků toho, ježž ruka má vlastní v boji byla sklátila.

Jak zazáří oči Její! — Ničil jsem, bořil, ohněm sežehl celou říši, v krvi ji ztopil, mečem skosil, a to vše jen pro úsměv své sladoučké Paní — — — — —

A teď tak dlouho čekati musil jsem, až tlupa za tlupou mě mine, neb ten, jenž první v boji — poslední kráčí v řadě vracejících se — vítěz! Nadšením jávalo město Sia Jutia, na kolena padali, jako bych již králem byl, obyvatele slávou mou opojeného města. S „Zlatého Pahorku“ dým kadidla stoupal k obla-

kům, květy mi cestu vystlaly krásné dívky. Pýchou se dmula
prsa má i sladkou touhou — — —

A věky trvala cesta má vyzdobeným městem k „Zlatému
paláci v zahradě deseti tisíců vděků“. Na trůně seděla tam,
spanilá jako svěží květ „plintu“, jenž přes noc se byl otevřel
a dosud rosou skropen — — — Královně jsem své se ukláněl,

k jejím nohám svůj hold i kořist jsem, vasal, v pokoře skládal. Srdce mi bušilo steskem i zlobou, že dosud tajiti musím, před těmi závistivými zraky kolem, že i tuto, na prahu trůnu, jsem vítězem. Vodou z květů „mali“ mě kropili, ozdobili rounem, „vznešeným správcem dobytých zemí“ mě zvali, bloudi nevidomí, mne, jenž dávno jejímu vládnul srdci a hořel touhou po panství nade všemi — — — — —

Ke mně se tulila, slova lásky šepotajíc, až duše má vzplála nevýslovnou mukou, blahou rozkoší — — — Tak v náruč jsem ji sevřel, až zaúpěla. Lásku naši tajila zahrada i čarokrásná noc, jen hvězdy nad námi svítily a květy „kadangů“, z jejichž žlutých tyčinek kanula těžká, sladká vůně. Oranž tam kvetl i „sambutan“, citroník voněl i jako růže žluté dozrálé plody „žamba“. Zvědavě nad hladinou zvedaly své hlavinky modré i žluté lotosy, litostivě i závistně za námi se dívající — — — Zda tolik miloval kdy člověk? Zda byl tak milován?

A znova jsem táhl do bojů, bych plenil a jímal — pro teplo jejího těla, za žhavé polibky, za kolébavku slibů. A opět jsem se vrátil jako vítěz a s hojnou kořistí přivedl jsem Jeho. Mladé, sličné kníže — jak jsem jím opovrhoval, že bez boje se mi podrobil. Ó, předtucho zlá! Proč tehdy váhal jsem a nezapomněl jej cestou. Nyní mi osten duši drásá, zloboh ten krutý! — — — — — Tak mījely dnové, měsíce — či pouhé to jen hodiny byly? Proč musil jsem tolik vytrpěti, že vidomý prohlédl jsem rouškou tajů, jako mlha průsvitnou? Kouzla a čáry mou vůli oslabily, marně po meči sahala ruka má a duše uštvaná v hrozných mukách řítla se v předurčení — — — — —

Ó, děsné ty noci! Její polibky mě mrazily, její ústa mi lhala, jen novou touhu četl jsem v jejím oku — i vášně, jež pro jiného plála. Ó, jak jsem nenáviděl, jak nenáviděn jsem byl!

A přece i dále mě v náruči své uspávala — bezmocnou loutku své kouzelné moci. I sedala mi na prsa mátoha ohavná, až povadlo tělo mé, a její lůžko prázdné zůstávalo až do jitřenky. Když z mrákot jsem se ráno probouzel, — tisknouc mne k pro-radným ňadrům svým, v svět šalebných preludů, horečných snů, zaklínala vidiny mé úlisná, přítulná, pot s čela mi stírajíc.

A jednou nevstal jsem již, zemřel jsem — zda smrt to byla? I ztuhlo mé tělo reka, zatlačili mi víčka, voskem mi uši ucpali — a já přece při tom cítil, viděl, slyšel! Jak po schodech běží on, jak v její náruč spěchá, jak slova lásky si šepotají, na srdce jak mi sahá zrádcova ruka! A v paláci kvílela ústa najatých lhářů a placení bonzové žalmy provázeli mou duši. Zda všichni mrtví tak bezmocní a zlořečí? Jak dlouhá byla muka má, jak dlouhá bude ještě má cesta!

I přitiskli mi kolena k prsům, v nichž divoce bilo mi srdce, v zlacenou, velikou urnu mě vecpali, že bolestí jsem zuby zaskřípěl — což toho neslyšeli? Zatmelili víko, brokát na brokát ovinuli kolem — a já viděl i slyšel! Stěnami palácův i davem lidu, jak jása mu národ vstříc, svému novému králi, jak v náruč svou ona jej tiskne — ó, hrůzo těch chvíl! — léta mijela, či dnové to byly?

Vysoko nad hlavami davů mne nesli, na nosítkách, jež sotva sto paží uneslo. Lid na kolena padal, kolkolem hrobové ticho, jen já jsem křičel, svou zlobu i kletbu na ně dolů chrle. V zlatém člunu mne vezli tam, kde jen krále spalují. Řeka se leskla, v slunečním jasu skvělo se město, jež oslaveno mnou, jásosem mne vítávalo — ale jen na Ně patřil jsem, již tak bledí byli pod tíhou kletby mé. Na lešení vysoké věže, patero jich tam bylo, z vonného dřeva zbudovaných paláců mrtvých, mne složili. Veškeren lid byl na kolenou, jen bonzové se svícemi v rukou, druh druhu svíce zapalující, stáli kolem. I ona přišla, pro kterou říše jsem páčil, a vzavši svíci z rukou nejvyššího — zapálila jí

třáseň nejspodnější — — — Zda komu kdy skanula po líci slza tak hořká, jako mně?

A hned v divém roji pobíhali bonzové, zapalující hranici, od země vyšlehly tisíce blesků, plamen s plamenem se rval, pode mnou to stenalo, svíjelo se obrovské tělo, vyšlehlo moře plamenů — a já jen Ji jsem viděl! Pak jsem se zapotácel, sřítíl — —

— div že stůl jsem nepřevrhl! Svícen daleko odletěl, ruku jsem si popálil, hasel kadeř, která o plamen se mi vzňala — — znovu jsem se zapotácel . . . na něco šlápl jsem . . . okno jsem mínil otevřít, leč minuv se směru, na lože jsem upadl omámený. Bolest hlavy, jaké jsem dosud nikdy nepoznal, mě probudila, když již svítalo a venku chrastila kola povozů. Zapřísahal jsem se, že, bylo-li to teprve po druhé, také naposled to bylo, že na sobě samu jsem zkoušel účinky opia, neboť pro nespavost jsou ještě jiné, lepší prostředky! Potom jsem se pomalu rozpomínal, dýmku jsem našel na zemi, ale kočky nebylo nikde! Ani v torbě, kde, nevím proč, jsem ji hledal. Že dveře jsem na klíč neuzavřel, o tom jsem se přesvědčil, leč to nebylo vysvětlením! Omyl jsem si hlavu vodou, prohlédl jsem se v zrcadélku a nevěda nic lepšího, svolal jsem služebnictvo, hrozil, sliboval a později, když i sám majitel hotelu se dostavil — nařkl jsem celý personál z krádeže — o sobě samu vše zamlčev. Kadeř jsem si popálil zapaluje doutník. . .

Nenalezli ani kočku, aniž já vysvětlení pro sebe, které by mne bylo uspokojilo.

* * *

Těm, kdož pochybují: jsem ochoten sdělit jméno majitele hotelu, který tuším loňského roku zemřel. I názvy knih o starém Siamu, jež tehdy jsem četl, milerád oznámím těm, kdož se o to zajímají. Dýmku opiovou, šlápnutím na ni valně pochroumanou, milerád zvědavým ukáži.

A těm několika dobrým duším věřím: nebylo při tom ani dýmky, ani opia! Jimi se kryji pouze proti úsměškům skepse! Já věřím! Neboť podnes tak miluji i nenávídím — jak tehdy před staletími! Jen jedno nechápu, leč bych takto odpykati měl ohavné hříchy — proč na trnitě cestě k spasení, já, bývalé siamské kníže — dnes jsem se stal českým spisovatelem.

POVÍDKY SLEPÉ PĚVKYNĚ
NANKINGSKÉ.

Ze všech čajů, co jich v Hupeji, zdali
hořký nade sladkým nezvítězí?
Jen zvolte si a kažte — po přání
se vám stane! Kdo píti jej bude?
Sladoučký, či trpké chuti? Zda

vím já, slyšte: jen moje nakarové prsty vidí. Vhozen v číši
horkou, mnohé nářek stlumí hrstka čaje vůní svojí, jež prsty
moje, deštěm skřehlé, sbíraly v Sungli pode strání.

Vítr hučel, déšť mi koupal tělo, v pasu jsem se prohýbala
pod tíží toho čaje, jehož vůně teď vás blaží! Hnízdo opuštěno,
na větvičce ptáče tisklo se tam k svému druhu, stezkou bloudím
v bouři, deštěm, v hoři sama — pro jiné jen sbírám klid a zapo-
mnění. O Hsiang Li, měj slitování, hej—á, hej—á.

(Z ballady o sbírání čaje, jak zpívala ji Hsiang Jue.)

Vraceli jsme se koňmo od „Zlaté perlové hory“, náhrobku
císaře Čua, dynastie Mingů, pohřebišťem, hekatombami hrobů
povražděných Taj-pingů a „císařských“, k branám města Nan-
kingu. Poprchávalo, temnělo nebe, pod pahrbky Šong-Šanu
ulehalo si šero. Baron R. nemluvný, předejel mě, čtyři naši čínští
vojáci, vzadu za mnou cválající, cosi si povídali nebo koně po-
bízeli: „ej—hej— ej—hej!“ Špinavou branou, kolem strážců

a v hadrech žebráků polonahých, jež bičem od nás odháněli naši ochránci, přes most polosbořený a nad bahnem, kde kdysi lotosové zahrady byly císařské, kolem chrámu „Stříbrného měsíce“, vjeli jsme do města někdejších porculánových pagod — teď špíny jen a rozvalin, decimovaného neštěstím rodu Mingů, šílenstvím „Tien Wanga“, morem i hladem. Zadumaný, se-smutnělý, vracel jsem se za svým hostitelem do jamunu, kde bydlili, kdož učili Čiňany modernímu válčení bělochů. A dnes hloubám: který] asi z těch, kdož za mnou v Nankingu cválali, tam před Pekingem nebo u Tientsinu střílel do bělochů, svých učitelů? Zpustlými ulicemi jeli jsme, kde střídala se sta hektarů louží, rybníčků a hrobů s málo jen chyšemi; pak přiblížili jsme se středu města.

Jak bylo tu vše nečisté, odporné! A nikde nestřetl se pohled můj s okem, jež vlídně by mi bylo odplácelo, co v srdci jsem cítil žalu nad národem tak velikým — teď tak zuboženým! Tupá lhostejnost, zvědavost luzy na cizokrajné zvíře, v budoucím vystavené pohlížejíci, anebo pýcha kupce a literáta, opovrhujícího bělochem, jenž k řemeslu válečnému se byl snížil — bodaly mě v tvář. Tu zahruli jsme kolem rohu a div že nevjeli jsme do dvou palanquinů. Vyhnuli se nám] jejich nosičové, obcházejíce bláto popošli na druhou stranu, přední k zadním volajíce: „Vyhněte se těm červeným ďáblům — cizím pánům!“ Zastavil jsem koně, jenž po stáji touže, netrpělivě hrabal, tančil v bahně, a funě přitiskl mne ke zdi. Proto snad, či že nás tak ohlásili; plaše si nás prohlížely v nosítkách z okének nakloněné dívky, tváří porculánových loutek, v šatech hedvábných i brokátových. A hle, již opět jiná blížila se nosítka, nosič k nosičům zase hulákal, by se vyhnuli cizím, velkým pánům!

Jedna, dvě, tři, počítal jsem je „sestry zahrady hrušní“ (zpěvačky), čtyři, pět — a opět kolem jiných palanquinů jsem nyní nutil koně — snad osm, deset jich bylo, těch umělkyň i slu-

žebnic, jež je provázely, ale zapomněl jsem počítati — Ji — spatřiv. Jen na chvíli uzřel jsem Ji, jak zaslechnuvši ten křik i zvěst o nás, zachvěla se bázni, maně naklonila se a sluchem hledala nás, leknutím otevírajíc víčka pláčem vyhaslých očí.

Jak rád bych byl zvolal: „Neboj se, dítě!“ jak rád něžnými slovy bych byl pohladil líce její smutné, kdybych jen jediného slova býval mocen v řeči Její! Ani hustě nanesená barva nesetřela ušlechtilost jejích rysů i toho velikého žalu, jenž z očí uprchnuv, tu se rozprostřel, aby musili lidé litovati i v zemi, kde cizích žal jest všem cizí.

I popojel jsem za svým hostitelem, abych zas a zase se do-tazoval. Smál se mému zanícení, málo věděl, ale ujišťoval: „Již snad zítra více zvíte, na hostině vícekrálem pořádané, tuším, zpívat bude s družkami svými, slaví ji tu, dobře znají. — Jest jedinou z dívek, která nejen pěje, improvizuje, ale i mistrně vypráví, lépe než z povídkářů nejslavnější! Staré báje, příběhy z čínských tisíc a jedné noci — což vím já! Jen jednou byl jsem — dlouho nevydržel — tlachal překládal mi angličtinou jako náš Aj, kuchař — raději tónu její sladké řeči jsem naslouchal, nežli žvastu pana Li-Hoa.“

Bylo jméno její „Mráček letního dne“, jméno „květnaté“ umělkyně „Hsiang Jue“. Jaké bylo její pravé jméno rodné, ne-zvěděl jsem, nevěděl ani výborný můj tlumočník, Číňan, jenž v Anglii po šest let studoval s odporem námořní vojenské vědy a teď kapitánem byl malého poříčního parníku. Ani před soudcem jména svého pravého nevysloví dívka, žena čínská — tím méně lidem cizím! Vždyť jen rodina je zná, šeptem je pronášejí, aby zloboh některý nezaslechl je . . .

Leč všude v údolí, jímž protéká Jang-tse-kiang, znali slavené jméno umělkyně. Tisícera ústa, tisícerym zbarvením vyprávěla o jejím hoři i jak že oslepla. V Číně přes noc zrodí se legenda, za sto let stali se z lidí polobozi.

Mně takto o ní vyprávěli: Kdysi rozvodnila se řeka „Strasti žlutého lidu“ a celé kraje zaplavujíc, hubila hůře Morany. Kdesi nekonečné sady čajovníků zaplaveny až na pahorek maličký, jakoby kužel to potopeného ostrova. Tu, obklopeno nekonečností vod, bahnem i mrtvolami zkalených, jen dvě duši vzdorovalo smrti. Matka s dceruškou svou šestiletou, s „Mráčkem jarního dne“, sem se utekla — či vodou nesena, zde se zachytila. A vlekli se dnové i noci ty hrůzné, aniž spása přicházela. Vlastní krví svou, tak vypráví legenda, matka sytila dítě plačící. Pak tiše odešla za „Žluté prameny“ i marně děcko volalo matičku svou, aby se probudila.

A opět s vodami plynuly dnové i noci — až našli je plavci a rybáři po kořisti slídící, hledající co zbylo se stolu, kde smrt hodovala.

Děvčátko na cestě za matičkou octlo se již u prvního pramene — kde není hoře ani nářku. Stěží jen jí zachránili. I divno, že tolik měli soucitu, kdo za smrtí šli, aby klasů nasbírali! Tolik že pro matičku plakala ta mladoučká očka, hrůzou vyděšená — či že přinutili ji, by vrátila se z cesty, kde již zraku třeba není, chřadla, slábla — až po několika málo letech děvčátko úplně osleplo! Osleplo jako otrokyně, která pánům svým za život i hrst pokrmu pracovala v sadech čajovníků.

Sebe i družky své těšíc zpěvem, improvisací, lahodou veršů i nadobyčejně čarokrásným hláskem svým tak stala se v okolí známou, že jakýs podnikavý Šanghajec odkoupil ji, učiti ji dal mistrům i pěvkyním nejlepším — a teď bohatl. Neboť všichni slavili lahodu slepého bulbula (slavíka), jehož zpěvem tekly slzy, šuměla voda břehy trhající, lkal bambus vodou z lože rvaný, i klassický rytmus, když přednášela — prosou i veršem, ať o Tiau Čeu intrikách, lásce a nenávisti, kterými bořily se tři státy (San Kvo Čí) nebo, „zahánějíc chmury“, vyprávěla-li příhody z knihy „Li Sao“ neb „Hung Lao Mung“, díla starých

klassiků i na čem lpí lid nejvíce, byť opovržlivě řadil to v „Lehounké povídání“ — v „Siao Švó“!

Dobře hádal můj hostitel — dámy, které v nosítkách jsme viděli, vesměs příštího dne přidavkem byly nekonečné hostiny o dvaceti šesti jídlech, pořádané vicekrálem nankingským, kdež jakýsi učený, urozený generál jej zastupoval. Zpívala i Hsiang Jue, ale falsetem, — inu jak v Číně se zpívá.

A družky její brnkaly a podivné skřípavé tóny vyluzovaly z „guslí“ čínských, před kterými utíká sluch náš bělochův — jen zvuky fléten sladčeji linuly se v tom chaosu zdánlivě snad disharmonie, již nerozumíme již proto, že tisíciletí a tisíce kilometrů dělí nás od tohoto svérázného světa.

Pak Hsiang Jue sama uchopivši se loutny, doprovázela se k recitaci — či píseň to — o „Ženě opuštěné“ (starého čínského básníka Tu-fu-a). Nyní lahodný, že přirozený hlas její protkáván byl měkkými zvuky strun, až zachvěl jsem se — této hudbě i barbar cizinec rozuměl, šťasten, že konečně slyšel, nač vzta-
hovati by se mohla slova čínského pěvce:

„Lehounce jak šelest slov nejněžnějšího šepotání,
teď hlasitě zas i jemné ve souladu,
jak zvuky perel, když pouštíme je v krystal číši.
Neb tekuté jak šveholení drozdů v hnízdě,
jak bublání potůčku v řeku plynoucího,
i pak jak umírání řeky, mráz když objímá ji,
tak na chvíli hudba zněla, vášní zvuků plna,
pro něž řeč má slovy chuda.“

Mrav zdejší i časný náš odchod nedovolily, bych zájem svůj projevil, k dívce se přiblížil. Ale přálo mi nebe! Na téže lodi, kterou dva dny později vracel jsem se do Šanghaje, na parníku čínské společnosti, odjížděla družina umělkyň, jejíž

hvězdou byl „Mráček jarního dne“. A náhoda tomu chtěla, že též s námi jel až do příští stanice hovorný pan Č'ung, v Evropě vyškolený student a nyní kapitán loďstva „Císařského draka“. Ochoťný, úslužný, postaral se, by seznámil mne s majitelem, ředitelem, režisérem v jedné osobě, panem . . . nevím, jak se jmenoval — a ovšem, na čem nejvíce mi záleželo, se slečnou Hsiang Jue!

Za malý dárek — několik dollarů honkongských, zjednal jsem si přístup na přídu, kde dámy se usadily. Na chvíli jen — leč co radosti způsobil jsem divence! Družkami svými dala si podrobně popsati zjev můj: Zda rudý můj vous a oči modré jako zlých skřítků. Jak (tak domníval jsem se) blažila ji moje pochvala! A když na chvíli sami zůstali jsme — když bohatí kupci odešli dolů do společné jídelny, tak zapomněl jsem čínské etikety, že tiše zazpíval jsem jí sloky některých písní, by slyšela, jak tam daleko ve vlasti mé, cizích barbarů písně zvoní! Smály se mi slečny, Wang Nian, Květ narcisový, Pecka hrušky — či jak se všechny jmenovaly — i její tvář na chvíli se vyjasnila a, aniž bych byl o to prosil, loutnu dala si podati a zapěla mi: „Píseň o velkém zvonu“.

Večer pak, po přání bohatých kupců, improvizován tu na lodi koncert, i dvě povídky vyprávěla Hsiang Jue, které, jak nejlépe uměl, mi stlumočil pan Č'ung.

Šuměla voda veliké řeky, i hlomozila kola parníků podél břehů, v pestrém míhotu jako by proužky barevné, papírové, bohům říčním v oběť vrhalo tisícero lampiónů. Jako obludy bájí, obrovských křídel netopýřích, řekou křížily čínské džunky, jejichž plachty byly ze sáhodlouhých, tmných rohoží a v podivný svět ten a teplem krásné noci zvučely loutny dívek, teď stlumeny, zladěny hudbou řeky.

Sanghajska restaurace, kde zpívají „Sestry z paláce zlatého zvonu“.

*

V Šanghaji, v ulici Jung Kvong, či snad mýlím se — v ulici „Zlatých siní přátelství a harmonie“, v nejpřednější čínské restauraci této čínské Paříže, několikrát ještě jsem slýchal „Slepého slavíka nankingského“ — a ovšem i jiné hvězdy „Sester z paláce zlatého zvonu“.

Bohatí kupci, mandariní, lidé vážných tváří i nadutá chasa mladých šviháků čínských, zdejší i ze vzdálených krajů, popíjejíce čaj, chroustajíce cukrovinky nebo jádra sladkých tykví, nemálo se divili cizinci, jenž v průvodu tlumočnicka sedával tu, nakloněný nad zápisníkem. Snad že jim můj zájem lahodil — neb bývali více, než zvykem tu vůči bělochům, ke mně zdvořilí.

Seděli jsme v prostranné, velké místnosti, jejíž stěny, stoly, stolice, práce kantonská, byly z černého dřeva a perletí vykládané. Podivné svítlny čínské, obrazy a průpovědi, ozdobným písmem čínským ve dřevě nebo na hedvábí provedené, hlavy dračí a ptáků fenixů, podepíraly trámy zlacené, bohatě vyřezávané, kasetovaného stropu. Umělci prostičkými noži ze vzácných ano i vonných dřev za léta dlouhá vydlabali podivné tyto okrasy — tu celé větve stromů a skupin ptáků, tu skizované výjevy ze života světců taoistických a buddhistických. Jinde význačné scény z básní čínských byly v dřevě vyřezány, nebo nanесeny živoucími barvami na hedváb nebo papír stera okéneček mezistěnných.

A to vše teď v neurčitých barvách a obrysech dýmu tabákového i kadidla, doutnajícího před bůžkem domu tam v levo, v rohu! A jeviště povýšené, od stěny v střed nás povystrčené, zahradou bylo několika chrysanthemů. Neb krásou i pestrostí květů východu plály kroje dívek, v polokruhu sedících kolem a v záři „slunce“, obrovského lampionu. Svítily hedvábné i brokátové kroje žlutí růží, jaké vídal jsem jen na stěnách domů pod žhavým Teydem, planuly červení sluncem přezrálých, krev svou ronicích granátových jablek i modří a zelení, jaké

zříme na „rýžovém“ papíru čínském, na stěnách indických chrámů, nebo v lomů světel drahokamů. A na hlavách „Pestrých vlaštovek“ i „Mráčků nad jezery“, ze stera titěrnůstek a „emailových“ peříček lednáčků, houpaly se, třásly korunky, tvarů, jakými snad kdysi Semiramis zdobila svou hlavu. Teď zachvěly se struny, nařikaly, flétny vykřikly a zakvílely, vstala ona — ruce zvedla, nikdy více nepozvednouc — aby lidé neviděli hvězd, — jejichž světlo navždy zhaslo, — a sladce zaúpěla:

„Hej — á, hej — á — A jsou pravdy v písních a písně jsou pravdou! Jak dřevo jest dřevem byť větví neb kmenem, člověk byť malý či velký člověkem! —

Ó, vstupte v kruh bílé křídly! Na každý lístek krůpěj rosy, pro každou mysl radost i žal. Ó, slyšte moji píseň! Kí ní — pí či li hi ní. — — — —

Co vyprávěti mám vám, vzácní páni (taulaj-ové)? Zda z knih „Desíti talentovaných bažantů“, či z knih „Liao Čajo o zrcadle moudrosti“? O ženě rodu Laongů či o vdově Čvang Čau čaroděje? Ó, slyšte tedy, co vám o ní vyprávěti budu“ — O vdově nestálé slibem*), z příběhu Kin Kú Ke Kvan (Podivné zvěsti starých dob i nových) Dávno je tomu, daleko za řekami, v zahradách vesnice tisícileté spokojenosti, žil se svou třetí ženou učený Čvang. Moudrost jeho veliká a čista byla jako bezposkvrnný jád. Ze žáků nesmrtelné památky „Velikého

*) Povídky, jak tuto vyprávím, napsal jsem dle zápisků svých i dle překladů různých autorů, na př. Douglase, A. H. Bacha. Jsou v Číně velmi oblíbeny a pocházejí ze sbírek starších čínských spisovatelů. Ho-fi jest vzat z Auteh-Kao-Linu. Manýra vyprávěcí jest dosti správná, dle překladů mých tlumočnicků — leccos zavínilo okolí. Dobrými prameny byli mně mezi mnohým jiným: překlad francouzský M. D'Hervey de St. Denis: „Li Sao“ (Paříž 1870), anglický Davisův „Poetry of the Chinese“ London „Chinese Classics“, A. W. Loomis San Francisco, Remusat „Nouveaux Mélanges“, Medhurst „Chinese Repository“, H. Bach „Chinesische Federzeichnungen“, And last but not least: Douglas „Chinese Stories“ atd.

mistra cesty k Tao“ (Lao Tze) byl jistě nejslavnější. Hlubavý jeho duch pronikal nejtemnější záhady učení v knize „Tao Te King“, i nad duchy vládl. I byla jeho žena v pasu jako mladá vrba, líčka dva lístky květu jabloňového; sličná, milá byla paní T'ien. Po třetí byl ženat učený pan Čvang Čau. Po prvé brzo ovdověl, po druhé se dal rozvésti. — „Kdyby ústa ženy nebyla

klecí ptáka štěbetálka, zda na čelo sedala by křídla naříkáka?“ — S paní T'ien šťastně kráčil „nekonečným blahem ke zdaru beze břehů!“ Často řeše záhady hluboké, pan Čvang vzdálil se z domova a vyhledával ticho morušových sadů a vesnic „Pú Tzaj Tea“. Tu přišel jednou k novému hrobu, u něhož seděla mladá vdova v smutku, ovívajíc čerstvý hrob svým vějířem.

„Řekněte mi, paní,“ ptal se mudrlec, „proč tak činíte?“ — „Ó, vzácný pane, hle můj manžel tuto leží, jenž zemřel minulého měsíce! A zlý nerozumný — nežli zemřel — nakázal mi, bych se dříve nevdávala, dokud rov jeho hrobu neuschne! Den co den sem chodím, větru napomáhám.“

A pravivši to hlasem bolestným, tak očkem hodila po Čvangovi, že se usmál na ni a řekl: „Vaše ruce jsou sláby, dejte mi vějíř, sám se pokusím, byste tak dlouho nečekala.“

„Prosím, učiňte tak, po celý život Vám budu vděčna!“

A hle, dříve ještě nežli se uklonila a domluvila, Čvang dvakrát mávnul rukou svou čarodějnou — a náhrobek i hrob úplně uschl, tráva sežloutla!

„Ó jak jsem Vám vděčna, pane, najisto učený v alchymii! Hle, vezměte vyšíváný tento vějíř a stříbrnou mou vlásenku jako skromný projev mého vděku.“

(Chor dívek vpadl tu několika akkordy) Hsiang Jue zvolala:

„Žena ctnostná okrasou svého muže, fenix na větvi rozkvetlé slivky—žena beze studu, věrolomná supem mezi slepicemi!“

Přišel Čvang domů velmi zamyšlený i ptala se ho žena: „Proč pán můj smuten a či ten vějíř?“

I vyprávěl jí Čvang, co se mu přihodilo. Výkřiky zloby přerušovala ho T'ien, haníc vdovu věrolomnou. Leč Čvang pravil: „Znáti tváře lidí není znáti jejich srdce!“ Urazila se T'ien, vstala, tvář si zastřela rukávem a štkajíc stěžovala si: „Čím jsem si toho zasloužila, bys hloupých, starých užíval přísloví — o mně snad pochyboval? Snad tu bezcitnou vdovu v duchu nesrovnáváš se svou ženou a ve všem pamětlivou zákonů sedmáctera ctností ženy? Ejhle muže nevděčníka!“ — — —

„Proč tolik zloby, nářku,“ chlácholil ji mudrc, „leč řekni mi, ty tak mladá, sličná — zda kdybych zemřel, zachovala bys mi věrnost po let pět nebo aspoň po tři léta?“

„Ó, muži zlý a nedůvěřivý,“ horlila T'ien, „proč v dům náš voláš svár a nedůvěru, což nevíš, že věrný úředník jen jednomu knížeti slouží, že ctnostná žena nikdy nepomýšlí na druhé vdavky? — Kdyby osud zlý odvolal tebe za „Žluté prameny“, po celý život svůj bych sama tebe oplakávala.“

„Neříkej tak, neslibuj!“ zvolal Čvang, ale rozezlená T'ien popadla vějíř, roztrhala jej a plačíc vyčítala muži: „Ó, vy mužové zlí — zemře-li vám žena, po druhé toužíte, s jednou se rozvedete, abyste s druhou si „svázali kotníky červenou šňůrou“ my ženy věrny jsme a přísloví dbáme: Na jednoho koně — jedno sedlo!“

„Utichni jen, nehorši se — ó, kéž bys pravdu mluvila a kdybych dřívě tebe odešel, byly tvé skutky, jako byla tvá slova!“

Za několik dní po té Čvang těžce onemocněl a zavolav T'ien, takto k ní promluvil: „Vidím, že se konec blíží našemu souladu — brzo že odejdu, teď ještě čas, abych se s tebou rozloučil! Škoda, že jsi vějíř onen roztrhala — dobře by se ti nyní hodil, abys náhrobek můj jím osušila.“

„Prosím tě, manžele, bys mne tak netrýznil a nepodezříval! Což nemám „Knihu předpisů“, zda nevím, že počestné ženy vdovství dosmrtným má býti? Pochybuješ-li o mně — řekni — zemru s tebou!“

„Stačí mi slova tvá,“ slabým hlasem promluvil Čvang, zvolal: „Hle, oči se mi kalí — umírám — — —“

(Intermezzo dívek) Hsiang Jue pěje:

„Proč odešel jsi, muži drahý,“ lkala, mrtvého objímala věrná T'ien a kázala, co má se dít dle předpisů císaře Fu-Hsi'ho. A dále vyprávěla Hsiang-Jue:

„Po dny a noci a jak předpis káže, postic se, bděla hlasitě nařikajíc vdova T'ien a kdož kolem z vesničky šli, slyšeli, jak řadou, jako kuličky růžence „čú-čú“ vzpomíná všech ctností zemřelého. I přicházeli, aby mrtvému se poklonili, vdově nabídli své pomoci — — — A hle, tu když poslední odcházel, zjevil se ve dveřích sličný mladík vznešené tváře a v kroji dvořenína, provázen sluhou, jenž pána svého hlásil, že princ to z říše Tsú, jenž slávou, učeností Čvanga nadšen, přišel, by mu sloužil a mistra žádal, aby přijal jej mezi své žáky. Vida ho mrtvého, odložil princ své brokátové, fialové šaty, vše co barvy bylo hřešící proti smutku, na zem padl před rakví, čtyřikráte čelem dotekl se rohože a zalkal: „Ó, mistře vznešený, proč odešel jsi, mne nepoučiv! Viz, jak se ti kloním, poznej úctu mou, hle, tak upřímný jest žal můj, že sto dnův zůstanu zde u rakve tvé, bych tě oplakával i sloužil duchu tvému!“

To řka, hořce plakal i znova čtyřikráte ukláněl se. Když poněkud se utišil, žádal sluhy, aby ohlásili jej paní T'ien. Tři-

kráte odmítla sluhu, až když poučil ji princ, že v klassických předpisech psáno, že vdovám po učencích dovoleno přijímatí návštěvy učedníků, jichž poměr k zemřelým byl vždy, od dob pradávných, jako synů k otci. I vyšla žena, aby přijala poklonu a soustrast cizincovu. Spatřivši jej, omámena byla jeho spanilostí, i zvala jej, aby bydlil v síni mistrově. Pohostivši jej jídlem i vínem, ani pohledy svými neskrblila! Na důkaz přízně své přinesla po hostině vzácnému hosti z knih manželu jejímu kdysi nejmilejší „Sutru rozumu a ctností“ a klassika „Nan-Hvy“, by přijal je na památku.

I sedávali denně pospolu u rakve a v obřady posmrtné mílili pohledy milostné.

Tu večer, vínem jej počastovavši, T'ien vyptávala se starého sluhy princova, zda pán jeho ženat. „Nikoli, vzácná paní!“ I tázala se radostně dále: „A jaké že vlastnosti pán tvůj žádá, by měla budoucí, šťastná choť jeho?“ „Pán můj řekl mi, že kdyby našel ženu tak spanilou, jako jste Vy, že došel by cíle svých tužeb.“ „Je-li tomu tak, tu prosím, budiž prostředníkem, bohatě se ti odměním — řekneš-li pánu svému, že mileráda za chotě jej pojmu!“ „Ó, paní, tak dávno byl by Vám již vyjevil touhu svoji můj vznešený pán, leč obával se, by se neprohřešil proti úctě přísné — učedníka k mistru, a toho, co by lidé řekli!“ „Řekni pánu svému, bloude, zda v pravdě byl žákem mého muže? A že zde v sousedství žijí jen hloupí vesničané!“ — — — — — S netrpělivostí očekávala návrat sluhův.

„Má paní, slyšte, co vzkazuje Vám pán můj: Rád za choť vzal by si Vás, a co řekla jste, jest správně — leč tré jest obtíž! Předně přítomnost rakve v domě překází, by konaly se svatební přípravy, za druhé že obává se pán můj, že Vy, žena tak slavného, hlubokého myslitele, jenž tolik Vás miloval, na paměti budete mítí jen zesnulého, aniž budete mého pána vroucně milovatí, nebo jej ctítí, jak se přísluší jen muži, k němuž nevěsta přinesena

v „červeném hnízdě dračím“. A konečně, že vyšed z domu, aby učedníkem stal se mistrovým, nevzal sobě ani šatů, ani peněz, že k veselí svatebnímu se nemůže chystat.“

„Ó, jak malicherny jsou ty překážky! Jdi rychle a řekni svému pánu, že snadno mi, nakázati sluhům, by rakev odneslí do staré komory v zádvoří. A že, ačkoli manžel můj byl slavným mistrem Taoismu, nebyl nikterak člověkem příliš ctnostným. Sotva umřela mu jedna žena, hned druhou měl choť a s tou se brzy dal rozvést — i často odcházel a bavil se s vdovami, pomáhaje jim sušiti hroby jejich mužů — proč tedy by vznešený tvůj pán pochyboval, že jeho více budu milovati nežli stín svého muže nebožtíka! A zde vezmi taelů osmnácte pro pána svého a dva pro sebe, nakupte vše, čeho třeba. I věř, že nyní nejvhodnější doba: měsíc v úplňku, žádný vítr od severu, dnes ráno přšelo a na obloze vládne z třiceti šesti zářivých planet ta nám nejpříznivější — věru zítra nejšťastnější den, bychom společně šli „stromořadím kvetoucích jabloní k hnízdu dvou šťastných fenixů!“ — — I svolil princ a poslal T'ieně vzkaz milostný.

Odněti dala rakev paní T'ien, pokoje slavnostně uspořádala, oblékla se v roucho svatební, potřela úbělí, poprvé zase po třech týdnech svá líčka a rty červení, svíce i pochodně kázala rozžehnouti, neboť se připozdívalo

(Chor dívek dlouhou recitací líčí přípravy, nádherný šat i obřadnosti sňatku.)

I stáli oba, krásni, pod pochodní svatební, zářice nádherou kroje i štěstím v očích. „Tříkráte tři“ připili si vína a pojedli koláčků svatebních, vesničané odcházeli, jen starý sluha tu ještě zůstal.

Tu vzav svou žinku kolem pasu, vedl si ji sličný princ do ložnice, cestou svíce zhasínaje — pojednou vzkřikl, k zemi klesnuv, bolestmi se svíjel, oči vypouklil, omdlel, těžce vzdychaje — — —

Paní T'ien, třesoucí se strachy, marně jej objímala, hlavu mu zvedala, třela jej a volala sladkými slovy.

„Ó, pro milost Laj-i-ho, pověz, sluho, zda pán tvůj již dříve takto trpíval podobnou nemocí?!“

„Ó, ano, vzácná paní, to dnes již po třetí — co si jen počnu, doma byla snadná pomoc a zázračný lék, ježž předepsal učený Hsi, v brzku připraven.“

„Mluv, rychle — jaký byl to lék,“ zvolala paní T'ien.

„Mužský mozek ve víně uvařený! — Náš pán a král, když se to princí přihodilo, kázal ihned popraviti některého ze zločinců, jichž ve vězení vždy několik bylo, odsouzených k trestu smrti mečem popravčím.*)

Chvěla se paní T'ien a spěšmo vyzvíдалa: „Což mozek muže, zemřelého smrtí přirozenou? . . .“

„I týž měl by účinek blahodárný, neuplynulo-li ode dne úmrtí týdnův sedmero!“ odvětil sluha.

„Ó, že hned jsi to neřekl, nešťastníče — hle, miláček můj tu umírá — co my tuto klábosíme — vždyť manžel můj zemřel teprve před třemi týdny!“

„Ale, paní, Vy byste chtěla“ — ulekl se sluha a zděšen patřil na paní T'ien. — — „Což nejsem již jeho chotí? neznám-li pravidel poslušnosti, obětavosti, jaká kázali staří mudrcové o povinnostech ženy k muži!“ a přikázavši sluhovi, aby pána hlídal, rozběhla se do komory, chopila se ostré sekyry i běžela k rakvi . . .

(Sbor dívek, z nichž jedna teď údery na buben naznačuje rány sekyrou do víka rakve, ostatní děsivým, skřípavým tónem

*) Stará, příšerná pověra, že lze vyléčiti nezhojitelné nemoci čarovnými účinky některé z lidských útrob, dodnes se zachovala nejen v Číně a v jiných zemích, ale i v Žaponsku. Sám jsem pamětníkem procesu, kde v Žaponsku souzen byl mladík, jenž se dopustil vraždy toliko proto, aby matku svou, velmi chorou, vyléčil odvarem z čerstvých lidských jater!

na strunách a Hsiang Jule falsetem zpívajíc, společně líčí noc i hlasy všelikých zlobohů, jak smějíce se jásají nad ohavníci —)

„Postavila svítilnu, oběma rukama vzala širočinu — rána prvá, druhá —“ — — — vyprávěla teď hlasem přirozeným,

leč hrůzou modulovaným, talentovaná čínská tragédka — —
 „a teprve při ráně třicáté sedmé víko odletělo — i vykřikla hrůzou paní T'ien, neobť pomalu vstával, posadil se v rakvi manžel její a slabým hlasem pravil: „Podej mi ruku, pomoz mi z rakve, má drahá ženo!“ —

Třásla se strachy, učinila, jak kázal. Vzal svítilnu a opíraje se o paní T'ien, vedl ji do příbytku. — „Co řekne jen, až uztří prince, cizí muže —“ chvěla se T'ien, i vyprávěla cestou:

„V starých knihách četla jsem, že i z hrobů se mrtví někdy vracejí. Sladká předtucha kázala mi, abych víko otevřela — že snad ze spánku jsi se probudil. Jak šťastna jsem, že samo T'ien (nebe), jehož jméno nosím, vnuklo mi, že přijdeš — blahoslaveno osmero vládcův živly! — že mně tebe vrátí, manžele milovaný!“

Vešli do světnice, a hle — nebylo tu ani prince, ani sluhy; oddechla si T'ien, posadila Čvanga v křeslo a usměvavá láskyplně pravila mu: „Nech, ať ohřeji ti vína!“ —

„Děkuji ti, že jsi tak starostliva, ale řekni mi, proč slavnostně jsi přioděna, proč k svatebnímu veselí vše tu vyzdobeno?“

„Ó, pane můj drahý, zda návrat tvůj není druhou mi veselkou? . . .“

„A proč rakev moji přenesli v komoru?“

„Ó, pane můj, zjevil se mi v spánku duch, jenž kázal mi tak, abych zrušila zlá kouzla „fongšveje“, sídlící v této síni — a dala tě tam, kde dříve se probudíš — — —“

„Viz tamo, otoč se, zříš je!“ kázal Čvang.

Obrátila se, a hle — tam na zemi ležel princ a nad ním se skláněl sluha — a když k smrti uděšena otočila hlavu — nebylo tu Čvanga, křeslo jeho prázdno! I pochopila, že Čvangova kouzelná moc dvě na sebe vzala postav, že princ i sluha stvoření byli jeho duchem, vše klam a šalba pouze — — — Odběhla vedle do ložnice a na trámu, na svém pasu se oběsila.

I odešel Čvang, dříve dům zapáliv. Dlouho ještě žil, kdesi daleko na západě, ale žádné již nepojal ženy za choť — — —

Ó, běda ženě proradné, nedbalé zákonův psaných v knize „Li Či“!

„Ó, vstupte, vznešení pánové, v kruh bílé křídly! Zda mám vám zapěti o Čang-Ngo, která napila se z číše nesmrtelnosti a teď žabou jest na měsíci — či o žalu básničky Su-Hvej, jejíž manžel zemřel ve vyhnanství? — — —

Já pláči jen a marně flétnou Tsuna plaším stesk,
 ó, muži drahý, že vzdálen Jsi tak a já tu sama v hoři!
 Táhnou v hejnech čápi, husy za daleké, modré hory,
 a křik ten jejich srdce jen mi drásá! Ó, kéž bych křídla měla!
 Teď lože, šat můj slzy smáčeji, na zemi kde jaký zmirá květ,
 že kudy chodím, na Tě myslím v bolu jen a v pláči.

„Ó, slyšte, co vám vyprávěti budu o nerozumné a neposlušné „Modré Perle“ a jejím manželu Ho-Fim.

Nepožehnal nebe učenému a mudrci Ven Tung'ovi — neměl synů. Jediná dcera jeho „Modrá Perla“ — So-Sli zapalovala a obětovala doma na oltáři duchům předků. A že byla tak spanilá i bez matky již od útlého věku, měl ji otec rád a vychovával ji, jak by synem byla! V celém Kiang-Si vyprávěli o kráse její a učenosti. Bylať jako něžný květ jasmínu a vlas měla přize kokonů, jemný, lesklý, barvy tuše nesmrtelného Lin-Lianga, malíře bambusovou černí. Víčka jako první lístky vrby, klesající unylostí vlnou podzimu — jako mandle a tekoucího jasu byly oči sličné So-Sli. A rty poupě broskve otevřené, nožky — dvě zlatých lilií, drobné krůčky, jako lotos když se chvěje — sličný bambus ve slunečním třpytu.

I posílali k otci tlampače s dary i s prosbou, aby dal jim za choť So-Sli, „kvůni“ (mandarini), lidé z blízka i z daleka, zámožní kupci — mužové moudří, věkem i zkušenostmi bohatí. Marně však domlouval otec dceři, marně kázal jí o cestě k štěstí. I bloud starý tak zapomněl starých mravů, že prosbám podlehl So-Sli, vyhověl jejímu hříšnému přání. Zda kdy v zemi Ta Tsing Kvoh, v zemi Čung-Hva-Kvo (Středozeří říše květnaté) zvykem bylo, aby dívka sama sobě fenixe volila, husa z houserů si vybírala? . . .

I musil otec její zváti k sobě všechny nápadníky, by osobně jim vyličil vady i ohavnosti své dcery*), zatím co ona skrytě otvorem ve stěně si prohlížela, kdo pro ni láskou pláti. I bylo jich tolik, že pro dary již nestačil malý domek Ven Tungův, jenž žil jen ze své učenosti. Nikdo však z uchazečův nenabyl milosti v očích pyšné krásky. Ten byl malý, jiný příliš velký, pan Tin tuze tlustý, vznešený Pé šilhal, tuze staří jiní, Hu, jenž lodic vlastnil do sta — nohu měl chromou a špičatý nos — — už si zoufal Ven Tung a dceři sliboval, že ustříhne jí vlasy.

I šla pověst celým krajem, na vícekráte snad že čeká hrdopyšný pan Ven Tung — i byla zloba velká a záští mnoho!

Tu přišel pan Ho-Fi, ten se žlutým pasem,**) jenž nedávno sem se přistěhoval, chudě bydlil ve skrovném domku a jen tři stříbrňáky a dva pytle rýže dostával měsíčně z pokladnice císařské.

Byl Ho-Fi krasavec a mladý ještě, ač již po šestkrátě ovdověl. Nejen krojem, i chůzí jevil původ svůj vznešený, hlas měl libozvučný jeřába a mluvy užíval klasické i verše psal a dovedný byl štětcem. Jako nadaný student dosáhl hodnosti Siu-tsaj-e, který opravňoval ho k ucházení se o úřad státní, ale ač nehty měl ušlechtilé a na tři palce dlouhé, dosud nenosili jej v zeleném „sedanu“. Pověst jeho nebyla nejlepší, říkalo se o něm, že „spí v květinách a zavírá oči ve vrbách“ (žije jako hýřil den ode dne), ale So-Sli, spatřivši jej, rázem si ho oblíbila.

Otec sice volbu So-Sli neschvaloval již proto, že Ho-Fi chudý byl a bez úřadu — ale co platny domluvy hlavičce svéhlavé!

*) Etiketa čínská vyžaduje, by hostitel neb mluvčí své hanil, ponižoval a vše, co se týká jeho hosta nebo hostitele, aby do nebe vynášel.

**) Kdo v Číně spříbuzněn, a byť z] dob starých i s jinou dynastií, s rodinou císařskou, oprávněn jest nositi buď pás nebo jinou část oděvu v barvě císařské — určité žlutí. Lidí tohoto druhu jest do tisíců; ovšem vyplácí vláda větší nebo menší služné — kdo přibuzenstvím tuze daleko nynějších vládců, dostává pouze almužnu několika taelů měsíčně.

Slavila se svatba, uplynulo čtrnáct dnů, So-Sli byla šťastna.

Jednou večer vrátil se Ho-Fi z města a přinesl titěrnou; lakovanou nádobku s čajem. „Viz, drahoušku, co dostal jsem od přítele jediného z mláde — čaj, jaký jen v „Zahradě“⁷vil“ rostel. Jen dvě liangů (uncí) podařilo se mu letos vypěstiti. Jeden poslal k nohám „Dračího trůnu“, druhý daroval mně. — Spař si jej, miláčku můj, nechť zvíš, jak chutná božský nápoj!“

Vzala jej So-Sli i děla: „Co živa jsem, nezřela jsem tak podivných listů!“

„Vždyť řekl jsem, jak zvláštní, vzácný to druh!“⁷

Spařila jej So-Sli a uctivě nabízela číši svému pánu. Něžně, láskyplně vysvětloval jí Ho-Fi: „Což neřekl jsem, že jen pro tebe jsem jej přinesl a na důkaz své lásky?“

„Tedy se aspoň rozdělme, miláčku můj!“ pokorně prosila So-Sli, ale zle na ni h^ortusil Ho-Fi, proč neposlušna. Chvíli se tak hašteřili; tu vzdorem jata, So-Sli k oknu přiskočila, ven se nachýlila a čaj vylila —

Když druhého dne zasedli spolu k večeři, Ho-Fi, jenž právě vypil celý koflík čaje, ušklíbl se a zvolal: „Jaký pelyněk jsi to uvařila?“ —

Zasmála se So-Sli a praví: „Pěkně chválíš čaj ten převzácný, jehož lahodu chtěl jsi, abych okusila!“ — — —

Zbledl Ho-Fi a praví: „Jaký to pošetilý žvast, co to mluvíš?“

„Že přece po mém se stalo, že napil jsi se čaje!“ — Nevylila jsem jej do zahrady, leč jen do prázdné vásy květinové, kterou na římse mám pod okny —“

„Ó, bídnice!“ zvolal Ho-Fi, „ty jsi mě otrávila — ó, jaká to bolest, pomoc — pomoc — pošli pro lékaře!“

I nenapila se So-Sli čaje, který dosud měla ve své číšce. Pro lékaře poslala služebnici. Dvě dnů trval zápas mezi životem a smrtí Ho-Fiho, než zdraví zvítězilo. I vroucně děkoval So-Sli milené za péči její i ošetřování⁷a přítele svého obviňoval, že

chtěl jej otrávit . . . A více nežli kdy předtím byl nyní k ženě své laskavý — pan Ho-Fi se žlutým pasem.

Ta v koutku sedávala plachá a v nepřítomnosti mužově rozjímalá: „Přece měli ti lidé pravdu! — Divno, že mu tak často ženy umíraly! Ó, proč před svatbou jsem nevěděla, že žluto-pascům vyplácejí z císařského pokladu — sto taelů na svatbu — stodvacet na pohřeb, důstojný člena císařské rodiny. — Dvě stě dvacet taelů jest tedy moje cena!“ Hořce si zaplakala So-Sli.

Ho-Fi koupil si zatím zlého psa a potají, za zahradou, učil jej, aby vrhal se a do krku se zakusoval hastroši, jenž oblečen byl v šaty ženské.

So-Sli, tajně svého muže stopujíc, brzy se toho dopátrala a dohádala. Hodila v noci psovi chuchvalec masa napuštěného jedem Ho-ting-hungu, ježž otci tajně vzala z přívěsku mandarina, děda svého — (ježž v dobách těch i nyní nosí u sebe ještě, kdož stále jsou připraveni sebevraždou vyhnouti se nemilosti Pána sedícího na „Dračím trůně“).

Jedovatými pohledy stopoval teď ženu svou Ho-Fi, hádaje, že není tak hloupá, jak se staví. Jednou večer zvedl se od stolu Ho-Fi a pravil: „Jsi jistě chorá, vidím to na tvých očích. Ba věru, čílko máš rozpálené — jdi si lehnout, miláčku můj, prosím, jdi na lože, poslechni ihned!“ —

„Pak, prosím tě, pojď se mnou,“ pravila So-Sli, třesouc se v předtuše nových úkladů. „Zda choť jsem tak špatný, bych jen chvíli zmařil, viz, již se strojím, již běžím pro lékaře! Ty však poslechni, jdi si lehnout, ať na loži jsi, než lékař přijde!“ —

Opatrně pootevřela So-Sli dveře a uskočila — nic se nehýbalo — dokořán pak tyčí dveře otevřela — pak se světlem se dovnitř odvážíla — nikde nic. Teď opatrně nadzdvihla pokryvku lože, pomalu . . . pomalounku — vykřiknuvši pustila ji, neboť zmiji uzřela, jak v teple se jí tam dobře leží! Rovnou vyběhla na ulici, aby k otci uprchla. Leč číhal tam Ho-Fi —: „Ó ženo,

poběhlíce, místo abys na lože šla, za miláčkem běžíš!“ — I bil ji, až by byl ubil, nebýti lidí, kteří se shlukli, So-Sli osvobodili a k otci ji donesli.

Teď vše otci vyhradila. Ten do yamunu pospíšil se žalobou. Odvedli je všechny do žaláře, Ho-Fiho, So-Sli, jejího otce, služebnictvo i svědky všeliké. —

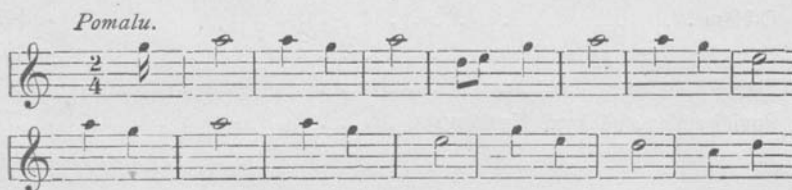
Mučen, přiznal se Ho-Fi ke všemu i k tomu, jak své dřívější ženy zahubil. O tom všem poslána soudní akta „Pánu Nejvznešenějšímu“. — Po půl roce došel rozsudek. Na žlutém hedvábí dopis císařův přinesli v soudní síň, uklonili se před Lung-Pajem (štítem, na němž psáno: „Hvang-Ti, vansuj-vanvansuj!“ Císaři tisíc — deset tisíc let), a takto četli odsouzcům:

„V Pekingu, třetího dne šestého měsíce, čtrnáctého roku mého panování. Loni užíral hladový vlk měsíc, letos byla neúroda. Lupičství se množí a cizinci se rozlézají po celé Naší Říši. Lid nedbá kázně. Neplní-li zákonů ti z rodu císařského, nebude ani lid dobrý! Vyrostete-li na moruši trní, zkácela budiž, uvržena v oheň! — — —

Zvěděli jsme, že jistý z členů „Žlutých pasů“, bydlící v městě Phing-Lo, nedbal zákonů našich, aby lidé žili v shodě a dbali dobrých, starých mravů. Že, zlořečený, šest svých žen zavraždil a zabít chtěl i sedmou. Naším úřadům podával vždy nepravdivé zprávy o příčinách jejich úmrtí. Prvou ženu svou utopil a Nám oznámil, že mnoho pila. Druhou se skály svrhl v propast a řekl, že klopýtnuvši o kámen upadla a zabila se. Třetí uskrtil a úřadům ohlásil, že umřela trpíc krátkým dechem. Čtvrtou otrávil a vymluvil se, že nebyla dost opatrnou v jídle. Pátou zabil holí a Nám si stěžoval, že na hlavu jí spadla větev těžká, šestou umučil hlady a úřadům oznámil, že trpěla špatným trávením, sedmou chtěl zahubit jedem, psem a hadem. Dlouho Nás klamal, ale Nás nic nezůstane tajno. I kážeme, aby takto se stalo:

„Ho-Fi budiž rozsekán na tisíc kusů! Jeho srdce psům budiž předhozeno, maso jeho rozvěšeno po silnici. Jeho deset nejbližších příbuzných budiž popraveno. So-Sli oběste, že sama si určovala, co starostí jest a povinností rodičů. Ven Tungovi, že stár již a mudřec, pošlete šňůru, ať sám se zardousí, že tak vychoval si dceru. Přednostu města Phing-Lo nechť oběs v yamunu. Sluhové dostanou po dvou stech ran bambusem! Všem „Žlutého pasu“ po tři léta nebudtež vypláceny podpory! Já sám po měsíc zdržím se všech radovánek, abych nebesa usmířil rozhněvaná, že za mé vlády na zemi taková nepravost a zlořád. Staniž se ihned!“

Ó, běda, že Ven Tungův vyhynul rod pro svéhlavost jen a vrtochy dívčí!

OBSAH I. SVAZKU.

Slova k čtenářům	1
Únos v pralese	7
Námluvy Dra Ph. pana S.	57
Misionářka	111
O-Haru	141
Bornejská žena pana Hillwella	197
Siamská kočka	247
Povídky slepé pěvkyně Nankingské	277

Chyby iskové i rukopisné opraviž si, laskavý čtenáři, sám. Jak titul, obsah, tak i slovosled — exotický! Autor nedovolil, aby divoké křoví bylo přistřiženo; v původním stavu ponecháno i všeliké bejlí. —